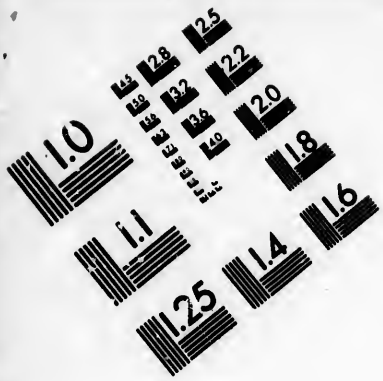

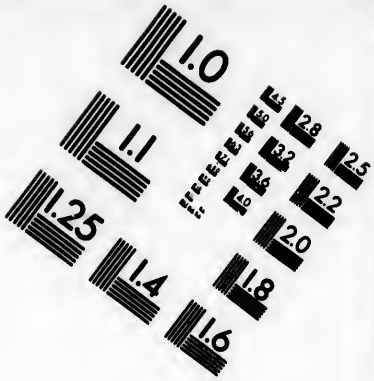

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

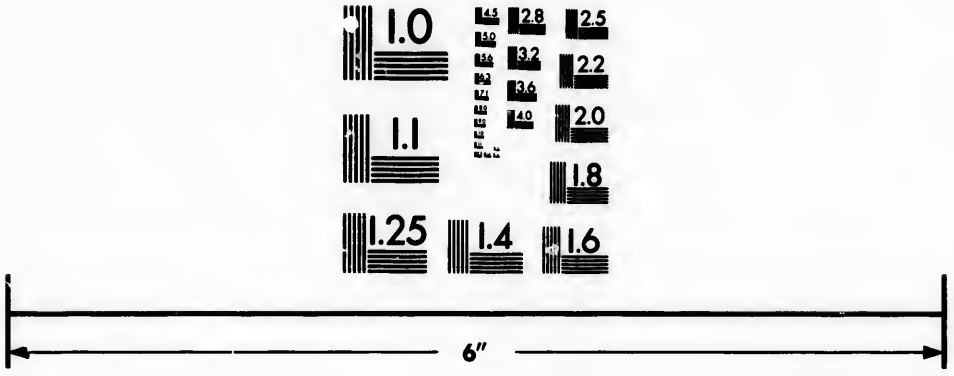

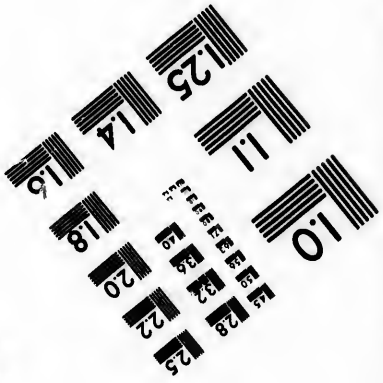

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CIHM/ICMH
Microfiche
Series.

CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1986

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- ☐ Coloured covers/ Couverture de couleur
- ☐ Covers damaged/ Couverture endommagée
- ☐ Covers restored and/or laminated/ Couverture restaurée et/ou pelliculée
- ☐ Cover title missing/ Le titre de couverture manque
- ☐ Coloured maps/ Cartes géographiques en couleur
- ☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/ Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- ☐ Coloured plates and/or illustrations/ Planches et/ou illustrations en couleur
- ☐ Bound with other material/ Relié avec d'autres documents
- ☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/ La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure
- ☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/ Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

- ☐ Coloured pages/ Pages de couleur
- ☐ Pages damaged/ Pages endommagées
- ☐ Pages restored and/or laminated/ Pages restaurées et/ou pelliculées
- ☑ Pages discoloured, stained or foxed/ Pages décolorées, tachetées ou piquées
- ☐ Pages detached/ Pages détachées
- ☑ Showthrough/ Transparence
- ☐ Quality of print varies/ Qualité inégale de l'impression
- ☐ Includes supplementary material/ Comprend du matériel supplémentaire
- ☐ Only edition available/ Seule édition disponible
- ☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/ Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

☑ Additional comments:/ Commentaires supplémentaires: Wrinkled pages may film slightly out of focus.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
						✓					

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol → (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▽ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

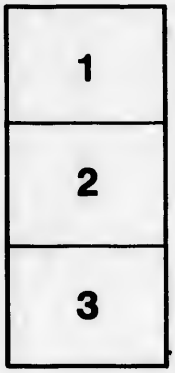

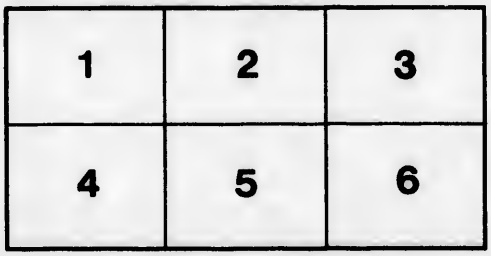

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole → signifie "A SUIVRE", le symbole ▽ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

REIZE

RONDOM DE

WAERELD.

N. Dance pinxit: 1793 Sculpt. apud S. S. Member Augusta.

James Cook

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
EERSTE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
M DC C CIII.

VOORBERICHT.

Indien de Reizen, van welke wij onzen landgenooten eene volledige vertaaling hoopen aantebieden, die van eenen buiten zijn eigen land nog onbekenden reiziger waren, zou het misschien nodig zijn hem den Leezeren aanteprijzen en hen voortebereiden tot hetgeen zij in de volgende boekdeelen te verwagten hebben, om hunne leeslust optewekken en hen te doen begrijpen van welk gewigt voor de Zeevaart, Aardrijks- en Menschkunde deeze reisbeschrijvingen zijn; doch de naam van den doorlugtigen ontdekker, die deeze tochten om de waereld gedaan heeft, is zoo vermaard, zijn roem als de grootste zeevaarer, die immer den Oceaan doorkruiste, is in de gantsche waereld zoo wel gevestigd dat het slegts nodig is hem te noemen om de aandacht optewekken; het weini-

ge dat ik hier te zeggen heb, zal dan alleen deeze vertaaling betreffen, terwijl de Voorreden van den opſteller den Leezer rekenſchap zal geeven uit welke bouwſtoffen het verhaal van deeze eerſte Reize door hem is zaamengeſteld.

Zoo dra de Reizen om de waereld van den Heer J. COOK in het Engelsch aan het licht kwamen, bevlijtigden zig letterkundigen bij de meeste natieën van Europa om de nieuwsgierigheid van hunne landgenooten te bevredigen, en men zag dezelve meer of min uitvoerig en pragtig in de voornaamſte taalen van Europa verſchijnen; alleen in ons land, een land, voor welk de Zeevaart van zulk een groot nut is, dat veele goede zee-lieden telt, dat in voorige tijden ook beroemde ontdekkers gehad heeft, die den weg voor anderen gebaand hebben en welker naamen, tot hunnen eeuwigen roem, op de waereld-kaart pronken, in ons land, zeg ik, daar veelal tot de minst beduidende *tour* in eene post-chaiſe ter vlugt van den eenen of anderen Engelschman door Frankrijk of Duitschland gedaan en uitgegeeven om de kosten van zijn tochtjen gedeeltelijk goed te maaken, vertaald en geleezen wordt, was zoo weinig vertrouwen op de aanmoediging, welke men van de leeslust onzer landgenooten te wagten had, dat ik geenen boekverkooper kon vinden, die het waagen durfde eene uitgave van eene vertaaling

van

van die gewigtige Reizen te onderneemen, ſchoon ik verſcheidenen der voornaamſte het voorſtel deed. De ſtaatkundige beroeringen, welke daarop volgden, in welken tijd de aandacht van alle die leezen met de burgerlijke en ſtaatkundige geſchillen bezig gehouden wierd, maakten dat 'er toen nog minder aan te denken was; het bleef dan in ons land bij de uitgave van korte uittrekzels van de eerſte en derde reis, die weinig geſchikt waren om de nieuwsgierigheid van denkende leezeren te voldoen en van geen nut altoos voor degeenen, die hunne aardrijkskundige kennis door het naſpeuren van nieuwe ontdekkingen zoeken uittebreiden. Indedaad eene zoodanige uitgave van een werk als dit is beſchouw ik eer als eene verbroddeling van een werk van genie dan als eene loflijke en nuttige onderneeming. Door dus alles te bekorten en te beſnoeijen brengt men ſlegts een droog naakt geraamte voor den dag, zonder houding of ſierlijkheid, dat geene belangneeming inboezemt en men moedigt daar door die vlugtige wijze van leezen aan, die maar al te zeer de overhand genoomen heeft, die gedeeltelijk aan de menigte van tijdſchriften en uittrekzels, welke men ziet verſchijnen, is toetetſchrijven, en waardoor men wel van veele dingen kennis verkrijgt, maar ook ſlegts eene zeer oppervlakkige kennis, en weinig naauwkeurig te weeten koomt. Ten anderen laat men, onder

voorwendzel dat de meeste leezers niet gediend zijn met zeevaartkundige aanmerkingen en aardrijkskundige waarneemingen, in verkorte verhaalen, juist al het nuttigste, juist al datgeen, om 't welk de reizen ondernoomen zijn, en hetgeen de kennis van weetgierige leezeren zoude kunnen vermeerderen, weg en behoudt alleen dat wat slegts het bijkoomend doel der reizigers was en dat oppervlakkige leezeren een uur van tijdkorting kan verschaffen, een laag gebruik voorwaar van de vrugten van grootsche onderneemingen, dat niet geschikt is om dezelve op haaren waaren prijs te doen stellen.

Ik verloor egter deeze zaak niet geheel uit het oog en was steeds in hoop dat ik, als de tijden gunstiger waren, nog eens het vermaak zoude kunnen hebben mijnen landgenooten de reizen van cook in hunne taal aantebieden in een gewaad, dat het oorspronglijke waerdig zoude zijn. Eindelijk toonden zig enige Boekhandelaars daar toe niet ongenegen; doch de kostbaarheid eener uitvoering aan het oorspronglijke gelijk, bleef altoos eene groote zwaarigheid, tot dat wij, na lang overleg, eindelijk tot eene uitgave in het tegenswoordig formaat beslooten, dat het voordeel heeft van, schoon even volledig, minder kostbaar te zijn en dat thans veelal, om de gemaklijkheid in het leezen, verkozen wordt, zoo dat de tegenswoordige uitgave, in

ver-

vergelijking van de Engelſche, Franſche en Hoogduitſche, op eenen zeer maatigen prijs zal te ſtaan koomen, terwijl men egter niets ſpaaren zal om dezelve in volledigheid, naauwkeurigheid en fraaiheid tot eenen grooten graad van volkoomenheid te brengen, zoo dat ik mij vleie dat ik niet te veel zegge, wanneer ik den Leezer beloove (en wij bieden dit eerſte deel gerustlijk als een bewijs daarvan aan) dat deeze nederduitſche druk van de *Reizen van* COOK volledíger en fraaier dan de Hoogduitſche en naauwkeuriger dan de Franſche (*a*) zal wezen.

Ik begin met de eerſte Reize van COOK om de Waereld, gedaan in de jaaren 1768, 1769, 1770 en 1771 en beſchreven door den Heer HAWKESWORTH die in drie deelen volledig zal afgehandeld worden en waarbij alle de gezigten, kaarten en plaaten van het oorſpronglijke, door eerſte meesters in

(*a*) De Franſche uitgave van de *Reizen van* COOK is zeer fraai en de ſtijl is vloeiend en fierlijk; doch ik meen bij deeze gelegenheid letterkundigen te moeten waarſchuuwen dat de Franſche vertaaling, voor zoo verre ik die vergeleken heb, niet naauwkeurig is; het zou mij niet moeielijk vallen in het klein gedeelte, dat in dit eerſte deel van deeze Reize vervat is, een dertigtal wezenlijke misſlagen aantewijzen.

in de konst gegraveerd, zullen gevoegd worden, vermeerderd met het portret van onzen doorlugtigen reiziger, naar de beste Engelsche plaat, die 'er van hem is, gevolgd en konstig uitgevoerd. In fraaiheid van uitvoering in dit opzigt schroomen wij niet te zeggen dat onze uitgave, schoon de plaaten op eene wat kleiner schaal gebragt zijn, zelfs de Engelsche te boven gaat. Om de keurige liefhebberen van plaatkonst te vergenoegen, die de groote plaaten niet gaerne door vouwen bedorven zien, zullen de plaaten en kaarten, die grooter dan het formaat van het werk zijn, afzonderlijk in een omslag bij het werk afgeleverd worden, terwijl die bezitters, die verkiezen zullen alle de plaaten in het werk ingevoegd te hebben, hier agter eene aanwijzing daartoe zullen vinden.

Wat de taak belangt, die ik als vertaaler op mij genoomen heb; ik heb getragt naauwkeurigheid met eenen goeden historischen stijl te paaren; ik laat den kundigen lezer het oordeel over of ik hierin wel geslaagd zij; en, overtuigd dat het geen oppervlakkig, geen eenzijdig nut is dat met het uitgeeven van zulk een werk, in welke taal het ook zij, beoogd moet worden, en dat het den toekoomenden zee-vaarer, welke de kusten, door COOK ontdekt en de zeeën, door hem bevaaren, in het toekoomende weder mogt be-

zoe-

zoeken, even goed van dien moet kunnen zijn als den wijsgeer, die leest, om, in de ſtilte van zijne kamer, den mensch in zijne verſchillende ſtaaten van beſchaaving te beſpiegelen, heb ik niets van de zeevaartkundige waarneemingen uitgelaaten, van welke de minſte in het bereizen van dezelfde ſtreeken van dienst kan wezen. Deeze zijn in deeze eerſte reis althans zoo menigvuldig niet, dat zij den leezer, die geen belang in dezelve ſtelt, zullen verveelen, hetgeen ook door de beknoptheid, waarmede zij aangetekend zijn, verhoed wordt. Zulk ſlag van leezers zal daarenboven door eene menigte belangrijke voorvallen, gewigtige beſchrijvingen en aangenaame tafereelen rijklijk ſchadeloos geſteld worden.

Het kwam mij niet ongepast voor eene Verzameling der Reizen van den beroemden COOK te laaten voorafgaan door eene ſchets van zijn leven, van zijne geboorte tot aan zijnen dood; eene ſchets zeg ik, want naardien zijne reizen het voornaamst en gewigtigst tijdvak van zijn leven uitmaaken, zoude het een overtollig werk geweest zijn uitvoerig te verhaalen hetgeen naderhand in de Reizen zelve omſtandig zal voorkoomen; men zal egter buiten de Reizen veele bijzonderheden in hetzelve ontmoeten, welke den Leezer niet onverſchillig zijn kunnen, naardien niets onverſchillig is dat eenen man als COOK betreft. Ik

heb daarin hoofdzaaklijk *het leven van* COOK van Doct. KIPPIS tot mijnen leidsman genoomen, gelijk ook de Reizen zelve; het voorgevallene bij zijn ongelukkig sneuvelen heb ik volgens het naauwkeurig verhaal, door den Heer SAMWELL, daarvan gegeeven, wat meer uitgebreid, terwijl het op zijn tijd in de laatste Reize met de uiterste naauwkeurigheid zal ingelascht worden.

J. D. PASTEUR.

's GRAVENDEEL
den 1 September 1794.

✤ ✤ ✤

IN-

INHOUD

VAN HET

EERSTE DEEL.

Het Leven van JAMES COOK. . . bladz. 1

EERSTE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

bladz.
Tocht van Plymouth *tot het Eiland* Madera. *Enige bijzonderheden over dat Eiland.* . 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Tocht van het Eiland Madera *tot* Rio de Janeiro. *Bijzonderheden omtrent dat land. Verslag van het voorgevallene.* 18

DERDE HOOFDSTUK.

Tocht van Rio Janeiro *tot den mond van de Straat van* Le Maire. *Beschrijving van enige inwooneren van* Terra del Fuego. . 60

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

bladz.

Reize naar den top van eenen Berg, om planten te zoeken. 71

VIJFDE HOOFDSTUK.

Doorvaart door de Straat Le Maire. *Nadere beschrijving van de inwooneren en voortbrengzelen van* Terra del Fuego. . . . 84

ZESDE HOOFDSTUK.

Algemeene beschrijving van het Zuid-Oostlijk gedeelte van Terra del Fuego *en de Straat van* Le Maire. *Aanmerkingen over het Bericht van Lord* ANSON *daar omtrent. Onderrigtingen omtrent den tocht Westwaarts om dit gedeelte van* Amerika *in den* Zuider Oceaan. 96

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van den tocht van Kaap-Hoorn *tot de nieuw ontdekte Eilanden in de* Zuid-Zee. *Beschrijving van de ligging en gedaante dier eilanden. Enig bericht aangaande derzelver bewooneren. Voorvallende omstandigheden.* 108

AGT-

AGTSTE HOOFDSTUK.

bladz.
Aankomst van de Endeavour *aan het eiland* Otahiti, *door Kapitein* WALLIS Konings George III Eiland *genoemd. Reglement omtrent het mangelen met de inboorlingen. Omſtandigheden van een bezoek aan twee Opperhoofden des eilands.* 124

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verkiezing van eene plaats tot eene ſterren ſchouwplaats en eene Sterkte. Tocht in de boſſchen en deszelfs gevolgen. Oprigting van de Sterkte. Bezoek van verſcheiden Opperhoofden aan boord en aan het Fort. Beſchrijving van de ſpeeltuigen der Inboorlingen en van de wijze, waarop zij over hunne dooden beſchikken. . . . 140

TIENDE HOOFDSTUK.

Tocht naar het Oostlijk gedeelte van het eiland. Verſcheiden voorvallen aan boord en aan land. Eerſte zaamenkomst met OBEREA, *die, toen de* Dolphyn *hier was, voor de Koningin van het eiland gehouden wierd. Beſchrijving van de Sterkte.* . 155

ELFDE HOOFDSTUK.

bladz.
De Sterrenkundige werktuigen worden in orde geſteld. Het Quadrant wordt geſtoolen. Gevolgen van dien diefſtal. Bezoek aan TOOTAHAH. *Strijd van worſtelaars. Men zaait Europiſche zaaden. Naamen, welke de Indiaanen ons volk gaven.* 173

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Enige vrouwen van aanzien koomen in de Sterkte een bezoek afleggen. Zonderlinge plegtigheden. De Indiaanen woonen den Godsdienſt bij en vertoonen des avonds een allerzonderlingſt ſchouwſpel. TUBOURAI TAMAIDE *valt in verzoeking.* . . . 195

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Tweede bezoek aan TOOTAHAH. *Verſcheidene voorvallen. Zonderlinge tijdkortingen der Otahitiers. Aanmerkingen op dezelve. Toebereidzelen om den overgang van Venus waarteneemen en wat 'er intuſſchen aan de Sterkte voorviel.* 208

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

bladz.

Plegtigheden van eene Indiaansche begravenis: Aanmerkingen over dezelve. Eene soort van lieden bij de Indiaanen ontdekt, voor welke de Ouden grooten eerbied hadden. Diefstal aan de Sterkte gepleegd. Gevolgen van denzelven. Staaltjen van de kookerij der Indiaanen. Voorvallende omstandigheden. 225

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Tocht rondom het Eiland. Verscheiden voorvallen geduurende denzelven. Beschrijving van eene begraafplaats en eene plaats van Godsdienstoefening een Morai *genoemd.* 247

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Tocht van den Heer BANKS *om de rivier na te speuren. Tekenen van onderaardsch vuur. Toebereidzelen om het Eiland te verlaaten. Verslag van* TUPIA *omtrent deeze eilanden.* 274

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Omstandige beschrijving van het Eiland Ota-

bladz.

Otahiti. *Deszelfs voortbrengzelen en bewooneren. Hunne kledij, hunne woningen, hun voedzel, hun huislijk leven en hunne tijdkortingen.* 293

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Manufacturen, Vaartuigen en Scheepvaart op het Eiland Otahiti. . . 335

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de verdeeling van den Tijd op Otahiti; *Hunne Telling, Berekening van afstanden, Taal, Ziekten, beschikking over de Dooden, Godsdienst, Oorlog, Wapenen en Regeeringvorm. Enige algemeene aanmerkingen tot nut van volgende Reizigers.* 361

HET

HET

LEVEN

VAN

JAMES COOK,

Van het aanzien en de beroemdheid, waartoe JAMES COOK gestegen is, was hij niets aan zijne geboorte verschuldigd, waarvan zoo veele andere allen hunnen luister ontleenen. Zijn vader, die denzelfden naam voerde, en die, naar men uit zijnen tongval kon oordeelen, uit het Noorden van Engeland geboortig was, diende als boeren knegt en trouwde eene boeren-dienstmeid, GRACE genaamd, die, even als hij, in de nabuurschap wel ter naam en faam stond; dit paar gong zig ter nederzetten in een klein dorp, in de Provintie van *Yorck*, *Morton* genaamd, van waar zij, kort daarop, naar *Marton*, een ander dorp in die Provintie, verhuisden. Hier wierd onze JAMES COOK den zeven en twintigsten October van het jaar 1728 geboren.

JAMES COOK was een van negen kinderen, die uit dit huwelijk gesprooten zijn, van welke in het jaar 1789 nog slegts eenen in het leven was, zijnde eene dogter, met eenen visscher te

Redcar getrouwd, bij welke JAMES COOK de vader heeft ingewoond, en daar hij in zijn vijfentagtigſte jaar is overleden.

Toen COOK agt jaaren oud was, wierd zijn vader meeſter-knegt op eene hoeve van den Heer THOMAS SKOTTOW, *Airy-Holme* genaamd, bij *Groot Ayton* gelegen, waar henen het huisgezin zig dan ook verplaatſte; de Heer SKOTTOW liet den zoon op zijne kosten te *Ayton* t'ſchool gaan, daar hij de eerſte beginzelen van de ſchrijfkonst leerde, terwijl hij te vooren te *Marton* bij de ſchool-meeſteres van het dorp had leeren leezen, en, toen hij zijn dertiende jaar bereikt had, wierd hij als leerling beſteld bij eenen kramer WILLIAM SANDARSON, te *Staith*, eene ſtad daar veele visſchers woonen, en tien mijlen ten Noorden van *Whitby* gelegen. Dit beroep kwam egter met zijne neiging niet overeen; zijne gedagten ſpeelden geſtadig op de zee-vaart, waartoe de gelegenheid der ſtad en de omgang met zee-lieden voorzeeker niet weinig aanleiding zullen gegeeven hebben; zoodra hij dan ook, ingevolge van enige geſchillen met zijnen meeſter, van denzelven zijn affcheid bekoomen had, nam hij uit zig zelven dienst, voor den tijd van zeven jaaren, op eenen kolen-haaler, den Heeren JOHN en HENRY WALKER, kwakers, woonende te *Whitby*, toebehoorende en *the Free-Love* genaamd, waarop hij eerst als leerjon-

jongen, vervolgens als matroos en eindelijk als ſtuurman voer. Op deeze vaart, die met recht de kweekſchool der Engelſche zee-lieden genoemd wordt, leerde de Heer COOK de eerſte beginzelen van die konst, waarin hij de grootſte man geworden is, die immer de zee bevaaren heeft.

Toen in het begin van het jaar 1755 de oorlog tuſſchen Engeland en Frankryk uitbarſtte en 'er eene ſterke preſſing van zee-lieden op de *Theems* geſchiedde, geviel het dat het ſchip, waarop COOK diende, in die rivier ten anker lag. In het eerst hield hij zig verborgen om de preſſing te ontgaan, doch, begrijpende dat zulks hem niet zou kunnen gelukken, of misſchien gedreven door eene zugt om, bij eenen opkoomenden oorlog, zijn geluk in 's lands dienst te beproeven, beſloot hij gewillig dienst te neemen; hij begaf zig dan naar *Wapping* en vervoegde zig bij eenen officier van den *Arend*, een oorlogſchip van zestig ſtukken, dat toen onder bevel van kapitein HAMER ſtond; doch in de maand October 1755 kreeg de Heer HUGH PALLISER het bevel over dit ſchip; deeze onderſcheidde zeer ras JAMES COOK onder het overige ſcheepsvolk; hij beſchouwde hem als eenen kundigen, werkzaamen en kloeken zeeman, terwijl alle de officieren eene goede getuigenis van hem gaven, hetgeen kapitein PALLI-

SER noopte om hem alle aanmoediging te geeven.

In deezen tijd gebeurde 'er eene omſtandigheid, die niet met ſtilzwijgen moet voorbijgegaan worden, naardien zij ten bewijze verſtrekt in welke achting de jonge COOK en zijne ouders bij hunne medeburgers gehouden wierden. Zijn Kapitein, namelijk, ontvong eenen brief van den Heer OSBALDELSTON, Lid van het Parlement voor *Scarborough*, waarin hij hem meldde dat verſcheiden van zijne gebuuren hem verzogt hadden dat hij hem ten voordeele van den jongen COOK zoude ſchrijven. Zij hadden gehoord dat Kapitein PALLISER den jongen COOK boven andere onderſcheidde en wenschten dat hij bevorderd mogt worden. De Heer PALLISER andwoordde dat hij zijne verdienſten recht deed, maar dat hij te korten tijd in dienst geweest was om tot officier te kunnen bevorderd worden; hij voegde 'er bij dat het beter was dat men hem eerst de aanſtelling van Kwartiermeeſter bezorgde, in welke hoedanigheid hij gelegenheid zou bekoomen om zijne bekwaamheid aan den dag te leggen. Men bezorgde hem dan dat baantjen, waarvan de aanſtelling den 10 Mey gedagtekend is, voor de ſloep de *Grampus*; dan alzoo de eerſte Kwartiermeeſter van de *Grampus* op dat ſchip wilde blijven, was deeze aanſtelling hem voor ditmaal van geen dienst: vier dagen daar-

daarna wierd hij geplaatst op het ſchip de *Garland*, doch wederom te vergeefsch, wijl dat ſchip reeds in zee was geloopen; maar des anderen daags den vijftienden Mey, verkreeg hij eene nieuwe aanſtelling op de *Mercurius*; alle deeze zoo kort op elkanderen volgende aanſtellingen bewijzen genoegzaam dat men de bevordering van deezen jongen zee-man waarlijk ter harte nam.

De *Mercurius* was naar *Kanada* beſtemd, daar dat ſchip zig moest voegen bij het ſmaldeel, onder den Heer CHARLES SAUNDERS, die, in overeenkomst met den beroemden Generaal WOLF, *Quebec* ging belegeren. Geduurende deeze belegering wierd het noodzaaklijk het kanaal van de rivier *St. Laurent*, tuſſchen het eiland *Orleans* en den Noordlijken oever, regt over de legerplaats van *Montmorency* en *Beauport*, daar het Franſche leger verſchanst lag, te peilen. De Admiraal wilde, namelijk, weeten of hij daar ſchepen zoude kunnen leggen, om de Franſche batterijen aantetasten, ten einde het leger van den dapperen WOLF te dekken, die de Franſche legerplaats verraſchen moest. Kapitein PALLISER, die de bekwaamheid en moed van COOK kende, ſtelde hem voor om die peiling te verrigten; dit kon niet anders dan des nagts geſchieden; hij hield zig dan zeven nagten agtereen met die onderneeming bezig;

eindelijk wierd hij van de Franſchen ontdekt, die met verſcheiden ſloepen vol Wilden op hem afkwamen; om hem gevangen te neemen. Hij had veel moeite om hunne handen te ontkoomen en dit gelukte hem ter naauwer nood. Uit alle zijne magt roeiende, zettede hij het op ſtrand aan het eiland *Orleans*, bij de wagt van het ziekenhuis der Engelſchen. Verſcheiden Wilden ſprongen aan de eene zijde in zijne ſloep, terwijl hij aan de andere zijde aan land ſprong en zij maakten zig meeſter van de boot, die zij in zegenpraal wegvoerden. Desniettegenſtaande bragt COOK den Admiraal eene kaart van het kanaal, zoo volledig en naauwkeurig, als of de peiling na de inneeming van *Quebec* ware gedaan geweest. Kapitein PALLISER wist wel dat COOK voor dien tijd zig nooit op het tekenen had toegelegd; maar de bekwaamheid van onzen zeeman was zoo groot, dat alles dat hij onderneemen wilde hem gelukte. Bij deezen dienst voegde hij nog eenen anderen, geduurende het verblijf van het ſmaldeel in die rivier. Hij onderzogt, namelijk, op last van den Admiraal, het vaarwater en de klippen beneden *Quebec*, waarvan men geene goede kaart had; dit deed hij met de uiterſte naauwkeurigheid en toen hij zijn werk geëindigd had, wierd de kaart van de rivier *Saint-Laurent* in het licht gegeeven, met onderrigtingen om dezelve veilig te bevaaren.

De

De naauwkeurigheid en nuttigheid van die kaart wordt daar door bewezen, dat men zedert niet nodig geoordeeld heeft eene andere te graveeren, zijnde de Franſche ſlegts eene copij van deeze, maar op eene kleiner ſchaal overgebragt.

Na de onderneeming op *Quebec*, ontvong COOK een lastbrief van Lord COLWILL, om in hoedanigheid van Kwartiermeeſter overtegaan op het oorlogſchip de *Northumberland*, onder bevel van dien Lord als Kommandeur van een ſmaldeel te *Hallifax* leggende. Geduurende deezen veldtocht won hij ook de achting en vriendſchap van deezen zijnen bevelhebber, terwijl zijn ledige tijd geduurende den winter hem gelegenheid gaf om kundigheden te verkrijgen, welke hem naderhand van den grootſten dienst geweest zijn. Hier begon hij uit *Euclides* de gronden der Wiskunde te leeren en zig uit zigzelven op de Sterrekunde toeteleggen; hij had, wel is waar, niet veele boeken, maar zijn vlugge geest vervulde dat gebrek en hij kwam verder in die weetenſchappen dan men van iemand in die omſtandigheden zoude hebben durven verwagten.

Drie jaaren laater, terwijl COOK nog dienzelfden post op het ſchip van Lord COLWILL bekleedde, wierd hetzelve naar *Terre-Neuve* beſtemd, om den Luitenant-Kolonel AMHERST bijteſtaan in het herneemen van dat eiland, van welk de Franſchen zig meeſter gemaakt hadden.

Na de verovering van hetzelve bleef de vloot enigen tijd te *Placentia* liggen om die plaats te verſterken, en COOK kreeg bevel om eenen platten grond van de haven en de hoogten op te maaken, waarvan hij zig dermaate kweet, dat hij de aandacht naar zig trok van Admiraal GRAVES, bevelhebber van de *Antelope* en Gouverneur van *Terre-Neuve*; deeze Admiraal, verſcheiden geſprekken met hem gehouden hebbende over de zaaken waarmede hij belast was, kreeg het hoogſte denkbeeld van zijne bekwaamheid, terwijl hij de grootſte achting voor hem opvattede uit hetgeen men hem van zijn zedenlijk karakter berichtede.

In het laatst van het jaar 1762 keerde COOK naar Engeland terug, daar hij zig, den een en twintigſten December deszelven jaars, te *Barking*, in het Graafſchap *Eſſex*, in het huwelijk begaf met ELISABETH BATTS, eene beminnelijke juffer, die zijne liefde ten hoogſten waerdig was; doch de levensſtand, welken haar echtgenoot had aangenoomen, heeft hun niet toegelaaten de zoetigheden van den echt langen tijd agter den anderen te ſmaaken.

In het begin van het jaar 1763, na het ſluiten van den vrede, wierd de Admiraal GRAVES als Gouverneur naar *Terre-Neuve* gezonden. Naardien dit eiland van zeer veel belang is voor den koophandel, vroeg de Gouverneur vol-

volmagt om eene kaart van de kusten te laaten maaken: deeze verkreeg hij, maar niet zonder veel moeite, omdat men 'er het gewigt in Engeland niet van begreep. De Heer GRAVES oordeelde dat de Heer COOK hem in dit werk van veel dienst zoude kunnen zijn en deed hem het voorstel van hem te verzellen. COOK, schoon kortling getrouwd, nam egter deeze aanbieding aan en vertrok, in hoedanigheid van Ingenieur-Geographist, met den Admiraal, die hem terstond den last opdroeg van eene kaart te maaken van *Saint-Pierre* en *Miquelon*, welke twee eilanden men door het vredes-tractaat den Franschen had overgegeeven. Deeze moesten 'er op eenen bepaalden tijd bezit van neemen en de Fransche Gouverneur was ook werklijk met een fregat en enige transport-schepen met volkplantelingen aangekoomen; doch men wist hem eene maand optehouden, welken tijd de Heer COOK nodig had om zijnen last te volvoeren; toen hij denzelven ten einde gebragt had, wierden de Franschen in het bezit van de eilanden gesteld.

Na deeze verrigting keerde de Heer COOK wederom naar Engeland; maar hij bleef niet lang t'huis. In het begin van het jaar 1764 wierd zijn eerste beschermheer de Heer HUGH PALLISER tot Gouverneur van *Terre-Neuve* en *Labrador* benoemd; deeze, meenende niemand te zullen vinden die geschikter ware om den begon-

nen taak te voleinden dan COOK, verzogt zijne hulp tot dat einde, die hem verleend wierd: de Heer COOK wierd benoemd tot Ingenieur der Zeevaart te *Terre-Neuve* en *Labrador*, onder de bevelen van den Kommandeur PALLISER en ſtak in die hoedanigheid met het ſchip de *Greenville* over. Alle zeevaarende roemen de kaarten, welke door hem van die kusten opgemaakt en uitgegeeven zijn; doch hij bepaalde zich niet enkel tot de kusten; hij deed verſcheiden ontdekkingen in het binnenſte van het eiland, en, zig verder landwaarts in begeevende dan nog iemand voor hem gedaan had, vond hij de verſchillende meiren, die zedert op de algemeene kaart gebragt zijn; hij bleef zig geſtadig in dien dienst bezig houden, van het jaar 1764 tot in het jaar 1767, behalven in den winter, welk jaargetijde hij in Engeland kwam doorbrengen. Terwijl hij deezen post te *Terre-Neuve* waarnam, ſchreef hij eene Verhandeling, welke men in het LVII. Deel der *Philoſophical Transactions* kan vinden, vervattende de *waarneeming van eene Zon-eclips op het eiland* Terre-Neuve *den* 5 *Augustus* 1766, *en de lengte van de plaats der waarneeming, naar die eclips berekend*, die blijken droeg dat de Heer COOK toen reeds een goed ſterrekundige was.

Thans koomen wij tot de omſtandigheden, die aanleiding gaven dat onze zee-vaarer de eerſte

dier

dier vermaarde reizen ondernam, die zijnen roem, tot nu toe ſlegts tot zijn eigen vaderland bepaald, door de gantſche waereld zouden verbreiden en hem eenen onſterflijken naam verwerven. Voor hem waren 'er reeds onder de Regeering van GEORGE III, op bevel van dien Vorst, twee tochten om de waereld ondernoomen; de eerſte door Kapitein BYRON en de tweede door de Kapiteinen WALLIS en CARTERET in twee ſchepen, die langs verſchillende wegen terug keerden. Deeze zee-vaarers deeden verſcheiden waarneemingen die de Scheepvaart en Aardrijkskunde verrijkt hebben, maar de koers, die zij genoodzaakt waren te houden, liet hun niet toe de Zuid-Zee in eene groote uitgeſtrektheid te doorkruiſen.

De Kapiteinen WALLIS en CARTERET waren van hunnen tocht nog niet in Engeland teruggekeerd, toen men het beſluit nam van eenen derden ten onderneemen, met inzigt om ſterrekundige waarneemingen te doen. Men begreep dat de overgang van Venus over de ſchijf der Zon, die voor het jaar 1769 aangekondigd was, niet wel zoude kunnen waargenoomen worden dan in de Zuid-Zee, op de *Marquiſen*-eilanden of op een dier eilanden, door TASMAN *Amſterdam*, *Rotterdam* en *Middelburg* genoemd en die thans onder den naam van de *Vrienden-eilanden* bekend zijn. Deeze waarneeming was van het grootſte ge-

gewigt voor de Sterrekunde, en, terwijl de geleerde genootſchappen in alle landen zig bezig hielden met overleggingen om al het nut uit dezelve te trekken dat zij beloofde, was de Koninglijke Maatſchappij van Londen ook niets minder dan onoplettend op die aanſtaande ſterrekundige gebeurtenis. Zij bood den Koning den vijftienden February 1768 eene Memorie aan over de voordeelen, welke 'er zouden voortvloeijen uit eene naauwkeurige waarneeming van dien overgang op een der eilanden in de Zuid-Zee en verzogt dat 'er, op kosten van de natie, een ſchip zoude uitgerust worden, om de ſterrekundigen naar die eilanden overtevoeren. De Koning nam hun verzoek gunſtig aan en weldra gaf men der Maatſchappij kennis dat 'er van wegens de Admiraliteit een ſchip zoude uitgerust worden en dat zij ſlegts de ſterrekundigen benoemen zoude, die de reis zouden onderneemen.

De Heer ALEXANDER DALRYMPLE, Lid van de Koninglijke Maatſchappij, wierd tot hoofd van dien tocht benoemd. Deeze Heer was vermaard zoo om zijne groote kennis in de Sterrekunde als om zijne aardrijkskundige naſpeuringen over de Zuid-Zee en de uitgave van enige reizen in dat waereldeel gedaan. Dan hier deed zig eene zwaarigheid op. De Heer DALRYMPLE, wel begrijpende dat het hem onmogelijk zoude zijn een ſchip door zulke verre afgelegen

Zeeën

Zeeën te voeren, waarvan het ſcheepsvolk niet onder eenen Zee-officier zoude ſtaan, wilde niet vertrekken tenzij men hem eene aanſtelling verleende van Zee-Kapitein, gelijk men voorheen aan Doctor HALLEY verleend had, maar de Heer EDUARD HAWKE, die toen aan het hoofd van de Admiraliteit was, wilde hier toe niet verſtaan. Hij verklaarde dat hij het niet met zijn geweten konde overeenbrengen een ſchip des Konings toetevertrouwen aan iemand, die geen zee-man was, en toen men hem ſterker drong, zelde hij dat hij zig liever de hand wilde laaten afkappen dan zulk eenen lastbrief tekenen, terwijl hij zijne halſtarrigheid regtvaerdigde met het voorbeeld van het ſcheepsvolk van HALLEY, dat geweigerd had deezen ſterrekundige, ſchoon den tijtel van Kapitein voerende, te gehoorzaamen, uit welke muiterij zeer nadeelige gevolgen ontſtaan waren. Wijl beiden deeze heeren zeer op hun ſtuk bleeven ſtaan en de Heer DALRYMPLE verklaarde zonder eene zoodanige aanſtelling niet te zullen vertrekken, wierd het eindelijk noodzaaklijk eenen anderen bevelhebber tot dien tocht te benoemen. De Secretaris der Admiraliteit, de Heer STEPHENS, ſtelde dan daartoe den Heer COOK voor, en zeide dat hij meende dat deeze zee-man in ſtaat was om en de inzigten van de Admiraliteit en die van de Maatſchappij te vervullen, terwijl hij zig beriep op het ge-

getuigenis, welk de Heer HUGH PALLISER, Gouverneur van *Terre-Neuve*, van zijne bekwaamheid zoude kunnen geeven. De Heer PALLISER was verheugd gelegenheid te hebben om zijnen vriend dienst te doen; hij ondersteunde dan met al zijn vermogen de aanbeveeling van den Heer STEPHENS, hetwelk ten gevolge had dat de Heer COOK door de Heeren der Admiraliteit in plaats van den Heer DALRYMPLE tot deezen tocht benoemd wierd met den rang van Scheeps-luitenant; hij ontvong zijne aanstelling gedagtekend den vijf en twintigsten Mey 1768.

Zoodra deeze lastbrief was uitgevaerdigd, hield men zig bezig met een schip te zoeken, dat geschikt ware om op deezen tocht gebruikt te worden, welke last den Heer HUGH PALLISER wierd opgedraagen; deeze, verzeld van den Heer COOK, bezag verscheiden schepen, die toen in de Theems lagen, uit welke zij een uitkoozen van drie honderd en zeventig tonnen, dat zij de *Endeavour*, (de *Onderneeming*) noemden.

Terwijl dit schip wierd uitgerust, kwam Kapitein WALLIS van zijnen tocht om de waereld terug. De Graaf VAN MORTON, Voorzitter van de Koninglijke Maatschappij, had deezen Kapitein gelast eene plaats uittezoeken, die geschikt ware om den overgang van Venus waarteneemen en deeze verzeekerde nu dat eene haven

van

van een door hem ontdekt eiland, dat hij het *George eiland* genoemd had, maar dat men naderhand vernam dat bij deszelfs inwooneren den naam van *Otahiti* droeg, eene zeer geſchikte plaats voor de waarneeming was. De Maatſchappij, deezen raad volgende, gaf dan der Admiraliteit, welke haar gevraagd had waar zij wenschte dat de waarneeming gedaan zoude worden, dit eiland op en de Heer COOK kreeg bevel om daar henen te ſtevenen.

De Heer COOK was egter niet alleen met alles belast wat tot het oogmerk van deeze reis betrekking had; men voegde hem, voor het ſterrekundig gedeelte, den Heer GREEN toe, een man, die langen tijd met Doct. BRADLEY op de ſterre-ſchouwplaats te *Greenwich* gearbeid had en die dus wel in ſtaat was om deeze onderneeming behoorlijk te verrigten, terwijl zij beiden de onderrigtingen van de Koninglijke Maatſchappij ontvingen, omtrent de handelwijze, die zij in alles volgen moeſten. Behalven den Heer GREEN ondernam ook de Heer JOSEPH BANKS deezen tocht, een man buiten enige bediening en van groote middelen, die, een beminnaar der Natuurlijke Historie en bijzonderlijk van de Kruidkunde zijnde, enkel uit zugt voor deeze weetenſchappen en uit eene loflijke weetgierigheid, op eigen kosten deeze lange en gevaarlijke reis wilde bijwoonen.

Schoon

Schoon nu de waarneeming van den overgang van Venus het eigenlijk doel van deeze onderneeming was, was zij egter niet het eenigst oogmerk. De Heer COOK kreeg last den Stillen Oceaan te doorkruisen, om in die wijduitgestrekte zee nieuwe ontdekkingen te doen. Zijn scheepsvolk bestondt uit vier en tagtig mannen; het schip wierd voor agttien maanden uitgerust en bezet met tien stukken kanon en twaalf draai-basen.

Den zeven en twintigsten Mey des jaars 1768 nam Luitenant COOK het bevel van de *Onderneeming* over; den dertigsten July voer hij de Theems af en liep den zes en twintigsten Augustus deszelfden jaars in zee.

De eerste plaats, welke het schip aandeed, was *Funchial* op het eiland *Madera*, daar men zig van nieuwen voorraad voorzag en van waar men den agttienden September weder onder zeil ging; doch hun voorraad van water en levensmiddelen weder sterk verminderende, besloot men te *Rio-Janeiro* inteloopen, daar men den dertienden November aankwam en van waar men den zevenden December weder onder zeil ging om de reis verder voorttezetten.

Den veertienden January 1769 zeilde de Heer COOK de Straat *le Maire* in en stevende in drie en dertig dagen het *Vuur-land* om, zonder enige van die stormen te ondervinden, welke de eerste ontdekkers van die koers in het omzeilen van

Kaap

Kaap *Hoorn* hebben uitgeſtaan; hij ſtevende dus de groote *Zuid-Zee* in, ontdekte verſcheiden kleine eilanden en kwam den dertienden Juny in de Baai *Matavai* aan het eiland *Otahiti* ten anker.

Naardien men zig waarſchijnlijk alhier enigen tijd ſtond optehouden, nam Kapitein COOK alle nodige maatregelen om niet door de inboorlingen ontrust te worden en op den tijd van den doorgang aan het oogmerk van zijne reis te voldoen; men bouwde eene kleine Sterkte aan den wal, onder het geſchut van het ſchip, voorzag haar van enige draaibasſen en plaatſte de ſterrekundige werktuigen in veiligheid, terwijl men intuſſchen vreedzaam handel in levensmiddelen met de inwooners dreef, het land doorkruiste, deszelfs voortbrengzelen opmerkte en de taal, het karakter, de zeden en gewoonten deezer natie leerde kennen.

Toen eindelijk de dag van den overgang van Venus naderde, zond de Heer COOK waarneemers naar twee verſchillende plaatſen, om, zoo 'er enige feilen in de waarneeming te *Otahiti* mogten begaan worden, dezelve volgens die welke op de andere plaatſen gedaan zouden worden, te kunnen verbeteren; hij deed dan den eerſten Juny zijnen eerſten Luitenant, den Heer GORE, den Heelmeester MONKHOUSE en den Heer SPORING zijnen Secretaris naar *Eimeo*, een der nabuurige eilan-

den, vertrekken, welke hij zelf verzelde; des anderen daags 's morgens wierden de Heeren HICKS, PICKERSGILL, CLERKE en SAUNDERS, in eene andere sloep, tot dat zelfde einde naar het Oostlijk gedeelte van het eiland afgezonden.

De waarneeming gelukte overal naar wensch; eene onbewolkte heldere lucht liet alle de waarneemeren toe de planeet op de zon te onderscheiden, en derzelver in- en uitgang naauwkeurig waarteneemen, terwijl het verschil van duidlijkheid aan de meerdere of mindere volmaaktheid der werktuigen was toeteschrijven; men vindt het verslag van deeze waarneeming in het LXI Deel der *Philosophical Transactions* te boek gesteld.

Dit oogmerk dus volbragt zijnde, besloot de Heer COOK, die nooit de gelegenheid liet voorbijgaan om ontdekkingen te doen en de aardrijkskundige kennis te vermeerderen, alvoorens dit eiland vaarwel te zeggen, hetzelve om te vaaren. Hij vertrok dan op den zes en twintigsten Juny met de groote sloep, verzeld van den Heer BANKS, voer het eiland rond en kwam den eersten July van dit klein tochtjen terug, waarop hij zig nader met de verschillende landstreeken van het eiland, derzelver landvoogden of opperhoofden en eene menigte bijzonderheden van de zeden en gewoonten van deszelfs inwooneren bekend maakte.

Den

Den negenden Julij was alles gereed tot hun vertrek en, na door enige omſtandigheden nog tot den dertienden opgehouden te zijn, gong men eindelijk, onder zeil, na een verblijf van drie maanden op dat eiland, die bijna geheel beſteed wierden om de vriendſchap en het vertrouwen van het volk door wederzijdſe dienſten te winnen, terwijl de Heer COOK altoos zorgvuldig waakte dat het bloed van dit goede volk niet te ligtvaerdiglijk vergoten wierd, gelijk veelal geſchiedt daar de Europeaanen door de meerderheid, welke hunne vuurwapenen hun geeven, de ſterkſte zijn, hij kon egter niet voorkoomen dat, ondanks alle zijne voorzorgen, een diefſtal eenen der inboorlingen het leven koſtede.

Van dit eiland vertrekkende, liep de Heer COOK nog in het gezigt van verſcheiden andere in de nabuurſchap liggende, aan ſommige van welke hij aan wal gong om dezelve nader te onderzoeken en handel te drijven om verſche levensmiddelen te bekoomen, terwijl men ook aan het eiland *Ulietea* ten anker kwam om een lek te ſtoppen en meer ballaſt in te neemen. Deeze groep eilanden wierd door den Heer COOK met den naam van de *Societeit-Eilanden* benoemd.

De Heer COOK hield zig niet op aan enige der andere eilanden op deeze hoogte liggende, maar wendde de ſteven Zuidwaarts, en ontdekte den zesden October een groot land, met hooge ber-

gen bezet; dit land was een gedeelte van *Nieuw-Zeeland*, daar de Heer COOK het anker liet vallen in eene kleine baai, welke hij, omdat hij 'er door de woestheid der inboorlingen, niets bekoomen kon, *Armoede-baai* noemde; de inwooners noemen haar *Teonoroa*. De Heer COOK bragt bij de zes maanden toe om dit groote eiland bijna rond te vaaren, geduurende welke hij de Zeevaartkunde en Aardrijkskunde aanmerklijk uitbreidde en ondekte dat het twee groote eilanden zijn, die door eene Straat van vier of vijf mijlen breedte van een geſcheiden worden, hetgeen hij met onbetwistbaare bewijzen geſtaafd heeft.

Den negenden November begaf zig de Heer COOK met de Heeren BANKS en SOLANDER op de kust van *Nieuw-Zeeland* aan land, om den overgang van Mercurius waarteneemen; de lucht was betrokken en het regende van tijd tot tijd; doch zij klaarde op en het wierd zeer ſchoon weder; de ingang van Mercurius wierd door den Heer GREEN alleen waargenoomen, terwijl de Heer COOK bezig was om de hoogte van de Zon te neemen, om het uur te bepaalen.

Na twee maalen in het grootſte gevaar geweeſt te zijn van ſchipbreuk te lijden, verliet de Heer COOK, eindelijk, op den een en dertigſten Maart 1770 de kuſten van *Nieuw-Zeeland*, welks baaien, kaapen, eilanden en rivieren hij naamen gegeeven had, en ſtevende Westwaarts; den negen-

tien-

tienden April ontwaarde hij de kusten van *Nieuw-Holland* en ankerde den agt en twintigsten in de *Botany-baai*, eene plaats, die zedert zoo vermaard geworden is door de volkplanting, welke de Engelschen daar aangelegd hebben, en aan welke zij dien naam geeven om de groote menigte planten, welke de Heeren BANKS en SOLANDER aldaar verzamelden: Den zesden Mejj verlieten zij die baai en zeilden langs de kusten van Nieuw-Holland, daar zij den tienden Junij in het hachlijkst gevaar geraakten dat de geschiedenis der Zeevaart kan opleveren, wijl het schip op eene klip van koraal vast zeilde, zoodanig dat zij de planken van de huiden zelfs de valsche kiel zagen wegdrijven, zoo dat zij een naar allen schijn onvermijdlijk verlies van schip en leven te gemoet zagen, of ten minsten voorzagen, zoo zij hun leven behielden, het akelig lot te zullen moeten ondergaan van op eene kust geworpen te worden, daar zij of van honger zouden hebben moeten sterven, of door de handen van woeste Wilden omkoomen; het land was op agt mijlen afstands van hun af en zij hadden drie voeten water in het hol, terwijl zij niet wisten of het schip, als zij het al van de klip konden brengen, niet onmiddelijk zou zinken, zoodra het niet meer op dezelve zou rusten: in deeze onzeekerheid bleeven zij twee etmaalen; de bedaardheid en moed begaf egter onzen zeeman niet; hij liet alles wat men missen kon

over boord werpen, verſcheiden pompen plaatſen en bij hoog water met allen man winden, waardoor eindelijk het ſchip vlot geraakte. Gelukkig kreeg het niet meer water in dan op de klip en men kwam zoo verre dat men door een zonderling middel het lek genoegzaam digt kreeg dat men eene haven konde bezeilen om het ſchip te krengen, wanneer men bevond dat de grootſte ſpleet, die alleen genoeg zou geweeſt zijn om het ſchip te doen zinken, gedeeltelijk geſtopt was door een ſtuk van de rots, dat in hetzelve was blijven ſteeken; aan deeze toevallige omſtandigheid waren zij hun behoud verſchuldigd.

Na alles zoo veel mogelijk herſteld te hebben, vertrok de Heer cook uit deeze haven, welke hij den naam van *Endeavour-rivier* gegeeven had, en kwam den dertienden Augustus, na onbeſchrijflijke moeielijkheden en gevaaren uitgeſtaan te hebben in het zwerven door een doolhof van klippen en banken, in volle zee; de gevaaren waren egter nog niet geheel verdwenen; het ſchip was nog lek, zoo dat het negen duimen water in een uur in kreeg, de pompen waren ineenen ſlegten ſtaat, en drie dagen daarna geraakte het ſchip wederom op het punt van op eene klip gedreven en verbrijzeld te worden, en het was niet dan met het grootſte gevaar en na den moeielijkſten arbeid dat men zig wederom van tuſſchen de klippen en banken redde. Dit alles ſchrikte

onzen

onzen onverschrokken zee-held egter niet af: hij naderde de kust andermaal, welke ook de gevolgen zijn konden, en zeilde dezelve Noordwaarts langs, ten einde te onderzoeken of *Nieuw-Holland* aan *Nieuw-Guinea* vast zij dan niet; een vraagstuk, dat hij voorgenoomen had te beslisfen, van den eersten oogenblik dat hij dit land in het gezigt gekregen had. Hij verliet eindelijk de kust van *Nieuw-Holland*, langs welke hij van den agt en dertigsten tot den tienden graad dat is twee duizend Engelsche mijlen gezeild had, en stevende de Straat in die *Nieuw-Holland* van *Nieuw-Guinea* scheidt, tusschen het groote land en eene verzameling van eilanden, welke de Heer COOK *Prins van Wallis-eilanden* noemde en den derden September kwam hij in het gezigt van *Nieuw-Guinea*. Eindelijk besloot hij deezd kusten vaarwel te zeggen; hij nam zijne koers Westwaarts, ontdekte nog enige eilanden, zeilde den zestienden September voorbij *Timor*, nam enige verversschingen in aan het eiland *Saou* en kwam den negenden October op de reede van *Batavia* ten anker.

Hier meenden onze reizigers zig te herstellen van hunne geledene ongemakken; dan de ongezonde lucht, welke aan die plaats heerscht, oefende wel haast haare noodlottige uitwerkingen op hunne lighaamen. Alle wierden ziek, en enige, waaronder ook twee Otahitiers, welke de

Heer COOK op hun verzoek had medegenoomen, wierden 'er de ſlagtoffers van: de Heer COOK liep ook niet vrij, maar wierd insgelijks van koortſen aangetast, van welke hij egter gelukkig genas; zoo dat hij den zeven en twintigſten December in ſtaat was de reis naar Engeland aanteneemen; terwijl het ſchip naar de Kaap de *Goede Hoop* ſtevende, had men nog met ziekten te worſtelen, waaraan verſcheiden van het ſcheepsvolk, en onder andere ook de Heer GREEN overleeden.

Den vijſtienden Maart 1771 kwam hij aan de Kaap, van welken uithoek hij den veertienden April wederom vertrok en den zesden Junij liet hij in *Duins* het anker vallen.

Dus volbragt de Heer COOK zijnen eerſten tocht rondom de waereld, in welken hij zig betoond had een kundig, ervaren en onverſchrokken zeeman te zijn, die zeer geſchikt was tot het doen van moeielijke onderneemingen en waarop hij verſcheiden ontdekkingen en waarneemingen gedaan had, die tot verbetering van de zeevaart ſtrekten en de kennis van den aardbol uitbreidden. Ook was de Koning en de Regeering niet minder voldaan over zijn gedrag op de reis dan de Koninglijke Maatſchappij over de naauwkeurigheid, waarmede de overgang van Venus door hem en den Heer GREEN was waargenoomen, welke laatſte hij nog eene tafel mededeelde over de watergetijen in de Zuid Zee. Geen wonder dan ook

dat

dat hij door Zijne Majesteit met eene bevordering beloond wierd; den negen en twintigsten Augustus ontvong de Heer COOK zijne aanstelling als Kommandeur in 's Konings zee-dienst. Het gevoel van zijne eigen verdiensten deed hem egter denken dat hij niet genoeg beloond was; hij zoude gaerne den rang van Kapitein bekoomen hebben: doch Lord SANDWICH kon dat verzoek niet inwilligen, omdat zulks met de vastgestelde orde in den zee-dienst strijdig was; het onderscheid bestaat egter alleen in den tijtel, niet in het voordeel, naardien een Kommandeur dezelfde wedden heeft als een Kapitein en, als hij in dienst is, ook even veel te zeggen heeft.

Ondertusschen had de Heer COOK zig met den volbragten tocht eenen grooten naam verworven; Ieder reikhalsde om de omstandigheden en voorvallen van zulk eene lange reis te weeten; dit gaf aanleiding dat 'er verscheiden gebrekkige dagverhaalen van in het licht kwamen: het eerste, ten tijtel voerende *Journaal van eene reis om de Waereld*, behelsde de aantekeningen van jemand, die de reis mede gedaan had, en, schoon het zeer onvolledig was, wekte het egter de aandacht van het algemeen op. Het dagverhaal van den Heer PARKENSON, schilder van voorwerpen van Natuurlijke Historie van den Heer BANKS, die op de terugreis tusschen *Batavia* en de Kaap de *Goede Hoop* overleden was, wierd insgelijks

naar eene ontvreemde copij gedrukt. Een verbod van de Kancelarij belettede enigen tijd den verkoop van dat werk, schoon het niet onaanmerklijk is door de plaaten, welke er in gevonden worden. Eindelijk verscheen het egt verhaal van deezen reis-tocht door den Heer HAWKESWORTH uit de papieren van den Heer COOK en voor een groot gedeelte uit de aantekeningen van den Heer BANKS opgemaakt, in groot quarto met veele plaaten en kaarten verrijkt, in de verzameling van Reizen van de Heeren BYRON, WALLIS, CARTERET en COOK, van welke het het tweede en derde deel uitmaakt (*a*); het is deeze reisbeschrijving die in de volgende vertaaling vervat is.

Het is bekend dat men reeds zedert twee eeuwen

(*a*) De Tijtel is: *An Account of the Voyages undertaken by the order of his present Majesty for making discoveries in the Southern Hemisphere and successively performed by Commodore* BYRON, *Captain* WALLIS, *Captain* CARTERET *and Captain* COOK *in the Dolphin, the Swallow and the Endeavour, drawn up from the Journals, which were kept by the several Commanders and from the papers of* JOSEPH BANKS, *Esq. by* JOHN HAWKESWORTH, *LL. D. in three Volumes, illustrated with Cuts, and a great variety of Charts and Maps relative to countries now first discovered or hitherto but imperfectly known, London printed for* STRAHAN, *and* T. CADELL *in the strand* MDCCLXXIII.

wen in het denkbeeld gestaan heeft dat er in de uitgestrekte ruimte naar de Zuid-pool, welke aan de kennis van den aardbol nog geheel ontbreekt, een groot land moest zijn, dat men gemeenlijk met den naam van het *onbekende Zuid-land* benoemde; deeze gissing ondersteunde men met veele bewijsredenen, die dezelve wel waarschijnlijkheid bijzetteden, maar niet ten vollen bewezen: de ondervinding alleen, het vinden van zulk een land kon deszelfs bestaan buiten allen twijfel zetten; de Heer COOK had, geduurende zijnen reistocht, den Stillen Oceaan wel doorkruisd in veele van die Breedten, daar men giste dat dat onbekende Zuid-land liggen moest; hij had bevonden en beweezen dat noch *Nieuw-Zeeland*, noch *Nieuw-Guinea* een gedeelte van dat groot vast land uitmaakten; maar hij had het vraagstuk egter nog niet geheel beslist; hij was nog niet verre genoeg naar de pool gestevend; hij had zijnen tocht niet door eene genoegzaame uitgestrektheid in Lengte doorgezet om stellig te kunnen zeggen, dat men die onderstelling geheel moest opgeeven.

De ontdekkinggeest, die thans bij de Engelsche Regeering scheen te heerschen, gaf aanleiding dat men bedagt wierd om ook dit vraagstuk van Aardrijkskunde te beslisfen. De Graaf van SANDWICH verlangde grootlijks dat men eenen tocht ondername, welke de onzeekerheid, waarin men omtrent een Zuidlijk vast land was, ophel-

de-

deren zoude; en men nam, na eene rijpe overweeging, het beſluit van de zaak te beproeven en twee ſchepen tot dat einde uitterusten; men kogt dan twee bodems, die tot zulk eenen tocht best geſchikt waren; zij wierden de *Reſolution* en de *Adventure* genaamd en over het eerſte, zijnde het grootſte, van honderd twee en zestig tonnen en voerende honderd en twaalf mannen, wierd het bevel aan den Heer COOK opgedraagen. Het is onnodig te zeggen dat deeze ſchepen van alles voorzien wierden wat men maar eenigzints konde oordeelen van dienst te zullen wezen, ik zal dan alleen aanmerken dat de Admiraliteit den Heer HODGES, ſchilder en tekenaar, overhaalde om den Heer COOK te verzellen, om tekeningen te maaken van alles, van welk men door woorden geen genoegzaam denkbeeld zoude kunnen geeven; De Heer J. REYNOLDS en zijn zoon wierden verkozen om de voorwerpen van Natuurlijke Hiſtorie waarteneemen, terwijl den Heeren WILLIAM WALES en WILLIAM BAYLEY het doen van ſterrekundige waarneemingen wierd opgedraagen, die elk op een der twee ſchepen geplaatst wierden. Dus wierd de Heer COOK belast met het grootst ontwerp dat in de hiſtorie der Zeevaart bekend is; hij had bevel om niet alleen de waereld om te zeilen, maar om zulks te doen in de hoogst mogelijke Breedten, terwijl hij van tijd tot tijd alle gedeelten van den Stillen Oceaan moest doorkruisſen,

die

die nog niet onderzogt waren, om eens vooral het vraagstuk optelosſen, dat zoo lang betwist was, het beſtaan namelijk van een onbekend Zuid-land, en alle gedeelten van het Zuider-halfrond moest doorvaaren, in welke moed en kunde hem zouden kunnen doen doordringen.

Den dertienden Julij des jaars 1772 ſtak hij tot deeze groote onderneeming in zee, deed *Funchal* en *St. Jago* aan en kwam den dertigſten October op de reede van de Kaap de *Goede Hoop*, daar hij met den Heer FORSTER, die mede een tochtgenoot op deeze reis was, aan land ging en den Heer SPARMAN mede nam. Den twee en twintigſten November ging hij van daar weder onder zeil naar de Zuid-Zee; den tienden December op de Zuider-Breedte van 50° 40′ begon hij ijseilanden te ontdekken, en den veertienden wierd men in zijne koers geſtuit door een ontzagchelijk ijsveld, waarvan men het eind nergens zag; tusſchen deeze ijs-velden en drijvende klippen zwierven zij enigen tijd om, tot dat de Heer COOK, van gedagten zijnde dat die ijsvelden in baaien en rivieren gevormd wordende, het land ook niet verre af zou zijn en ten Zuiden agter het ijs liggen, het beſluit nam van dertig of veertig mijlen Oostwaarts te ſtevenen en dan te tragten verder door hetzelve naar de pool doortedringen, en, zoo hij dan nog het land niet ontdekte, agter het ijs om te zeilen om dus de oplosſing te vinden wel-

welke hij zogt. Deeze pooging deed hem bevinden dat het ijsveld, langs 't welk zij gezeild waren, niet aan enig land vast was, gelijk hij eerst gedagt had; eindelijk zig al te zeer tusschen ijsvelden bezet vindende moest onze wakkere, maar voorzigtige Zee-man bedagt zijn om 'er zig uit-teredden, te meer wijl de wind zeer sterk woei, hetgeen hem niet zonder gevaar gelukte; Dus deed de Heer COOK nog verscheiden poogingen en stevende midden door alle gevaaren, in breedten, daar geen schip voor hem gezeild had, tot zoo lang hij zig verzeekerd hield dat 'er geen land van enige aanmerklijke grootte in meer dan honderd en vijftig mijlen van het Oosten naar het Zuid-Westen, noch enig land naar het Zuiden op zestig graaden Breedte kon leggen. Toen deeden de felle koude, het verloop van het jaargetijde en het verlies van de *Adventure*, die van hem af geraakt was, hem besluiten om die hooge Zuidlijke Breedten te verlaaten en naar *Nieuw-Zeeland* te stevenen, daar hij den vijfen twintigsten Maart 1773 aankwam, hebbende nu honderd en zeventig dagen in zee geweest en drie duizend, zes honderd en zestig mijlen afgelegd, zonder eens land gezien te hebben.

Den elfden Meij verliet hij de baai *Dusky*, daar hij dus lang ten anker gelegen had en kwam den agttienden in *Koningin Charlotta Kanaal*, daar hij het genoegen had *de Adventure* wederte-

vin-

vinden; de twee ſchepen vertrokken weder van daar op den zeventienden Junij en kwamen den zeventienden Augustus aan het eiland *Otahiti*.

Den zeventienden September vertrok de Heer cook van de *Societeits-Eilanden* en deed onderweg nog enige aan, onder andere de eilanden *Amſterdam* en *Middelburg*, en vervorderde daarop zijne reis wederom naar *Nieuw-Zeeland*. Zijn voorneemen was aldaar het nodige water en hout inteneemen en vervolgens zijne naſpeuringen in het Oosten en in het Zuiden te vervolgen; doch eer hij dat land bereikte, wierd hij op de kusten door ſtormen geſlingerd, waarin hij de *Adventure* wederom uit het gezigt verloor, zonder dat hij dat ſchip geduurende het overige van de reis weder heeft kunnen vinden.

Zonder zig door dit ongeval den moed te laaten beneemen, ſtevende de Heer cook den zes en twintigſten November de Zuid-Zee weder in en ontmoetede den twaalfden December wederom een ijs-eiland, en kort daarop vond hij geduuriglijk zulke eilanden, die zijne vaart zeer belemmerden en gevaarlijk maakten; den twee en twintigſten was hij op hooger Breedte doorgedrongen dan hij te vooren nog geweest was, namelijk op 67° 31′, maar den dertigſten Januarij 1774 kwam hij nog hooger en ſtevende midden door ijsvelden en de allerijslijkſte gevaaren tot op de Breedte van 71° 10′. Hij oordeelde het niet raadzaam,

zaam, al hadde het in zijne magt geſtaan, nog hooger op te zeilen en tot op grooter Breedte doortedringen; hij zelf en alle de Officieren waren van gedagten dat het ijs, dat zij voor zig zagen, zig tot de pool uitſtrekte, of misſchien een land bedekte dat altoos onder het ijs ware geweest; zoo 'er dan indedaad een land is, kan het even zoo min door dieren bewoond worden als het ijs, waar onder het verborgen is. Na dan verder geweest te zijn dan alle andere zeevaarers voor hem, ja misſchien zoo verre als de mensch ooit zal kunnen koomen, was hij door de noodzaaklijkheid gedrongen terug te keeren en eenen nieuwen weg Noordwaarts te zoeken.

De Heer COOK beſloot dan den volgenden winter (die in den Stillen Oceaan ten tijd van onzen zomer valt) omtrent den Keerkring doortebrengen, tenzij hij voor dien tijd eene geſchikter plaats mogt aantreffen. Zijn voorneemen was egter niet den Stillen Oceaan daarna geheel te verlaaten; alſchoon hij het nu zeeker rekende dat 'er geen onbekend Zuidland te vinden was, dagt hij dat 'er egter nog zee genoeg te doorkruiſen was om te kunnen hoopen aldaar zeer groote eilanden te zullen vinden, behalven de verbeteringen, welke zijn langer verblijf in die ſtreeken de Sterrekunde Aardrijkskunde en Zeevaart nog zouden kunnen bijdraagen.

Het eerste daar de Heer COOK zijne naſpeuringen

naar

haar rigtede, was het eiland van *Juan Fernandez*; maar terwijl hij naar hetzelve zogt, wierd hij van een galachtig kolijk aangetast, dat hem verscheiden dagen lang op den oever van het graf bragt; hij herstelde egter langzaamerhand, terwijl men genoodzaakt was, uit gebrek aan versch vleesch, eenen geliefden hond te slagten, om hem vleeschnat van denzelven te kooken; deeze ziekte tastede hem nog eens aan na dat hij aan het *Paascheiland* was aangeweest; maar egter niet zoo hevig; kort daarop onderkenden zij de *Marquisseneilanden*, met welker inwooneren zij handel dreeven, en welker ligging COOK naauwkeurig bepaalde, en, na nog verscheiden andere ontdekt te hebben, kwam het schip den twee en twintigsten April wederom aan het eiland *Otahiti* ten anker.

Van daar vertrokken zijnde, leide de Heer COOK zig toe om, zoo veel mogelijk, de eilanden in den Stillen Oceaan te onderkennen en derzelver ligging te bepaalen; hij deed dan een groot getal derzelve aan en hield zig aan deeze langer, aan geene korter tijd op; naar de omstandigheden of de noodzaaklijkheid van levensmiddelen op te doen zulks vorderden; eindelijk weder Zuidwaarts aan stevenende, ontdekte hij een land, dat hij *Nieuw-Caledonia* noemde; hij volgde de kusten van dit land met de grootste gevaaren, die hem eindelijk noodzaakten van het verder onderzoek afteezien,

doch egter niet zonder ontdekt te hebben dat *Nieuw-Caledonia* na *Nieuw-Zeeland* het grootſte eiland van den Stillen Oceaan is; den agttienden October kwam hij wederom in eene haven van het laatſte ten anker.

Den tienden November verliet COOK *Nieuw-Zeeland* om nogmaal eene pooging Zuidwaarts te doen; hij ſtevende tot den zeven en twintigſten in die koers en, nu alle hoop verlooren hebbende van een land op dezelve te ontdekken, wendde hij en zettede het naar den Westlijken mond van de *Straat van Magellaan*; den zeventienden December kreeg men de West-kust van het *Vuurland* in het gezigt en ankerde den twintigſten aan eene plaats, die zij *Kersmis-baai* noemden.

Nu had de Heer COOK zijne ontwerpen in den Stillen Oceaan vervuld; hij had denzelven zoodanig doorkruisd, dat niemand zou kunnen denken dat een ander op eene eenige reis beter zoude kunnen ſlaagen. Hij zettede dan zijne reis voort om Kaap *Hoorn*, door de Straat van *Le Maire* en kwam dus in den Atlantiſchen Oceaan. Tot den dertienden Maart bleef hij egter nog in deeze zeeën kruisſen en ontdekte eene menigte eilanden, welke ik in deeze korte ſchets niet zal opnoemen, wanneer hij eindelijk de ſteven t'huiswaarts wendde en den twee en twintigſten Maart in de *Tafel-baai* aankwam, hebbende zedert zijn vertrek twintig duizend zee-mijlen afgelegd, hetgeen

geen bijna zoo veel is als drie maalen den omtrek van den aardkloot, terwijl nimmer een schip voor dit, in zoo weinig tijds, eenen zoo langen weg gezeild had. Den zeven en twintigsten April zeilde hij van de Kaap en zag den dertigsten Julij; na eene afwezigheid van drie jaaren en agt dagen, zijn vaderland andermaal weder.

Toen de Heer COOK der Admiraliteit behoorlijk verslag van zijne reis gedaan had, zag men hoe wel hij beandwoord had aan het vertrouwen, dat men in hem gesteld had; de Raad betuigde er zijn genoegen over en de eerste Lord van die vergadering verzuimde niet de diensten, door Kapitein COOK bewezen, bij Zijne Majesteit te doen gelden, hetgeen ten gevolge had dat de belooning niet lang verwachtte; den negenden Augustus, namelijk, wierd onze zee-held tot den rang van gewoon Zee-kapitein verheven en drie dagen daarna wierd hij aangesteld tot bestierer van het Hospitaal van *Greenwich*, eene plaats, die hem gegeeven wierd, opdat hij een aangenaam genot zou hebben van den prijs zijner menigvuldige verrigtingen. Het bleef hier niet bij: zig op raad van zijne vrienden in den rang der mededingers naar de waerdigheid van Lid van de Koninglijke Maatschappij gesteld hebbende, wierd hij den negen en twintigsten Februarij 1775 met eenpaarige stemmen daartoe verkoren, en denzelfden dag wierd 'er in de vergadering eene Verhandeling van

hem voorgeleezen over de voorzorgen, die hij gebruikt had om op zijne reis om de waereld, de gezondheid van het ſcheepsvolk te bewaaren, die naderhand gevolgd wierd van eene andere over de Getijen in de Zuid-Zee.

Men deed hem egter in die Maatſchappij nog grooter eere aan dan hem enkel tot lid aanteneemen; men wees hem de gouden eerpenning toe, die beſtemd is om uitgereikt te worden aan den ſchrijver van het nuttigst geſchrift, dat 'er binnen het jaar verſchenen is, en op nieuwe proeven ſteunt; en indedaad, al hadde onze zee-held niet eene menigte nieuwe ontdekkingen in de Aardrijkskunde gedaan, al hadde hij het vraagſtuk niet opgelost van het beſtaan van een Zuidland, zouden nogtans zijne verdiensten in het vinden van middelen om de gezondheid der zee-lieden op lange zeereizen te bewaaren, genoegzaam geweest zijn om zijnen naam onſterflijk te maaken, ik zwijge om deeze eerbewijzing te verdienen: (*a*) ten bewijze hiervan ſtrekt dat hij op eene zee-reis door alle lucht-

(*a*) Hoe veel dienst COOK met het uitvinden van deeze middelen aan het menschdom bewezen hebbe, kunnen zij best beoordeelen, die weeten hoe groot de ſterfte op de ſchepen van andere natieën, op lange zee-reizen is: Maar ſtelt men deeze middelen, tot behoud van de manſchappen, op onze Oost-Indiſche en Oorlogſchepen, wel in het werk? Deeze vraag durf ik niet ſtellig beandwoorden.

luchtſtreeken van drie jaaren en agt dagen tijds ſlegts een' enkel' man van honderd agttien mannen, die hij t' ſcheep had, verloren heeft, welke man nog met een begin van teering was aan boord gekoomen. Jammer egter was het dat de Heer COOK de belooning van zijne vlijt en verdiensten niet in perſoon konde ontvangen; toen de Maatſchappij haare prijzen uitdeelde, was de Heer COOK reeds op zijne derde reis naar zee vertrokken; de penning wierd dan aan Mevrouw COOK ter hand geſteld; het is egter te denken dat de Kapitein voor zijn vertrek onderrigt was van de eer, welke de Maatſchappij voorneemens was hem te bewijzen.

Na zijne tweede reis deed de Kapitein COOK zig ook als een goed ſchrijver kennen; ik heb reeds gezegd dat de Regeering, in het beſchrijven van de eerſte, gemeend had zig te moeten bedienen van de pen van den Heer HAWKESWORTH; doch nu wist men dat deeze verſtandige zee-vaarer geene vreemde hulp nodig had maar zelf in ſtaat was zijne reis te beſchrijven; ook is zijn ſtijl kragtig, natuurlijk en naar het onderwerp geſchikt; het werk wierd egter eerst na zijn vertrek gedrukt wanneer het opzigt over de uitgaaf aan zijnen vriend den Heer DOUGLAS wierd toevertrouwd (*a*).

Schoon

(*a*) De tijtel is: *A voyage towards the South Pole and round the World, performed in His Majeſty's Ships the* Reſolution

Schoon het denklijk was dat de Heer COOK nu, na twee gewigtige en groote tochten, rust zoude willen genieten, was egter daarom de zugt van ontdekking-reizen bij de Engelschen niet uitgebluscht; daar bleef nog een ander zeevaart-kundig vraagstuk van groot gewigt optelossen; dat namelijk van eenen Noord-wester doortocht naar den Stillen Oceaan. Het is bekend dat men deezen doortocht reeds meermaalen heeft ondernoomen, en dat men dien voornamelijk in de *Hudsons-baai* heeft willen zoeken; alle deeze poogingen zijn ondertusschen zonder vrugt gebleven, gelijk ook die, welke men ten Noord-Westen van de Hudsons-baai gedaan heeft, schoon het Parlement door eene Acte twintig duizend ponden belooning beloofd had aan dengeenen, die in deeze onderneeming slaagen zoude; men besloot dan reeds vroeg onder de Regeering des tegenswoordigen Konings wederom alle poogingen tot de volvoering van deezen tocht aantewenden.

Lord

---

and Adventure, *in the Years* 1772, 1773, 1774 *and* 1775, *written by* JAMES COOK, *Commander of the* Resolution, *in which is included Captain* FURNEAUX's *Narrative of his proceedings in the* Adventure *during the separation of the ships, in two volumes, illustrated with maps and charts and a variety of portraits of persons and views of places, drawn during the voyage by Mr.* HODGES *and engraved by the most eminent Masters, Lond.* 1779.

Lord MULGRAVE wierd met twee ſchepen afgezonden om te beproeven tot hoe verre hij de Noordpool zoude kunnen naderen; maar hij vond, zoo wel als zijne voorgangeren, onoverkoomlijke zwaarigheden; men verloor daardoor egter den moed niet en men beſloot eindelijk eenen tocht te laaten doen, die beſliſſen zoude of 'r eene doorvaart ware dan niet.

Eene onderneeming, zoo gewigtig, zoo moeilijk en zoo hachlijk, vereischte voorzeeker eenen bevelhebber van ondervinding, kunde en moed en men kon niet twijfelen of de Heer COOK was, onder alle zee-vaarers, de man wien men dezelve best toevertrouwen konde; edoch, ſchoon ieder wenschte dat hij die op zig name, durfde niemand hem zulks voorſtellen, zelfs niet Lord SANDWICH, zijn vrienden beſchermheer; en inderdaad, na de diensten, welke Kapitein COOK zijn land reeds gedaan had, na de vermoeienisſen en gevaaren, die hij had uitgeſtaan, zoude het niet billijk geweest zijn dat men hem vergde weder nieuwe te gaan zoeken; maar het was daarentegens zeer natuurlijk dat men zijnen raad inname over de beste wijze van zulk eenen tocht aantevangen, en over den geſchiktſten zee-man, dien men tot denzelven zoude kunnen benoemen. Om over dit alles op hun gemak te ſpreeken, verzogt Lord SANDWICH onzen zee-vaarer, den Heer HUGH PALLISER en den Heer STEPHENS bij zig op het

middagmaal; daar ſprak men van alles wat tot dien tocht betrekking had, van deszelfs gewigt, van het nut dat de Scheepvaart 'er uit trekken zou, terwijl, om zoo te ſpreeken, de zee-ontdekkingen daarmede volledig gemaakt zouden worden. COOK gevoelde zig door alle deeze aanmerkingen zoo aangevuurd dat hij in vervoering van zijnen ſtoel opſprong, zeggende dat hij op zig nam het ontwerp ter uitvoer te brengen. Men kan zig verbeelden hoe verheugd zijne vrienden waren, daar hij dus hunne wenſchen te gemoet kwam, want zij waren overtuigd dat hij alleen in zulk eene onderneeming wel konde ſlaagen; ook liet Lord SANDWICH geen tijd verloren gaan; hij ſtelde het ontwerp aan den Koning voor en Kapitein COOK wierd den tienden Februarij 1776 tot bevelhebber op dien tocht benoemd; men bepaalde dat hij, bij zijne terugkomst in Engeland, weder zijne plaats in het Hospitaal te *Greenwich* zoude bekleeden, en dat, zoo 'er als dan geene plaats open was, de Officier, die hem zoude opvolgen, hem de zijne zoude inruimen.

Toen de tocht dus beſloten was, hield men zig bezig met te overleggen welke de beste weg ware om denzelven met hoop op eenen goeden uitſlag aantevangen. Alle de zee-vaarers, die de waereld omgezeild zijn, zijn om de Kaap *de Goede Hoop* terug gekeerd; maar men beſloot dat de onverſchrokken COOK zou poogen terug te koomen

langs

langs de hoogst mogelijke Noordlijke Breedten tusschen Amerika en Asia en daar is reden om te gelooven dat hij het zelf was die den voorslag deed van die gevaarlijke koers te neemen. Dus wierd het gewoon ontwerp om eene doorvaart in het Noorden te vinden omgekeerd. In plaats van te tragten uit den Atlantischen Oceaan in den Stillen Oceaan te koomen, wilde men beproeven om uit de Zuid-Zee in onzen Oceaan overtegaan. Welk kanaal, welke ingang er ook in het Oosten van Amerika mogt zijn, die hoop zoude kunnen geeven op eene doorvaart, voorzag men met reden dat de zee bevaarbaar moest zijn tusschen het Westlijk gedeelte van dat vast land en het uit einde van Asia, zou de tocht volkoomen gelukken. Kapitein COOK kreeg dan bevel om naar de Zuid-Zee te gaan, door de keten nieuwe eilanden te zeilen, welke hij reeds omtrent den Steenboks-keerkring gezien had, in dien Oceaan de linie te passeeren en naar het Noorden te stevenen, en dan de koers te volgen, die hem de geschiktste zou voorkoomen om verscheiden gewigtige stukken van Aardrijkskunde te bepaalen, om ontdekkingen te doen, en om zig naar die plaats te begeeven, daar hij zou meenen eenen doortocht te zullen kunnen vinden. Het zoeken van dien doortocht het voornaamst voorwerp van zijne reis zijnde, deed zulks hem, na rijp overleg, besluiten om, zoo dra hij op de kusten van *Nieuw-Albion* zou gekoomen zijn, tot

de Breedte van 65° Noordwaarts optezeilen en geen tijd te verliezen met de baaien of rivieren te onderzoeken, welke hij ontmoeten zoude, alvorens hij op die Breedte zoude gekoomen zijn.

Om de uitvoering van dit groot ontwerp op allerhande wijzen aantemoedigen, wierden er ook groote veranderingen in de acte van het Parlement gemaakt; de belooning van twintig duizend ponden ſterling, welke op de ontdekking van de doorvaart geſteld was, was enkel beſtemd voor bijzondere ſchepen, aan onderdaanen van Zijne Majeſteit toebehoorende, zonder dat 's Konings ſchepen zelve enige aanſpraak op dien prijs hadden; een nog grooter gebrek van die acte was dat zij eischte dat de doorvaart door de *Hudſons-baai* gevonden wierd; zij wierd dan in het jaar 1776 geheel veranderd: Het Parlement verklaarde toen „ dat, zoo enig ſchip, aan de onderdaanen van „ Zijne Majeſteit of aan Zijne Majeſteit zelve toe„ behoorende, eene gemeenſchap tusſchen den „ Atlantiſchen en den Stillen Oceaan zou vinden, „ in de eene of andere rigting of parallel van het „ Noorder Halfrond boven 52° Breedte, de ei„ genaars van die ſchepen, zoo zij onderdaanen „ van den Koning van Engeland waren, de be„ velhebber, officiers en matroozen, zoo het „ ſchepen van Zijne Majeſteit waren, als eene be„ looning voor die ontdekking de ſom van twintig „ duizend ponden ſterling zouden ontvangen".

Daar

Daar wierden dan twee schepen tot die onderneeming uitgerust, de *Resolution* en de *Discovery*, over welker eerst het bevel aan Kapitein COOK wierd opgedraagen en over het tweede aan Kapitein CLERKE. De *Resolution* voerde even zoo veele officieren en matroozen als op zijne voorige reis; de *Discovery* wierd even eens uitgerust, behalven dat het geene zee-soldaten aan boord kreeg.

Den twaalfden Julij 1776 ging de Heer COOK onder zeil om zijne derde groote reis te ondernee-men en kwam, na *Teneriffe* en de Oost-kust van *Brazilie* aangedaan te hebben, den agttienden October aan de Kaap de *Goede Hoop*, daar de *Discovery*, die laater uit Engeland vertrokken was, zig weldra bij hem voegde. Den derden December verloor hij het land van de Kaap weder uit het gezigt; den twaalfden ontdekte hij land en vervolgens verscheiden eilanden, reeds te vooren door de Fransche zeevaarers ontdekt, doch die zeer dor en onvrugtbaar waren; den vier en twintigsten Januarij 1777 kwam hij aan *Van Diemens land*, zijnde het Zuidlijkst gedeelte van *Nieuw-Holland*, en wierp het anker in de *Adventure baai*, en den twaalfden Februarij in zijne gewoone haven van het *Koningin Charlotte-kanaal*; den vier en twintigsten Februarij verliet hij dit kanaal, hield zig enigen tijd aan de *Vrienden-eilanden* op en kwam den twaalfden Augustus aan het eiland *Otahiti*. Thans ondervond dit eiland de blijken

van

van erkentenis, welke het verdiende voor de gastvrijheid en den onderſtand, die het den Engelſchen verleend had. De Heer COOK liet eenen paauw en eene paauwin, een paar kalkoenen, een gent en drie ganzen, een waard en drie eenden, en eenen ſtier en drie ſchoone koeijen aan land brengen, en ſchonk den Koning van dat eiland daarenboven een hengst en eene merrie en alle de ſchaapen, die op de beiden ſchepen gevonden wierden. Vervolgens zeilde hij naar *Eimeo*, en verder naar *Huaheine* om den Zuidlander OMAÏ, welken hij op zijne voorige reis mede naar Engeland genoomen had, in zijn vaderland terug te brengen, hij liet hem een huis bouwen en voorzag hem van alle noodwendigheden en dingen, die hem in het vervolg van dienst konden zijn.

Na nog het eiland *Bolabola* aangedaan te hebben om een anker te bekoomen, dat de Heer DE BOUGAINVILLE aldaar agter gelaaten had, verliet Kapitein COOK, op den agtſten December, de *Societeit-eilanden* om het voornaamſte deel van zijnen tocht ter uitvoer te gaan brengen, met opzigt tot welk zijne reis kon gezegd worden nu eerst eenen aanvang te neemen. In zijnen tocht Noordwaarts ontdekte hij eene groep eilanden, die van hem den naam van de *Sandwich-eilanden* ontvingen, daar hij zig aan een derzelve enige dagen ophield. Verder Noordwaarts ſtevenende zag hij op den tweeden Maart de kusten van

Nieuw-

Nieuw-Albion, daar hij den negen en twintigſten dier maand in eene ſoort van baai *Nootka-baai* genaamd, het anker liet vallen.

De Heer COOK onderzogt vervolgens de kusten van Noord-Amerika in eene groote uitgeſtrektheid en, in eene diepe baai koomende, meende hij eenen doorgang in de Noord-Zee, of ten minſten tot in *Baffins* of *Hudſons-baai* gevonden te hebben; dan verdere naſpeuringen toonden hem dat het ſlegts eene rivier was; hij voer dezelve zeventig mijlen verre op en bevond dat het eene der grootſte rivieren van de waereld is, die met haare verſchillende takken zeer diep in het land ſtrekt; onze reiziger liet deeze rivier ongenoemd, welke zedert van Lord SANDWICH den naam van *Cooks-rivier* ontvangen heeft.

Den negenden Augustus ankerde de Heer COOK bij eene kaap, die hij *Prins van Wallis Kaap* noemde en welke zeer veel aanmerking verdient, wijl zij de Westlijkſte is, welke men in dat gedeelte van Amerika ontdekt had en ſlegts dertien mijlen van de Oostlijkſte Kaap van *Siberie* af ligt, waardoor deeze onſterflijke Zeeman de eer toekoomt van buiten twijfel geſteld te hebben hetgeen men tot nog toe ſlegts giste uit de berichten van enige Aſiaanen, die daar omtrent gezeten zijn, en uit de onnaauwkeurige waarneemingen der Ruſſiſche zeelieden, dat, namelijk, de twee waerelddeelen Aſia en Amerika tot zeer nabij elkanderen ſtrekken en

ſlegts

ſlegts door eene naauwe zee-engte geſcheiden zijn.

Nu reeds tot eene zeer groote Noordlijke Breedte opgezeild zijnde, onderzogt onze zeevaarer de kusten en van Aſia en van Amerika met zijne gewoone ſchranderheid, deed veele ontdekkingen, verbeterde eene menigte dwaalingen en verrijkte dus de Aardrijkskunde meer en meer tot hij op den elfden Augustus het ijs begon te ontmoeten op 70° 41′; hij zeilde egter door deeze IJs-Zee in verſchillende rigtingen en ondanks de grootſte hinderpaalen en gevaaren tot door de *Beerings-Straat*, wanneer het ijs zoo zeer begon te vermeerderen dat onzen kundigen zeeman alle hoop ontging van dit jaar het oogmerk zijner reize te zullen bereiken; het jaargetijde was reeds verre verloopen en de koude moest dag aan dag feller worden; het zoude dan de grootſte onvoorzigtigheid geweest zijn als toen nog verder Noordwaarts te ſtevenen en het was veel beter dat hij den volgenden zomer afwagtede om te tragten tot in den Atlantiſchen Oceaan door te dringen; hij begon dan te denken op welke wijze hij den zomer met het meeste nut voor de Aardrijkskunde en Zeevaart zoude doorbrengen, terwijl hij tegelijk bij de hand zoude kunnen zijn om vroeg in het voorjaar zijne ontdekkingen in het Noorden verder voorttezetten. Voor hij egter uit die Breedten vertrok en Zuidwaarts ſtevende, beſteedde hij nog eenen

eenen aanmerklijken tijd om de zee en de kusten in de nabuurschap van *Beerings-Straat*, zoo op de kusten van Asia, als op die van Amerika, te onderzoeken, en overal over de Aardrijkskunde nieuw licht te verspreiden, zoo dat deeze doorlugtige ontdekker de glorie gehad heeft, gelijk de Heer COXE te recht aanmerkt, dat hij, die van zoo eenen verren afstand kwam, op eenen enkelen tocht, zijne ontdekkingen zoo verre gebragt heeft als de Russen hebben kunnen doen geduurende eene lange reeks van jaaren in die deelen der waereld, die tot hun rijk behooren of ten minsten aan hetzelve grenzen.

De Heer COOK verkoos dan de *Sandwich-eilanden* om aldaar enige maanden doortebrengen en vervolgens weder in de Maand Mey naar *Kamtschatka* te keeren; dan, helaas! het mogt hem niet gebeuren dit laatste gedeelte van zijn ontwerp te volvoeren; op een deezer eilanden moest de loop van zijnen nuttigen arbeid gestuit worden; te *Owhyhée* moest een der grootste mannen zijner eeuw, en de grootste ontdekker, die immer geleefd heeft, door de woeste handen van barbaarsche Wilden het leven verliezen.

Op de Noorder Breedte van 20° 55′ gekoomen zijnde, ontdekte men land, hetgeen men weldra erkende voor het eiland *Mowee*, een der eilanden van de groep, die onze zeevaarer den naam van de *Sandwich-eilanden* gegeeven had; vier dagen daar-

daarna zag men een ander, door de Indiaanen *Owhyhée* genaamd; Naardien het uitgeſtrekter was dan alle de andere, welke COOK in dit gedeelte der waereld ontdekt had, bragt hij zeven weeken toe om hetzelve rond te vaaren en de kusten optenee-men, en kwam den zeventienden Januarij 1779 in eene haven van dat eiland, *Karakakooa* genaamd, ten anker.

Het gedrag van de volkeren van deeze eilanden, die door zeer talrijke natieën bewoond worden, was omtrent onze reizigers ſteeds vriendlijk en vol vertrouwen geweest, zij bragten hun allerleie levensmiddelen in overvloed aan en, uitgenoomen enige kleine diefſtallen, was 'er niets gebeurd, dat aanleiding konde geeven om de goede vriendſchap tuſſchen de inboorlingen en het ſcheepsvolk der twee ſchepen te ſtooren. Ook wierden zij in de *Karakakooa-baai* met de grootſte tekenen van vreugde en vriendſchap ontvangen. Het volk liep in menigte naar het ſtrand, het zong, het danste en drukte zijne blijdſchap door allerleie wonderlijke en buitenſpoorige gebaerden uit. Toen Kapitein COOK aan land gong, wierd hij met buitengewoone plegtigheden ontvangen. De eerbewijzingen, die men hem deed, waren vol van den grootſten eerbied, waaronder men zelfs godsdienſtige aanbidding meende te beſpeuren. De Heer COOK wierd bij den Koning van het eiland ingeleid, die met hem van naam ver-

verwisselde, dat bij de eilanders van de Zuid-Zee het grootste blijk van vriendschap is, dat men elkanderen geeven kan. De Heer COOK ontvong op zijne beurt den Koning aan boord van zijn schip, daar hij hem met veel achting onthaalde en enige geschenken deed, na dat hij te vooren door hem met eenen pragtigen mantel, met vederen bezet, beschonken was.

Deeze vriendlijke verkeering verbande bij de Engelschen alle vermoeden van gevaar; de scheeps-officieren liepen overal rond met het grootste vertrouwen en bleeven zelfs somtijds des nagts aan land; overal daar zij gongen, wierden zij niet alleen met vriendschap bejegend, maar men deed zelfs zijn best om hen te vermaaken met liederen en dansen, en dikwijls verzogten de inboorlingen hen onder de schaduwen hunner hutten verversschingen te koomen genieten, terwijl zij zelfs met aandrang baden dat de Heer KING, voor welken zij eene buitengewoone genegenheid scheenen opgevat te hebben, onder hen zoude blijven woonen.

Den vierden Februarij ligtede men het anker en zeilde de baai uit, van ontelbaare kanos gevolgd wordende: bij hun vertrek waren zij met rijke geschenken overlaaden en, toen zij door stilte opgehouden wierden, gaf de Koning den Kapitein nog een nieuw blijk van zijne ongeveinsde vriendschap met hem een aanzienlijk geschenk van var-

kens en vrugten agter na te zenden. Het oogmerk van Kapitein COOK was de kusten van het eiland nog verder te onderzoeken, in hoop dat hij eene nog beter gedekte reede zoude aantreffen dan de baai, die hij nu verliet en, zoo dit mislukte, wilde hij naar de Zuid-Oost kust van *Mowee* ſteevenen, daar hij, volgens de narichten van enige inboorlingen, eene zeer goede haven dagt te vinden. Korte dagen egter na het verlaaten van zijne ankerplaats wierden zij van ſteeds met nieuw geweld opkoomende ſtormwinden overvallen, die de ſchepen enige ſchade aan masten en zeilen toebragten en Kapitein COOK deeden beſluiten naar de *Karakakooa-baai* terug te keeren.

In deeze baai koomende beſpeurden zij dat het volk hen niet met diezelfde blijdſchap ontving als toen zij de voorige reis aldaar aanlandden; daar kwamen weinige of geene kanos aan het ſchip, daar was geen geſchreeuw, geene opſchudding onder de Indiaanen; dit deed hen vermoeden dat hunne terugkeering, waarvan de Indiaanen de reden niet wel begrijpen konden, hun niet aangenaam was, of dat zij misſchien eenen boozen aanſlag in den zin hadden; doch toen men vernam dat de Koning afwezig was, ſtelde men zig gerust en ſchreef hunne koelheid daaraan toe; den volgenden morgen kwam de Koning zelf aan boord en toonde zoo weinig dubbelzinnigs in zijn gedrag,

drag, dat onze reizigers volkoomen gerust gesteld wierden.

Daar begonnen egter langzaamerhand enige oneenigheden te ontstaan; een der Opperhoofden van het eiland joeg enige inboorlingen weg, welke men gehuurd had om de watervaten te helpen voortrollen; en, toen men enige zee-soldaaten aan land gebragt had, die egter slegts met hun zijdgeweer gewapend waren, voorzagen zij zig van steenen en deeden dreigende gebaerden; ondertusschen wierd 'er aan boord een diefstal gepleegd, die van enig belang was; men vervolgde de dieven en kreeg het goed terug; dan, terwijl men ondertusschen eene kano in beslag nam, die eenen voornaamen toebehoorde, viel 'er een gevegt voor, waarin de eilanders de Engelschen met zulk eene hagelbui van steenen begroeteden, dat zij genoodzaakt wierden in de grootste wanorde de vlugt te neemen en naar eene klip, die wat van den oever verwijderd lag, over te zwemmen. Dit voorval, waarin de eilanders de overhand gehad hadden, verdroot den Heer COOK zeer; maar het wierd welhaast door een ander vervangen, dat noodlottiger gevolgen had en waarvan de Heer COOK zelf het slagtoffer moest worden.

In den nagt tusschen den dertienden en veertienden Februarij wierd de groote boot van de *Discovery*, die aan de boei van een der ankers vast was, zoo behendig gestoolen, dat men het eerst

in den morgenſtond gewaar wierd. Naardien het gemis van dit vaartuig van te veel belang was om niet alle moeite aantewenden om het weder te bekoomen, beſloot de Heer COOK zig meeſter te maaken van den perſoon des Konings, om dien, gelijk hij meermaalen bij zulke gelegenheden gedaan had, als gijzelaar te houden tot het geſtoolen vaartuig zoude terug gebragt zijn. Hij liet dan de baai bezetten, met bevel om geene kanos uittelaaten vaaren, terwijl hij zelf, verzeld van den Luitenant PHILLIPS en negen zee-ſoldaaten, naar land voer, het dorp intrad en zig bij den Koning vervoegde. Deeze wist nog niets van den dieſſtal, die 'er gepleegd was, en vermoedde dus niets van het voorneemen van den Heer COOK, waarom hij ook gewillig het verzoek aannam, dat deeze hem deed, om met hem naar boord te gaan, van zijne twee zoontjens verzeld; zij naderden ook werklijk het ſtrand en de twee jonge knaapen zaten reeds in de ſloep, wanneer een van 's Konings geliefdſte wijven hen agter op volgde en den Koning met traanen bad dat hij tog niet aan boord zoude gaan; daarop traden ook twee Opperhoofden, die met haar medegekoomen waren, toe, hielden den Koning terug, drongen aan dat hij niet verder zoude gaan, en gebruikten zelfs dwang, waardoor de oude man op den grond kwam te zitten. De inboorlingen verzamelden zig ondertuſſchen van alle zijden en, zoo dikwijls Kapitein

tein COOK den Koning aandrong om hem te volgen, hielden hem de bevelhebbers terug, zoo dat de Kapitein eindelijk van zijn ontwerp moest afzien. Daar was egter geen schijn van gevaar voor hem zelven, wanneer een ander voorval de zaaken eene andere wending kwam geeven.

Terwijl dit aan den wal gebeurde, hadden de sloepen, die den ingang van de baai bewaakten, op enige kanos, welke ondernamen uitteloopen, gevuurd en ongelukkig een opperhoofd van den eersten rang dood geschoten. Kapitein COOK trad gerust naar het strand, wanneer zig de maare van dit voorval door her dorp verspreidde, waarop alles terstond in gisting geraakte; de mannen zonden de vrouwen en kinderen weg, deeden hunne krijgs-matten, die zij als borst-harnassen gebruiken, aan en wapenden zig met spiessen en steenen. Een hunner kwam met eenen steen en eenen langen ijzeren dolk naar Kapitein COOK en dreigde hem met den steen; deeze wierd eindelijk door zijne moedwilligheid genoodzaakt vuur te geeven, doch, naardien hij slegts de laading hagel, die op zijnen snaphaan met twee loopen stond, gebruikte, kwetste hij hem niet sterk, zoo dat het slegts diende om de inboorlingen nog meer te verbitteren, die de soldaaten met steenen begonnen te werpen; nu loste Kapitein COOK zijne tweede schoot met eenen kogel en velde daar mede eenen der voorste

eilanders ter neder. Dit was het teken van eenen algemeenen aanval met ſteenen, die met een musketten-vuur van de ſoldaaten en uit de booten beandwoord wierd. De Indiaanen ſtonden, tegens alle verwagting, het vuur met eene onverſchrokken kloekmoedigheid uit en vielen, eer men weder laaden kon, met een verſchriklijk gehuil op het volk aan, wanneer 'er een gevegt vol verwarring ontſtond, waarin vier ſoldaaten het leven verloren, die agter uit in het water gedrongen en afgemaakt wierden. Kapitein COOK bleef eindelijk alleen op de rots. Men zag hem naar de ſloep wijken, zijne regterhand agter aan zijn hoofd houdende, om het voor de ſteenen te beſchutten en zijnen ſnaphaan onder den ſlinker arm draagende. Men zag eenen Indiaan hem volgen, maar met vrees en beſchroomdheid, want hij ſtond eens of tweemaalen ſtil, als onzeker wat hij doen zoude; maar eindelijk ſchoot hij toe en gaf hem eenen zwaaren ſtoot met eene piek op het agterhoofd, waarop hij terſtond weder agteruit week. De ſlag ſcheen den Kapitein bedwelmd te hebben; hij wankelde enige ſchreden, en ſtortte op eene hand en eene knie, terwijl zijn ſnaphaan hem ontgleed; hij begon zig egter weder opterigten, maar op hetzelfde tijdſtip bragt een andere Indiaan hem eenen dolkſteek in den nek toe. Toen viel hij in eene holte van de rots, waarin water ſtond tot aan de knie, en daar eene menigte volks zig op zijn lijf wierp,

om

om hem onder water te drukken; onder het worstelen hief hij egter zijn hoofd op en ſloeg zijn gezigt naar de ſloep, als of hij naar hulp uitzag. Schoon nu de ſloep ſlegts vijf of zes ſchreden daar van daan was, belettede egter de verwarring der Engelſchen en de menigte volks, die hun in den weg was, hen hunnen ongelukkigen bevelhebber te redden. De Indiaanen drukten hem weldra in dieper water onder; hij ligtede egter andermaal zijn hoofd op en weerde zig met zoo veel kragt, dat hij den kant van de rots bereikte, wanneer een Wilde hem eenen zwaaren ſteek met eene piek toebragt, die hem dood ter neder leide. Verſcheiden hunner ſleepten hem toen boven op de rots, daar zij met een barbaarsch vermaak hunne wraak op het ontzielde lijk bot vierden; zij ontrukten elkanderen den dolk om het ſlagtoffer hunner woede nog met ſteek op ſteek te doorbooren.

Dus viel deeze groote man, wiens dood de geheele beſchaafde waereld, die zijne verdiensten kende, bejammerd heeft! hij viel! ... onder het oog van zijne ſpitsbroeders, die zig niet waagen durfden om dengeenen te redden, wiens grootſte zorg altoos geweest was voor hun heil te waaken! door hun eigen gevaar verſchrikt, waren zij niet manmoedig genoeg om het uiterſte te waagen tot redding van een leven, zoo dierbaar voor hun vaderland, ja hunne lafhartigheid ging zoo verre, dat zij zijn lijk op het ſtrand lieten liggen, ſchoon

zij het hadden kunnen medeneemen; in dat ſtuk verre beneden de barbaaren, tegens welke zij ſtreeden, die hun leven veil hebben om de lighaamen hunner geſneuvelde broederen den ſmaad te ontrukken van door hunne vijanden mishandeld te worden. Toen de ſloepen zig van het ſtrand verwijderd hadden, kwamen de Indiaanen, die, na het ſneuvelen van Kapitein COOK, alle weggevlugt waren, op het ſtrand terug en ſleepten zijn lijk en die der vier gedoodde zee-ſoldaaten agter het dorp op eene hoogte, daar men dezelve van de ſchepen gamaklijk met de verrekijkers kon onderſcheiden. En welke moeite men in het vervolg deed, welke beloften, welke bedreigingen men gebruikte, men kon niet dan bezwaarlijk een gedeelte zijner ledenmaaten en beenderen terug bekoomen; het was dan aan deeze droevige overblijfzelen dat men de laatſte eer bewees; zij wierden den een en twintigſten Februarij met alle krijgseer in zee begraaven.

Nu verviel het bevel over de twee ſchepen op Kapitein CLERKE, die de reis Noordwaarts tot door de Straat *Bering* voortzettede en tot boven den een én zestigſten en een halven graad geſtevend zijnde, het onmogelijk vond verder door het ijs te dringen; hij keerde dan Zuidwaarts en overleed eene maand daarna, op den twee en twintigſten Augustus 1779 aan de teering. Hij wierd opgevolgd door den Kapitein GORE, terwijl

de

de Luitenant KING het bevel over de *Discovery* aanvaardde; de twee ſchepen ſtevenden naar *Kamſchatka* en van daar naar *Japan* en *China*, daar zij zig enigen tijd te *Canton* ophielden: toen vervolgden zij de reis over de Kaap *de Goede Hoop* t'huiswaarts en kwamen den vierden October 1780, na eene afwezigheid van vier jaaren, twee maanden en twee en twintig dagen, te *Nore* ten anker.

Het verhaal van de reis wierd, na den dood van Kapitein COOK, door den Heer KING vervolgd en is met eene pragt van uitvoering, die het zoo wel verdiende, door de Admiraliteit in het licht gegeeven (*a*).

De Heer COOK was welgemaakt van geſtalte, meer dan zes voeten lang, Hij had een klein hoofd, donker bruin hair, den neus zeer wel gevormd, kleine zwarte oogen, die levendig, doordringend en vol uitdrukking waren, en zijne wat dikke wenkbraauwen gaven hem een enigzints barsch uit-

(*a*) Onder den tijtel van: *A voyage to the Pacific Ocean, undertaken by the Command of his Majeſty, for making diſcoveries in the Northern hemisphere, performed under the direction of Captains* COOK, CLERKE *and* GORE, *in his Majeſty's Ships the* Reſolution *and* Diſcovery *in the years* 1776, 1777, 1778, 1779 *and* 1780, *in three Volumes, Vol. I and II written by Captain* JAMES COOK F. R. S. *Vol. III. by Captain* JAMES KING, L. L. D. *and* F. R. S. *published by order of the Lord Commiſſioners of the Admiralty Lond.* 1785.

uitzigt. Hij was zeer ſterk van temperament en de gewoonte had hem in ſtaat geſteld de grootſte vermoeieniſſen en ongemakken uitteſtaan; hij leefde zeer maatig en had eene zoo ſterke maag, dat hij het groſſte voedzel zonder ongemak verteeren kon. In zijnen omgang was hij zedig, zelfs beſchroomd en zijne geſprekken waren aangenaam, geestig en leerzaam. Hij was haastig, maar vriendlijk en goedaartig van inborst; bemind van zijn volk, wierd hij ook altoos met de grootſte bereidwilligheid gehoorzaamd; elk der ſchepelingen had het grootſte vertrouwen in hem; ieder achtte hem en elk bewonderde zijne uitſteekende talenten.

De Heer COOK bezat eenen zeer doordringenden geest en eene ſnelle en juiste oordeelkragt. Ook zal niemand ontkennen dat hij een man van groote genie geweest is. Men heeft gezien hoe bepaald zijne opvoeding was, en hoe jong hij reeds het zee-leven aanvaardde. Des niettegenſtaande wist hij door eigen vlijt en door de kragt zijner ziel, kundigheden te verwerven, welke anders niet dan door lange oefening in kweekſchoolen en op academieën verkregen worden, Behalven alle de weetenſchappen, welke eenen zee-man onontbeerlijk zijn, waren zijne vorderingen in verſcheiden deelen der Wiskunde, en bijzonderlijk in de Sterrekunde, zoo ſnel geweest, dat hij zig in ſtaat bevond de ſterrekundige waarneemingen, die op de reis te doen waren, zelf waarteneemen. Hij had zig,

zon-

zónder een ſchrijver te zijn, genoeg geoeffend in de konst van zijne gedagten te boek te ſtellen, dat hij eindelijk in ſtaat was zijne eigen reis te beſchrijven; zijn ſtijl is manlijk, beknopt en duidlijk, in kort, eenen goeden hiſtorie-ſchrijver waerdig.

Maar de verhevenheid en kragt zijner ziel en de grootheid van zijne genie blijken vooral in de ſtoutheid en het vernuft, waarmede hij de grootſte ontwerpen ſmeedde en in de ſtandvastigheid, met welke hij die, waaraan hij zig eens gewijd had, ter uitvoer bragt; hier in kon hij door niemand overtroffen worden. Geene zwaarigheden, geene tegenſpoeden, die zelfs zeer kloekmoedige helden zouden hebben kunnen affchrikken, waren in ſtaat hem van zijn voorneemen te doen afzien. Altoos even bedaard wist hij zig zelven in de moeijelijkſte omſtandigheden te bezitten en ſcheen des te bedaarder hoe grooter het gevaar was. In hachlijke omſtandigheden gong hij, als hij zijne bevelen gegeeven had, naar zijne kajuit en ſliep dikwijls met de grootſte gerustheid die uuren, welke hij tot rust beſtemd had. Niets kondigt meer eene groote ziel aan dan die gerustheid, die uit de zeekerheid ſpruit van alles gedaan te hebben wat tot behoud mogelijk is.

Bij deeze groote hoedanigheden bezat hij ook de beminnelijkſte deugden; menschlievend in het behandelen van zijn ſcheepsvolk niet alleen,

maar

maar ook jegens de wilde volkeren, bij welke hij in den loop zijner Reizen aanlandde; hij ſpeelde niet met hun leven en het was niet dan met den grootſten weêrzin dat hij ſomtijds geſtrengheid gebruikte; ja in zijne laatſte oogenblikken zou misſchien een tijdige aanval op de inboorlingen, zoo hij daartoe hadd' kunnen beſluiten, zijnen dood verhoed hebben; hij ſneuvelde, omdat hij zoo lang mogelijk hun bloed wilde ſpaaren. In zijn huislijk leven was hij een goed echtgenoot een liefhebbend vader en een opregt en ſtandvastig vriend; hij bezat die openhartigheid en die eenvoudigheid van zeden en manieren, die grooten mannen bijna altoos eigen zijn.

Welke groote diensten hij zijn land niet alleen, maar zelfs het gantſche menschdom bewezen heeft is genoeg bekend. Nimmer is ook misſchien een eenig mensch zoo algemeen over de geheele waereld betreurd als COOK. Zijn vaderland in het bijzonder verloor in hem een' zeevaarer, die in talenten nooit zijn gelijken gehad had en die in de jaarboeken der Engelſche Scheepvaart met onſterflijken roem zal ſchitteren, en de andere natiecën eenen ontdekker, die de kennis van den aardbol nog verder zoude hebben uitgebreid en alle de weetenſchappen nog oneindig veele diensten zoude hebben kunnen bewijzen. Ook is zijne gedagtenis even zeer in eerbied bij vreemde volkeren als in Engeland zelf, en het is twijffelbaar of hij niet

niet nog meer bewonderd worde bij vreemde natieën dan bij zijne landgenooten; ik zal enige bewijzen bijbrengen van die hulde, welke vreemdelingen zijne gedagtenis gewijd hebben. De lof van onzen zeevaarer wierd den negentienden Junij 1785 door MICHEL ANGELO GANETTI verkondigd in eene redenvoering, voorgeleezen in de Academie van Florence en aldaar dat zelfde jaar uitgegeeven. In Frankrijk heeft eene Academie tot onderwerp van eenen der prijzen, welken zij uitdeelt, de lofreden van Kapitein COOK voorgeſteld en beloond. De Abt DE LILLE beſluit zijn Gedicht *over de tuinen* met den lof van onzen zeevaarer; en de Heer FORSTER heeft hem voor de Hoogduitſche vertaaling van zijne laatſte reis een gedenkteken tragten te ſtigten, onder het opſchrift: COOK *de Ontdekker*, dat ik voorneemens ben in deeze uitgave ten minſten gedeeltelijk intelaſchen, en waaruit men de gantſche waarde van deezen grooten ontdekker naderzal leeren kennen.

Het heeft egter in Engeland ook niet aan ſchrijvers ontbrooken, die hunne talenten hebben gebruikt om den lof van COOK te verkondigen. Mejuffrouw HANNAH MOORE heeft zijne weldaadigheid en menschlievendheid gevierd in haar gedicht over de ſlavernij en de Heer FITZ-GERALD en Mejuffrouw SEWARD hebben zijne gedagtenis vereerd de een in eenen lierzang en de andere in eenen treurzang, die beiden met recht bewonderd worden.

Zou

Zou het onmogelijk zijn dat in het vervolg een tweede CAMOENS opſtaa, die door de reizen van onzen grooten ontdekker zijn dichtvuur gevoele ontvonken en dit rijk onderwerp in een heldendicht bezinge!

De Koninglijke Maatſchappij van Londen beſloot de gedagtenis van haar beroemd medelid te vereeuwigen door een bijzonder blijk van achting. Zij liet eene gedenkpenning ſlaan, die aan de eene zijde het hoofd van Kapitein COOK in profil vertoont met dit omſchrift:

JAC. COOK OCEANI INVESTIGATOR ACERRIMUS.

en met dit onderſchrift.

REG. SOC. LOND. SOCIO SUO.

Aan de andere zijde ſtaat eene vrouw, verbeelden. de Engeland met eene waereldkloot aan haare voeten, met dit omſchrift:

NIL INTENTATUM NOSTRI LIQUERE.

en dit onderſchrift:

AUSPICIIS GEORGII III.

Onder de talrijke blijken van achting en dankbaarheid, welke het verlies van onzen zeevaarer deeden ontſtaan, vergat men ook niet voor zijn huisgezin te zorgen. Zoo dra de Admiraliteit de tij-

tijding van den dood van Kapitein COOK ontvangen had, bood zij den koning tot dat einde een verzoekſchrift aan, dat ten gevolge had dat Zijne Majeſteit de weduwe een jaargeld van twee honderd ponden ſterling toeſtond en een van vijf en twintig ponden ſterl. aan elken zijner drie zoonen. De kaarten en alle de tekeningen, die tot de laatſte reis naar de Zuid-Zee behoorden, op kosten der Regeering gedrukt, wierden tot eenen hoogen prijs verkogt, en de Heeren PALLISER en STEPHENS wierden met de zorg belast om de helft van die ſom tot voordeel van Mevrouw COOK aanteleggen, dat zij haar leven lang genieten zoude, zullende het, na haaren dood, onder haare kinderen verdeeld worden: de andere helft wierd in twee deelen verdeeld, een deel wierd den Kapitein KING geſchonken en het ander aan de erfgenaamen van Kapitein CLERKE, Gelukkig het land daar men grootſche onderneemingen op eene grootſche wijze beloonen kan! Opdat 'er niets ontbreeken mogt en om de diensten van den vader in de kinderen van COOK met een duurzaam oerteken te vergelden, ſchonk de Koning den derden September 1785 zijn geſlacht een wapen, dat, hoe zeer het misbruik deeze ſoort van onderſcheidingen in waarde heeft doen daalen, in dit geval tot een gepast gedenkteken voor zijn nageſlacht verſtrekt, wijl het noch door geld gekogt, noch door kruipende vleierij verkregen, maar door uit-

uitmuntende verdiensten en groote verrigtingen der edelmoedigheid van Zijne Majeſteit als afgeperst is. Men ziet op hetzelve, op een azuuren veld, tusſchen de twee vergulde pool-ſterren, eene ſpheer met haare middaglijn, met de Noordpool naar boven en de cirkels der breedten van tien graaden tot tien graaden getekend en die der lengte van vijftien tot vijftien, vertoonende den Stillen Oceaan, aan de eene zijde door Amerika, aan de andere door Aſia en Nieuw-Holland bepaald, waarop zijne reis met roode lijnen is aangeſtipt. Het helmſtuk vertoont eenen bloemſlinger, waaruit een arm koomt in de monteering van ſcheeps-kapitein gekleed en welks hand eenen ſtok houdt, waar van de Unie-vlag waait. De arm is met laurier- en palmtakken omringd.

Kapitein COOK heeft zes kinderen verwekt, JAMES, NATHANAEL, ELISABETH, JOSEPH, GEORGE en HUGH, Van deeze kinderen zijn de derde, vierde en vijfde jong geſtorven; de oudſte JAMES was in het jaar 1789 Luitenant in 's Konings Zee-dienst. NATHANAEL, een veel beloovend jongman, die insgelijks in den zeedienst was, heeft op het ſchip de *Thunderer* in 1780 te Jamaica in een orkaan ongelukkiglijk het leven verloren.

Men heeft zig dikwijls verwonderd dat men den Heer COOK geene graftombe in de kerk van Westminſter geſticht heeft; deeze verwondering is

gegrond, als men in aanmerking neemt dat niemand deeze eer zoo wel verdiend heeft; dan wat zoude het aan zijnen roem toebrengen? zijn pragtigst gedenkſtuk is de verzameling van zijne reizen, dat langer ſtaan zal dan marmer of metaal en dat de bewondering der nakoomlingſchap zal wekken, zoo lang de geſchiedenis het geheugen van gedenkwaerdige verrigtingen zal bewaaren.

INLEIDING (*a*).

Zijne Majesteit de Koning van Groot Brittannie nam, kort na zijne komst tot de kroon, het besluit van schepen op ontdekkingen van onbekende landen uittezenden en, in het jaar 1764, toen het Koningrijk in vollen vrede was, begon hij hetzelve ter uitvoer te brengen. De *Dolphyn* en de *Tamar* wierden, onder den Kommandeur BYRON, uitgezonden en kwamen in de maand Meij van het jaar 1766 weder t'huis; in de maand Augustus daaraanvolgende liep de *Dolphyn* andermaal uit onder bevel van Kapitein WALLIS, met de *Zwaluw*, onder bevel van Kapitein CARTERET, tot voortzetting van hetzelfde algemeen doel van ontdekkingen in het Zuider halfrond te doen. Deeze schepen bleeven bij elkanderen tot zij aan de Zuid-Zee

(*a*) In deeze Inleiding van den Heer HAWKESWORTH heb ik de algemeene Inleiding voor de Reizen van BYRON, WALLIS, CARTERET en COOK, met de bijzondere Inleiding voor de Reize van den laatsten te zaamen gesmolten, voor zoo verre dezelve op de Reize van COOK toepaslijk en voor den Leezer van enig gewigt was. VERT.

Zee kwamen, aan den Westlijken mond van de Straat van *Magellaan* en keerden langs verſchillende koerſen naar Engeland terug.

In het laatst van het jaar 1767 beſloot de Koninglijke Maatſchappij der Weetenſchappen dat het nuttig zoude zijn enige perſoonen naar de eene of andere plaats van de Zuid-Zee te zenden, om eenen overgang van de planeet Venus over de ſchijf der Zon waarteneemen, die, volgens de berekening der ſterrekundigen, in het jaar 1769 moest plaats hebben; en dat de eilanden *Marqueſas de Mendoza* genoemd, of die van *Rotterdam* en *Amſterdam* de geſchiktſte van de toen bekende landen waren voor het doen van deeze waarneemingen.

Ingevolge van dit beſluit wierd den Koning in eene Memorie van de Maatſchappij, gedagtekend in Februarij 1768, verzogt dat het Hem behaagen mogt de uitvoering van zulk eene waarneeming te beveelen; waarop Zijne Majeſteit de Heeren Commisſarisſen van de Admiraliteit liet weeten dat het zijn welbehagen was dat 'er een ſchip zoude uitgerust worden om de waarneemeren, welke de Maatſchappij daartoe benoemen zoude, naar de Zuid-Zee overtebrengen, en in het begin van April daaraanvolgende ontvong de Maatſchappij eenen brief van den Geheimſchrijver der Admiraliteit, waarin hij haar bericht gaf dat 'er een berkentijn van drie honderd en zeventig tonnen tot dat oogmerk beſtemd was.

Dit ſchip wierd *the Endeavour* (de Onderneeming) genaamd en het bevel over hetzelve wierd opgedraagen aan den Luitenant JAMES COOK, eenen man van ontwijfelbaare bekwaamheid in de Sterrekunde en Zeevaart, die, kort daarop, door de Maatſchappij, met den Heer CHARLES GREEN, die langen tijd een medehelper van Doct. BRADLEY op het Koninglijk Obſervatorium te *Greenwich* geweest was, benoemd wierd om den overgang waartenemen.

Terwijl dit ſchip tot den tocht gereed gemaakt wierd, keerde Kapitein WALLIS van den zijnen terug; en, naardien hem, toen hij vertrok, door Lord MORTON belast was eene geſchikte plaats voor deeze ſterrekundige waarneeming uittezoeken, noemde hij daartoe, in eenen brief, aan boord van den *Dolphyn*, den agttienden Meij 1768, den dag voor zijne aanlanding te *Hastings*, geſchreven, de haven van *Port-Royal*, aan een eiland, door hem ontdekt, toen *George's-eiland* en zedert *Otahiti* genaamd: de Koninglijke Maatſchappij verkoos dan ook deeze plaats en gaf daarvan kennis aan de Admiraliteit, in eenen brief, gedagtekend in het begin van Junij, in andwoord op een verzoek van die vergadering om te mogen weeten waarhenen zij haare waarneemeren wilde gezonden hebben.

De *Endeavour* was voor een kolen ſchip gebouwd; men verkoos een vaartuig van dit maakzel

bo-

boven andere om veele redenen, bijzonderlijk omdat het goed zee kan bouwen, omdat 'er meer ruimte in is, omdat het beter aan den grond kan leggen en omdat het met minder volk kan bevaaren worden dan andere schepen van dezelfde grootte.

Deszelfs manschap, zoo officieren als gemeene, bestond uit Luitenant COOK als bevelhebber, met twee Luitenants onder hem, een' stuurman en bootsman met elk twee maats, een' heelmeester en een' timmerman, met eenen helper voor elk', een' konstapel, een' kok, een' hofmeester en schrijver, twee kwartier-meesters, een' wapensmid, een' zeilmaaker, drie zee-kadetten, een en veertig bevaaren matroozen, twaalf zee-soldaaten, en negen bedienden, in het geheel vier en tagtig persoonen behalven den bevelhebber: het wierd uitgerust voor agttien maanden en kreeg tien stukken en twaalf draaibasfen aan boord met eenen goeden voorraad van krijgsbehoeften en andere noodwendigheden. De *Endeavour* moest, na dat de sterrekundige waarneeming zoude gedaan zijn, het doel vervolgen van ontdekkingen in de Zuid-Zee te doen, alvorens weder t'huiswaarts te stevenen.

Het verhaal, dat in de volgende bladeren van dien tocht gegeeven wordt, heb ik opgemaakt uit de dagregisters, door den bevelhebber gehouden, en uit andere papieren, van welke ik zoo straks gewag zal maaken.

Toen ik het werk eerst ondernam, wierd 'er beraamd of ik in den eersten of in den derden persoon zoude schrijven: Alle stemden gereedlijk toe dat een verhaal in den eersten persoon, omdat het den reiziger en den leezer nader bij elkanderen brengt, zonder tusschenkomst van eenen vreemden, meer belang bij hem verwekt en gevolglijk aangenaamer is; maar hier tegens wierd ingebragt dat, als het geschreven wierd in den naam van den bevelhebber, ik slegts een bloot verhaal zoude kunnen geeven, zonder enig gevoelen of enige gedagte van mijzelven te uiten, hoe schoon zig de gelegenheid daartoe ook aanbood, en zonder de gelijkheid of het onderscheid tusschen de denkwijze, zeden en gewoonten van het volk, nu eerst ontdekt, en die, welke reeds van over lang bekend zijn, aanteskippen, of aanmerkingen te maaken op de voorkoomende gebeurtenissen. In andwoord egter op deeze tegenwerping wierd 'er gezegd dat, alzoo het handschrift door degeene, in welker naamen het geschreven zou zijn, zoude nagezien worden, het, als het verhaal in den eersten persoon was en 'er niets uitgegeeven wierd zonder hunne goedkeuring, weinig betekenen zoude van wien de gedagten, die men zoude te boek stellen, eerst afkomstig waren en dat ik daarom ook vrijheid zoude hebben om de mijne uittedrukken. Een ieder berustede in dit gevoelen en men besloot dat het ver-

verhaal in den eerſten perſoon zoude geſchreven worden, en dat ik evenwel alle zulke gedagten en aanmerkingen zoude mogen invlegten, waartoe mijn onderwerp mij aanleiding zou geeven; zij zijn, wel is waar, weinig in getal en als zij voorkoomen, kort en beknopt, want niets zou ongerijmder geweest zijn dan een belangrijk verhaal of nieuwe beſchrijvingen met onderſtellingen en redeneeringen aftebreeken.

Opdat 'er geen twijfel zoude overblijven van de getrouwheid, waarmede ik de voorvallen in de papieren verhaald heb, is het handſchrift den Heer COOK, gelijk ook den Heeren BANKS en SOLANDER eenen aanmerklijken tijd ter naleezing overgelaaten en men heeft 'er vervolgens die verbeteringen in gemaakt, welke zij opgegeeven hebben.

Daar zullen waarſchijnlijk veele leezers zijn welke van gedagten zullen wezen dat ik de zeevaartkundige voorvallen te omſtandig verhaald heb; dan men moet zig herinneren dat eene naauwkeurige opgave van deeze gebeurtenisſen het groot doel van dit werk was. Het wierd vooral nodig geoordeeld de plaats van het ſchip op verſchillende uuren van den dag optegeeven, met de ſtrekking van de verſchillende kusten, terwijl het zeeën bevoer en landen onderzogt, die tot hier toe geheel onbekend geweest zijn, om de koers naauwkeuriger optegeeven dan in enige

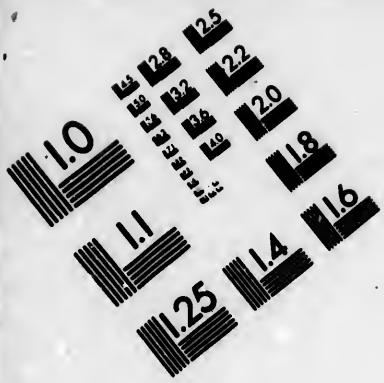

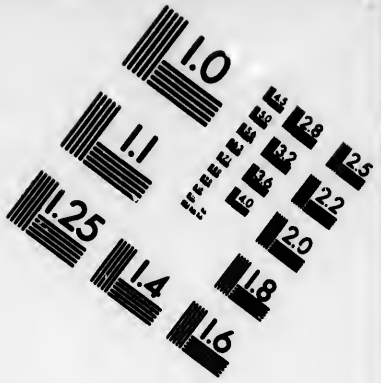

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

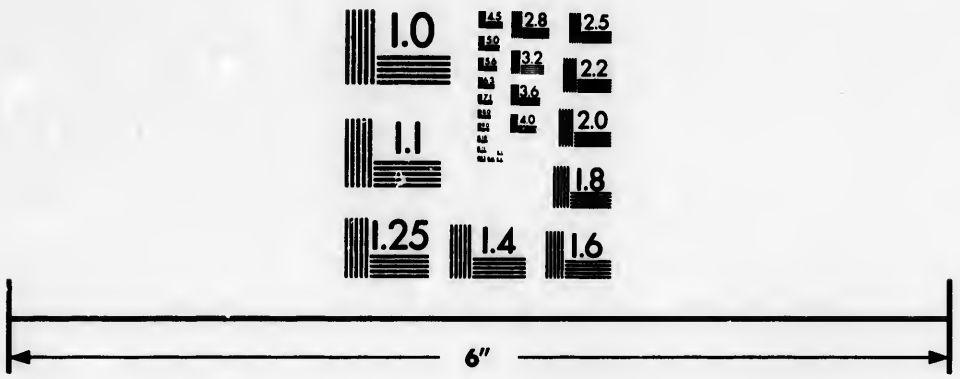

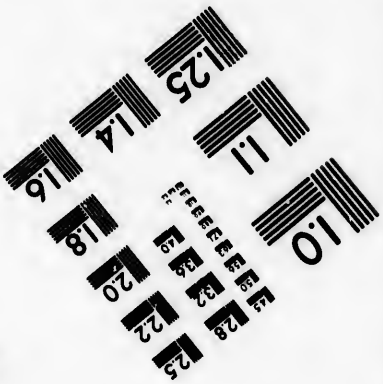

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

kaart, hoe groot van beſtek ook, gedaan konde worden en met de grootſte ſtiptheid de baaien, de kaapen en andere onregelmaatigheden van de kusten te beſchrijven, gelijk ook het aanzien van het land, de heuvelen, bergen, dalen en boſchen met de diepten en alle andere bijzonderheden, die toekoomende zeevaarers in ſtaat zouden kunnen ſtellen alle deeze ſtreeken gemaklijk te vinden en veilig te bevaaren. Ik was inderdaad zelf niet bedagt op de naauwkeurigheid, die in dit gedeelte van het werk vereischt wierd, zoo dat ik genoodzaakt was nog veel in hetzelve intelaſchen, na dat ik mijn handſchrift had afgeſchreven. Men hoopt egter dat de leezers, die ſlegts tot tijdkorting leezen, daaromtrent vergoeding zullen erlangen door de beſchrijving van landen, te vooren door geen Europeaan bezogt, en zeden, die in verſcheiden opzigten een nieuw tafereel van het menschlijk leven vertoonen. In dit gedeelte van het werk behoef ik mij niet te verontſchuldigen van omſtandig geweest te zijn, want het is door kleine omſtandigheden dat het verhaal van groote gebeurtenisſen indruk op den geest maakt. Een bericht, dat 'er tien duizend mannen in eenen veldſlag geſneuveld zijn, dat het dubbel van dat getal door eene aardbeeving zijn verzwolgen of dat eene geheele natie door eene pest-ziekte is weggerukt, wordt, als het kort en droog bericht wordt, zonder de minste ontroering geleezen

door

door dezelfde leezers, die zig ſterk aangedaan gevoelen zelfs voor *Pamela*, de verſierde heldin van eene roman, die aanmerklijk is wegens de melding van kleinigheden, die in zig zelve zoo beuzelachtig zijn, dat wij ons bijna verwonderen hoe zij den ſchrijver in gedagten hebben kunnen koomen.

Dit werk is opgehelderd en verſierd met een groot aantal plaaten, uit welke alle klaſſen van leezeren, hetzij hun doel kennis of vermaak is, even veel nut zullen raapen, naardien het niet alleen kaarten en kust-gezigten zijn, met groote bekwaamheid en oplettendheid getekend, maar landſchappen en afbeeldingen, die door de beste konstenaars van dit land gegraveerd zijn.

De beste wijze om duisterheid en verwarring in het verhaal der gebeurtenisſen voortekoomen is dezelve naar de orde van den tijd te rangſchikken, hetgeen egter niet onafgebrooken geſchieden kan, wanneer men gemengelde omſtandigheden te verhaalen heeft; maar naardien het verhaal in deeze reis eene onafgebrooken draad is, zijn de voorvallen van elken dag in hunne opvolgende orde ter neder geſteld en de maand is boven de bladzijden aangetekend.

Men heeft groote zorg gedraagen dat de kustgezigten en kaarten met de beſchrijving overeenkoomen; zoo 'er enig verſchil mogt gevonden worden, dat wij egter hoopen dat geene plaats

zal hebben, moet men op de kaarten, als van een onbetwistbaar gezag, vertrouwen.

Aan boord van de *Endeavour* ſcheepte zig ook in de Heer JOSEPH BANKS *Schildkn.* een man van aanzienlijke bezittingen in landgoederen. Hij ontvong de opvoeding van eenen geleerde om daar door in ſtaat geſteld te worden de aangenaamheden van het leven te beter te genieten en niet om zijn gezet werk van de weetenſchappen te maaken; maar eene brandende begeerte om meer van de Natuur te weeten dan uit boeken geleerd kan worden, deed hem, in eenen zeer vroegen ouderdom, alles verlaaten wat men gemeenlijk de voornaamſte voordeelen van eenen grooten rijkdom achtte zijn en zijne inkomsten beſteeden, niet tot het koopen van de vermaaken van gemak en ledigheid, maar tot bevordering van zijne geliefde ſtudie, door eene reeks van moeielijkheden en gevaaren, welke zeer zelden door iemand in zulke omſtandigheden gewillig ondergaan zijn, tenzij om de rustlooze en onverzadelijke begeerten van gierigheid en eerzugt te bevredigen.

Toen hij, in het jaar 1763, de univerſiteit van *Oxford* verlaaten had, ſtak hij den Atlantiſchen Oceaan over en bezogt de kusten van *Newfoundland* en *Labrador*. De g[illegible]en, ongemakken en bezwaarnisſen, die lange reizen verzellen, verſchillen zeer in denkbeeld en ondervinding; de Heer BANKS keerde egter niet moedeloos van zij-

zijnen eersten tocht terug en toen hij vernam dat de *Endeavour* tot eene reis naar de Zuid-Zee wierd uitgerust, besloot hij dien tocht mede te doen, om voor zijn vaderland eene schatting van kennis optehaalen uit landen, welke tot hier toe onbekend geweest zijn, en niet zonder hoop van onder de ruuwe en onbeschaafde natieën, welke hij mogt helpen ontdekken, iets agter te laaten, dat haar het leven aangenaamer mogt maaken en haar misschien in eenen zekeren graad te verrijken met de kennis, of ten minsten met de voortbrengzelen van Europa.

Naardien zijn vast voorneemen was geene kosten te spaaren in de uitvoering van zijn ontwerp, haalde hij Doctor SOLANDER over om hem op de reis te verzellen. Deeze Heer, een Zweed van geboorte, was onder den vermaarden LINNAEUS opgevoed, van welken hij brieven van aanbeveeling in Engeland had medegebragt, en, naardien zijne verdiensten weldra gekend wierden, verkreeg hij eene aanstelling in het Britsch *Musæum*, eene openbaare verzameling, die toen eerst aangelegd was; zulk eenen reisgenoot beschouwde de Heer BANKS als eene aanwinning van geen klein gewigt en de uitkomst toonde, tot zijn groot genoegen, ten vollen dat hij zig niet bedrogen had. Hij nam ook twee tekenaars mede, den eenen om gezigten en afbeeldingen te tekenen, den anderen om de voorwerpen van Natuurlijke

Histo-

Hiſtorie, die men zou vinden, aftemaalen, met eenen geheimſchrijver en vier bedienden, van welke twee negers waren.

De Heer BANKS hield een naauwkeurig en omſtandig dagregister van de reis en was zoo verpligtende van mij, kort na dat ik dat van Kapitein COOK van de Admiraliteit ontvangen had, hetzelve ter hand te ſtellen, met verlof van 'er alles uit overteneemen, dat ik zou meenen het verhaal te kunnen verbeteren of ſieraad bij te zetten. Dit was eene aanbieding, welke ik met blijdſchap en dankbaarheid aannam. Ik wist welk groot voordeel daarin ſteeken zoude, want daar zijn weinige wijsgeeren die bouwſtoffen voor reisbeſchrijvingen, tot ontdekking van nieuwe landen ondernoomen, geleverd hebben. De reizigers op zulke tochten hebben gemeenlijk ſlegts den grooten omtrek der Natuur beſchouwd, zonder op de verſcheidenheid van ſchaduwen van binnen te letten, die het ſtuk leven en ſchoonheid bijzetten.

De papieren van Kapitein COOK vervatteden een zeer naauwkeurig verſlag van alle de zeevaartkundige omſtandigheden van de reis en eene zeer omſtandige beſchrijving van de gedaante en de uitgeſtrektheid der landen, welke hij bezogt had, met de ſtrekking der verſchillende kaapen en baaien aan de kusten, de ligging der havenen, waarin de ſchepen ververſchingen kunnen bekoo-

koomen, met de diepten die daar gepeild konden worden, de breedten, de lengten, de afwijkingen van de kompasnaald en alle zulke bijzonderheden, die tot zijn vak behoorden en die genoegzaam toonen dat hij een uitmuntend officier en een kundig zee-man was. Maar in de papieren, mij door den Heer BANKS medegedeeld, vond ik eene groote verscheidenheid van voorvallen, welke Kapitein COOK niet had aangetekend, met beschrijvingen van landen en volkeren, hunne voortbrengzelen, zeden, gewoonten, godsdienst, burgerlijke regeering en taalen, veel volkoomener en naauwkeuriger dan men verwagt zoude hebben van iemand, wiens stand en bezigheid zijne voornaamste aandacht natuurlijk op andere voorwerpen moesten wenden; deeze bijzonderheden, en nog veele andere waarneemingen is de leezer dan aan den Heer BANKS verschuldigd. Aan den Heer BANKS heeft men ook de tekeningen der plaaten te danken, die de beschrijving van deeze reis opheldéren en versieren, naardien die alle, uitgezonderd de kaarten en kust-gezigten, zoo als die zig uit zee vertoonen, naar zijne heerlijke tekeningen zijn nagevolgd en sommige naar zulke, welke hij, tot gebruik van de plaatsnijders, op eigen kosten heeft doen vervaerdigen.

Naardien nu de bouwstoffen, door den Heer BANKS geleverd, zoo belangrijk en menigvuldig waren, ontstond 'er ook eene tegen werping tegens het

het ſchrijven van deeze geheele reisbeſchrijving in naam van den bevelhebber; dus moesten de beſchrijvingen en waarneemingen van den Heer BANKS zonder onderſcheiding in een algemeen verhaal, dat onder eenen anderen naam gegeeven wierd, wegſmelten; maar deeze tegenwerping ruimde hij edelmoediglijk uit den weg, waarom het noodzaaklijk wierd enig bericht te geeven van de verpligting, welke de leezers en ik aan hem hebben. Het is inderdaad gelukkig voor het menschdom, als rijkdom en weetenſchap en eene ſterke zugt om het vermogen van die beiden tot het algemeene welzijn aantewenden, in denzelfden perſoon vereenigd zijn, en ik kan niet nalaaten mijn vaderland geluk te wenſchen met het vooruitzigt van nog meerder nut en vermaak, dat wij van denzelfden Heer te wagten hebben, aan welken wij een zoo aanmerklijk gedeelte van dit reis-verhaal verſchuldigd zijn.

REI-

REIZE
RONDOM DE
WAERELD.

EERSTE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Tocht van Plymouth *tot het Eiland* Madera. *Enige bijzonderheden over dat Eiland.*

Na dat ik mijnen Lastbrief, gedagtekend den vijf en twintigsten Meij 1768, ontvangen had, begaf ik mij den zeven en twintigsten van die maand aan boord van de *Endeavour* (of de Onderneeming) heiste den wimpel op en nam het bevel over het schip, toen in de kom van *Deptford* liggende, op mij. Het wierd met allen spoed tot den tocht uitgerust en, zoo dra wij alle onze voorraad en levensmiddelen ingescheept hadden, zakten wij den dertigsten Julij de rivier af en kwamen den dertienden Augustus daaraanvolgenden op de Reede van *Plymouth* ten anker.

Terwijl wij hier eenen gunſtigen wind afwagteden, wierden de krijgs-artijkelen en de acte van het Parlement aan het ſcheepsvolk voorgeleezen, dat twee maanden maandgeld vooruit ontvong, terwijl men het waarſchuuwde dat het geene vermeerdering van maandgeld voor die reis te wagten had.

Op vrijdag den zes en twintigſten Augustus wierd de wind goed; wij gongen onder zeil en liepen in zee. Den een en dertigſten zagen wij verſcheiden dier vogelen, welke de matroozen *Moeder Carey's kuikens* noemen en die zij als voorboden van eenen ſtorm beſchouwen, en den volgenden dag hadden wij eenen zeer ſterken wind, die ons noodzaakte met onze onderzeilen te ſtevenen, eene kleine boot, die den bootsmans-maat toebehoorde, over boord ſloeg en drie of vier dozijnen van onze hoenderen deed verdrinken; welk verlies wij ons meer dan dat van de boot beklaagden.

Op vrijdag den tweeden September zagen wij land tuſſchen Kaap *Finiſterre* en Kaap *Ortegal*, op de Kust van *Gallicie* in Spanje; en den vijfden bevonden wij, door eene waarneeming van de zon en maan, de Breedte van Kaap *Finiſterre* 42° 53′ Noord en de Lengte 8° 46′ West, van de Middaglijn van *Greenwich*, die altoos onze eerſte meridiaan zal zijn; de afwijking van het kompas was 21° 4′ West.

Ge-

Geduurende deezen tocht hadden de Heer BANKS en Doctor SOLANDER gelegenheid om verſcheiden zee-dieren waartenemen, welke tot nog toe door geenen Natuurkundigen opgegeeven zijn, bijzonderlijk eene nieuwe ſoort van *Oniscus* of Piſſebed, welke men aan de Amerikaanſche Kwal (*Meduſa Pelagica*) vond vastzitten, en een dier van eene hoekige gedaante, omtrent drie duimen lang en een duim dik met een doorloopend gat doorboord en eene bruine vlak aan het een eind, die zij gisten zijne maag te zijn; daar waren vier van deeze dieren met hunne zijden aan elkanderen gehecht, toen zij gevangen wierden, zoo dat men in het eerst meende dat het maar een enkel dier ware; maar toen men hen in een glas met water gezet had, ſcheidden zij zig welhaast van een en zwommen met veel vlugheid om. Deeze dieren behooren tot een nieuw geſlagt, dat de Heeren BANKS en SOLANDER den naam van *Dagyſa* gaven, naar de gelijkenis van eene ſoort derzelve naar eenen edelen ſteen; men vong 'er verſcheiden van, die aan elkanderen vast waren, ſomtijds tot de lengte van eene el of meer, en die in het water met zeer ſchoone kleuren ſchitterden. Zij ontdekten ook nog een ander dier van een nieuw geſlagt, dat in het water met nog ſchooner en levendiger kleuren blonk, die indedaad in verſcheidenheid en helderheid alles overtroffen dat wij

ooit gezien hadden; de kleur en luister van deeze dieren eyenaarden die van de Opaal en het geslagt wierd, naar derzelver gelijkenis met dien edelen steen, *Carcinium Opalinum* genaamd. Een deezer dieren leefde verscheiden uuren in een glas met zee-water, in hetwelk het met groote vlugheid heromzwom en op elke beweeging eene verandering van kleuren vertoonde, die bijna tot in het oneindige verwisselden. Wij vongen ook in het wand van het schip, toen wij op den afstand van omtrent tien mijlen van Kaap *Finisterre* waren, verscheiden vogeltjens, die door LINNAEUS niet beschreven zijn; wij oordeelden dat zij uit Spanje kwamen en onze Heeren noemden de soort *Motacilla velificans* (Zeilende kwikstaert) want, zeiden zij, niet dan zee-vogeltjens zouden het waagen aan boord van een schip te koomen vliegen, dat de waereld om gaat zeilen: een derzelve was zoo afgemat dat het in de hand van den Heer BANKS storf bijna zoo dra als het hem gebragt wierd.

Het kwam ons zonderling voor dat tot nog toe geen Natuurkundige gewag gemaakt heeft van de *Dagyssa*, daar de zee 'er vol van is, geene twintig mijlen van de Spaansche kust; doch, ongelukkig voor de weetenschappen, zijn 'er maar zeer weinige onder degeene, welke de zee bevaaren, die lust of bekwaamheid hebben om de merkwaerdige voorwerpen, welke de Natuur al

daar

daar in menigte geplaatst heeft, waartenee-men.

Den twaalfden ontwaarden wij de eilanden van *Porto Santo* en *Madera* en den volgenden dag kwamen wij op de reede van *Funchal* ten anker, daar wij ons met het ſtroom-anker vertuiden; maar des nagts ſlipte de bogt van de lijn van dat anker door de achtloosheid van dengeenen, die haar vastgemaakt had. In den morgen wierd het anker in de boot opgewonden en Zuidwaarts uitgebragt; dan, toen het weder geligt wierd, wierd de Heer WEIR, onze Onderſtuurman, door de boei-reep over boord geſlagen en zonk met het anker naar den grond; het volk aan boord zag het ongeluk en wond met allen mogelijken ſpoed het anker op; maar te laat, het lighaam kwam op, in de boei-reep verward, doch het was verdronken.

Als men het eiland *Madera* eerst uit zee nadert, levert het eene zeer fraaije vertooning op, naardien de zijden der bergen geheel met wijngaarden bedekt zijn, zoo hoog het oog dezelve maar onderſcheiden kan; de wijngaarden zijn groen wanneer alle andere gewasſen geheel verſchroeid zijn, behalven daar zij door dezelve overſchaduwd worden en hier en daar langs kleine beekjens, hetgeen op deezen tijd het geval was.

Den dertienden, omtrent elf uuren 's mor-

gens, kwam een boot aan boord van wegens de gezondheids officieren, zonder welker verlof niemand van enig ſchip aan wal mag koomen. Zoo dra wij dit verlof bekoomen hadden, gongen wij te *Funchal* aan land; deeze ſtad is de hoofdplaats van het eiland; wij begaven ons terſtond naar het huis van den Heer CHEAP, den Engelſchen Conſul en eenen van de aanzienlijkſte kooplieden van die plaats. Deeze heer ontvong ons met de vriendlijkheid eens broeders en de milddaadigheid eens Vorsts; hij wilde volſtrekt dat wij zijn huis tot ons gebruik namen, in welk hij ons alle gerieflijkheden verſchafte, zoo lang wij ons op het eiland onthielden: hij bezorgde den Heeren BANKS en SOLANDER verlof om op het eiland naar natuurlijke voorwerpen te zoeken, die zij hunne aandacht waerdig zouden rekenen; hij ſtelde menſchen in het werk om visch te vangen en ſchulpen optezamelen, welke de tijd hun niet zoude toegelaaten hebben zelve te gaan zoeken en hij bezorgde paerden en gidſen om hen naar die ſtreeken van het land te voeren, die zij bezoeken wilden. Met alle deeze voordeelen zetteden zij egter hunne tochtjens zelden verder dan drie mijlen van de ſtad voort, alzoo zij ſlegts vijf dagen aan land waren, van welke zij eenen t'huis doorbragten, om de eer van een bezoek van den Landvoogd te ontvangen. Ook was het de ſlegtſte tijd van het jaar voor naſpeurin-

ringen van Natuurlijke Hiſtorie, naardien het noch de tijd van de planten, noch die van de inſekten was; zij bekwamen egter enige weinige planten die in bloei waren door de gedienſtige oplettendheid van den Heer HEBERDEN, den voornaamſten Geneesheer van het eiland en broeder van Doctor HEBERDEN te Londen, die hun ook de planten ſchonk, welke hij bezat, en eenen afdruk van zijne *Botaniſche Waarneemingen*, bevattende, onder andere, eene bijzondere beſchrijving van de boomen van dat eiland. De Heer BANKS vroeg naar het hout, dat in Engeland wordt aangevoerd voor kabinet-werk en daar *mahogany van Madera* genaamd wordt; hij vernam dat 'er geen hout onder dien naam van het eiland vervoerd wordt; maar hij vondt eenen boom, die door de inboorlingen *Vigniatico* genoemd wordt, zijnde de *Laurus Indicus* van LINNAEUS, welkers hout niet gemaklijk van magahonij-hout kan onderſcheiden worden. Doctor HEBERDEN heeft eene boeken-kas, waarin de vigniatico en het magahonij-hout door elkanderen gemengd zijn, en men kan deeze verſchillende houten niet anders onderſcheiden dan door de kleur, die, als men het naauwkeurig beziet, in de vigniatico wat minder bruin is dan in het magahonij; het is dan ten hoogſten waarſchijnlijk dat het hout, in Engeland onder den naam van *mahogany van Madera* bekend, niet anders dan de vigniatico is.

Daar is veel reden om te denken dat dit geheel eiland, oudstijds, door eene uitbarsting van onderaards vuur is opgeworpen, naardien alle steenen, hetzij geheele of stukken en brokken, die wij vonden, bleeken door het vuur gegaan te zijn, ja zelfs was het zand niet anders dan asch; wij onderzogten, wel is waar, geen groot gedeelte van het land; maar het volk onderrigtte ons dat hetgeen wij zagen naauwkeurig overeenkwam met den overigen grond van het eiland.

Het eenigst artijkel van koophandel van dit eiland is de wijn en de wijze waarop hij gemaakt wordt, is zoo eenvoudig dat hij misschien in Noachs tijd in gebruik geweest is, die, zegt men, den eersten wijngaard geplant heeft na den zondvloed: de trosen worden in eene vierkante houten tobbe geworpen, welker grootte evenredig is aan de uitgestrektheid van den wijngaard, waartoe zij behoort; dan trekken de knegts hunne kousen en wambuizen uit, stappen 'er in en persen met handen en voeten zoo veel sap uit als zij kunnen; vervolgens worden de steelen opgezameld, met een touw bij elkanderen gebonden en onder een vierkant stuk hout gelegd, dat op dezelve wordt nedergedrukt door eenen hefboom, aan welkers eind een steen gebonden is. De inwooners hebben zoo weinig vorderingen in konst of weetenschap gemaakt dat het nog maar zeer kort geleden is dat zij alle de druiven

van

van eenen wijngaard van eene zelfde ſoort gemaakt hebben, door hunne wijngaard-ranken te enten: daar ſchijnt in de geesten, gelijk in de ſtof, eene ſoort van *vis inertiæ* te zijn, die de eerſte aandrift tot verandering weêrſtaat. Hij, die een voorſtel doet om den ambagtsman of den landbouwer door eene nieuwe toepaſſing van de beginzelen der wijsbegeerte, of de kragten der werktuigkunde te helpen, zal bevinden dat de reden dat hij het tot hier toe zonder dat gedaan heeft bij hem ſterker zal werken om zig nog zonder dat te behelpen dan het voordeel, hoe groot en baarblijklijk, om hem aanteſpooren de verbetering aanteneemen. Daar onkunde is, is ook vooroordeel, en het gemeen is bij alle volkeren, met opzigt tot verbeteringen, gelijk de armen in Engeland met opzigt tot hun onderhoud, voor welke de wet niet alleen onderſtand bezorgen moet, maar welke zij ook moet dwingen dien aanteneemen, of zij zouden langs de ſtraaten blijven bedelen. Het was dan ook met veel moeite dat het volk van *Madera* overgehaald wierd hunne wijngaarden te enten en ſommige weigeren nog ſtijfhoofdig dat gebruik aanteneemen, ſchoon dikwerf een geheele oogst bedorven wordt door de menigte ſlegte druiven, welke 'er in het vat onder gemengd worden en die zij 'er niet uit willen leezen omdat zij de hoeveelheid van den wijn helpen vermeerderen; een voorbeeld van de kragt

der gewoonte, dat des te zonderlinger is, omdat zij de gewoonte van te enten omtrent hunne kastanjen-boomen hebben aangenoomen, een voorwerp van veel minder aangelegenheid, die dus egter vroeger vrugten draagen dan zij anders doen zouden.

Wij zagen geenerleie rijdtuigen in de ſtad, hetgeen misſchien minder is toeteſchrijven aan gebrek aan ſchranderheid om die uittevinden dan aan gebrek aan naarſtigheid om de wegen te verbeteren, welke het, zoo als zij nu zijn, onmogelijk is met enig rijdtuig te berijden: de inwooners hebben wel paerden en muil-ezels, die zeer goed zijn op zulke wegen; doch des niettegenſtaande worden hunne wijnen uit de wijngaarden, daar zij geperst worden, naar de ſtad gevoerd in vaten van bokken-vellen, die door menſchen op het hoofd gedraagen worden. Het eenigst ſlag van voertuig bij dat volk is eene plank, wat hol in het midden, aan welker een eind een disſel gebonden is, door middel van eenen riem van wit leder; deeze ellendige ſlede koomt zoo na bij eene Engelſche kar als een Indiaanſche kanoo bij de groote boot van een ſchip; en egter zou men nog zelfs daartoe niet gekoomen zijn, zoo niet de Engelſchen wijnvaten ingevoerd hadden, te groot om met de handen gedraagen te worden en die daarom op deeze werktuigen door de ſtad geſleept worden. Het is misſchien omdat de Natuur

tuur zoo veel voor dat land gedaan heeft dat konst en nijverheid daar zoo weinig vorderingen gemaakt hebben. De grond is zeer rijk en daar is zulk eene verscheidenheid van lugtstreek tusschen de vlakten en de bergen, dat 'er naauwlijks enig voorwerp van weelde in Europa of de Indieën groeit dat hier niet geteeld zou kunnen worden. Toen wij Doctor HEBERDEN gingen bezoeken, die op eene aanmerklijke hoogte, omtrent twee mijlen van de stad woont, stond de thermometer, bij ons vertrek, op vier en zeventig graaden en, toen wij bij hem aan huis kwamen, vonden wij dien op zes en zestig graaden: De bergen brengen bijna van zelve okker-nooten, kastanjen, en appelen in groote hoeveelheid voort en binnen de stad zijn veele vrugten, uit de Oost- zoo wel als uit de West-Indieën oorspronglijk, vooral de Banannen, Gojaves, de Pijn-appelen of Ananasfen en de Manga, die hier bloeijen zonder dat men 'er aan behoeft te raaken. Het graan van dit land is alleruitmuntendst van hoedanigheid, groot van korrel en zeer schoon; het eiland zou het in grooten overvloed kunnen voortbrengen en egter wordt het grootst gedeelte van 't geen door de inwooners gebruikt wordt, van buiten ingevoerd. Het schaapen- rund- en varkens-vleesch zijn ook zeer goed, vooral wierd het rund-vleesch, dat wij hier aan boord namen, door ieder geoordeeld naauwlijks minder van hoe-

da-

danigheid te zijn dan het onze; het mager was zeer gelijk aan hetzelve, zoo in kleur als zelfſtandigheid, ſchoon de beesten veel kleiner zijn; maar het vet is zoo wit als ſchaapen-vet.

De ſtad *Funchal* ontleent haaren naam van het Portugeesch woord *Funcho*, dat venkel betekent, welke plant in grooten overvloed op de nabuurige rotſen groeit; zij ligt, volgens de waarneeming van Doctor HEBERDEN, op de Noorder Breedte van 32° 33′ 33″ en op de Wester Lengte van 16° 49′, in het diepst van eene baai, en, ſchoon zij grooter is dan de uitgeſtrektheid van het eiland zou ſchijnen te verdienen, is zij egter zeer ſlegt bebouwd; de huizen der voornaamſte inwooneren zijn zeer groot, die van het gemeen klein, de ſtraaten zijn eng en ſlegter geplaveid dan ik ergens gezien heb. De kerken zijn overlaaden met verſierſelen, onder welke veele ſchilderijen en beelden van de meest geachte Heiligen, doch de ſchilderijen zijn, over het algemeen, zeer ſlegt geſchilderd en de klederen der Heiligen zijn met kanten verſierd. Enige kloosters zijn in eenen beteren ſmaak, bijzonderlijk dat der Franciskaaners, dat in den hoogſten graad eenvoudig, onopgeſmukt, en net is. Het ziekenhuis trok in het bijzonder onze aandacht als een model, dat ook in andere landen met veel voordeel zou kunnen gevolgd worden. Het beſtaat uit eene lange kamer; aan

de

de eene zijde zijn de venſters en een altaar om de mis voor de zieken te doen; de andere zijde is in afgeſchoten celletjens verdeeld, elk juist zoo groot dat 'er een bed in ſtaan kan en rondom net met ſteentjens bezet; agter deeze celletjens en evenwijdig aan de kamer, in welke zij ſtaan, loopt eene lange gaanderij, met welke elk kamertjen door eene deur gemeenſchap heeft, zoo dat den zieken afzonderlijk alles kan toegediend worden dat zij nodig hebben, zonder dat hunne nabuuren daar hinder door ontvangen. In dit klooster is nog iets zonderlings van eenen anderen aart, eene kleine kapel, namelijk, van welke en muuren en zoldering van onderen tot boven met doodshoofden en dije-beenderen behangen zijn; de dije-beenderen zijn kruislings over elkanderen geplaatst en in elken der vier hoeken is een doodshoofd. Onder de hoofden is 'er een, dat zeer aanmerkenswaerdig is; het bovenst en onderst kaakbeen zijn, aan eene zijde, volkoomen en ſterk aaneengegroeid; hoe de beenwording, die dezelve vereenigt, gevormd zij, is mogelijk niet ligt te begrijpen; maar het is zeeker dat de lijder enigen tijd geleefd moet hebben zonder zijnen mond te openen; het voedzel, dat hij ontvong, was hem toegediend door een gat, hetgeen wij ontdekten dat aan de andere zijde gemaakt was door enige tanden uittebreeken,

waar-

waardoor het kaakbeen zelf ook ſchijnt beſchadigd te zijn.

Wij bezogten de goede Vaders van dit klooster op eenen donderdag avond, even voor het avondmaal, en zij ontvongen ons zeer beleefd: „ Wij „ zullen U deezen avond niet verzoeken om met „ ons te ſpijzen (zeiden zij) omdat wij 'er niet „ op voorbereid zijn geweest; doch zoo Gij mor„ gen gelieft te koomen, zullen wij, ſchoon het „ voor ons vasten dag is, maaken dat wij voor „ U een gebraden kalkoen hebben." Deeze nodiging, die een blijk was van eene edelmoedige wijze van denken, die men niet verwagt zoude hebben in een klooster van Portugeeſche monnikken in deeze ſtad, was ons zeer aangenaam, ſchoon wij 'er geen gebruik van konden maaken.

Wij bezogten ook een Nonnen-klooster aan *Santa Clara* toegewijd en deeze Juffers deeden ons de eer van ons te zeggen dat het haar bijzonder aangenaam was ons daar te zien; zij hadden gehoord dat 'er groote Philoſoophen onder ons waren en, naardien zij in het geheel geen denkbeeld hadden wat de onderwerpen van philoſophiſche kundigheden waren, deeden zij ons veele vraagen, die ten hoogſten ongerijmd en buitenſpoorig waren; zij vroegen, onder andere, wanneer het donderen zoude, en, of 'er ergens binnen de muuren van haar klooster eene bron van

versch

versch water zoude te vinden zijn, waaraan zij groot gebrek ſcheenen te hebben. Men kan ligt begrijpen dat onze andwoorden noch voldoende voor de Juffers waren, noch ons in haare gedagten veel eer deeden; egter verminderde haare teleurſtelling haare beleefdheid niet in 't minst en zij praateden zonder ophouden zoo lang ons bezoek duurde, dat omtrent een half uur was.

De bergen van dit land zijn zeer hoog. De hoogſte, *Pico Ruivo*, verheft zig vijf duizend en agt en zestig voeten, of ten naasten bij eene Engelſche mijl, loodregt boven zijnen voet, hetgeen veel hooger is dan enig land, dat in Engeland gemeeten is. De zijden deezer bergen zijn tot eene zekere hoogte met wijngaarden bedekt, boven welke bosſchen zijn van kastanjen en pijnboomen van eene onmeetbijke uitgeſtrektheid, en boven deeze zijn wouden van verſchillende ſoorten van hout, dat in Europa onbekend is, bijzonderlijk twee, bij de Portugeezen *Mirmulano* en *Paobranco* genaamd, welker bladeren, vooral die van de *Paobranco* zoo fraai zijn, dat deeze boomen tot groot ſieraad van de Europiſche tuinen zouden kunnen verſtrekken.

Het getal der inwooneren van dit eiland wordt op omtrent tagtig duizend berekend en de inkoomende en uitgaande rechten brengen den Koning van Portugal een inkoomen van twintig duizend ponden ſterling 's jaars op, vrij van alle onkosten;

ten; het zou gemaklijk verdubbeld kunnen worden door de voortbrengzelen van het eiland, buiten den wijngaard, indien men zijn voordeel deede met de uitmuntendheid der lugtſtreek en de verbaazende vrugtbaarheid van den grond; maar dit wordt door de Portugeezen geheel verwaarloosd. In den handel der inwooneren van *Madera* met *Liſſabon* is de balans tegens hen, zoo dat, naardien al het Portugeesch geld natuurlijk daar henen gevoerd wordt, het omloopend geld Spaansch is; daar is wel enige koperen Portugeeſche munt, maar zij is zoo ſchaarsch, dat wij geen ſtuk van dezelve te zien kwamen: de Spaanſche munt is drieërlei; de *Piſtereens*, omtrent eene Engelſche ſchelling waerdig, *Bitts*, omtrent eene halve ſchelling en halve *Bitts*, omtrent een vierde van een ſchelling geldende.

De getijën vloeijen aan deeze plaats Noord en Zuid bij volle en nieuwe maanen. De ſpringtijen rijzen zeven voet hoog en de doode vier. Volgens de waarneeming van Doctor HEBERDEN is de afwijking van het kompas hier thans 15° 30′ West en aan het afneemen; maar ik ben nog in twijfel of hij zig niet bedriege met opzigt tot de afneeming; wij bevonden dat de Noordlijke punt van de inclinatie-naald, de Koninglijke Maatſchappij toebehoorende, 77° 18′ inclinatie had.

De ververſchingen, welke hier te bekoomen zijn,

zijn, zijn water, wijn, fruit van verſcheidene ſoorten, ajuin in overvloed, en enige geconfijte vrugten; versch vleesch en gevogelte kan men niet krijgen zonder verlof van den Landvoogd en tot eenen zeer hoogen prijs.

Wij namen hier twee honderd en zeventig ponden versch rundervleesch en eenen leevenden os in, die ons voor zes honderd en dertien ponden aangerekend wierd, als ook drie duizend en twee en dertig *gallons* water en tien vaten wijn, en in den nagt tusſchen zondag den agttienden, en maandag den negentienden September gongen wij onder zeil om onze reis voorttezetten.

Toen het eiland *Funchal* ten Noorden 13° Oost, op den afſtand van zes en zeventig mijlen van ons af was, ſcheen ons de afwijking van het kompas, volgens verſcheiden azimuts, 16° 30' Westlijk te zijn.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Tocht van het Eiland Madera *tot* Rio de Janeiro: *Bijzonderheden omtrent dat land: Verſlag van het voorgevallene.*

Den een en twintigſten September zagen wij de *Salvages* eilanden, ten Noorden der *Kanariſche* eilanden. Toen het voornaamſte deezer eilanden Z. ¼ W. op den afſtand van omtrent vijf mijlen van ons af was, bevonden wij de afwijking van het kompas, door een azimuth 17° 50′ te zijn. Ik houde deeze eilanden te liggen op de Noorder Breedte van 30° 11′ en agt en vijftig mijlen van *Funchal* op het eiland *Madera*, in de ſtrekking van Z. 16 O.

Op vrijdag den drie en twintigſten zagen wij de Piek van *Teneriffe* W. ten Z. ¼ Z. van ons af, en bevonden de afwijking van het kompas van 17° 22 tot 16° 30′. De hoogte van deezen berg, van welken ik op nieuw mijn vertrek begon te rekenen, is door Doctor HEBERDEN, die denzelven beklommen heeft, bepaald op 15396 voeten, dat ſlegts zeven en dertig roeden minder dan drie Engelſche mijlen is, de mijl op 1760 *Yards* of 440 roeden gerekend. Hij maakte, bij zonne ondergang, eene zeer treffende

de vertooning; toen de zon reeds onder den gezigteinder, en het overige van het eiland in eene donkere ſchaduw was, kaatſte de berg haare ſtraalen nog terug en ſtond als in gloed, met vuurige kleuren, door geen penſeel natebootſen. Daar is geene zigtbaare uitbraaking van vuur op denzelven; maar daar koomt hitte uit de ſpleeten bij den top, die zoo ſterk is, dat men de hand niet boven dezelve houden kan. Wij hadden van Doctor HEBERDEN, onder andere geſchenken, enig Zout gekregen, dat hij op den top des bergs verzameld had, daar het in groote hoeveelheid gevonden wordt, en dat hij voor het waar *Natrum* of *Nitrum* der Ouden houdt. Hij gaf ons ook enige zeer zuivere natuurlijke Zwavel, welke hij insgelijks in grooten overvloed op de oppervlakte van den grond gevonden had.

Den volgenden dag, namelijk op ſaturdag den vier en twintigſten, kwamen wij in de Noord-Oost-paſſaat en wij zagen op vrijdag den dertigſten *Bona Viſta*, een der *Kaap Verdiſche* eilanden; wij zeilden langs de Oost-kust van hetzelve op den afſtand van drie of vier Engelſche mijlen van het land, tot wij verpligt waren aftehouden, om eene keten klippen te mijden, die zig anderhalve mijl Z. W. ten W. van het eiland op de Z. Oostlijke punt van hetzelve uitſtrekt. *Bona Viſta* ligt, volgens onze waarneeming, op de Noorder Breedte van 16° en op de Lengte van 21° 51' West.

Den eerſten October, op de Noorder Breedte van 14° 6′ en de Wester Lengte van 22° 10′ zijnde, bevonden wij de afwijking van het kompas, door middel van een goed azimuth 10° 37′ West te zijn en den volgenden morgen bleek zij 10° te wezen. Wij bevonden dien dag dat het ſchip vijf mijlen verder dan onze berekening van de log was en den volgenden dag zeven. Wij heisten den derden de ſloep over boord om te onderzoeken of 'er ook een ſtroom ware en wij vonden eenen, die Oostwaarts liep, met de ſnelheid van drie vierde mijl in een uur.

Geduurende onzen tocht van *Teneriffe* tot *Bona Vista* zagen wij een groot getal vliegende Visſchen, die, uit de kajuit-vensters gezien, zig ſchooner vertoonden dan men zig verbeelden kan; zij hadden aan de zijden de kleur en het blinkende van gebruineerd zilver; als men dezelve van het dek ziet, vertoonen zij zig in zulk een voordeelig licht niet, omdat hunne ruggen donker van kleur zijn. Ook vongen wij eene Haai, die de *Squalus Carcharias* van LINNAEUS, de Jonas of witte Haai bleek te zijn.

Den derden de pasſaat verloren hebbende op 12° 14′ Breedte en 22° 10′ Lengte wierd de wind enigzints veranderlijk en wij hadden beurtelings kalmte en ligte koeltjens.

Den zevenden voer de Heer BANKS met de boot van boord en vong een dier, door onze

Zee-

Zee-lieden het *Portugeesch Oorlogſchip* genaamd; het is de *Holothuria Phyſalis* van LINNAEUS of de Zee-blaas die het Bezaantjen genoemd wordt en behoort onder de *Mollusca* of ſlakken. Het beſtond uit een blaasjen, omtrent zeven duimen lang, dat zeer veel naar de luchtblaas der visſchen geleek, waaruit van onderen een zeker getal helder blaauwe en roode draaden hongen, ſommige drie of vier voeten lang, die, als men dezelve aanraakte, als een netel ſtaken, maar veel ſterker. Boven aan het blaasjen is een vlies, dat het als een zeil gebruikt en zoodanig draait dat het den wind ontvangen kan, van welken kant hij ook koome; dit vlies is met fraaie ligt-roode aderen getekend; en het dier is in alle opzigten een zeer merkwaerdig en fraai voorwerp.

Wij vongen ook verſcheiden van die ſchulpdieren, welke men altoos op het water vindt drijven, voornamelijk de *Helix Janthina* en *Violacea*, of het Kwallebootjen; zij zijn omtrent van grootte als eene ſlak en worden op de oppervlakte van het water drijvende gehouden door eene kleine tros blaasjens, die met lucht gevuld zijn en uit eene taaie ſlijmerige ſtoffe beſtaan, die niet ligt te ſcheiden is van hetgeen zij bevat, het is een eierleggend diertjen en deeze blaasjens dienen het ook tot een nest voor zijne eieren. Het zinkt waarſchijnlijk nooit naar den grond en na-

dert denklijk nooit met opzet het land; want het horentjen, is ten uiterſten broos en zoo dun als die van weinige zoet water ſlakken; elk horentjen bevat omtrent een thee-lepel vol vogt, waarvan het zig ligt ontlaat, als men het aanraakt, en dat van het ſchoonſte purper is dat men zig verbeelden kan; het verwt het linnen en het zou misſchien wel der moeite waerdig zijn te onderzoeken of het niet de *Purpura* der Ouden zij, wijl dit ſchulpdier voorzeeker ook in de Middellandſche Zee gevonden wordt.

Den agtſten vonden wij, op de Noorder Breedte van 8° 25′ en op de Wester Lengte van 22° 4′ eenen ſtroom, die Zuidwaarts liep en zig den volgenden dag, op de Breedte van 7° 58′ en 22° 13′ Lengte, naar het N. N. W. ¼ W. wendde, met de ſnelheid van eene en een agtſte mijl in een uur. De afwijking van het kompas bleek hier, door middel van verſcheiden azimuths, 8° 39′ W. te zijn.

Den tienden ſchoot de Heer BANKS de zwartvingerige Meeuw, die nog niet volgens het *Systhema* van LINNAEUS beſchreven is; (*a*) hij gaf

(*a*) Thans vindt men hier in de nieuwe uitgave van het *Syth. Nat.* van Prof. GMELIN onder dien naam van *Larus Crepidatus* p. 602. en bij de daar aangehaalde Schrijveren beſchreven. VERTAALER.

gaf haar den naam van *Larus crepidatus*; het is opmerklijk dat de drek van deezen vogel van eene zeer levendige roode kleur is, enigzints gelijkende naar het vogt, dat uit de kwallebootjens koomt, maar niet zoo donker; hieruit is het waarschijnlijk dat dat slakjen het voornaamste aas van dien vogel uitmaakt. Daar heerschte min of meer een stroom naar het N. W. tot maandag den vier en twintigsten, toen wij ons op de Noorder Breedte van 1° 7′ en op de Lengte van 28° 50′ bevonden.

Den vijf en twintigsten passeerden wij de Linie met de gewoone plegtigheden, op de Lengte van 29° 30′, wanneer de afwijking, door de uitkomst van verscheiden zeer goede azimuths 2° 24′ bevonden wierd.

Den agt en twintigsten, wanneer wij ons op den middag op de Breedte van het eiland *Ferdinand Noronha*, en, volgens verscheiden waarneemingen, door den Heer GREEN en door mijzelven gedaan, op de Lengte van 32° 5′ 16′ W. bevonden, hetgeen Westwaards van hetzelve volgens sommige kaarten, en Oostwaards volgens andere is, verwagteden wij het eiland te zien of enige der banken, die in de kaarten tusschen hetzelve en de volle zee getekend staan; maar wij zagen noch het een, noch de andere.

Des avonds van den negen en twintigsten zagen wij dat lichten van de zee, van welk de

zeevaarers zoo dikwijls melding gemaakt hebben en dat aan zoo veele verſchillende oorzaaken is toegeſchreven, wijl ſommige onderſtellen dat het door visch veroorzaakt wordt, die het water beroert, als hij naar zijne prooi ſchiet, andere door het rotten van visch en andere zeedieren, enige door de elektriciteit, terwijl weêr andere eene menigte verſchillende redenen van dit verſchijnzel opgegeeven hebben. Het ſcheen licht-ſtraalen uittegeeven, die zeer naar die van den blikzem geleeken, maar niet zoo zwaar; zij waren zoo menigvuldig, dat men 'er ſomtijds agt of tien bijna op hetzelfde tijdſtip te zien kwam. Wij waren van gedagten dat zij van het een of ander lichtend dier voortkwamen; in dit denkbeeld wierden wij bevestigd, toen wij, het werp-net uitgeworpen hebbende, eene ſoort van *Meduſa*, of Kwal, ophaalden, die, toen zij binnen boord was, de kleur van ſterk gloeiend metaal had en een wit licht van zig gaf; wij vongen tegelijk met deeze dieren enige zeer kleine Krabben van drie verſchillende ſoorten, die elke zoo veel licht vertoonden als een glimworm, ſchoon het dier tien maalen kleiner was: bij onderzoek van deeze dieren had de Heer BANKS het genoegen te bevinden dat zij alle geheel nieuw waren.

Op woensdag den tweeden November, omtrent den middag, op 10° 38′ Zuider Breedte en

32°

32° 13′ 43″ Wester Lengte zijnde, pasſeerden wij de Linie, onder welke de kompas-naald op deezen tijd regt Noord en Zuid zou gewezen hebben, zonder enige afwijking: want in den morgen was zij, reeds enige dagen agter den anderen in afwijking verminderd zijnde, niet meer dan 18′ W. en in den agtermiddag was zij 34′ Oostlijk.

Den zesden, op de Zuider Breedte van 19° 3′ en 35° 50′ Wester Lengte, zagen wij dat het water van kleur veranderde, waarop wij het dieplood uitwierpen en, op de diepte van twee en dertig vademen, grond peilden; wij wierpen, in den tijd van omtrent vier uuren, drie maalen het lood uit zonder eenen voet verſchil in diepte, of enige verandering in den grond te vinden, die uit rots van koraal, fijn zand en ſchulpen beſtond; wij gisten dus dat wij over het uiteinde van de groote bank gevaaren waren, die op alle onze zee-kaarten met den naam van *Abrolhos* getekend ſtaat en waarop Lord ANSON op zijne uitreize ſtootede; den volgenden morgen om vier uuren peilden wij geenen grond met eene lijn van honderd vademen.

Naardien wij thans aan verſcheiden ſoorten van voorraad en levensmiddelen gebrek begonnen te krijgen, beſloot ik liever te *Rio de Janeiro* dan in de eene of andere haven van *Brazilie*, of van de *Falklands* eilanden inteloopen,

alzoo ik wist dat ik mij daar beter van alles wat ik nodig had zoude kunnen voorzien en niet twijfelde of wij zouden daar wel ontvangen worden.

Den agtſten ontwaarden wij, met het aanbreeken van den dag, de kust van *Brazilie* en omtrent tien uuren draaiden wij bij en ſpraken met het volk eener viſſchers-ſchuit, welk ons zeide dat het land, 't welk wij zagen, ten Zuiden van *Sancto Espirito* lag, maar tot het Kapiteinſchap of de Provintie dier plaats behoorde.

De Heeren BANKS en SOLANDER begaven zig aan boord van dit vaartuig, in hetwelk zij elf mannen vonden, van welke negen zwarten waren; zij vischten alle met lijnen en hunne verſche visch beſtond in Dolphijnen, groote Makereelen van tweeërleie ſoort, Zee-braaſem en enige van die viſſchen, welke in de West-Indieën *Welshmen* genoemd worden; de Heer BANKS kogt het voornaamſte gedeelte van hunne verſche laading; hij had Spaansch zilver geld met zig genoomen, in de verbeelding dat dit op het vast land van Amerika de gewoonſte gangbaare munt ware; doch, tot zijne groote verwondering, vroeg het volk hem naar Engelſche ſchellingen; hij gaf hun twee, welke hij gevallig bij zig had, en het was niet zonder enig geſchil dat zij het overige in pistereens aannamen. Het ſcheen hun werk te zijn, op eenen

groo-

grooten afſtand van de kust, naar groote visſchen te visſchen, die zij in groote ſtukken inzouteden op eene plaats, tot dat einde in het midden van hunne ſchuit gemaakt: van deeze koopmanſchap hadden zij omtrent twee quintaalen aan boord, die zij hun voor omtrent zestien ſchellingen te koop veilden en die zij zeekerlijk voor de helft van dat geld zouden afgeſtaan hebben. De verſche visch, die voor omtrent negentien en eene halve ſchellingen gekogt wierd, was genoeg voor al het ſcheepsvolk; den gezouten hadden wij niet nodig. Alle de ſcheeps voorraad van deeze visſchers beſtond enkel in een vat water en een zak Casſave-meel (meel van Maniok) die zij *Farinha de Pao* of hout-meel noemden, welken naam het indedaad in voorkoomen en ſmaak zeer wel verdient. Hun water-vat was groot, zoo breed als de ſchuit, en ſloot naauwkeuriglijk in eene plaats, die voor hetzelve op de kiel gemaakt was; het was dan ook onmogelijk water uit hetzelve te tappen, naardien de wanden van boven tot onderen ongenaakbaar waren; ook kon men 'er van boven niet uitſcheppen, want eene opening, die daartoe groot genoeg geweest zoude zijn, zou hen in gevaar gebragt hebben van een groot deel te verliezen door het ſlingeren van de ſchuit; het middel, van hetwelk zij zig bedienden om bij hun water te koomen, was zonder-

derling; als een hunner drinken wilde, ſprak hij eenen der maats aan, die hem naar het water-vat verzelde met eene holle rotting van omtrent drie voeten lengte, die aan beiden zijden open was; deeze rotting ſtak hij in het vat door een klein gat van boven; dan ſloot hij het bovenst eind met de palm van de hand en haalde haar uit, terwijl de drukking der lucht aan het ander eind het water daar binnen hield; hij, die drinken wilde, ſtak dan dat onderst eind in zijnen mond, wanneer de helper, zijne hand wegneemende, en de lucht boven inlaatende, de rotting terſtond ledig liep, terwijl de ander het water inzoog tot zijne dorst gelescht was.

Wij hielden af en aan de kust tot den twaalfden, en zagen eerst eenen vry grooten berg bij *Santo Espirito*, toen Kaap *St. Thomas* en toen een eiland even boven Kaap *Frio*, dat op ſommige kaarten het eiland *Frio* genaamd wordt en dat, hoog zijnde met eene holte in het midden, wanneer men het van verre ziet, het voorkoomen heeft van twee eilanden. Deezen dag hielden wij het langs de Kust naar *Rio de Janeiro* en des anderen daags 's morgens ten negen uuren zeilden wij op de haven aan. Ik zond den Heer HICKS, mijnen eerſten Luitenant, met de pinas vooruit naar de ſtad, om den Landvoogd kennis te geeven dat wij daar inliepen om water en ververſchingen te bekoómen, en om eenen loots te

vraa-

vraagen, om ons op eene goede anker-plaats te brengen. Onderwijlen zeilde ik de rivier op, in vertrouwen op de kaart van den Heer DELLISLE, uitgegeeven in de *Petit Atlas maritime.* V. II. N°. 54, die wij zeer goed vonden, tot vijf uuren 's avonds, verwagtende dat mijn Luitenant terug zoude koomen; maar zoo als ik het anker ging uitwerpen, boven het eiland *Cobras*, dat voor de ſtad ligt, kwam de pinas terug zonder hem, met eenen Portugeeſchen Officier aan boord, maar zonder loots. Het volk van de boot zeide mij dat mijn Luitenant door den Onderkoning was aangehouden tot ik aan den wal zou koomen. Wij kwamen onmiddelijk ten anker, terwijl bijna ten zelfden tijd eene ſloep met tien riemen, vol ſoldaaten, opkwam en rondom het ſchip bleef roeijen, zonder een woord met ons te wiſſelen: in minder dan een vierde uurs kwam 'er nog eene andere boot aan boord met verſcheiden van 's Onderkonings Officieren, die ons vroegen van waar wij kwamen, welke onze laading ware, hoe veele manſchappen en ſtukken wij aan boord hadden, welke het doelwit van onze reis ware en verſcheiden andere vraagen, die wij regtſtreeks en naar waarheid beandwoordden: toen zeiden zij mij, als eene ſoort van verontſchuldiging voor het ophouden van mijnen Luitenant en het zetten van eenen Officier op mijne pinas, dat het de onveranderlijke gewoonte

van

van die plaats was den eerſten Officier, die van enig ſchip, bij deszelfs aankomst, aan den wal kwam, optehouden tot het door eene boot van den Onderkoning doorzogt was en geene booc van of naar boord te laaten gaan zonder eenen ſoldaat, zoo lang het daar lag. Zij zeiden dat ik aan wal konde gaan wanneer het mij gelieſde; maar verzogten dat alle andere perſoonen aan boord zouden blijven tot het papier, dat zij opmaaken zouden, aan den Onderkoning was overgeleverd, ons beloovende dat, zoo dra zij aan wal waren, de Luitenant naar boord zoude gezonden worden.

Deeze belofte wierd ook nagekoomen; en den volgenden morgen, den veertienden, begaf ik mij naar den wal en verkreeg verlof van den Onderkoning om voorraad en ververſchingen voor het ſchip te koopen, mits ik eenen van hunne eigen natie als makelaar gebruikte, maar anders niet. Hier tegens bragt ik liet een en ander in; maar het kon niet helpen; het was, zelde hij, aldaar zoo de gewoonte; ik verzettede mij ook tegens het plaatſen van eenen ſoldaat in de boot, zoo dikwijls zij naar of van boord ging; maar hij zeide mij dat dit op uitdruklijk bevel van zijn Hof geſchiedde, van welk hij in geen geval hoegenaamd kon afgaan. Toen verzogt ik dat de Heeren, welke ik aan boord had, aan land zouden mogen blijven, zoo lang wij ons

daar

daar ophielden, en dat de Heer BANKS verlof mogt hebben om het land in te gaan om planten te zoeken; maar dit weigerde hij volſtrekt. Uit zijne groote behoedzaamheid en de geſtrengheid van deeze bepaalingen oordeelde ik dat hij ons verdagt hield van te koomen om handel te drijven; ik gaf mij dan enige moeite om hem het tegendeel te beduiden. Ik zeide hem dat wij naar het Zuiden beſtemd waren, op last van Zijne Groot-Brittanniſche Majeſteit, om eenen overgang van de planeet Venus over de Zon waarteneemen, een ſterrekundig verſchijnzel, dat voor de Zeevaart van groot belang was. Van den overgang van Venus kon hij egter geen ander begrip vormen dan dat het de Noord-ſtar was die door de Zuid-pool zoude gaan; deeze waren ten minſten de eigen woorden van zijnen tolk, eenen Zweed, die de Engelſche taal vrij wel ſprak. Ik achtede het niet nodig voor onze heeren verlof te vraagen van over dag aan land te koomen of dat ik, als ik aan den wal zoude zijn, in vrijheid zou mogen wezen, naardien ik mij verbeeldde dat dit van zelf ſprak; maar hierin was ik ongelukkig bedrogen. Zoo dra ik affcheid van Zijne Excellentie nam, vond ik eenen Officier, die last had mij overal daar ik ging te verzellen; hiervan wenschte ik de reden te mogen weeten, en men zeide mij dat het was om mij eer aantedoen; ik verzogt ernſtig dat men mij van die

die eer verſchoonen wilde, maar de goede Onderkoning wilde 'er geenzints in bewilligen.

Ik keerde dan met deezen Officier omtrent ten twaalf uuren naar boord, daar ik met alle ongeduld verwagt wierd van de Heeren BANKS en SOLANDER, die niet twijfelden of de Officiers, die den voorigen avond aan boord geweest waren, zouden in hun papier, een *Practica* genaamd, een goed bericht van ons ingeleverd hebben en alle verdere zwaarigheden van den Onderkoning, in mijn geſprek met Zijne Excellentie, opgeruimd zijn, en zij dus terſtond vrijheid hebben aan den wal te gaan en naar goed dunken over zigzelven te beſchikken. Men kan zig hunnen ſpijt verbeelden, toen zij vernamen wat mij wedervaaren was, die nog vergroot wierd door een bericht dat men beſloten had niet alleen te beletten dat zij zig aan wal bleeven onthouden en het land ingingen, maar zelfs dat zij het ſchip verlieten, naardien 'er bevelen gegeeven waren dat men niemand, behalven den Kapitein en de gemeene matroozen, die op de ſloep gebruikt wierden, aan wal zoude laaten koomen, en dat men met dit verbod waarſchijnlijk die reizigers in het oog had, naardien het gerugt ging, dat zij heeren waren, uitgezonden om waarneemingen en ontdekkingen te doen en dat zij daartoe ongemeen veel bekwaamheid hadden. Des avonds kleedden de Heeren BANKS en SOLANDER zig eg-

egter aan en beproefden om aan land te gaan, ten einde den Onderkoning een bezoek te geeven; maar zij wierden door de wagt-boot, die met onze pinas afgekoomen was, en die rondom het ſchip bleef zwerven, zoo lang het daar lag, geſtuit, zeggende den Officier dat hij bijzonderen last had, dien hij niet overtreeden kon, geenen reiziger noch enigen Officier, behalven den Kapitein, voorbij de boot te laaten vaaren. Na veele vergeefſche ſtribbeling, waren zij verpligt, hoe ſpijtig en met hoe veel tegenzin ook, weder naar boord te keeren. Toen gong ik zelf weder naar den wal, maar vond den Onderkoning onverbidlijk; hij had op alles wat ik zeggen mogt eenzelfde andwoord gereed: dat de bepaalingen, waaronder hij ons gelegd had, agtervolgens de bevelen van den Koning van Portugal en daarom onvermijdlijk waren.

In deezen ſtaat van zaaken beſloot ik, liever dan een gevangene in mijne eigen boot te zijn, mij niet weder naar land te begeeven; want de Officier, die mij, onder voorwendzel van mij eer te bewijzen, aan land verzelde, wilde ook volſtrekt met mij van en naar boord vaaren; ik verbeeldde mij nog dat de naauwgezette waakzaamheid des Onderkonings uit een verkeerd denkbeeld omtrent ons moest voortſpruiten, dat gemaklijker in geſchrift dan bij monde konde weggenoomen worden, en maakte dus een vertoog

op, en de Heer BANKS een ander, welke wij naar den wal zonden. Beiden deeze vertoogen wierden beandwoord, doch geenzints tot ons genoegen; waarom wij weder een andwoord inleverden; hetgeen ten gevolg had dat 'er nog verfcheiden andere geſchriften tuſſchen den Onderkoning en ons gewisfeld wierden, doch altoos zonder vrugt. Naardien ik egter meende dat het noodzaaklijk was den Onderkoning enig geweld te laaten gebruiken om ons tot die bepaalingen te dwingen, ten einde mijne onderwerping aan dezelve bij de Admiraliteit te kunnen verandwoorden, gaf ik mijnen Luitenant, den Heer HICKS, toen ik hem, op zondag den twintigſten des avonds, met ons laatst andwoord afzond, bevel niet te dulden dat 'er eene wagt in de boot geplaatst zoude worden. Toen de Officier van de wagtboot zag dat de Heer HICKS voorneemens was mijn bevel uittevoeren, kwam hij niet tot geweld, maar volgde hem naar de landingplaats en gaf de zaak aan den Onderkoning aan. Hierop weigerde Zijne Excellentie onzen brief aanteneemen en beval den Heer HICKS weder naar het ſchip te keeren. Toen hij weder aan de boot kwam, zag hij dat men 'er, geduurende zijne afwezigheid, eene wagt in geplaatst had; maar hij weigerde volſtrekt te vertrekken tot men den ſoldaat weggenoomen had; toen begon de Officier des Onderkonings bevelen ter uitvoer te bren-

brengen; hij liet al het volk uit de boot gevangen neemen en zond het met eene wagt naar de gevangenis, terwijl hij den Heer HICKS tegelijk in eene van hunne eigen booten zettede, en hem onder eene wagt naar het ſchip te rug zond. Zoo dra hij mij deeze omſtandigheden bericht had, ſchreef ik wederom aan den Onderkoning en eischte mijn volk en mijne ſloep terug; ook ſloot ik het vertoog, dat hij geweigerd had van den Heer HICKS aanteneemen, bij mijnen brief in; deeze papieren zond ik door eenen Onder-officier, om het geſchil omtrent eene wagt te vermijden, tegens welke ik niets had dan wanneer 'er een Opper-officier in de boot was. Den Onder-officier liet men met zijne wagt aan land koomen en, toen hij zijnen brief overgegeeven had, kreeg hij tot beſcheid dat men des anderen daags andwoord zoude zenden.

Het begon deezen avond omtrent agt uuren zeer ſterk te waaien met hevige rukwinden uit het Zuiden en onze groote ſloep toen juist aan boord koomende met vier pijpen rum, zoo brak ongelukkig het touw, dat haar uit het ſchip wierd toegeworpen en dat door het volk gegrepen wierd, en de ſloep, die voor den wind naar het ſchip gekoomen was, dreef onder den wind weg, met een bootjen van den Heer BANKS, dat aan derzelver agterſteven was vast gemaakt. Dit was een groot ongeluk, maardien wij, ver-

mits de pinas aan den wal in beſlag gehouden wierd, geene ſloep aan boord hadden dan eene jol met vier riemen, die wij onmiddelijk bemanden en haar te hulp zonden; doch, niettegenſtaande alle de poogingen van het volk in de beiden ſloepen, waren zij zeer dra buiten het gezigt; wij konden, wel is waar, op dien tijd in den avond niet verre zien; maar de afſtand was verre genoeg om ons te doen begrijpen dat zij niet tegens den wind opwerken konden, hetgeen ons zeer verlegen maakte, naardien wij wisten dat zij regt toe regt aan op een rif van rotſen moesten drijven, dat vlak aan lij van ons uitſtak: na enige uuren in de grootſte bekommernis gewagt te hebben, gaven wij hen op voor verloren; maar omtrent ten drie uuren in den morgenſtond hadden wij het genoegen al het volk in de jol aan boord te zien koomen. Wij vernamen van hun dat de groote ſloep vol water geſlaagen zijnde, zij die voor eene dreg gelegd en verlaaten hadden, en dat zij, in het terug keeren naar het ſchip, op het rif geraakt waren en genoodzaakt waren geweest het bootjen van den Heer BANKS te laaten ſlippen. Naardien het verlies van onze groote ſloep, waarvoor ik nu maar al te veel reden had te vreezen, een onuitſpreeklijk nadeel voor ons zoude geweest zijn, aangezien den aart van onzen tocht, zond ik nog eenen brief aan den Onderkoning af, zoo dra ik dagt dat hij te ſpreeken

zou-

zoude zijn, waarin ik hem kennis gaf van ons ongeval en den bijſtand van eene ſloep van den wal verzogt om ons de onze te helpen wederkrijgen; ik vernieuwde ook mijnen eisch dat de pinas en het volk niet langer mogten opgehouden worden; na enig uitſtel vond Zijne Excellentie goed mijn verzoek en mijnen eisch intewilligen en wij kreegen denzelfden dag en de groote ſloep en het ſchuitjen, en de rum weder, maar al het overige dat aan boord was geweest, was verloren. Den drie en twintigſten zond de Onderkoning mij andwoord op mijn vertoog tegens het in hechtenis neemen van mijn volk en het ophouden van mijne boot, waarin hij erkende dat ik enigzints onbeleefd behandeld was, maar zeide dat de tegenſtand mijner Officieren tegens het geen hij hun verklaard had 's Konings bevel te zijn zulks volſtrekt noodzaaklijk gemaakt had; ook gaf hij enigen twijfel te kennen of de *Onderneemer*, volgens deszelfs maakzel en andere omſtandigheden, wel indedaad in dienst van Zijne Majeſteit ware, ſchoon ik hem te vooren mijnen lastbrief vertoond had: hierop andwoordde ik in geſchrift dat ik, om alle zwarigheden uit den weg te ruimen, gereed was hem mijnen lastbrief nogmaal te vertoonen. Zijne Excellentie was egter nog niet voldaan, en in zijn andwoord op mijnen brief gaf hij niet alleen zijne agterdogt in onbewimpelder uitdrukkingen te kennen, maar be-

ſchuldigde zelfs mijn volk van ſluikerij. Deeze beſchuldiging was, ben ik verzeekerd, zonder den minſten grond. De bedienden van den Heer BANKS hadden, wel is waar, den twee en twintigſten, bij het aanbreeken van den dag, middel gevonden om aan land te gaan en daar te blijven tot 's avonds toen het donker was; maar zij bragten niet dan planten en inſekten mede, naardien zij tot geen ander einde afgezonden waren geweest, en ik had de grootste reden om te gelooven dat 'er door ons volk, dat aan den wal toegelaaten wierd, geen ding, hoegenaamd, geſmokkeld was, ſchoon 'er veele listen gebruikt wierden om hen daartoe te verleiden, zelfs door de Officieren, die bij Zijne Excellentie onder dak waren, hetgeen de beſchuldiging nog hoonender en tergende maakte. Ik moet bekennen dat ik enig vermoeden had dat een arme kaerel eene enkele flesch rum gekogt had voor iets van zijne plunje; ook verzogt ik Zijne Excellentie in mijn andwoord dat, zoo men nogmaals zulk eenen ſluikhandel beproefde, hij geene zwaarigheid zoude maaken om den misdadiger in hechtenis te laaten neemen. Dus eindigde ons geſchil zoo bij mond als in geſchrift met den Onderkoning van *Rio de Janeiro.*

Een monnik uit de ſtad, de hulp van onzen heelmeester verzogt hebbende, kreeg Doctor SOLANDER op den vijf en twintigſten in die hoedanigheid

heid ligt toegang tot dezelve, en ontvong veele blijken van vriendlijkheid van het volk. Den zes en twintigſten, voor het aanbreeken van den dag, vond de Heer BANKS ook middel om de waakzaamheid van het volk in de wagt-ſloep te bedriegen en kwam aan land; hij begaf zig egter niet in de ſtad; want de voornaamſte voorwerpen van zijne nieuwsgierigheid waren in het veld te vinden: het volk bewees hem ook veel beleefdheid, verſcheiden hunner nodigden hem zelfs in hunne huizen; hij kogt een ſpeenvarken en enige andere dingen voor het ſchip; het ſpeenvarken, dat geenzints mager was, kostte hem elf ſchellingen en hij betaalde iets minder dan twee ſchellingen voor eenen Muscoviſchen Eendvogel.

Den zeven en twintigſten, toen de ſloepen van het water haalen terug kwamen, zeide ons het volk dat 'er een gerugt in de ſtad liep dat men onderzoek deed naar enige perſoonen, die zonder verlof van den Onderkoning aan land geweest waren. Wij gisten dat dit de Heeren BANKS en SOLANDER betrof, waarom zij voornamen niet meer aan land te gaan.

Den eerſten December, ons water en andere noodwendigheden aan boord gekregen hebbende, zond ik naar den Onderkoning om eenen loots, die ons in zee zoude brengen, welke ook bij ons aan boord kwam; maar den wind ons belettende

uitteloopen, namen wij eenen overvloedigen voorraad van versch rundvleesch, yams en groenten in. Den tweeden kwam 'er eene Spaanſche Paquet-boot aan met brieven van *Buenos Ayres* naar Spanje, onder bevel van *Don* ANTONIO DE MONTE NEGRO Y VELASCO, die ons met groote beleefdheid aanbood onze brieven naar Europa medeteneemen: Ik nam zijne aanbieding aan en overhandigde hem een pak papieren voor den Geheimſchrijver van de Admiraliteit, vervattende affchriften van alle de brieven en vertoogen, die tusſchen mij en den Onderkoning gewisfeld waren, terwijl ik nog andere affchriften van dezelve bij den Onderkoning liet, om door hem naar Lisſabon verzonden te worden.

Maandag den vijfden ligteden wij het anker met dood ſtilte, en boegſeerden de baai af; maar toen wij vlak voor *Santa Cruz*, het voornaamſte fort, waren, wierden 'er, tot onze groote verwondering, twee ſchooten op ons gedaan. Wij lieten onmiddelijk het anker vallen en zonden naar het fort om te verneemen wat de reden ware. Ons volk bragt tot beſcheid dat de bevelhebber geenen last van den Onderkoning ontvangen had om ons doortelaaten en dat, zonder zulk eenen last, nooit enig ſchip wierd toegelaaten beneden het fort aftezakken. Nu moesten wij weder naar den Onderkoning zenden om te verneemen waarom de nodige bevelen niet gegee-

geeven waren, naardien men hem van ons vertrek verwittigd en hij zelfs goed gevonden had mij eenen beleefden brief te ſchrijven, waarin hij mij eene goede reis wenschte. Onze boodſchapper kwam binnen kort terug met bericht dat het bevelſchrift reeds enige dagen klaar gelegen had, maar door eene onbegrijplijke achtloosheid niet was afgezonden.

Wij geraakten niet onder zeil voor den zevenden; en toen wij het fort voorbij waren, vroeg de loots zijn afſcheid. Zoo dra hij van boord was, verliet ons ook de wagt-ſloep, die rondom ons ſchip was blijven zwerven van het eerſte uur dat wij aan deeze plaats geweest waren tot het laatst; de Heer BANKS maakte gebruik van haar vertrek om de nabuurige eilanden te gaan bezien, daar hij, bijzonderlijk op een, in den mond van de haven, *Raza* genaamd, verſcheiden ſoorten van planten verzamelde, en eene menigte verſchillende inſekten opvong.

Het is opmerklijk dat, geduurende de laatſte drie of vier dagen die wij in deeze haven lagen, de lucht vol kapelletjens was; zij waren bijna alle van eene zelfde ſoort, maar in zulke groote zwermen, dat 'er duizenden aan alle kanten rondom ons te zien waren, terwijl de meeste hooger dan onze mars vloogen.

Wij lagen hier van den veertienden November tot den zevenden December, en dus wat meer

dan drie weeken, geduurende welken tijd de Heer MONKHOUSE, onze heelmeester, elken dag aan land gong, om onze levensmiddelen te koopen; de Heer SOLANDER gong eens aan land; ik kwam zelf verſcheiden reizen aan den wal en de Heer BANKS vond insgelijks eens middel om in het land te koomen, ondanks de wagt, die op ons paſſen moest. Ik zal dan, volgens de berichten van deeze Heeren en mijne eigene waarneemingen enig verſlag van de ſtad en het omliggende land geeven.

Rio de Janeiro, of de *Rivier van Januarius* is waarſchijnlijk dus genoemd omdat zij op den feestdag van dien Heiligen eerst is ontdekt; en de ſtad, die de hoofdplaats van de Portugeeſche bezittingen in Amerika is, ontleent haaren naam van de rivier, die eer een arm van de zee is, want wij konden niet beſpeuren dat zij enigen aanmerklijken ſtroom van zoet water ontving; zij ligt in eene vlakte, digt aan het water, aan de West-zijde van de baai, aan den voet van verſcheiden hooge bergen, die zig agter dezelve verheffen. Zij is niet ſlegt aangelegd en vrij wel bebouwd; de huizen zijn, over het algemeen, van ſteen en twee verdiepingen hoog; elk huis heeft, op de Portugeeſche wijze, een klein uitſtek voor de venſters, met een houten traliewerk voor hetzelve. Ik rekende derzelver omtrek op omtrent drie Engelſche mijlen; want zij ſchijnt de groot-

ſte

ſte provintie-ſteden in Engeland in grootte te evenaaren, *Briſtol* en *Leverpool* zelfs niet uitgezonderd; de ſtraaten zijn lijnregt, van eene genoegzaame breedte en doorſnijden elkanderen met regte hoeken; de meeste egter loopen op eene lijn met de vesting, *St. Sebaſtiaan* genoemd, die op den top eens bergs ligt, die de ſtad beſtrijkt.

De ſtad wordt van de nabuurige bergen van water voorzien door middel van eene waterleiding, die op twee reijen boogen rust en welke men zegt dat op ſommige plaatſen zeer hoog boven den grond verheven is; uit deeze waterleiding wordt het water door buizen in eene fontein op het groot plein, vlak voor het paleis des Onderkonings, gebragt. Aan deeze fontein ſtaat altoos eene groote menigte volks, dat op zijne beurt wagt om water te ſcheppen; en de ſoldaaten, die voor des Stadvoogds deur geſteld zijn, hebben zeer veel moeite om order onder hetzelve te houden. Het water van deeze fontein is egter zoo ſlegt, dat wij, die twee maanden op zee geen ander gehad hadden dan dat uit onze vaten, dat bijna altoos vuil was, het niet met ſmaak konden drinken. Daar wordt in een ander gedeelte van de ſtad water geleid, dat van beter hoedanigheid is; maar door welk middel kon ik niet verneemen.

De Kerken zijn zeer fraai en daar is meer geeſtlijke

lijke opſchik en vertooning in deeze plaats dan in enig Katholijk land van Europa; daar gaat geen dag om of 'er is een omgang van de eene of andere parochie, waarin dan verſcheidenerlei pragtige toeſtel, alles even luisterrijk en kostbaar, wordt rond gedraagen; zij vraagen om geld en doen, met groote ſtatie, gebeden op alle hoeken van de ſtraaten.

Terwijl wij hier lagen, wierd eene der Kerken herbouwd en, om de kosten te vinden, had de parochie, waartoe zij behoorde, verlof eens in de week eenen omgang door de geheele ſtad te doen, om geld optehaalen, waardoor zeer aanmerklijke ſommen wierden opgezameld. Bij deeze plegtigheid, die in den nagt geſchiedde, moesten alle de jonge lieden van eenen zekeren ouderdom zig laaten vinden, de kinderen van fatſoenlijke lieden zelfs niet uitgezonderd. Elk deezer jongens was in eenen zwarten priesters rok gekleed, waarover een kort rood wambuis, dat tot aan den middel reikte, en droeg eenen ſtok van zes of zeven voeten lengte in de hand, aan welkers bovenst eind eene lantaern vastgebonden was; daar waren gewoonlijk meer dan twee honderd lantaernen, die een zoo groot licht van zig gaven, dat ons volk, 't welk het uit de kajuit vensters zag, meende dat de ſtad in brand ſtond.

De inwooners kunnen egter hunne gebeden bij

bij alle Heiligen van den almanach gaan uitſtorten, zonder dat zij behoeven te wagten tot 'er eene procesſie is; want bijna voor elk huis is eene kleine nis, met een glaazen raamtjen 'er voor, waarin een beſchermheilige op de wagt ſtaat om zijnen zegen uittedeelen en, om voortekoomen dat hij niet vergeeten worde, bij mangel van hem te kunnen zien, wordt 'er altoos 's nagts eene lamp voor het venster van zijn tabernakel brandende gehouden. Ook is het volk indedaad niet ſlap in zijne godsdienstverrigtingen, want het bidt en zingt zijne lofzangen voor deeze Heiligen met zulk eene luidrugtigheid, dat wij hen des nagts zeer duidlijk aan boord konden hooren, ſchoon het ſchip ten minſten eene halve mijl van de ſtad lag.

De regeeringsvorm alhier is gemengd; maar zij is desniettegenſtaande indedaad zeer willekeurig. Hij beſtaat uit den Onderkoning, den Stadvoogd, en eenen Raad; het getal der leden, waaruit de laatste beſtaat, kon ik niet te weeten koomen; zonder toeſtemming van deezen Raad, in welken de Onderkoning eene beſliſſende ſtem heeft, zou 'er geene gerechtlijke daad mogen verrigt worden, doch de Onderkoning en de Stadvoogd laaten dikwijls, op eigen goeddunken, perſoonen gevangen zetten en zenden hen ſomtijds naar Liſabon, zonder hunne vrienden of nabeſtaanden te laaten weeten wat hun te

last

last gelegd wordt, of waar zij te vinden zijn. Om het volk te beletten in het land te reizen en in ſtreeken te koomen daar goud of diamanten zouden kunnen gevonden worden, van welke beiden zoo groote overvloed is, dat de Regeering zig anders den eigendom daarvan niet verzeekeren kan, worden hun zekere grenzen voorgeſchreven, naar goeddunken van den Onderkoning, ſomtijds tot enige weinige, ſomtijds tot verſcheiden mijlen afſtands van de ſtad. Op den rand van deeze grenzen kruist altoos eene wagt en elk, die buiten dezelve gevonden wordt, wordt terſtond gevat en in gevangenis geworpen; al mogt het ſchoon blijken dat hij de uitgeſtrektheid deezer grenzen niet geweeten heeft.

De inwooners, die zeer talrijk zijn, beſtaan in Portugeezen, Negers en Indiaanen, of natuurlijke inwooneren van het land. De ſtad en haar rechtsgebied van *Rio*, dat, naar men mij zeide, ſlegts een klein gedeelte van de *Capitanea* of Provintie uitmaaken, bevat, zegt men zeven en dertig duizend Blanken, en zes honderd negen en twintig duizend Zwarten, van welke veele vrije Negers zijn, dat te zaamen een getal van zes honderd zes en zestig duizend menſchen uitmaakt, in de evenredigheid van zeventien Zwarten tegens eenen Blanken. De Indiaanen, die in de nabuurſchap voor den Koning werken, kunnen naauwlijks als inwooners gerekend worden; zij woo-

nen

nen op eenen afstand en koomen bij beurten hunne taak verrigten, dat zij tegens een klein daggeld verpligt zijn te doen. De wagt-sloep wierd altoos door dit volk geroeid, dat van eene ligte koper kleur is en lang zwart hair heeft.

De krijgsmagt alhier bestaat uit twaalf regimenten geregelde troepen, van welke zes Portugeesche en zes Creoolen zijn, behalven nog twaalf regimenten krijgsvolk uit de Provintie; jegens de geregelde troepen gedraagen zig de inwooners met de uiterste nederigheid en onderdaanigheid en men zeide mij dat, zoo iemand, eenen Officier ontmoetende, zijnen hoed niet afnam, hij op het oogenblik ter neder zoude geslaagen worden. Deeze trotsche gestrengheid maakt het volk zeer beleefd jegens elken vreemdeling, die het voorkoomen van een fatzoenlijk man heeft. Maar de ondergeschiktheid der Officieren zelve onder den Onderkoning is met even lastige omstandigheden verzeld; want zij zijn verpligt zig driemaalen 's daags aan zijn paleis te laaten vinden om te vragen of 'er iets van zijne bevelen zij; het andwoord is altijd: „ Daar is niets nieuws. " Men heeft mij gezegd dat deeze slaafsche opwagting van hun gevergd wordt om hen te beletten zig landwaarts in te begeeven, zoo dit zoo zij, beandwoordt het volkoomen aan het oogmerk.

Men stemt, geloof ik, algemeen toe dat de vrouwen, zoo in de Spaansche als Portugeesche volk-

volkplantingen, in Zuid-Amerika, minder zwaarigheid maaken om haare gunsten te ſchenken dan die van enig ander beſchaafd land in de waereld. Van de juffers van deeze ſtad in het bijzonder hebben ſommige zulk een ongunſtig denkbeeld opgevat, dat zij zeiden niet te gelooven dat 'er eene eerlijke vrouw onder haar gevonden wierd. Deeze veroordeeling is zeekerlijk wat al te algemeen; doch hetgeen Doctor SOLANDER van haar zag, toen hij aan land was, was niet geſchikt om hem een gunſtig denkbeeld van haare kuischheid te geeven: hij zeide mij dat, zoo dra het donker was, eene of meer van haar aan de vensters kwamen en dat zij die heeren, die voorbijkwamen en haar aanſtonden, onderſcheidden door hun ruikers toetewerpen, dat hij en twee heeren, die bij hem waren, zoo veele van deeze gunſten ontvingen, dat zij, op het einde van hunne wandeling, die egter niet lang was, geheele hoeden vol wegwierpen. Men moet zeekerlijk veel toegeeven aan plaatslijke gewoonten, hetgeen in het een land eene onbetaamlijke gemeenzaamheid zoude zijn, is in een ander niet meer dan eene daad van gewoone beleefdheid; ik zal dan van het feit, dat ik zoo even verhaald heb, niet meer zeggen dan dat ik van de waarheid van hetzelve verzeekerd ben.

Ik zal even min op mij neemen te verzeekeren dat hier dikwijls moorden begaan worden; maar de

de kerken verleenen den misdadiger eene vrijplaats; en terwijl onze kwartiermeester op eenen dag naar twee mannen ſtond te kijken, die met elkanderen op eene vriendlijke wijze ſcheenen te ſtaan praaten, trok een hunner onverwagt een mes en ſtak het den anderen in het lighaam, en, toen de man niet terſtond viel, trok de moordenaar het mes terug en gaf hem eene tweede ſteek, waarop hij wegliep en door enige Negers wierd nagezet, die ook getuigen van de daad waren geweest, doch of hij ontſnapte of gevangen wierd ben ik nimmer te weeten gekoomen.

Het land is op eenen kleinen afſtand rondom de ſtad, dat alles is wat iemand van ons 'er van gezien heeft, ten hoogſten fraai; de wildſte plaatſen zijn met eene grooter verſcheidenheid van weelderig groeijende en fraaier bloemgewasſen bedekt, dan de beste tuinen in Engeland. Op de boomen en heesters zat eene bijna oneindige verſcheidenheid van vogelen, bijzonderlijk kleine, veele met de ſierlijkſte kleuren uitgedoscht bedekt, waaronder het Kolibrietjen. Van inſekten was 'er ook eene groote verſcheidenheid, waaronder zeer ſchoone uitmunteden; maar zij waren veel vlugger dan die van Europa, vooral de kapelletjens, die meest om de toppen der boomen vloogen en dus zeer moeijelijk te vangen waren, uitgezonderd als de zee wind ſterk woei, wanneer zij zig nader bij den grond hielden.

De ſtranden der zee en de oevers der kleine beekjens, welke dit gedeelte van het land beſproeijen, zijn bijna geheel bedekt met de kleine krabben, *Cancer Vocans* of Zand-Krab, geheten; ſommige derzelve hadden eene der ſchaaren zeer groot; andere hadden de ſchaaren aanmerklijk klein en van eene zelfde grootte, een verſchil, 't welk men zegt dat het mannetjen van het wijfjen onderſcheidt, zijnde die met de groote ſchaar het mannetjen.

Het land heeft het voorkoomen van weinig bebouwd te zijn; het grootste gedeelte ligt geheel onbebouwd en men ſchijnt aan het overige weinig zorg en arbeid beſteed te hebben; daar zijn, wel is waar, kleine ſtukjens tuin, waarin verſcheiden ſoorten van Europiſche tuingroenten geteeld worden, bijzonderlijk kool, erweten, boonen, ſnijboonen, knollen en radijs, maar alle veel minder van hoedanigheid dan de onze: daar worden in die tuintjens ook Water-méloenen en Ananasſen geteeld, en deeze waren de eenigſte vrugten, welke wij zagen dat men aankweekte, ſchoon het land Muskeljaat of Suiker-meloenen, Oranjen-appelen, Limoenen, Chinaas-appelen, Citroenen, Banannen, Platanen of gemeene Banannen, Mangas, Mamane-appelen, Katsjoe-appelen en Nooten, Jamboezen van twee ſoorten, van welke de eene eene kleine zwarte vrugt draagt, Kokosnooten, tweërleie ſoort van Palmiet-

niet-nooten, de eene lang, de andere rond, en Dadels voortbrengt; het was, toen wij daar waren, de tijd van alle deeze vrugten.

Van deeze vrugten zijn de Water-meloenen en de Oranjen-appelen de beste in haare soort, de Ananasſen zijn veel minder van hoedanigheid dan die, welke ik in Engeland gegeeten heb; zij zijn wel ſappiger en zoeter, maar hebben die aangenaame geur niet; ik geloof dat zij uit dit land oorſpronglijk zijn, ſchoon wij niet vernamen dat zij thans nog in het wild groejen; men ſlaat weinig acht op die planten, welke men ſlegts tusſchen de bedden van allerleie moesgroenten in plaatst en aan het weder overlaat. De Meloenen zijn 'er ſlegter, ten minſten die, welke wij proefden, die meelachtig en ſmaakloos waren; doch de Water-meloenen zijn uitmuntende; zij hebben eene geur, ten minſten eene zekere zuurheid, welke de onze niet hebben. Wij zagen ook verſcheiden ſoorten van Diſtel-peeren of Indiaanſche-vijgen en enige Europiſche vrugten, voornamelijk Appelen en Perſikken, welke beiden zeer meelachtig en ſmaakloos waren. In deeze tuinen groeijen ook Yams en Meniok, die in de West-Indiën *Caſſada* of *Caſſava* genoemd wordt, aan welks meel het volk alhier, gelijk ik hier boven reeds heb aangemerkt, den naam van *Farinha de Pao* geeft, die niet oneigenlijk zou kunnen vertaald worden door *Paal-meel*. De grond, ſchoon

hij tabak en ſuiker voortbrengt, wil geen tarw geeven, zoo dat men hier geen ander tarwe-meel heeft dan die uit Portugal wordt aangevoerd, dat tegens eene Engelſche ſchelling het pond verkogt wordt, ſchoon het gemeenlijk bedorven is door het broeijen op de reis. De Heer BANKS is van gedagten dat alle de voortbrengzelen van onze West-Indiſche eilanden hier zouden groeijen, en desniettegenſtaande laaten de inwooners hunne koffij en chocolaat van Lisſabon koomen.

Het grootst gedeelte van den grond, zoo veel wij van het land zagen, is tot weiden aangelegd, waarop eene groote menigte rundvee graast; doch het is zoo mager dat een Engelschman naauwlijks van hun vleesch zou eeten; de planten van deeze weiden beſtaan voornamelijk uit kers en zijn bijgevolg zoo kort dat, ſchoon zij voor paerden en ſchaapen te graazen zijn, het hoornvee 'er naauwlijks zoo veel van kan eeten dat het in het leven blijft.

Het land zal zeekerlijk verſcheiden drogerijen voortbrengen; maar wij konden geene in de apothecars winkels bekoomen dan *pareira brava* en Copahu-balſem, welke beiden uitmuntende in haare ſoort waren en tot eenen zeer laagen prijs verkogt wierden. De handel in drogerijen wordt waarſchijnlijk meer Noordwaarts gedreven, gelijk ook die der verw-houten, want wij konden hier niets van dezelve verneemen.

Wat

Wat de manufactuuren belangt, wij zagen of hoorden van geene, buiten eene van katoene hangmatten, waarin men zig hier laat draagen, gelijk bij ons in draagkoetsen, en deeze worden voornamelijk, zoo niet alle, door Indiaanen gewerkt.

De rijkdom deezer plaats beſtaat voornamelijk in de mijnen, welke wij onderſtelden dat verre landwaarts in moeten liggen, ſchoon wij niet verneemen konden waar en op welk eenen afſtand; want dit wordt, zoo veel mogelijk, geheim gehouden en daar wordt altoos krijgsvolk gebruikt om de wegen, die daarheenen loopen, bezet te houden: het is bijna onmogelijk dat iemand anders die te zien krijgt dan die 'er in gebruikt worden; en indedaad de grootſte nieuwsgierigheid zou iemand zulks naauwlijks kunnen doen onderneemen; want elk, dien men op den weg, die daar henen leidt, vindt, wordt, zoo hij geen duidlijk bewijs kan toonen dat hij 'er iets te doen heeft, onmiddelijk aan den naasten boom opgehangen.

Daar wordt zeer veel goud uit deeze mijnen gehaald, maar ten koſten van zoo veele menſchen, dat het iedereen, die niet door de gewoonte daarmede gemeenzaam geworden is, met ijzing moet vervullen. Daar worden jaarlijks niet minder dan veertig duizend Negers ingevoerd voor 's Konings rekening, om in de mijnen te delven; en men verzeekerde ons van goeder hand dat, twee jaaren voor wij hier kwamen, dit getal

zoo ontoereikende was, waarschijnlijk door de eene of andere heerschende ziekte, dat men genoodzaakt was nog twintig duizend meer uit de stad *Rio* te trekken.

Ook worden hier zoo veele edele steenen gevonden, dat men slegts eene zekere hoeveelheid in een jaar laat verzamelen; om deeze hoeveelheid te bekoomen, wordt 'er een zeker getal lieden in het land gezonden, daar men die vindt, en, als zij dezelve verzameld hebben, dat somtijds in eene maand, somtijds in minder en somtijds in meerder tijds gebeurt, keeren zij terug, en al wie dan, onder welk voorwendzel het ook zij, in deeze kostbaare streeken gevonden wordt voor het volgend jaar, wordt onmiddelijk ter dood gebragt.

De edele steenen, die hier gevonden worden, zijn diamanten, topaazen van verscheiden soorten en amethysten. Wij zagen geene van de diamanten; maar hoorden dat de Onderkoning eene groote hoeveelheid had, die hij voor rekening van den Koning van Portugal wilde verkoopen, maar tot geenen minderen prijs dan zij in Europa verkogt worden. De Heer BANKS kogt enige topaazen en amethysten als monsters; daar zijn drie soorten van topaazen, zeer verschillende in waarde, die hier onderscheiden worden door de naamen van *Pinga d'agua qualidade primeiro*, *Pinga d'agua qualidade secundo*, en *Chrystallos ame-*

amerillos: zij worden, groote en kleine, goede en slegte bij elkanderen, bij *octavos*, of het agtste gedeelte eener once, verkogt, de beste voor vier schellingen, negen stuivers Engelsch geld. Alle handel in deeze steenen is den onderdaanen op de gestrengste straffen verboden; voorheen waren 'er juweliers, die dezelve voor hunne eigen rekening [illegible]ten en bewerkten, maar omtrent veertien maanden voor onze komst kwamen 'er bevelen van het Hof van Portugal dat hier geene steenen meer zouden bewerkt worden dan voor 's Konings rekening. De juweliers kreegen bevel om alle hunne gereedschappen bij den Onderkoning te brengen en wierden zonder middelen van bestaan gelaaten. De perfoonen, die hier gebruikt worden om steenen voor den Koning te bewerken, zijn slaaven.

De gangbaare munt alhier is of de Portugeesche, bestaande voornamelijk in stukken van zes en dertig schellingen, of gouden en zilveren stukken, die hier geslaagen worden: de zilveren stukken, die zeer vervalscht zijn, zijn *Petacks* genoemd en van verschillende waarde, die men gemaklijk onderscheidt door het getal reaalen, dat 'er op aangetekend staat; daar is hier ook eene koperen munt, gelijk die in Portugal, van stukken van vijf en tien reaalen. Een reaal of *ree* is eene Portugeesche rekenmunt, van welke tien zoo veel in waarde doen als zes duiten hollandsch.

De haven van *Rio de Janeiro* ligt West ten Noorden agttien mijlen van Kaap *Fria* en kan onderkend worden door eenen aanmerklijken berg, in de gedaante van een ſuiker-brood, aan de Westlijke punt van de baai; doch naardien de geheele kust zeer hoog is en verſcheiden pieken vormt, kan de ingang van deeze haven veel zeekeren onderſcheiden worden door de eilanden, die voor dezelve liggen, een van welke, *Rodonda* genaamd, hoog en zoo rond als eene hooiſcherf is, en derde halve mijlen van den mond van de baai ligt in de ſtrekking van Z. ten W.; maar de eerſte eilanden, die men ontmoet, als men van het Oosten of Kaap *Fria* koomt, zijn twee van een rotsachtig voorkoomen, digt bij elkanderen liggende en op omtrent vier mijlen afſtands van den wal; drie mijlen ten Westen van deeze liggen nog twee andere eilanden digt bij elkanderen, een weinig buiten de baai aan de Oost-zijde en zeer digt aan het land. De haven is zeer good; de mond is wel niet wijd, maar de zee wind, die dagelijks van tien of twaalf uuren tot zonne-ondergang waait, maakt dat de ſchepen met gemak voor den wind dezelve kunnen inzeilen; zij wordt wijder hoe meer men de ſtad nadert, zoo dat 'er voor de ſtad plaats genoeg is voor de grootſte vloot, in vijf of zes vademen water, met eenen ſlijkerigen grond. Aan het naauwe gedeelte wordt de ingang beſtreken door

twee

twee forten. Het voornaamſte is *Santa Cruz*, dat op de Oostlijke punt van de baai ſtaat en van welk wij reeds melding gemaakt hebben; het fort aan de Westzijde wordt het fort *Lazia* genoemd en is op eene rots gebouwd, die digt aan zee ligt; zij liggen omtrent drie vierde mijl van elkanderen; maar het kanaal is niet volkoomen zoo breed, omdat 'er onder elk fort blinde klippen liggen, en op die plaats alleen is het gevaarlijk: de engte van het kanaal maakt dat het getij, zoo bij eb als vloed, zeer ſterk loopt, zoo dat men 'er niet tegens in kan zeilen zonder eene frisſche koelte. De rotsachtigheid van den grond maakt ook het ankeren alhier onveilig; maar met in het midden van het kanaal te houden kan men alle gevaar vermijden. Bij het inkoomen van de baai ſtuurt men eerst N. ten W. ½ W. en N. N. W. iets meer dan eene mijl; dit voert het ſchip langs de groote reede; en als men dan nog eene mijl N. W. en W. N. W. op vaart, koomt men aan het eiland *dos Cobras*, dat voor de ſtad ligt; dan moet men digt langs de Noord-zijde van dit eiland henen houden en boven hetzelve ankeren voor een Benedictyner klooster, dat op eenen berg ligt aan het Noord-West einde van de ſtad.

Men vindt in de rivier, gelijk ook langs de geheele kust, eene grooter verſcheidenheid van viſschen dan wij immer ergens gezien hebben;

daar verliep zelden een dag of men bragt den Heer BANKS de eene of andere nieuwe ſoort: de baai is ook zoo wel gelegen om deeze viſchen te vangen als men zig ſlegts verbeelden kan; want zij is vol van kleine eilandjens, tuſſchen welke ondiep water is en goede ſtranden om de zege te trekken. De zee buiten de baai heeft overvloed van Dolphynen en groote Makreelen van verſchillende ſoorten, die graag aan den hoek bijten en de inwooners laaten ten dien einde altoos eene lijn agter hunne booten naſleepen.

Schoon de luchtſtreek heet is, is egter de legging deezer plaats ongetwijfeld gezond; terwijl wij hier vertoefden, rees de thermometer nooit boven 83°. Wij hadden dikwijls regen en eens eene zeer ſterke vlaag wind.

De ſchepen haalen hun water aan de fontein op het groot plein van de ſtad, ſchoon het, gelijk ik reeds aangemerkt heb, niet goed is; men loſt de water-vaten op eenen zand achtigen oever, die niet meer dan vijf en twintig roeden verre van de fontein af is en, als men het den Onderkoning verzoekt, zal 'er een ſchildwagt bij geplaatst worden om 'er op te paſſen en ruim baan te maaken tot de fontein, daar zij gevuld moeten worden.

Rio de Janeiro is, over het geheel, eene zeer goede plaats voor de ſchepen om aantedoen als zij ververſchingen nodig hebben; de haven is vei-

vellig en gemaklijk en men kan 'er gemaklijk allerlei mondbehoeften krijgen, uitgezonderd tarwenbrood en meel; om het gebrek van brood te vervullen heeft men 'er yams en *casſada* in overvloed; rundvleesch, zoo versch als gezouten, koopt men 'er voor derdehalve ſtuiver het pond, ſchoon het, gelijk ik boven aangemerkt heb, zeer mager is. Men zout het rundvleesch hier op de volgende wijze in; men neemt 'er de beenderen uit, men ſnijdt het in groote, maar dunne lappen, die men met zout beſtrooit en in de ſchaduw laat droogen: het laat zig zeer wel eeten en, als het droog gehouden wordt, kan het op zee lang goed blijven. Schaapen-vleesch is 'er naauwlijks te bekoomen, en varkens en gevogelte zijn 'er duur; van moes-groenten en vrugten vindt men 'er overvloed, van welke egter geene op zee goed gehouden kunnen worden dan de Pompoen; de rum, ſuiker en melaſſe, uitmuntend in hunne ſoort, kunnen 'er tot eenen redenlijken prijs gekogt worden; de rabak is ook goedkoop, maar zij is 'er niet goed. Daar is hier eene ſcheeps-timmerwerf en een kleine legger om de ſchepen te krengen; want, naardien het getij niet hooger dan zes of zeven voeten vloeit, is 'er geen ander middel om bij de kiel van een ſchip te koomen.

Toen de ſloep, die naar land gezonden was, terug was gekoomen, heisten wij haar binnen boord en liepen in zee.

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Tocht van Rio Janeiro *tot den mond van de Straat van* Le Maire ; *Beschrijving van enige inwooneren van* Terra del Fuego.

Den negenden December zagen wij de zee bedekt met breede streepen van eene geelachtige kleur, veele eene mijl lang, en vijf en zeventig of honderd roeden breed; wij schepten wat van dat gekleurd water en vonden het vol van ontelbaare stipjens, puntig aan het eind, geelachtig van kleur, en niet meer dan een vierde van eene lijn of het veertigst gedeelte van een duim lang: Onder het microscoop vertoonden zij zig als bundeltjens van kleine vezeltjens, door elkanderen gestrengeld, niet ongelijk aan de eierzakjens van enige der watervliegjens, *Caddices* genaamd; doch of zij tot het dieren-rijk dan tot het planten-rijk behoorden, van waar zij kwamen of waartoe zij bestemd waren, konden noch de Heer BANKS, noch Doctor SOLANDER raaden. Wij hadden te vooren hetzelfde verschijnzel waargenoomen, toen wij eerst het vast land van Zuid-Amerika ontdekten.

Den elfden kreegen wij eene Haai aan den hoek vast en, terwijl wij haar onder de kajuit ven-

e Kaart afgeteekend.

t B. in de Kaart geteekend.

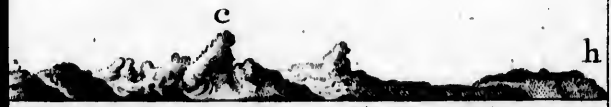

Kaart geteekend.

Sculpt. apud J. P. Klauber Aug. Vind. 1794.

Gezigt van een gedeelte van de N.O. zyde van het Vuur-La

Gezigt van de Straat le Maire en van een gedeelte van het Vuur-Land en K

Gezigt van een gedeelte van de Z.W. zyde van het Vuur-Land

Gezigt van een gedeelte van de Kust van het Vuur-Land van Kaap Hoorn tot het

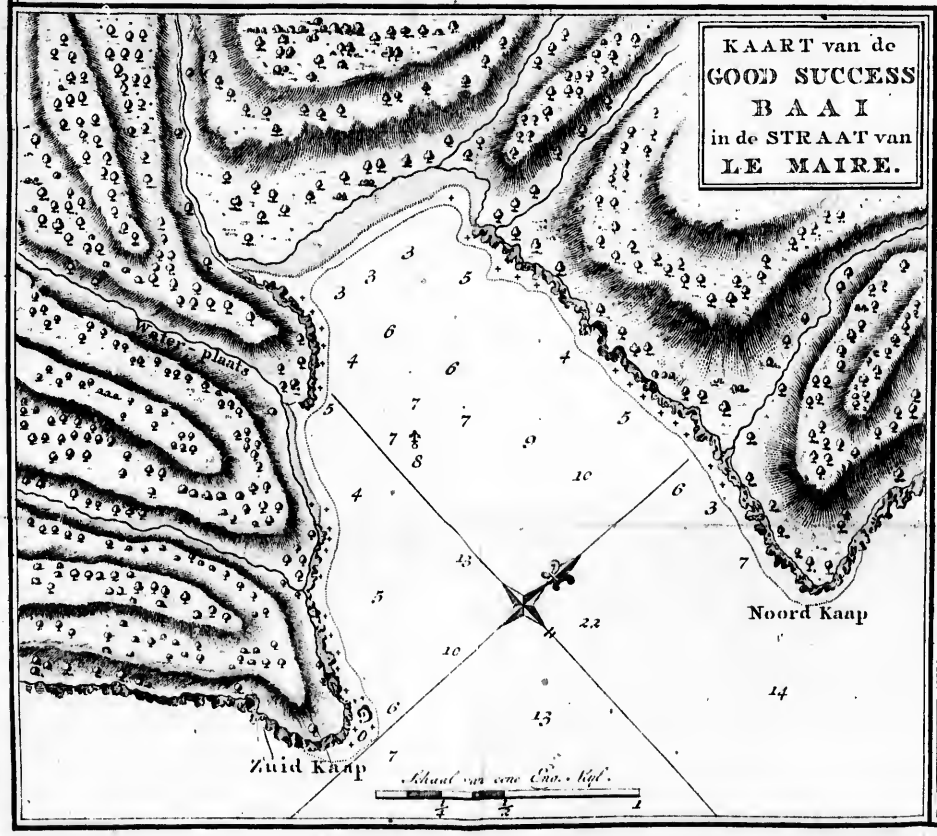

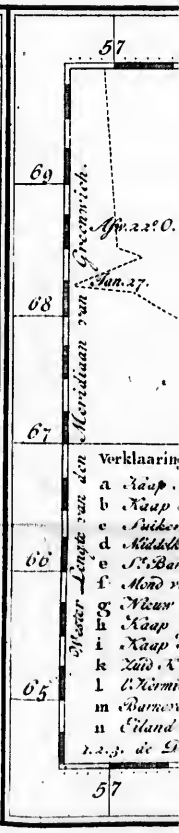

van het Vuur-Land, van het punt A. in de Kaart afgetekend.

et Vuur-Land en Staaten Land, van het punt B. in de Kaart getekend.

van het Vuur-Land, van het punt C. in de Kaart getekend.

Kaap Hoorn tot het Eiland Evouts, van het punt D. in de Kaart getekend.

an de
CCESS
I
AT van
RE.

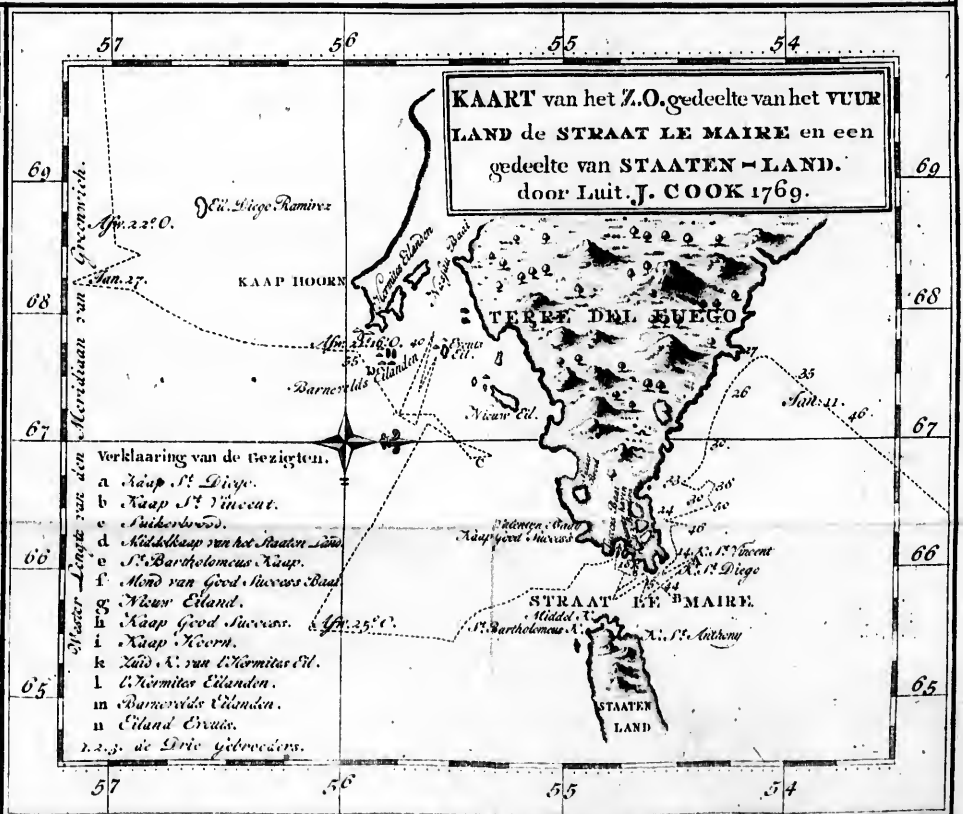

Koopt apud J. I. Allauber Aug. Vind. 1794.

venſters
iets in
was een
men 'er
waren
zwomm
dood g
Daar
den der
te wede
voorber
ſlaan;
honderd
lijn gen
menigte
enige v
liggend
zij gele
ren, d
Uiltjens
die wij
tijd nie
den zij
de Krek
eenen g
Wij onc
Gronde
de Heer
tocht is

venſters ſleepten, haalde zij verſcheiden maalen iets in en uit dat haare maag bleek te zijn; het was een wijſjen en, toen wij het openden, kwamen 'er zes jongen uit, van welke vijf levendig waren en vlug in eene tobbe met water rond zwommen; maar de zesde ſcheen enigen tijd dood geweest te zijn.

Daar gebeurde niets aanmerkenswaerdigs tot den dertigſten, behalven dat wij ons tot het ſlegte weder, dat wij binnen kort te wagten hadden, voorbereidden, door een nieuw ſtel zeilen aanteſlaan; op dien dag leiden wij eenen weg af van honderd en zestig Engelſche mijlen, met de loglijn gemeeten, midden door eene onnoemlijke menigte land-inſekten van verſchillende ſoorten, enige vliegende, maar de meeste op het water liggende, van welke veele nog leevende waren; zij geleeken dezelfde met de *Carabi* of Aardtorren, de *Grylli* of Krekels, de *Phalaenae* of Uiltjens, de *Araneae* of Spinnen, en Vliegjens, die wij in Engeland hebben, ſchoon wij op dien tijd niet minder dan dertig mijlen van land konden zijn en ſommige van deeze inſekten, vooral de Krekels en Spinnen, het land nooit willens op eenen groo:er afſtand dan vijf roeden verlaaten. Wij onderſtelden dat wij nu omtrent regt over de *Grondelooze baai* of *Baie ſans fond* waren, daar de Heer DALRYMPLE onderſtelt dat een doortocht is geheel door het vast land van Amerika

henen

henen en de inſekten deeden ons oordeelen dat 'er ten minſten eene zeer groote rivier moest zijn en dat zij over haare oevers gevloeid was.

Den derden January 1769, op de Zuider Breedte van 47° 17′ en op de Wester Lengte van 61° 29′ 45″ zijnde, zagen wij alle uit naar het eiland van *Pepys*; wij beſpeurden enigen tijd in het Oosten iets dat, zoo zeer naar land geleek, dat wij 'er op aan zeilden; en het duurde meer dan derde half uur eer wij verzeekerd waren dat het niets anders was dan hetgeen het zee-volk een mist-bank noemt.

Het volk nu over koude beginnende te klaagen, kreeg elk van hun een zoogenaamd Magellaansch wambuis en langen broek van eene dikke wolle ſtof, *fearnought* (vrees niets) genaamd, die door de regeering geleverd worden. Wij zagen van tijd tot tijd een groot getal Pinguyns of Magellaanſche Ganzen, Albatrosſen en Onweêrsvogelen, Zee-kalven, Walvisſchen en Bruinvisſchen, en den elfden *Falksland* eilanden voorbij geſtevend zijnde, ontdekten wij de kust van *Terra del Fuego*, of het Vuurland, op den afſtand van omtrent vier mijlen van het W. tot Z. O. ten Z. uitſtrekkende. Wij peilden hier vijf en dertig vademen, zagten grond, met kleine lei-ſteentjens. Terwijl wij Zuid-Oostwaards op twee of drie mijlen afſtands langs het land ſtevenden, beſpeurden wij op verſcheiden plaatſen

rook,

rook, die waarſchijnlijk door de inboorlingen gemaakt wierd als een ſein, want als wij voorbij waren, verdween hij weder. Wij ontdekten deezen dag dat het ſchip bijna eenen graad Lengte ten Westen van de log geraakt was, dat, op deeze Breedte, vijf en dertig minuuten van eenen graad op de evennagtlijn is; daar is waarſchijnlijk een kleine ſtroom, die Westwaards loopt en misſchien veroorzaakt wordt door den Westlijken ſtroom, om Kaap *Horn* en door de Straat *Le Maire* en den mond van de Straat van *Magellaan* (*a*).

Na de kust verder langs gezeild te zijn, ſteevenden wij den veertienden de Straat *Le Maire* in; doch het getij ons tegens koomende dreef ons met veel geweld weder terug uit de Straat, en deed de zee zoo hoog loopen op de hoogte van Kaap *St. Diego*, dat de golven zig even zoo ver-

(*a*) De beroemde Zeeman, die deeze Straat eerst ontdekt heeft, was geboortig uit Portugal, en zijn naam was, volgens de ſchrijfwijze van zijn land, *Fernando de Magalhaens*; de Spanjaards noemen hem *Hernando Magalhanes*, en de Franſchen *Magellan*, welke ſpelling algemeen aangenoomen is: daar woont thans een heer, die in den vijfden graad van deezen grooten Zeevaarer afkomſtig is, in of bij Londen, die den waaren naam van deezen zijnen voorvader aan den Heer BANKS heeft medegedeeld, met verzoek dat hij in dit werk mogt ingelaſcht worden.

vertoonden als of zij over eene bank klippen braken; en als het ſchip in dien maalſtroom was, dook het dikwijls zoo ſterk, dat de boegſpriet onder water was. Omtrent den middag kwamen wij bij land tusſchen Kaap *St. Diego* en Kaap *St. Vincent*, daar ik meende te ankeren; maar den grond overal hard en rotsachtig vindende met eene diepte, van dertig tot twaalf vademen verſchillende, zond ik den Stuurman om eene kleine kreek te peilen, die op eenen kleinen afſtand ten Oosten van Kaap *St. Vincent* lag. Toen hij terug kwam, berichte hij dat 'er anker-grond was op vier vademen, met goeden grond, geheel Oostwaards van den eerſten grooten uithoek ten Oosten van Kaap *St. Vincent*, juist aan den ingang van de Kreek, aan welke ik den naam van *St. Vincent baai* gaf. Voor deezen anker-grond lagen egter verſcheiden rotsachtige banken, die met Zee-wier bedekt waren; maar men zeide mij dat 'er op alle niet minder dan agt en negen vademen waters ſtonden. Het zal mogelijk vreemd voorkoomen dat, daar Wier, dat op den grond groeit, boven de oppervlakte van het water koomt, aldaar zulk eene diepte wordt gevonden; doch het Wier, dat in deeze landen op rotsachtigen grond wast, en dat denzelven altoos van ſlijk-grond onderſcheidt, is van eene ontzagchelijke grootte. De bladeren zijn vier voeten lang en enige der ſtengels, ſchoon niet dikker

ker dan een duim, meer dan honderd en twintig voeten. De Heeren BANKS en SOLANDER onderzogten enige derzelve, boven welke wij veertien vademen waters peilden, die vier en tagtig voeten uitmaaken en, naardien zij eenen zeer ſcherpen hoek met den grond maakten, dagten zij dat dezelve ten minſten nog de helft langer zouden zijn; de voet-ſtengels waren tot eene met lucht gevulde holte uitgezet; de Heeren BANKS en SOLANDER noemden deeze plant *Fucus giganteus*. Op het verſlag van den Stuurman ſtuurde ik 'er het ſchip naar toe; doch niet volkoomen op zijn bericht vertrouwende, bleef ik geſtadig peilen en vond ſlegts vier vademen op de eerſte bank, over welke ik voer; ik begreep dan dat ik hier niet zonder gevaar konde ankeren en beſloot dus eene haven in de Straat te zoeken, daar ik het hout en water, dat wij nodig hadden, zoude kunnen inneemen.

Naardien egter de Heeren BANKS en SOLANDER zeer verlangende waren om aan land te gaan, zond ik hen met hun volk in eene ſloep naar den wal, terwijl ik zoo na mogelijk met het ſchip bleef bijhouden.

Na dat zij vier uuren aan land geweest waren, kwamen zij ten negen uuren 's avonds terug met meer dan honderd verſchillende planten en bloemen, alle bij de kruidkundigen van Europa geheel onbekend. Zij vonden het land omtreeks

de baai over het algemeen vlak; de grond van deeze in het bijzonder was eene vlakte, met gras bedekt, van welk men gemaklijk eene groote hoeveelheid hooi zoude hebben kunnen maaken; zij vonden 'er ook overvloed van goed hout en water, en gevogelte in menigte. Onder andere dingen, met welke de Natuur deeze plaats mildlijk beſchonken heeft, is de Winters-bast, *Winteranea aromatica*, die gemaklijk gekend kan worden door zijn breed blad, van maakzel als dat van de laurier, van eene bleeke groene kleur van buiten en van binnen naar het blaauwe trekkende; men kan 'er de ſchors gemaklijk afligten met een been of met een ſtokjen; derzelver kragt is wel bekend; zij kan in de keuken als eene ſpecerij gebruikt worden, en is zoo aangenaam als gezond; daar is hier ook overvloed van wilde Celerij en Lepelblad. De boomen zijn meest van eenerleie ſoort, eene ſoort van berken, *Betula antarctica* genoemd; de ſtam is van dertig tot veertig voeten lang en van twee tot drie voeten middellijns, zoo dat zij, in geval van noodzaaklijkheid, misſchien ſchepen van bram-ſtrengen zouden kunnen voorzien; zij zijn ligt en wit van hout, hebben een klein blad en klooven zeer regt; men vond hier ook Veenbezieën in groote menigte, zoo witte als roode.

Zij, die aan land gegaan waren, zagen geene inboorlingen, maar vonden twee van hunne hutten,

ten, die verlaaten waren, eene in een dik bosch en de andere digt bij ſtrand.

De ſloep weder binnen boord geheist zijnde, ſtevende ik de Straat in en den vijftienden, ten tien uuren 's morgens, kwam ik op twaalf en eene halve vadem ten anker, op rotſen van koraal, voor eenen kleinen inham, dien wij voor de haven *Mauritius* aanzagen, omtrent eene halve mijl van land. Daar kwamen twee inboorlingen naar het ſtrand, in verwagting dat wij landen zouden; doch wij vonden ons op deeze plaats zoo weinig beſchut, dat ik eindelijk beſloot haar niet te gaan bezien; ik gong dan omtrent ten tien uuren weder onder zeil en de Wilden begaven zig in de bosſchen.

Ten twee uuren ankerden wij in de baai van *Good ſucceſs* en na den middag maaltijd begaf ik mij aan land, van de Heeren BANKS en SOLANDER verzeld, om naar eene water-plaats omtezien en met de Indiaanen te ſpreeken, van welke verſcheiden binnen bereik van ons gezigt gekoomen waren. Wij landden aan ſtuurboord van de baai bij enige rotſen, die vlak water en eene goede plaats om te landen maakten; welhaast vertoonden zig dertig of veertig Indiaanen aan het eind van een zandig ſtrand, aan de over-zijde van de baai, maar ziende dat wij tien of twaalf mannen ſterk waren, begaven zij zig weg. Toen gongen de Heeren BANKS en SOLANDER om-

trent vijf en twintig roeden voor ons uit, waarop twee der Indiaanen terug kwamen en, toen zij enige ſchreden nader bij hen gekoomen waren, gongen zij op den grond zitten; zoo haast zij hen naderden, ſtonden de Indiaanen op en elk hunner wierp een ſtokjen, dat hij in de hand had, weg, in eene rigting van hun en de vreemdelingen af, hetgeen beſchouwd wierd als het afleggen van de wapenen, tot teken van vrede: Toen begaven zij zig ſpoedig naar hunne makkers, die omtrent twaalf roeden agter hen waren blijven ſtaan, en wenkten de heeren dat zij volgen zouden, hetgeen zij deeden. Zij wierden met veele ruuwe tekenen van vriendſchap ontvangen, en deelden daarentegens enige koralen en linten onder hen uit, die tot dat einde mede naar den wal genoomen waren, en met welke zij zeer verheugd ſcheenen. Na dat 'er dus een onderling vertrouwen en goedwilligheid plaats gegrepen had, kwamen onze beiden partijen bij elkanderen; het geſprek wierd, zoo gebrekkig als het was, algemeen en drie hunner verzelden ons naar het ſchip. Toen zij aan boord kwamen, vertigtte een hunner, dien wij voor eenen Priester aanzagen, omtrent dezelfde plegtigheden, welke de Heer BOUGAINVILLE beſchrijft en onderſtelt eene bezweering te zijn. Als hij op eene nieuwe plaats in het ſchip gebragt wierd, of wanneer iets, dat hij nog niet gezien had, zijne

aan-

aandacht trok, ſchreeuwde hij enige minuuten uit alle zijne magt, zonder zijne ſtem tot ons of tot zijne makkers te rigten.

Zij aten wat brood en vleesch, maar naar allen ſchijn met niet veel ſmaak, ſchoon zij dat zij, niet op aten van hetgeen hun gegeeven wierd, met zig namen; maar zij wilden geen' druppel noch wijn, noch ſterken drank inſlikken; zij zetteden het glas aan hunne lippen, doch, het vogt geproefd hebbende, gaven zij het met ſterke uitdrukkingen van afkeer terug. De nieuwsgierigheid ſchijnt eene van de weinige hartstogten te zijn, die de menſchen van de dieren onderſcheidt, en van deeze ſcheenen onze gasten zeer weinig te bezitten. Zij gongen van het een gedeelte van het ſchip naar het ander, en bezagen de groote verſcheidenheid van nieuwe voorwerpen, die zig elken oogenblik aanbooden, zonder enige uitdrukking van verwondering of vermaak, want het ſchreeuwen van onzen bezweerer ſcheen geen van beiden te zijn.

Na omtrent twee uuren aan boord geweest te zijn, toonden zij verlangen om weder naar den wal te keeren; daar wierd terſtond eene ſloep klaar gemaakt, en de Heer BANKS vond goed hen te verzellen; hij bragt hen behouden aan land en geleidde hen tot bij hunne landgenooten, bij welke hij dezelfde onverſchilligheid bem rkte, als bij die, welke aan boord geweest wa-

ren; want gelijk 'er aan de eene zijde geene begeerte was om te verhaalen, zoo was 'er ook aan de andere zijde geene nieuwsgierigheid om te hooren hoe zij ontvangen waren en wat zij gezien hadden. Binnen omtrent een half uur keerde de Heer BANKS naar het ſchip en de Indiaanen begaven zig van ſtrand.

VIERDE HOOFDSTUK.

Reize naar den top van eenen Berg, om planten te zoeken.

Den zestienden, vroeg in den morgenſtond, vertrokken de Heeren BANKS en SOLANDER, verzeld van onzen Heelmeester den Heer MONKHOUSE en den Heer GREEN den Sterrenkundige, met hunne bedienden en twee matroozen om hun goed te helpen draagen, van boord, om, zoo verre hun mogelijk zoude zijn, in het land te dringen en des avonds terug te keeren. De bergen ſcheenen, op eenen afſtand gezien, gedeeltelijk met bosch bedekt te zijn, gedeeltelijk eene vlakte te wezen en daar boven eene naakte rots. De Heer BANKS hoopte het bosch te zullen kunnen doortrekken en twijfelde niet of hij zoude, boven hetzelve, in een land, dat nimmer door eenen Kruidkundige bezogt was, nieuwe berg-planten vinden, die zijnen arbeid rijklijk beloonen zouden. Zij traden het bosch in aan een ſmal zandachtig ſtrand, een weinig ten Westen van de water-plaats, en klommen door de ongebaande wildernis den berg op tot drie uuren, eer zij de plaatſen, welke zij voorneemens waren te bezoeken, van nabij za-

gen. Kort daarna bereikten zij de ſtreek, die zij voor eene vlakte aangezien hadden; maar vonden, tot hunne groote ſpijt, dat het een moeras was, met laage ſtruiken van berken bedekt, omtrent drie voeten hoog, zoo onbuigzaam en zoo door elkanderen geſtrengeld, dat zij niet uit den weg te buigen waren. Zij moesten 'er dan over henen ſtappen, terwijl hunne voeten op elken ſtap tot de enkels in de modder zonken. Om den arbeid en moeijelijkheid van zulk reizen nog te vermeerderen, wierd het weder, dat tot hier toe zeer ſchoon, omtrent als eenen ſchoonen Mey-dag bij ons, geweest was, betrokken en koud, met vlaagen van eenen ſnerpenden wind en met ſneeuw verzeld. Zij trokken egter moedig voorwaarts, ondanks hunne vermoeidheid, in hoop dat zij den moeijelijkſten weg reeds voorbij waren, en dat de naakte rots, die zij van de toppen der laager bergen gezien hadden, niet meer dan eene Engelſche mijl van hun af was; doch toen zij omtrent twee derde door dit moerasſig kreupelbosch gevorderd waren, viel de Heer BUCHAN, een van de tekenaaren van den Heer BANKS ongelukkig in flaauwte. Het geheel gezelſchap was door dit toeval genoodzaakt ſtil te houden en, alzoo het voor hem onmogelijk was verder te gaan, ontſtak men een vuur en zij, die meest vermoeid waren, wierden agtergelaaten, om hem optepaſſen. De Heeren

BANKS,

BANKS, SOLANDER, GREEN, en MONKHOUSE gongen voort en bereikten in korten tijd den top. Als Kruidkundigen wierd hunne verwagting hier overvloedig voldaan; want zij vonden eene groote verſcheidenheid van planten, die even zoo veel van die, welke op de bergen van Europa groeijen, verſchillen als deeze van de planten, die in de vlakten wasſen.

De koude was nu feller en de ſneeuw-vlaagen wierden menigvuldiger; ook was de dag reeds zoo verre verloopen, dat men begreep dat het onmogelijk was weder naar boord te keeren voor den volgenden morgen: de nagt op zulk eenen berg, in zulk eene luchtſtreek doortebrengen was niet alleen onaangenaam, maar zelfs gevaarlijk; daar was evenwel geen raad toe en zij moesten zig, zoo goed zij konden, daartoe bereiden.

De Heeren BANKS en SOLANDER namen egter de gelegenheid waar, die zij met zoo veel gevaar en arbeid gekogt hadden, om de planten optezamelen, die zij op den berg vonden, en zonden de Heeren GREEN en MONKHOUSE terug naar den Heer BUCHAN en het volk, dat bij hem was, met last om hen naar eenen heuvel te brengen, die zij dagten dat beter in den weg naar het bosch zoude liggen, en die daarom tot eene algemeene verzamelplaats beſtemd wierd. Men ſtelde voor dat zij van deezen berg door het moeras, dat largs deezen nieuwen weg maar eene

halve mijl breed ſcheen, in het bosch zouden trekken, daar zij enigzints bedekt zouden zijn en daar zij dan eene hut konden bouwen en vuur maaken; dat ſcheen hun, omdat hun weg ſteeds afdaalende was, gemaklijk uittevoeren. Hun geheel gezelſchap kwam op de beſtemde verzamelplaats bij elkanderen en was, ſchoon verkleumd van de koude, gezond en vol moed, hebbende de Heer BUCHAN zelven zijne kragten beter wedergekregen dan men zoude hebben kunnen verwagten. Het was nu omtrent agt uuren des avonds, maar nog licht, toen zij op reis gongen naar de naaste valei, terwijl de Heer BANKS zelv op zig nam de agterhoede opteleiden en optepaſſen dat niemand agterbleeve; dit zal men misſchien voor eene overtollige voorzorg houden; doch men zal 'er wel dra anders over oordeelen. Doctor SOLANDER, die meer dan eens de bergen, die Zweden van Noorwegen ſcheiden, was overgetrokken, wist wel dat eene felle koude, vooral als 'er vermoeidheid bijkoomt, eene verdooving en ſlaaperigheid verwekt, die bijna onwederſtaanlijk zijn; hij vermaande dan het gezelſchap zig in beweeging te houden, hoe veele moeite het hun ook kosten mogt of welke verligting zij zig door eene neiging tot rust mogten belooven, zeggende: *Die gaat zitten zal in ſlaap vallen en die in ſlaap valt, zal niet weder ontwaaken.* Dus vermaand

en

en bevreesd gemaakt zijnde, gongen zij voorwaarts; doch terwijl zij nog op de bloote rots, en voor zij nog in het kreupelbosch gekoomen waren, wierd de koude in eens zoo ſcherp, dat zij die uitwerkingen voortbragt, voor welke men meest gevreesd had. Doctor SOLANDER was zelfs de eerſte die de neiging, tegens welke hij de andere gewaarſchuuwd had, onweêrſtaanbaar vond, en verzogt dat men hem zoude toelaaten zig wat neder te leggen. Te vergeefsch ſmeekte en vermaande hem de Heer BANKS; hij leide zig neder op den grond, ſchoon die met ſneeuw bedekt was, en het was met groote moeite dat zijn vriend hem wakker kon houden. RICHMOND, een van de zwarte knegts, begon ook agter te blijven, zijnde, even als de Heer SOLANDER, van de koude bevangen. De Heer BANKS zond daarom vijf van het gezelſchap, onder welke ook de Heer BUCHAN was, vooruit om een vuur te ontſteeken op de eerſte de beste plaats, die zij daartoe vinden konden, terwijl hij met vier andere bij den Doctor en RICHMOND bleef, welken zij, deels door vermaanen en verzoeken, deels door geweld voort deeden koomen; dan toen zij het grootſte gedeelte van het berkenhout en de moeras door waren, verklaarden zij beiden dat zij niet meer konden. De Heer BANKS nam andermaal zijne toevlugt tot ſmeeken en vermaanen; maar zonder vrugt: Als hij RICHMOND zeide

zeide dat, zoo hij niet voortging, hij binnen korten tijd dood zou vriezen, andwoordde hij dat hij niets anders verlangde dan neder te leggen en te ſterven: de Doctor gaf juist zijn leven niet zoo volkoomen op; hij zeide dat hij wel wilde voortgaan, maar dat hij eerst wat ſlaapen moest, ſchoon hij het gezelſchap te vooren zelf gezegd had dat te ſlaapen zoo goed was als te ſterven. De Heer BANKS en de overige bevonden het onmogelijk hen te draagen en moesten hen dus, wijl 'er niets aan te doen was, wel laaten nederzitten, gedeeltelijk door de ſtruiken ondersteund, en in weinig minuuten vielen zij in eenen diepen ſlaap: Kort daarop keerden enige van het volk, dat vooruit gegaan was, terug met de aangenaame tijding dat 'er een vuur ontſtooken was omtrent een vierde mijl verder. Toen deed de Heer BANKS zijn best om Doctor SOLANDER te doen ontwaaken, waarin hij gelukkiglijk ſlaagde; doch hij had, ſchoon geene vijf minuuten geſlaapen hebbende, bijna het gebruik zijner ledenmaaten verloren, en zijne ſpieren waren zoo zaamengetrokken, dat zijne ſchoenen van zijne voeten vielen; hij liet zig overhaalen om voort te gaan met behulp van de ónderſteuning, die zij hem nog verleenen konden; maar welke poogingen men ook deede om den armen RICHMOND te redden, het was te vergeefsch. Na dat men enigen tijd beſteed had om hem wakker te krijgen

gen en bevonden had dat alle poogingen om hem zig te doen beweegen vrugtloos waren, liet de Heer BANKS zijnen anderen zwarten knegt en eenen matroos, die minst door de koude ſcheenen geleden te hebben, bij hem, hun belooovende dat, zoo dra twee andere zig genoeg gewarmd zouden hebben, zij afgelost zouden worden. Eindelijk bragt de Heer BANKS den Doctor met veel moeite tot bij het vuur, en zond kort daarop twee van het volk, die nu wat bekoomen waren, af, in hoop dat zij, met behulp van de twee, die agter gelaaten waren, in ſtaat zouden zijn RICHMOND medetebrengen, al ware het dat men hem niet zoude kunnen doen ontwaaken; doch binnen omtrent een half uur hadden zij het verdriet deeze twee mannen alleen te zien wederkoomen; zij zeiden dat zij overal rond gezworven hadden omſtreeks de plaats, die men hun beduid had, maar dat zij noch RICHMOND, noch degeene, die bij hem gelaaten waren, konden vinden, en dat zij, ſchoon zij dikwijls geſchreeuwd hadden, geen andwoord bekoomen hadden. Dit bericht veroorzaakte hun zoo veel verwondering als bekommernis, vooral aan den Heer BANKS, die, terwijl hij zig verwonderde hoe zulks wezen konde, eene flesch rum miste, zijnde de geheele voorraad van het gezelſchap, die zij nu gisten in den knapzak van eenen der vermisten te zijn. Men beſloot dat de twee,

twee, die bij RICHMOND gelaaten waren, hem met deeze rum zouden opgewekt hebben, en dat zij, misschien zelve wat te veel 'er van gedronken hebbende, alle van de plaats, daar men hen gelaaten had, zouden gegaan zijn om naar het vuur te zoeken, in plaats van naar degeene te wagten, die hen zouden hebben kunnen helpen en geleiden. Thans kwam 'er weder eene nieuwe sneeuw-bui, die, zonder ophouden, twee uuren duurde, zoo dat alle hoop van hen weder te zien, ten minsten levendig weder te zien, wierd opgegeeven; maar omtrent middernagt hoorde men, tot groote blijdschap van alle de geene, die bij het vuur zaten, op enigen afstand schreeuwen. De Heer BANKS en vier andere gongen terstond op weg en vonden den matroos, die nog even kragt genoeg overig had om voorttewaggelen en om hulp te roepen. De Heer BANKS zond hen onmiddelijk naar het vuur en gong, volgens zijne aanduiding, naar de andere zoeken, die hij kort daarop vond. RICHMOND stond op zijne beenen, maar was niet in staat eenen voet voor den anderen te zetten; zijn makker lag op den grond, zoo ongevoelig als een steen; hij riep nu al het volk van het vuur en men tragtte hen naar hetzelve te draagen; doch dit wierd, ondanks de vereenigde poogingen van het geheel gezelschap, ondoenlijk bevonden. De nagt was zeer duister, de sneeuw lag nu zeer hoog en, met deeze

deeze vermeerdering van moeijelijkheden, vonden zij het zeer bezwaarlijk zelve door de ſtruiken en door den poel te koomen, hetgeen hun niet gelukte dan na alle verſcheiden reizen ter neder gevallen te zijn. Het eenigst dat nog te doen ſcheen was een vuur op die plaats te ontſteeken; doch de ſneeuw, die reeds gevallen was en nog viel, behalven hetgeen telkens in vlokken van de boomen geſchud wierd, maakte het even ondoenlijk aldaar een vuur te ontſteeken, of iets van het vuur, dat in het bosch brandde, daarhenen te brengen: zij waren dan tot de droevige noodzaaklijkheid gebragt van die ongelukkige aan hun lot te moeten overlaaten, na dat zij hun eerst een bed van kleine takjens van de boomen gemaakt en hen tot eene aanmerklijke hoogte daarmede bedekt hadden.

Na dus bijna anderhalf uur aan de koude en ſneeuw bloot geſteld geweest te zijn, begonnen enige van hun hun gevoel te verliezen en een zekere BRISCOE, ook een van des Heeren BANKS bedienden, was zoo erg dat men meende dat hij dood zoude zijn eer men hem bij het vuur zou kunnen brengen. Eindelijk kwamen zij egter bij het vuur en bragten den nagt door in eenen toeſtand, die nog akeliger gemaakt wierd door de herinnering van hetgeen reeds gebeurd was en de onzeekerheid van hetgeen nog gebeuren zoude. Van twaalf, die vrolijk en gezond te zamen uitge-

gegaan waren, waren denklijk alreeds twee geſtorven; een derde was zoo ſlegt, dat het zeer onzeeker was of hij in ſtaat zoude zijn, als de morgen aankwam, de reis te vervorderen en een vierde, de Heer BUCHAN namelijk, was in gevaar van zijn toeval weder te krijgen door nieuwe vermoeienis na eenen zoo droevigen nagt doorgeſtaan te hebben; zij waren eene groote dag reize van het ſchip verwijderd, de weg lag door ongebaande bosſchen, in welke het maar al te waarſchijnlijk was dat zij verdoold zouden geraaken tot zij door den volgenden nagt overvallen wierden; zij hadden zig daarenboven ſlegts voor eene reis van agt of tien uuren voorzien en bevonden zig dus geheel zonder mondbehoeften, uitgezonderd eene gier, die zij bijgeval geſchoten hadden, toen zij uitgingen, en die, gelijklijk verdeeld zijnde, voor elken geen half maal konde opleveren; ook wisten zij niet hoe veel zij nog van de koude zouden te lijden hebben, naardien het nog geſtadig bleef ſneeuwen; een vreeslijk voorbeeld van de ruuwheid van het weder in deeze luchtſtreek, naardien het nu in dit gedeelte van de waereld in het midden van den zomer was, zijnde den een en twintigſten van December hier den langſten dag; men had dan grond om alles te vreezen uit een verſchijnzel dat, in dat jaargetijde, zelfs in Noorwegen en Lapland onbekend is.

Toen

Toen de morgenſtond aanbrak, zagen zij rondom zig, zoo verre het oog reiken kon, niet anders dan ſneeuw, die zoo dik op de boomen als op den grond ſcheen te liggen, en de buijen volgden zoo kort op elkanderen en waren zoo zwaar, dat zij het onmogelijk vonden te vertrekken; hoe lang dit nog ſtond te duuren wisten zij niet en zij hadden maar al te veel reden om te vreezen dat zij in dat woest bosch zouden moeten blijven tot zij van honger en koude omkwamen.

Na tot zes uuren 's morgens in deezen akeligen toeſtand de grootſte ongemakken geleden te hebben, ſchepten zij eindelijk enigzints moed, toen zij de plaats der zon konden onderſcheiden door de wolken, die nu dunner geworden waren en begonnen te breeken. Hunne eerſte zorg was te gaan zien of de arme ongelukkige, welke zij onder de ſtruiken hadden moeten laaten liggen, nog leefden; daar wierden dan tot dat einde drie uit het gezelſchap afgezonden, die in korten tijd terug kwamen met de droevige tijding dat zij dood waren.

Niettegenſtaande de lucht zig nu veel beter vertoonde, bleef het egter zoo dik ſneeuwen, dat zij het niet durſden waagen de reis naar het ſchip aanteneemen; doch omtrent agt uuren kwam 'er een ligt doorgaand koeltjen op, dat, gevoegd bij de werking van de zon, eindelijk de lucht deed ophelderen en kort daarop zagen zij, tot

hunne blijdſchap, de ſneeuw in groote vlokken van de boomen vallen, een zeeker teken van eenen aannaderenden dooi; nu onderzogten zij den toeſtand hunner zieken met meer naauwkeurigheid, BRISCOE was nog zeer ſlegt, maar zeide dat hij meende in ſtaat te zijn om te gaan; en de Heer BUCHAN was veel beter dan hij of zijne vrienden reden gehad hadden te verwagten. Zij wierden egter nu door den honger geperst, voor welken, na lang vasten, alle verwagting van toekoomend goed of kwaad onmiddelijk wijken moet. Voor zij dan op reis gongen, wierd 'er met algemeene ſtemmen beſloten dat zij hunnen gier eerst opeeten zouden; de vogel wierd dan gevild en, naardien men het beter vond denzelven te verdeelen eer hij klaar gemaakt was, wierd hij in tien portieën geſneden en elk maakte de zijne klaar zoo als hem goed dagt. Na dit maal, dat elk omtrent drie monden vol verſchafte, maakten zij zig gereed om te vertrekken; maar het was tien uuren eer de ſneeuw genoeg weggeſmolten was om hunnen tocht doenlijk te maaken. Na omtrent drie uuren voortgegaan te zijn, wierden zij aangenaam verrascht zig op het ſtrand en veel nader bij het ſchip te bevinden dan zij reden hadden te verwagten. Toen zij hunnen weg van het ſchip nagingen, beſpeurden zij dat zij, in plaats van in eene regte lijn den berg opteklimmen, zoodanig dat zij regt het land in

zou-

zouden gegaan zijn, denzelven bijna in eenen cirkel omgetrokken waren. Aan boord koomende, wenschten zij elkanderen geluk met hunne behoudenis met eene blijdschap, welke niemand zig verbeelden kan, die niet aan een diergelijk gevaar is blootgesteld geweest en, naardien ik groote bekommernis had uitgestaan, toen zij des avonds niet weder opdaagden, nam ik ook deel aan hunne vreugde.

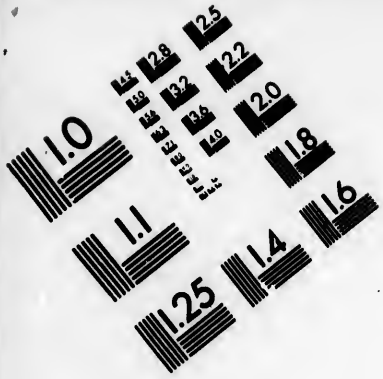

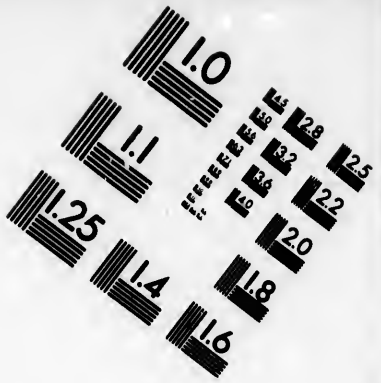

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

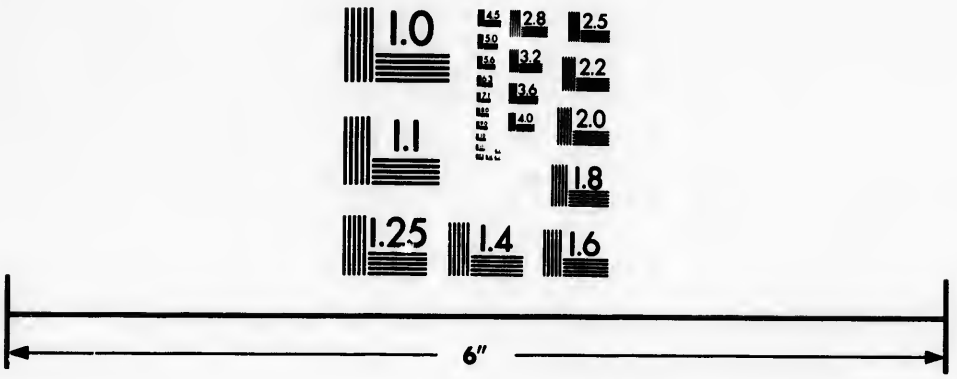

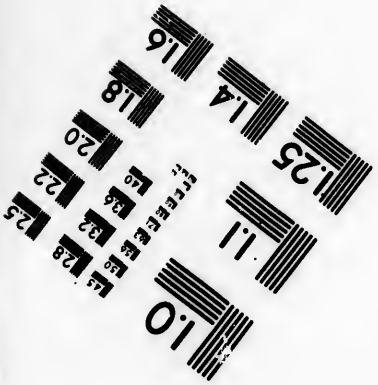

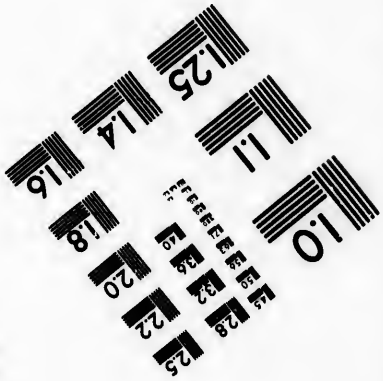

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

VIJFDE HOOFDSTUK.

Doorvaart door de Straat Le Maire. *Nadere beſchrijving van de inwooneren en voortbrengzelen van* Terra del Fuego.

Den agttienden en negentienden wierden wij door de hooge zee belet ons hout en water aan boord te neemen; doch den twintigſten het weder wat bedaard zijnde, zonden wij onze ſloep weder naar land, met de Heeren BANKS en SOLANDER. Zij landden in het diepst van de baai en terwijl mijn volk bezig was ſtruiken te kappen, vervolgden zij hun groot doel, de naſpeuring der natuur, met eenen goeden uitſlag, vermits zij veele ſchulpen en planten verzamelden, die tot hiertoe geheel onbekend zijn geweest; zij kwamen aan boord om het middagmaal te houden en vertrokken na hetzelve wederom naar den wal om een Indiaansch dorp te bezoeken, hetwelk het volk bericht had dat omtrent twee mijlen landwaarts in gelegen was. Zij vonden ook den afſtand niet verder dan men hun gezegd had en naderden de plaats langs een pad, dat de gemeene weg ſcheen te zijn; zij hadden egter meer dan een uur werk om dezelve te bereiken; want zij liepen dikwijls tot hunne knieën in de modder.

Toen

Toen zij tot op eenen kleinen afſtand van het dorp gekoomen waren, kwamen 'er twee der inwooneren uit om hen te gemoet te gaan, met zoo veel ſtatie als zij aanneemen konden: bij hen gekoomen zijnde, begonnen zij te ſchreeuwen even gelijk zij aan boord gedaan hadden, zonder zig of tot de vreemdelingen, of tot hunne landgenooten te wenden, en dit vreemd geſchreeuw enigen tijd vervolgd hebbende geleidden zij hen naar het dorp. Het lag op eenen kleinen dorren heuvel, met houtgewas bedekt, welk men nooit ſcheen weggeruimd te hebben, en beſtond uit twaalf of veertien hutten, van het ruuwſt en konſtloost maakzel dat men zig verbeelden kan. Het waren niet anders dan enige paalen, ſchuinsch in den grond geplant, zoodanig dat zij van boven elkanderen raakten, vormende dus eene ſoort van kegel, als onze bijënkorven: zij waren aan de windzijde met enige takken en wat gras bedekt en aan de zijde, die onder den wind was, had men omtrent een agtſte gedeelte van den omtrek open gelaaten, zoo voor eenen ingang als om tot ſchoorſteen te dienen; dus waren ook de hutten, welke wij in de baai van *St. Vincent* gezien hadden, in eene van welke nog de overblijfzels van een vuur te zien waren: huisraad hadden zij niet; een weinig gras, dat langs den binnenwand van de hut geſpreid was, diende tot bedden en tot zittingen en van alle gereedſchappen, welke de

nood en de behendigheid andere wilde volkeren hebben doen uitvinden zagen zij niets dan eene korf om in de hand te draagen, een zakjen om op den rug te hangen en de blaas van het een of ander dier om water in te doen, dat zij door een gat, hetwelk daartoe van boven in dezelve gemaakt is, drinken.

De bewooners van dit dorp maakten eene kleine bende uit van niet meer dan vijftig perſoonen van beiden kunnen en van alle ouderdommen. Hunne kleur gelijkt naar die van roest van ijzer met olie gemengd en zij hebben lang zwart hair; de mannen zijn groot, maar lomp van maakzel; hunne geſtalte is van vijf voeten en agt tot vyf voeten en tien duimen; de vrouwen zijn veel kleiner; weinige waren langer dan vijf voeten. Hunne geheele kleedij beſtaat uit het vel van een guanicoe of Peruviaanſchen kemel, of van eenen zee-hond, dat over hunne ſchouderen geworpen is, in den eigen ſtaat zoo als het van het dier gekoomen is, uit een ſtuk diergelijk vel, dat aan hunne voeten getrokken en aan de enkelen als eene beurs zaamengekoppeld is en uit eenen kleinen lap, die de vrouwen in plaats van een vijgen-blad dient. De mannen draagen hunne mantels open, maar de vrouwen binden die om haaren middel vast met eenen riem. Maar ſchoon zij te vreden zijn met bijna naakt te loopen, zijn zij egter zeer gaerne opgeſchikt. Haare aangezigten waren op verſchil-

ſchillende wijzen beſchilderd, gemeenlijk rondom de oogen met wit en het overige van het aangezigt met horizontaale roode en zwarte ſtreepen; egter waren 'er naauwlijks twee eveneens beſchilderd. Deeze opſchik ſchijnt bij bijzondere gelegenheden ſterker en beter uitgewerkt te worden; want de twee Amerikaanen, die de Heeren BANKS en SOLANDER naar het dorp geleidden, waren bijna geheel met zwarte ſtreepen, in alle rigtingen loopende, bedekt, zoo dat zij een zeer treffend voorkoomen hadden. Beiden de mannen en de vrouwen droegen armringen van koraalen zoo als zij best van kleine ſchulpjens of been maaken konden, de vrouwen aan handen en voeten, maar de mannen alleen aan de handen; maar, om het gebrek van ringen aan de voeten te vergoeden, droegen zij eene ſoort van bruin netwerk om hun hoofd. Zij ſcheenen eene bijzondere waardij te hechten aan alles dat rood was en verkoozen koraalen zelfs boven een mes of eene bijl.

Hunne taal wordt over het algemeen uit de keel uitgeſprooken en zij ſpreeken enige hunner woorden uit met een geluid juist zoo als wij maaken als wij iets uit de keel willen haalen, dat ons hindert; zij hebben egter ook woorden, die in de betere taalen van Europa zelve zagt zouden klinken. De Heer BANKS onthield hetgeen hij onderſtelt hunnen naam voor koraalen en water

te zijn. Als zij koraalen wilden hebben, in plaats van linten of andere beuzelingen, zeiden zij *halleca*, en toen men hen van het schip naar den wal bragt en hen bij tekenen vroeg waar water te vinden ware, maakten zij het teken van drinken en, op de vaten en de water-plaats wijzende riepen zij *Oodá*.

Wij zagen geenen schijn dat zij enig ander voedzel gebruikten dan schulpdieren; want schoon wij dikwijls zee-honden aan het strand zagen, scheenen zij egter geen gereedschap te hebben om hen te vangen. De schulpvisschen worden door de vrouwen opgezameld, welker werk het schijnt, bij laag water, daarop uittegaan met eene korf in de eene, eenen puntigen en gebaarden stok in de andere hand en een zak op den rug; zij maaken de patellen en andere visschen, die aan de rotsen vastzitten, met den stok los en leggen die in de korf, welke zij, als zij vol is, in den zak ledigen.

De eenigste zaaken, die wij bij hen vonden, waarin de minste schijn van netheid of schranderheid te zien was, waren hunne wapenen, die uit boog en pijlen bestonden. De boog was niet onsierlijk gemaakt en de pijlen waren de netste, die wij ooit gezien hadden; zij waren van hout, fraai gepolijst, en de punt, die van glas of keisteen en gebaard was, was met eene wonderlijke behendigheid gemaakt en aangezet. Wij

zagen ook enige ongewerkte ſtukken glas en keiſteen bij hen, behalven nog ringen, knoopen, laken en zeildoek en andere Europiſche dingen, waaruit wij beſlooten dat zij ſomtijds Noordwaarts reizen; want het is reeds veele jaaren geleden dat 'er geen ſchip zoo verre Zuidwaarts als dit gedeelte van *Terra del Fuego* geweest is. Wij beſpeurden ook dat onze vuurwapenen hun geene verwondering baarden, welker gebruik hun wel bekend ſcheen; want zij gaven den Heer BANKS tekenen dat hij eenen Zee-hond zoude ſchieten, die de ſloep volgde, toen zij naar land voeren.

De Heer DE BOUGAINVILLE, die in de maand Januarij 1768, en dus juist een jaar voor ons, op deeze kust geland was, op de Breedte van 53° 40′ 41″, had, onder andere dingen, het volk, dat hij 'er vond, glas gegeeven; want hij zegt dat een jongen, omtrent twaalf jaaren oud, in zijn hoofd kreeg enig glas te eeten, welk ongelukkig toeval hem in groote ſmerten deed ſterven; alle poogingen van den heelmeester om hem te redden waren vergeefsch; doch die van den goeden vader almoezenier hadden eenen beteren uitſlag; want deeze liefdaadige prieſter wist hem zoo ter ſluik den Christlijken doop toetedienen, dat niemand van zijne Heidenſche nabeſtaanden 'er iets van merkte. Misſchien bezit dit volk nog iets van hetzelfde glas, dat BOUGAINVILLE agter liet, dat zij of van andere

inboorlingen, of misschien van hemzelven gekregen hebben; want zij scheenen eer eene dwaalende horde te zijn dan vaste woonplaatsen te hebben. Hunne huizen zijn slegts voor eenen korten tijd gebouwd; zij hebben geen huisraad of gereedschap dan de korf en den zak, van welke ik gesprooken heb en waaraan hengels zijn om dezelve in de hand en op den rug te draagen; de eenigste kleding, die zij hier hadden, was naauwlijks genoegzaam om in den zomer van dit land niet van koude te sterven, veel minder in den gestrengen winter-tijd; de schulpvisschen, die hun eenigst voedzel schijnen te wezen, moeten overal weldra weggevangen zijn, terwijl wij hutten gezien hadden in de baai van *St. Vincent*, op eene plaats, die verlaaten scheen te wezen. Het is ook waarschijnlijk dat zij zig ter plaatse, daar wij hen vonden, slegts voor eenen tijd nedergezet hadden, omdat zij hier niets hadden dat naar eene boot of kano geleek, van welke men egter naauwlijks kan onderstellen dat zij geheel ontbloot zullen zijn, voornamelijk wijl zij niet zee-ziek of bijzonder aangedaan waren, noch in onze sloep, noch aan boord van het schip. Wij gisten dat 'er misschien eene straat of een inham zij, die uit de zee van de Straat van *Magellaan* door het grootst gedeelte van dit eiland loopt, en van waar misschien dit volk koomen zal, hunne kanos laatende daar dat kanaal een einde neemt.

Dit

Dit volk ſcheen geene regeering of ondergeſchiktheid onder zig te hebben; de een wierd niet meer geëerbiedigd dan de ander en egter ſcheenen zij in de beste eensgezindheid en vriendſchap te leeven. Wij ontdekten ook geenen ſchijn van godsdienst onder hen, uitgezonderd het ſchreeuwen, waarvan wij geſprooken hebben en dat wij onderſtelden eene bijgeloovige plegtigheid te zijn, enkel omdat wij 'er niets anders van wisten te maaken; het wierd alleen in het werk geſteld door eenen van die, welke aan boord kwamen en door de twee, die de Heeren BANKS en SOLANDER naar het dorp bragten, en welke wij daarom gisten priesters te zijn. Over het geheel ſchijnt dit volk het armst en ellendigst, zoo wel als het domst van alle menschlijke ſchepzelen, verworpelingen der Natuur, die hun leven ſlijten met in die dorre woestenijen rond te zwerven, daar wij twee van ons volk, in het midden van den zomer, van koude hebben zien ſterven, zonder andere wooningen dan ellendige hutten van ſtaaken en droog gras, die niet alleen den wind, maar zelfs regen en ſneeuw doorlieten, bijna naakt, en van alle gemakken beroofd, die zelfs de ruuwſte konst oplevert, ja zonder gereedſchap om hun eeten klaar te maaken; en nogtans waren zij vergenoegd. Zij ſcheenen niets meer te wenſchen dan dat zij bezaten; ook ſcheen hun niets van hetgeen wij hun aanbooden, aange-

genaam te zijn dan koraalen, als een overtollige opſchik. Welke lighaamlijke ongemakken zij van de geſtrengheid van hunne winters lijden, konden wij niet te weeten koomen; maar het is zeeker dat zij geen ongemak gevoelden van het misſen van eene ontelbaare menigte dingen, die wij niet ſlegts als weelde en gemakken, maar als noodwendigheden van het leven beſchouwen: naardien hunne begeerten weinig in getal zijn, kunnen zij die waarſchijnlijk alle vervuld krijgen: men kan niet wel bepaalen hoe veel zij winnen door ontheven te zijn van de zorg, arbeid en bekommernis, die uit de geduurige en vergeefſche poogingen om die oneindige verſcheidenheid van lusten, welke de verfijningen van onze beſchaafde levenswijs onder ons hebben voortgebragt, te voldoen, voortvloeijen; maar misſchien vergoedt dit alleen alle de wezenlijke nadeelen van hunnen toeſtand en doet de ſchaal, waar mede goed en kwaad den mensch word uitgewoogen, tusſchen ons en hen in evenwigt hangen.

Wij zagen in dit land geene andere viervoetige dieren dan zee-kalven, zee-leeuwen en honden; het is opmerklijk dat de honden blaffen, hetwelk die, welke uit Amerika oorſpronglijk zijn, niet doen. Ik beſchouw dit wederom als een bewijs dat het volk, dat wij hier vonden, onmiddelijk of van verre gemeenſchap gehad had met de bewooneren van Europa. Daar zijn egter

nog

nog andere viervoetige dieren in dit gedeelte des lands; want, toen de Heer BANKS op de kruin van den hoogſten berg was, welken hij in zijnen tocht door de bosſchen beklom, zag hij de voetſtappen van een groot dier in de oppervlakte van een moeras ingedrukt, ſchoon hij niet konde gisſen van welk dier zij waren.

Land-vogelen zijn 'er ſlegts weinige; de Heer BANKS zag geene grootere dan een Engelſche meerel, uitgezonderd enige havikken en een gier; maar van water-vogelen vindt men 'er eene groote menigte, voornamelijk eenden. Van visſchen zagen wij naauwlijks enige en konden geenen aan onze hoeken vangen, die goed waren om te eeten; maar ſchulpvisſchen, patellen, klipklevers en mosſelen waren 'er in overvloed te vinden.

Onder de inſekten, die niet talrijk waren, waren noch muggen, noch moskieten, noch andere ſoorten lastig of ſchadelijk, dat misſchien van geen ander wild land gezegd kan worden. Geduurende de ſneeuwbuijen, die dagelijks, terwijl wij hier waren, vielen, verbergen zij zig, en zoo dra de lucht weêr opklaart, koomen zij weder te voorſchijn, zoo vlug en ſterk als de grootſte warmte hen kan maaken.

Van planten vonden de Heeren BANKS en SOLANDER eene zeer groote verſcheidenheid, verre het grootſte gedeelte gantsch verſchillende van alle, die tot hier toe beſchreven zijn. Behalven

de

de berken en de winters-bast, van welke reeds melding gemaakt is, vindt men 'er ook den beukenboom *Fagus antarcticus*, die, zoo wel als de berken, voor timmerhout gebruikt kan worden. De planten kunnen hier niet opgeteld worden, doch, naardien de soort van kers *Cardamine antiscorbutica* en de wilde celerij *Apium antarcticum* waarschijnlijk geneezende kragten tegens de scheurbuik bezitten, en het scheepsvolk van de schepen, die na ons deeze plaats mogten aandoen, van groot nut kunnen zijn, zullen wij hier eene korte beschrijving van deeze planten invoegen.

Deeze soort van Kers wordt in overvloed op vogtige plaatsen gevonden, digt bij bronnen, en in het algemeen op alle plaatsen, die digt bij het strand liggen, bijzonderlijk op de waterplaats in de baai van *Good Success:* als zij jong is, wanneer zij ook best is, ligt zij plat op den grond; zij heeft verscheiden bladeren van eene helder groene kleur, die in paaren tegenover elkanderen staan, met een enkel blad aan het eind, dat gewoonlijk het vijfde van den stengel maakt: de plant schiet vervolgens op in stengels, die somtijds twee voeten hoog zijn, aan welker top kleine witte bloeizems zijn, die gevolgd worden van lange peultjens: de geheele plant gelijkt veel naar die, welke in Engeland *Ladys smock* of *Cuckow-flower*, (en in Nederland Koekkoeksbloem) genoemd wordt. De wilde celerij gelijkt

lijkt zeer veel naar onze tuin-celerij, de bloemen zijn wit en ſtaan op dezelfde wijze in kleine bosſen aan de toppen der takjens, maar de bladeren zijn van een donkerer groen. Zij groeit in grooten overvloed bij het ſtrand en gewoonlijk op den grond, die even boven hoog water ligt. Zij kan gemaklijk door de ſmaak gekend worden, die tusſchen celerij en pietercelie in is. Wij gebruikten zeer veel van deeze celerij, voornamelijk in ons Sop, dat, dus tot een geneesmiddel gemaakt, dezelfde goede uitwerkzelen had, welke de zee-lieden gewoonlijk ondervinden van verſche groenten, na langen tijd tot hunne gezouten ſpijs bepaald geweest te zijn.

Op zondag den een en twintigſten, zeilden wij, ons hout en water ingenoomen hebbende, omtrent ten twee uuren in den morgenſtond, de baai uit en vervolgden onzen tocht de Straat in.

ZESDE

ZESDE HOOFDSTUK.

Algemeene beſchrijving van het Zuid-Oostlijk gedeelte van Terra del Fuego *en de Straat van* Le Maire. *Aanmerkingen over het Bericht van Lord* ANSON *daar omtrent. Onderrigtingen omtrent den tocht Westwaarts om dit gedeelte van* Amerika *in den* Zuider-Oceaan.

Bijna alle ſchrijvers, die van het eiland van *Terra del Fuego* melding gemaakt hebben, beſchrijven het als van hout ontbloot en met ſneeuw bedekt. Het is mogelijk dat het in den winter met ſneeuw bedekt zij, en zij, die het in dat jaargetijde gezien hebben, kunnen zig gemaklijk door de vertooning die het land alsdan maakt, hebben laaten misleiden tot het denkbeeld, dat het zonder houtgewas is. Lord ANSON was hier in het begin van Maart, dat bij ons met September overeenkoomt, en wij bevonden ons daar in het begin van Januarij, dat bij ons met Julij overeenſtemt, hetgeen reden geeven kan van het onderſcheid tuſſchen zijne beſchrijving en de onze. Wij kreegen het in het gezigt omtrent een en twintig mijlen Westwaarts van de Straat van *Le Maire* en reeds van toen wij het

de

de eerſte reis zagen, konden wij duidlijk met onze kijkers boomen onderſcheiden en toen wij nader kwamen, ſchoon wij hier en daar plaatſen ontdekten, daar ſneeuw lag, waren egter de zijden der bergen en de zee-kust met een ſchoon groen bedekt. De heuvels zijn hoog, maar kunnen egter geene bergen genoemd worden, ſchoon de toppen geheel kaal zijn. De grond in de valeien is rijk en de groeibaare aarde ligt tot eene merklijke diepte, en aan den voet van bijna alle heuvelen zijn kleine beekjens, welker water eene roodachtige tint heeft, gelijk dat, hetwelk door onze veenen in Engeland ſtroomt, doch het heeft daarom geenzints eenen ſlegten ſmaak en het was, over het geheel, het best, dat wij, geduurende onze geheele reis, innamen. Wij hielden het langs de kust naar de Straat en peilden, doezen geheelen weg langs, van veertig tot twintig vademen, grond van keiſteentjens en zand. Het aanmerklijkſte land op het *Vuur-land* is een berg in de gedaante van een zuiker-brood, aan de West-zijde niet verre van de zee en de drie bergen, de *drie Gebroeders* genaamd, omtrent negen Engelſche mijlen Westwaarts van Kaap *St. Diego*, de laage punt, die den Noordlijken ingang van de Straat van *Le Maire* vormt.

In de Reize van Lord ANSON wordt gezegd dat het moeijelijk is naauwkeurig te bepaalen waar de Straat ligt, al kent men het *Vuur-land*

genoeg, zonder ook het *Staaten-land* te kennen en dat enige zee-vaarers zig hebben laaten misleiden door drie bergen op het *Staaten-land*, die zij verkeerdlijk voor de *drie Gebroeders* op *Terra del Fuego* hebben aangezien en dus de Straat voorbij gezeild zijn. Doch geen ſchip kan met mogelijkheid de Straat misſen, als het binnen het gezigt van het land langs de kust van *Terra del Fuego* ſtevent; want dan zal zij zig van zelve genoegzaam vertoonen, en het *Staaten-land*, dat de Oost-zijde uitmaakt, zal nog duidlijker zigtbaar zijn, want daar is geen land op *Terra del Fuego*, dat naar hetzelve gelijkt. Men kan enkel de Straat *Le Maire* mis loopen door te verre Oostwaarts te ſtevenen, zonder het land van *Terra del Fuego* in het gezigt te houden: Als men dat doet, kan men haar misſen, hoe naauwkeurig men ook het gezigt van de kust van het *Staaten-land* in aftekening hebbe; maar doet men dit niet, dan kan men haar ook niet misſen, alſchoon men die kust niet kent. Het invaaren van de Straat dient men niet te onderneemen dan met eenen goeden wind en bedaard weder en met het eerſte begin van den vloed, die hier, bij volle en kwartier maan, omtrent ten een of twee uuren invalt; ook is het best zoo nabij den wal van *Terra del Fuego* te houden als de wind het toelaat. Als men deeze omſtandigheden in acht neemt, zal men de gehee-

heele Straat ſomtijds in een getij doorvaaren, of ten minſten tot ten Zuiden van *Succesſ-baai*, waarin het voorzigtiger zal zijn inteloopen, zoo de wind Zuidlijk is, dan te beproeven om *Staaten-land* te boven te zeilen langs laager wal en met eenen ſtroom, die het ſchip in gevaar brengt van op dat eiland gedreven te worden.

De Straat zelve, die ten Westen door *Terra del Fuego* en ten Oosten door het Westlijk eind van *Staaten-eiland* bepaald wordt, is omtrent vijf mijlen lang en even zoo breed. De Baai van *Good Succesſ* ligt omtrent in het midden van de Straat, aan de zijde van het *Vuur-land*, en men ontdekt dezelve terſtond, als men de Straat uit het Noorden inzeilt; de Zuidlijke punt kan men onderſcheiden door een land-merk, dat het voorkoomen heeft van eenen breeden weg, die van ſtrand het land in loopt: zij is aan den mond eene halve mijl wijd en loopt omtrent twee en eene halve Engelſche mijl Westwaarts het land in. Daar is overal in de baai goede ankergrond van tien tot zeven vademen waters, zuiveren grond, en zij levert overvloed van uitneemend goed hout en water. De getijën vloeijen in de baai, bij volle en kwartier maan, omtrent ten vier of vijf uuren en rijzen omtrent vijf of zes voeten regt op en neêr; maar de vloed loopt twee of drie uuren langer in de Straat dan in de

baai, en de eb, of Noordlijke ſtroom, loopt eens zoo ſterk als de vloed.

Staaten-land vertoonde ons die afgrijalijke woestheid niet, welke in *Lord* ANSONS Reize aan hetzelve wordt toegeſchreven. Aan de Noord-zijde vertoonen zig baaien en havens en het land was, toen wij het zagen, noch ontbloot van hout, noch van groente, noch met ſneeuw bedekt. Het eiland ſchijnt omtrent twaalf mijlen lang en vijf breed te zijn.

Aan de West-zijde van Kaap *Good Succeſs*, die den Zuid-Westlijken ingang van de Straat uitmaakt, ligt *Valentijns-baai*, van welke wij alleenlijk den mond zagen; van deeze baai af ſtrekt het land W. Z. W. twintig of dertig mijlen; het vertoont zig hoog en bergachtig en vormt verſcheiden baaien en inhammen.

Op den afſtand van veertien mijlen van de Baai *Good Succeſs*, in de ſtrekking van Z. W. ½ W. en tuſſchen twee en drie mijlen van den wal ligt het *Nieuw Eiland*; het heeft omtrent twee mijlen lengte van N. O. tot Z. W. en eindigt in het N. O. met eenen aanmerklijken heuvel. Zeven mijlen van *Nieuw Eiland*, ten Z. W. ligt het eiland *Evouts* en Zuidwaards een weinig Westlijk van dat eiland liggen de twee kleine platte *Barnevelds-eilanden* digt bij elkanderen; zij zijn gedeeltelijk met klippen omringd,

ringd, die tot verſchillende hoogten boven het water uitſteeken en die vier en twintig mijlen van de Straat van *Le Maire* afliggen. Op den afſtand van drie mijlen van *Barnevelds-eilanden*, in de ſtrekking van Z. W. ten Z. ligt de Z. O. punt van *l'Hermite-eilanden*; deeze eilanden liggen Z. O. en N. W. en zijn vrij hoog: uit de meeſte oogpunten ziet men hen voor een eenig eiland, of voor een gedeelte van het vaſt land van *Terra del Fuego* aan.

Van de Z. O. punt van *l'Hermite-eilanden* tot Kaap *Hoorn* ligt de ſtreek Z. W. ten Z. drie mijlen.

Het gezigt van deeze Kaap en *l'Hermite-eilanden* ziet men op de kaart van deeze kust vertoond van het eerst dat wij land ontdekten tot aan de Kaap, hetgeen de Straat *Le Maire* en een gedeelte van *Staaten-land* insluit. Op deeze kaart heb ik geen land getekend, noch geene kust getrokken dan die ik zelf gezien heb en dus verre kan men 'er zig op verlaaten: de baaien en inhamnen, van welke wij de monden ſlegts zagen, zijn op dezelve niet getrokken; men kan egter naauwlijks twijfelen of de meeſte, zoo niet alle, hebben goeden ankergrond en leveren hout en water. Het Hollandsch ſmaldeel onder bevel van J. L'HERMITE liep zeekerlijk ſommige derzelve in, in het jaar 1624, en het was SCHAPENHAM, de

Vice-Admiraal van die vloot, die eerst ontdekte dat het land van Kaap *Hoorn* uit eene menigte eilanden beſtond. Het bericht, dat zij, die in de vloot van L'HERMITE derwaarts gezeild zijn, van deeze deelen van de waereld gegeeven hebben, is egter zeer gebrekkig en die van SCHOUTEN en LE MAIRE nog gebrekkiger; het is dan ook geen wonder dat de kaarten, tot hier toe uitgegeeven, vol gebreken zijn, niet alleen in de ſtrekking der landen, maar ook in de lengten en breedten van de plaatſen, welke zij bevatten. Ik zal egter waagen te zeggen dat de lengte van weinig deelen van de waereld beter bepaald is geworden dan die van de Straat van *Le Maire* en Kaap *Hoorn* in de kaart, welke wij den Leezeren thans aanbieden, naardien dezelve gemaakt is volgens verſcheiden waarneemingen van de zon en maan, welke en door mijzelven en door den Heer GREEN gedaan zijn.

Ik vond de afwijking van het kompas aan deeze kust van 23° tot 25° O. uitgezonderd bij *Barnevelds-eilanden* en Kaap *Hoorn*, daar wij dezelve minder en ongeregeld vonden; het is waarſchijnlijk dat de kompas-naald alhier in wanorde gebragt wordt door het land, naardien het Smaldeel van L'HERMITE, op deeze zelfde plaats, bevond dat alle de kompaſſen van elkanderen verſchilden. De afwijking van de inclinatie-

die-naald, die in *Succeſs baai* aan land geſteld wierd, was van, 68° 15′ onder den horizont.

Tuſſchen de Straat *Le Maire* en Kaap *Hoorn* vonden wij eenen ſtroom, die gewoonlijk zeer ſterk N. Oostwaarts liep, als wij in het gezigt van het land waren; maar, op den afſtand van vijftien of twintig mijlen van land, verlooren wij dien weder.

Den zes en twintigſten van Januarij vertrokken wij van Kaap *Hoorn*, die op de Zuider Breedte van 55° 53′ en op de Wester Lengte van 68° 13′ ligt. Wij ſtevenden niet verder Zuidwaarts dan tot op de Breedte van 60° 10′, en toen was onze Lengte 74° 30′ W.; en wij vonden de afwijking van het kompas door middel van agttien azimuths 27° 9′ O. te zijn. Naardien het veeltijds ſtil was, voer de Heer BANKS van het ſchip af in eene kleine ſloep, om vogelen te ſchieten, onder welke enige Albatroſſen en *Sheerwaters* of groote zwarte Onweersvogelen waren. Wij merkten op dat de Albatroſſen grooter waren dan die, welke wij ten Noorden van de Straat gevangen hadden; een derzelve had tien voeten en twee duimen van den tip van den eenen vleugel tot dien van den anderen, als zij uitgeſpreid waren; maar de Onweersvogel is daarentegens hier kleiner en zwarter van kleur op den rug. De Albatroſſen vilden wij en, na dezelve tot 's morgens in zee-water te hebben laaten

weeken, kookten wij hen, gooten het water 'er af en ſtoofden hen in wat zoet water tot zij malsch wierden, waarop wij hen met eene ſmaaklijke ſaus lieten opdisſchen; als zij zoo toebereid waren, ſmaakten zij ons allen zeer goed en wij aten 'er hartig van, zelfs als 'er versch varkens-vleesch op tafel ſtond.

Uit eene menigte waarneemingen, die met groote zorgvuldigheid gedaan wierden, ſcheen het ten hoogſten waarſchijnlijk dat wij van den tijd dat wij het land verlieten tot den dertienden Februarij, wanneer wij ons op de Breedte van 49° 32′ en op de Lengte van 90° 37′ bevonden, geene ſtroomen Westwaarts hadden.

Thans waren wij omtrent twaalf graaden Westwaarts en drie en eenen halven graaden Noordwaarts van de Straat van *Magellaan* gevorderd, hebbende juist drie en dertig dagen beſteed met het Land van *Terra del Fuego*, of Kaap *Hoorn* omtezeilen, van den Oostlijken ingang van de Straat tot op deeze plaats. En ſchoon het omzeilen van Kaap *Hoorn* zoo zeer gevreesd wordt, dat het, naar het algemeen gevoelen, beter is de Straat van *Magellaan* doortevaaren, hadden wij niet eenmaal onze bram-zeilen behoeven te reeven, na wij de Straat *Le Maire* verlaaten hadden. De *Dolphijn* was op haare laatſte reis, die zij in hetzelfde jaargetijde als wij deed, drie maanden bezig met de Straat van *Magellaan* door-

doortezeilen, behalven den tijd, dien zij in *Port Famine* doorbragt; en ik ben overtuigd door de winden, die wij hadden, dat wij, zoo wij dien doortocht doorgevaaren waren, op dien tijd nog niet in deeze zeeën zouden geweest zijn, dat ons volk vermoeid en onze ankers, kabels, wand en zeilen veel verſleten zouden zijn, van welk alles wij nu geheel bevrijd waren. Doch onderſteld zijnde dat het verkieslijker zij de Kaap om te zeilen dan de Straat van *Magellaan* doortevaaren, zou men nog kunnen vraagen of het beter zij door de Straat *Le Maire* te ſtevenen dan Oostwaarts aan te zeilen en *Staaten-land* omtevaaren. In Lord ANSONS Reize wordt de raad gegeeven „ dat alle ſchepen, die naar den Zui„ der-Oceaan moeten, in plaats van de Straat „ *Le Maire* doortezeilen, altijd Oostwaarts „ van *Staaten-land* zullen ſtevenen en altoos „ hun best zullen doen om Zuidwaarts te loo„ pen tot de Breedte van 61 of 62 graaden alvo„ rens zij Westwaarts aan zullen zoeken te vaa„ ren." Doch, naar mijne gedagten, kunnen 'er omſtandigheden zijn die het op den eenen tijd verkieslijker maaken door de Straat te zeilen en andere op eenen anderen tijd, die het raadzaamer doen zijn ten Oosten van *Staaten-land* te ſtevenen. Als men het land ten Westen van de Straat ontdekt en de wind gunſtig is om door

te zeilen, zou het, denk ik, zeer onoordeelkundig zijn tijd te verliezen met *Staaten-land* om te vaaren, gelijk ik ook vertrouw dat men, als men de onderrigtingen, welke ik hier gegeeven heb, in acht neemt, de Straat zeer veilig en gemaklijk doorvaaren zal; doch wanneer men, integendeel, ten Oosten van de Straat het land nadert, en de wind ſtormachtig en tegens is, zou het, denk ik, best zijn *Staaten-land* omtevaaren. Doch in geen geval kan ik inſtemmen om aanteraaden dat men tot de Breedte van 61 of 62 graaden loope, alvorens men Westwaarts poogt te ſtevenen. Wij vonden noch den ſtroom, noch de ſtormwinden, welke men zou moeten zoeken te vermijden met zoo verre Zuidwaarts aan te ſtevenen, en indedaad, naardien de wind bijna volſtandig uit die ſtreek waait, is het bijna niet mogelijk dien raad te volgen. De zee-vaarer heeft geene keuze, maar moet Zuidwaarts aan houden, digt bij den wind, en het over dien boeg houdende, zal hij niet alleen Zuidwaarts maar ook Westwaarts aan voortkoomen en, zoo de wind ten Noorden van het Westen loopt, zal hij aanmerklijk naar het Westen vorderen. Het zal ten uiterſten noodzaaklijk zijn zoo veel Westlijk te loopen, dat men zeeker is alle landen te boven gezeild te zijn, eer men Noordwaarts aan poogt te ſtevenen en dit zal elk nood-

noodzaaklijk door zijne eigen voorzigtigheid genoeg aangeraaden worden.

Thans begonnen wij ſterke winden en hooge zeeën te krijgen, met onregelmaatige tuſſchenpoozen van ſtilte en ſchoon weder.

ZEVEN-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van den tocht van Kaap-Hoorn *tot de nieuw ontdekte Eilanden in de* Zuid-Zee: *Beschrijving van de ligging en gedaante dier eilanden: Enig bericht aangaande derzelver bewooneren. Voorvallende omstandigheden.*

Den eersten Maart bevonden wij ons, en volgens onze waarneeming en volgens de log, op de Zuider Breedte van 38° 44′ en op de Wester Lengte van 110° 33′. Deeze naauwkeurige overeenkomst, na eenen weg van zes honderd en zestig mijlen wierd zeer zonderling geächt en is een bewijs dat wij, na het land van Kaap *Hoorn* verlaaten te hebben, geen' stroom gehad hadden, die enige uitwerking op het schip had. Zulks maakt het ook ten hoogsten waarschijnlijk dat wij niet bij enig land van eene aanmerklijke uitgestrektheid geweest waren; want men vindt de stroomen altoos daar het land niet verre af is, en somtijds, bijzonderlijk aan de Oost-zijde van het vast land in de Noord-Zee, als men op den afstand van honderd mijlen van hetzelve verwijderd is.

Daar vloogen, gelijk gewoonlijk, gestadig vee-

veele vogelen om het ſchip, zoo dat de Heer BANKS niet minder dan twee en zestig op eenen enkelen dag ſchoot en, dat aanmerklijker is, hij vong twee bosch-vliegen, beiden van dezelfde ſoort, maar verſchillende van alle die tot heden toe beſchreven zijn; deeze behoorden waarſchijnlijk bij de vogelen en waren met dezelve van land gekoomen, dat wij oordeelden op eenen grooten afſtand van ons te liggen. Ook vondt de Heer BANKS, omtrent deezen tijd, eene groote Zee-kat, die even te vooren door de vogelen gedood was, in eenen verminkten ſtaat op het water drijven; zij verſchilde veel van de Zee-katten, welke in de Europiſche zeeën gevonden worden; want haare armen waren in plaats van met zuigers, met eene dubbele rei van zeer ſcherpe klaauwen voorzien, naar die van eene kat gelijkende en die, gelijk deeze, in eene ſchede van vel terug getrokken en naar willekeur uitgeſtooken konden worden. Van deeze Zee-kat kookten wij eene van de beste ſoppen, die wij ooit geproefd hadden.

Nu begonnen ons de Albatroſſen te verlaaten en na den agtſten was 'er geen een meer te zien. Wij vervolgden onzen tocht zonder enig aanmerkenswaerdig voorval tot den vier en twintigſten, wanneer enige van ons volk, die in den nagt de wagt hadden, kwamen zeggen dat zij een ſtuk hout voorbij het ſchip zagen drijven en dat de

zee,

zee, die enigzints hol ſtond, in eens zoo effen als een binnen-water geworden was. Wij waren alle van gedagten dat 'er land te loefwaard van ons moest zijn; maar ik meende niet te moeten gaan zoeken naar iets, dat ik niet zeeker was te zullen vinden, ſchoon ik meende dat wij niet verre van de eilanden waren, die in het jaar 1606 door QUIROS ontdekt zijn. Onze Breedte was thans 22° 11′ Z. en onze Lengte 127° 55′ W.

Den vijf en twintigſten, terwijl een van de zee-ſoldaaten, een jong kaerel van omtrent twintig jaaren, aan de deur van de kajuit op ſchildwagt ſtond, was een van mijne knegts op diezelfde plaats bezig eene huid van eenen zeehond tot tabaks-beurzen te ſnijden; hij had verſcheidenen van het volk zulk eene beurs beloofd, maar had het deezen jongen kaerel geweigerd, ſchoon hij hem verſcheiden reizen daarom gevraagd had, waarop hij uit jokkernij dreigde dat hij eene zou ſteelen, als hij 'er kans toe zoude zien. Nu gebeurde het dat de knegt, in haast geroepen wordende, de ſchildwagt het vel te bewaaren gaf, zonder acht te ſlaan op hetgeen tusſchen hen gebeurd was. De ſchildwagt verborg terſtond een ſtuk van het vel, en de ander, bij zijne terugkomst dit ſtuk misſende, wierd verſtoord, maar vergenoegde zig, na enigen twist, met het terugteneemen, terwijl hij verklaarde dat hij, om zulk eene beuzeling niet

niet over hem bij de Officieren klaagen wilde. Doch een van de ſoldaaten, zijne makkers, dat geſchil afgeluisterd hebbende, kwam te weeten wat 'er gebeurd was en vertelde het aan de andere, die, in het hoofd krijgende de eer van hun corps te handhaven, den ſchuldigen veele bittere verwijtingen deeden, en hem de beledigendſte ſcheldwoorden toewierpen; zij vergrootten zijne misdaad en ſchilderden die af als eene der zwaarſte euveldaaden; zij zeiden, het was een diefſtal van eene ſchildwagt op zijn post, en van eene zaak, die hem te bewaaren gegeeven was; zij verklaarden dat het ſchande was langer met hem te dienen, en de Sergeant in het bijzonder zeide dat, zoo de man, van wien het ſtuk vel geſtoolen was, niet klaagde, hij zelf klaagen zoude; want dat zijne eer 'er bij lijden zou, zoo de ſchuldige niet geſtraft wierd. Na dit ſchelden en verwijten van deeze lieden van eer, begaf zig de arme jonge kaerel in zijne hangmat, overſtelpt van ſchaamte en verlegenheid. Kort daarop gong de Sergeant naar hem toe en beval hem dat hij hem op het dek zou volgen: hij gehoorzaamde zonder tegenſpreeken; doch, naardien het in de avond-ſchemering was, ontſlipte hij den Sergeant en gong naar voor; enige van het volk hadden hem gezien en gedagt dat hij naar het voorſchip gegaan was; maar toen men naderhand naar hem zogt, bevond men

men dat hij over boord geſprongen was en toen wierd mij de diefſtal en deszelfs omſtandigheden eerst bekend gemaakt.

Het verlies van deezen man was te meer te bejammeren, omdat hij aanmerklijk ſtil en naarſtig was, en naardien de daad zelve, waardoor hij een eind aan zijn leven maakte, tot een bewijs verſtrekte dat hij eene edeldenkende ziel had; want voor zulken alleen is ſchande ondraaglijk.

Op dingsdag den vierden April, des morgens omtrent tien uuren, ontdekte de knegt van den Heer BANKS, PIETER BRISCOE, land in het Zuiden, op den afſtand van omtrent drie of vier mijlen. Ik loefde 'er terſtond naar toe en bevond dat het een eiland was van eene eironde gedaante met een meir in het midden, dat verre het grootſte gedeelte van hetzelve innam; de ſtrook lands, die het meir omringt, is op verſcheiden plaatſen zeer laag en ſmal, bijzonderlijk aan de Zuid zijde, daar het bijna alleen uit een ſtrand of rif van rotſen beſtaat; het vertoont even hetzelfde op drie plaatſen aan den Noord kant, zoo dat, het vast land van elkanderen geſcheiden zijnde, het over 't geheel het aanzien heeft van verſcheiden eilanden met hout bedekt. Op het Westlijk eind van het eiland ſtaat een groote boom of eene groep boomen, die van verre eenen toren gelijkt en, omtrent het midden, ſtaan twee kokos-boomen, die bo-

ven

ven alle de andere uitſteeken en, toen wij digt bij het eiland kwamen, zig als eene vlag vertoonden. Wij naderden het aan de Noord-zijde en, ſchoon wij het tot op eene Engelſche mijl bij kwamen, peilden wij geen' grond met eene lijn van honderd en dertig vademen, ook ſcheen 'er geen anker-grond omtrent hetzelve te zijn. Het is geheel met boomen van verſchillend groen bedekt, maar wij konden geene, zelfs met onze verrekijkers, onderſcheiden dan kokos- en palmboomen. Wij zagen verſcheiden van de inboorlingen op ſtrand en telden 'er vier en twintig. Zij ſcheenen lang te zijn en zeer dikke hoofden te hebben; misſchien hadden zij dezelve met iets omwoeld, dat wij niet onderſcheiden konden; zij waren koperkleurig en hadden lang zwart hair. Elf van hun gongen langs het ſtrand regt over het ſchip, met ſtokken óf pieken in de handen, die tweemaalen zoo lang waren als zij: terwijl zij over het ſtrand wandelden, ſcheenen zij naakt te zijn; maar toen zij zig weg begaven, hetwelk zij deeden zoo dra het ſchip het eiland voorbij was, bedekten zij zig met iets, dat hen van eene ligte kleur deed vertoonen. Hunne wooningen ſtonden onder enige boschjens van palmboomen, die zig op eenen afſtand als een verheven grond vertoonden en voor ons, die zedert eenen langen tijd niets anders gezien hadden dan water

en lucht, behalven de dorre bergen van *Terra del Fuego*, waren deeze boschjens als een aardsch paradijs. Dit eiland, dat op de Zuider-Breedte van 18° 47′ en op 139° 28′ Wester Lengte ligt, gaven wij den naam van *Lagoon Island* (*Meir Eiland*). De afwijking van het kompas is hier 2° 54′ Oostlijk.

Omtrent ten een uur ſtevenden wij Westwaarts en omtrent half vier uuren zagen wij weder land in het Noord Westen. Wij kwamen bij hetzelve met het ondergaan van de zon en bevonden het een laag eiland te zijn, met hout bedekt en niet veel meer dan eene Engelſche mijl groot. Wij ontdekten 'er geene inwooneren op; wij konden ook geene kokosboomen onderſcheiden, ſchoon wij nog geene halve Engelſche mijl van het ſtrand af waren. Het land was egter met groen van verſcheiden tinten bedekt. Het eiland ligt op de Zuider-Breedte van 18° 35′ en op de Wester-Lengte van 139° 48′ en omtrent zeven mijlen in de ſtrekking van N. 62 W. van het *Lagoon-eiland* af. Wij noemden het *Kaap Thrumb*. Ik ontdekte uit het aanzien van het ſtrand dat het hier laag water was en ik had aan het *Lagoon-eiland* waargenoomen dat het of hoog water was, of dat de zee noch ebde, noch vloeide; daaruit maak ik op dat de maan, als zij in het *Z.* ten O. of *Z.* is, hoog water maakt.

Wij

Wij vervolgden onze koers met eenen goeden passaat-wind en aangenaam weder en den vijfden ontdekten wij, omtrent ten drie uuren na den middag, land in het Westen. Het bleek een laag eiland te zijn van veel grooter uitgestrektheid dan eene van de twee, welke wij te vooren gezien hadden, naardien het omtrent tien of twaalf mijlen uitgestrektheid had. Verscheiden van ons bleeven den gantschen avond in de mars om deszelfs buitengemeene gedaante te bewonderen; het lag naauwkeurig in de gedaante van eenen boog, waarvan de omtrek en de pees land en de ruimte tusschen dezelve water waren; de pees was een vlak strand zonder enig teken van gewassen, en waarop wij niets anders zagen dan hoopen Zee-wier, die in verschillende reijen lagen, naarmaate zij door hooger of laager getijen agtergelaaten waren. Het scheen omtrent drie of vier mijlen lang en niet meer dan twee honderd roeden breed; doch naardien eene vlakke ruimte altoos grootlijks in verkorting gezien wordt, is het zeekerlijk veel breeder dan het ons voorkwam: de punten of einden van den boog waren twee groote boschjens van kokos-boomen en verre het grootst gedeelte van den boog was met boomen van verschillende hoogten, gedaante en kleur bedekt; op enige plaatsen was hij egter kaal en laag als de pees; sommige van ons meenden openingen in de pees te ontdekken, die in den

poel of het meir liepen, welke tusſchen dezelve en den boog ingeſloten was; doch of 'er zulke openingen waren dan niet is onzeeker. Wij zeilden regt over het laag ſtrand of de pees, op minder dan eene zee-mijl afſtands van het land tot zonne-ondergang, wanneer wij omtrent halver weg tusſchen de twee punten oordeelden te zijn; hier brasten wij tegens en wierpen het dieplood uit, maar vonden geenen grond met eene lijn van honderd en dertig vademen. Naardien het, op deeze Breedten, bijna terſtond na zonne-ondergang donker is, verlooren wij het land eensklaps uit het gezigt en, de zeilen weder bij haalende, voor dat de lijn te deeg binnen boord was, ſtuurden wij op het geluid van de branding, welke wij duidlijk hoorden, tot dat wij geheel vrij van de kust waren.

Wij wisten dat dit eiland bewoond was door den rook, welken wij op verſcheiden plaatſen op hetzelve zagen opgaan, en wij gaven het den naam van *Bow Island* (*Boog Eiland*). De Heer GORE, mijn tweede Luitenant, zeide, toen wij het eiland voorbij gezeild waren, dat hij van het dek verſcheiden van de inboorlingen onder het eerſte boschjen boomen gezien had; dat hij hunne huizen had kunnen onderſcheiden en verſcheiden kanoos beſpeurd had, die onder de ſchaduw op het land gehaald waren; maar hierin was hij gelukkiger dan iemand anders aan boord. Het

Oost-

Oostlijk eind van dit eiland, dat wij naar deszelfs gedaante, den *Boog* noemden, ligt op de Zuider-Breedte van 18° 23′ en op de Wester-Lengte van 141° 12′; wij namen waar dat de afwijking van het kompas 5° 38′ Oostlijk was.

Den volgenden dag, zijnde den zesden der maand, omtrent den middag, zagen wij weder land in het Westen en naderden het omtrent ten drie uuren. Het waren twee eilanden, of liever verzamelingen van eilanden, zig uitstrekkende van N. W. ten N. tot Z. O. ten O. omtrent negen mijlen. De twee grootste van deeze waren van elkanderen afgezonderd door een kanaal van omtrent eene halve Engelsche mijl breed en waren elk omringd van kleiner eilanden, aan welke zij vast waren met klippen, die onder water lagen.

Deeze eilanden waren lange smalle strooken land, in alle rigtingen loopende, sommige tien Engelsche mijlen en meer in lengte, maar geene meer dan een vierde van eene Engelsche mijl breed, en op alle groeiden boomen van verschillende soorten, bijzonderlijk de kokos-boom. Het Zuid-Oostlijkste van dezelve ligt op de Breedte van 18° 12′ Z. en op de Lengte van 142° 42′ W. en op den afstand van vijf en twintig zeemijlen in de strekking van W. ¼ N. van het Westeinde van *Boog-eiland*. Wij stevenden langs de Z. W. zijde van dit eiland en zeilden in eene baai, die ten N. W. van de Zuidlijkste punt van de

groep eilanden ligt, daar eene effen zee was en daar het zig liet aanzien dat wij eene anker-plaats zouden vinden, zonder groote baaren op het ſtrand. Wij peilden, maar vonden geen' grond met honderd vademen, op den afſtand van niet meer dan drie vierde van eene mijl van het ſtrand en ik achtte het niet voorzigtig nader bij land te koomen.

Terwijl wij hier mede bezig waren, verzamelden verſcheiden der inwooneren zig op het ſtrand en ſommige kwamen zelfs in hunne kanoos uit tot aan het rif, maar verder niet: toen wij dit zagen, liepen wij met klein zeil langs het ſtrand; dan zoo dra wij het eind van het eiland voorbij voeren, lieten zes mannen, die zig enigen tijd regt over het ſchip gehouden hadden, eensklaps met groote ſnelheid en behendigheid, twee kanoos in het water loopen en drie van hun in elke derzelve ſpringende, ſtaken zij af, met oogmerk, zoo wij dagten, om bij ons aan boord te koomen; wij brasten dan tegens; maar zij bleeven, even gelijk hunne makkers, aan het rif; wij haalden egter niet terſtond de zeilen bij, naardien wij zagen dat 'er twee boodſchappers naar hen afgezonden wierden, uit de andere kanoos, die veel grooter waren dan de hunne; wij merkten dat deeze boodſchappers grooten haast maakten, waadende en zwemmende langs het rif; eindelijk kwamen zij bij elkanderen en naardien die, welke in de kanoos waren, geene gereedheid maakten

om

om over het rif te koomen, na de boodſchap ontvangen te hebben, oordeelden wij dat zij beſlooten hadden niet verder te gaan: na dan nog een weinig tijds gewagt te hebben, zeilden wij voort; maar toen wij omtrent twee of drie Engelſche mijlen van land waren, zagen wij dat enige der inboorlingen ons in eene kanoo met een zeil volgden; wij oordeelden het egter niet der moeite waard hen intewagten, en ſchoon zij over het rif gekoomen waren, lieten zij egter weldra af van ons natejaagen.

Volgens hetgeen wij van het volk konden beſpeuren, toen wij digst bij land waren, waren zij omtrent van onze geſtalte en wel gemaakt. Zij waren bruin van kleur en ſcheenen naakt te zijn; hun hair, dat zwart was, was met een net opgebonden, dat om het hoofd gewonden was en van agter als een bundel uitſtak. De meeste hunner droegen twee wapenen in hunne handen, het een was een dunne ſtok van tien tot veertien voeten lang, met een kleine knop aan het eind, niet ongelijk aan de punt van een' ſpeer; het ander was omtrent vier voeten lang en van gedaante als eene roeiſpaan en was mogelijk ook zulk een werktuig, want ſommige van hunne kanoos waren zeer klein; die, welke wij in het water zagen loopen, ſcheen en ſlegts geſchikt om drie mannen, te voeren, gelijk 'er ook drie in gongen; wij zagen andere, die zes of zeven mannen aan boord

hadden en een van dezelve heistte een zeil op, dat niet hooger ſcheen te reiken dan zes voeten boven het boord van de boot en dat, toen 'er eene ligte regenbui viel, nedergelaaten en in eene tent veranderd wierd. De kano, die ons naar zee volgde, haalde een zeil bij, niet ongelijk aan een emmer-zeil en bijna zoo hoog als eene Engelſche boot van die grootte zou gevoerd hebben.

Het volk, dat regt over het ſchip op ſtrand bleef, deed verſcheiden ſeinen; doch of zij ten oogmerk hadden ons wegtejaagen, dan wel ons aan ſtrand te nodigen, is niet ligt te bepaalen; wij beandwoordden dezelve met het zwaaien van onze hoeden en met ſchreeuwen en zij andwoordden weder met ook te roepen. Wij ſtelden hunne geneigdheid niet op den toets met te onderneemen te landen; omdat wij, vermits het eiland van weinig belang was en wij niets nodig hadden van hetgeen het op kon leveren, het onvoorzigtig zoo wel als wreed rekenden eenen ſtrijd te waagen, waarin de inboorlingen door onze grooter magt afbreuk zouden geleden hebben, enkel om eene ijdele nieuwsgierigheid te voldoen, voornamelijk wijl wij verwagtten weldra het eiland te zullen vinden, daar ons belast was onze ſterrekundige waarneeming te doen, en welks inwooners ons waarſchijnlijk zonder tegenkanting zouden ontvangen, naardien zij onze ſterkte reeds kenden en die ons ook een gereed en vreedzaam ont-

onthaal onder de nabuurige volkeren zouden kunnen bezorgen, zoo wij zulks verlangden.

Wij gaven deezen eilanden den naam van de *Groep-eilanden.*

Den zevenden des morgens omtrent ten half zeven, juist bij het aanbreeken van den dag, ontdekten wij een ander eiland ten Noorden, dat wij oordeelden omtrent vier mijlen in den omtrek te hebben. Het land lag zeer laag en daar was een water in het midden; daar ſcheen enig houtgewas op te ſtaan en het zag 'er groen en aangenaam uit; doch wij zagen noch kokos-boomen, noch inwooneren; het had egter overvloed van vogelen en daarom gaven wij het den naam van het *Vogelen-eiland.* Het ligt op de Zuider-Breedte van 17° 48′ en op de Wester-Lengte van 143° 35′, op tien mijlen afſtands van het Westlijk eind van de *Groep-eilanden* in de ſtrekking van W. ¼ N. De afwijking van het kompas was hier 6° 32′ Oostlijk.

Den agtſten, omtrent ten twee uuren in den agtermiddag, zagen wij land in het Noorden en kwamen omtrent zonne-ondergang regt over hetzelve op den afſtand van omtrent twee mijlen. Het bleek eene dubbele rei van laage met hout bedekte eilanden te zijn, door klippen aan elkanderen verbonden, zoo dat zij maar een eiland vormden in de gedaante van eene ellipſis of eirond, met een meir in het midden. De kleine

eilanden en reien klippen, die het meir omringen, hebben het voorkoomen van eene keten en daarom gaven wij het den naam van *Chain Island* (*Keten-eiland*). Het ſcheen omtrent vijftien mijlen lang te zijn in de ſtrekking van N. W. en. Z. O. en deszelfs breedte omtrent vijf Engelſche mijlen. De boomen, die op hetzelve ſtonden, ſcheenen zwaar te zijn en wij zagen op verſchillende plaatſen rook van tusſchen dezelve opgaan, een zeeker teken dat het bewoond was. Het midden ligt op de Zuider-Breedte van 17° 23′, op de Wester-Lengte van 145° 54′ en op den afſtand van vijf en veertig mijlen van het *Vogelen-eiland* in de ſtrekking van W. ten N. De afwijking van het kompas bevonden wij hier, door verſcheiden azimuths 4° 54′ O. te zijn.

Den tienden na dat wij eenen ſtormachtigen nagt hadden uitgeſtaan met donder en regen, was het 's morgens mistig tot omtrent negen uuren, wanneer de mist opklaarde en wij het eiland zagen, aan het welk Kapitein WALLIS, die het de eerſte ontdekte, den naam gaf van *Osnabrugs-eiland* en dat bij de inboorlingen *Maitea* genoemd wordt; het was omtrent vijf mijlen N. W. ten W. van ons af. Het is een hoog rond eiland, niet boven eene mijl in omtrek, op enige plaatſen met boomen bedekt en op andere eene kaale rots. Uit het oogpunt, waaruit wij het zagen, vertoonde het

het zig als een hoed met eenen hoogen bol; maar als men het ten Noorden van zig af ziet, heeft de top meer de gedaante van een dak van een huis. Wij gisten deszelfs Breedte 17° 48′ *Z.* en deszelfs Lengte 148° 10′ W. te zijn, en deszelfs afstand van *Keten-eiland* 44 mijlen, in de strekking van W. ten *Z.*

AGTSTE

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aankomst van de Endeavour *aan het eiland* Otahiti, *door Kapitein* WALLIS, Konings George III Eiland *genoemd. Reglement omtrent het mangelen met de inboorlingen. Omſtandigheden van een bezoek aan twee Opperhoofden des eilands.*

Omtrent ten een uur na den middag, op maandag den tienden April, riepen enige van ons volk, die naar het eiland, waarnaar wij beſtemd waren, op den uitkijk ſtonden, dat zij vooruit land zagen, aan dat gedeelte van den gezigteinder, daar wij verwagtten het te zullen ontwaaren; maar het was zoo flaauw, dat het nog tot zonne-ondergang eene zaak van geſchil bleef of 'er land in het gezigt ware dan niet. Des anderen daags 's morgens ten zes uuren bleek het egter dat zij, welke gezegd hadden dat zij land ontdekten, zig niet bedrogen hadden; het vertoonde zig zeer hoog en bergachtig, zig uitſtrekkende van W. ten Z. ¼ Z. tot W. ten N. ¼ N. wij erkenden het voor hetzelfde eiland, dat Kapitein WALLIS, *Koning George* III *eiland* genoemd had. Wij wierden verhinderd in het te

na-

Pl. II.

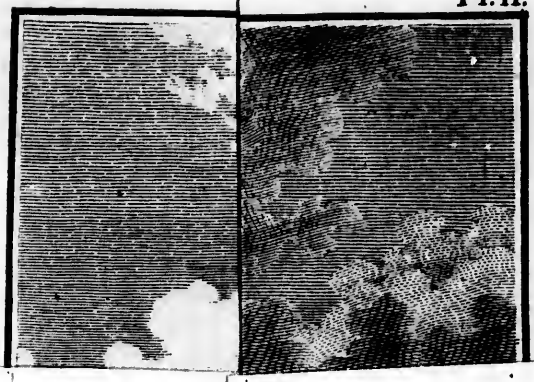

Gezigt van Matavia-B
aan het Eiland Otahit

Sculpt: apud. J. S. Klauber aug. Vind.

an Matavia-Baai
Eiland Otahiti.
Klauber aug. Vind. 1793.

na-

N°. II.
149°30'N.
149°10'
KAAP VENUS
avai Bani
17°30'

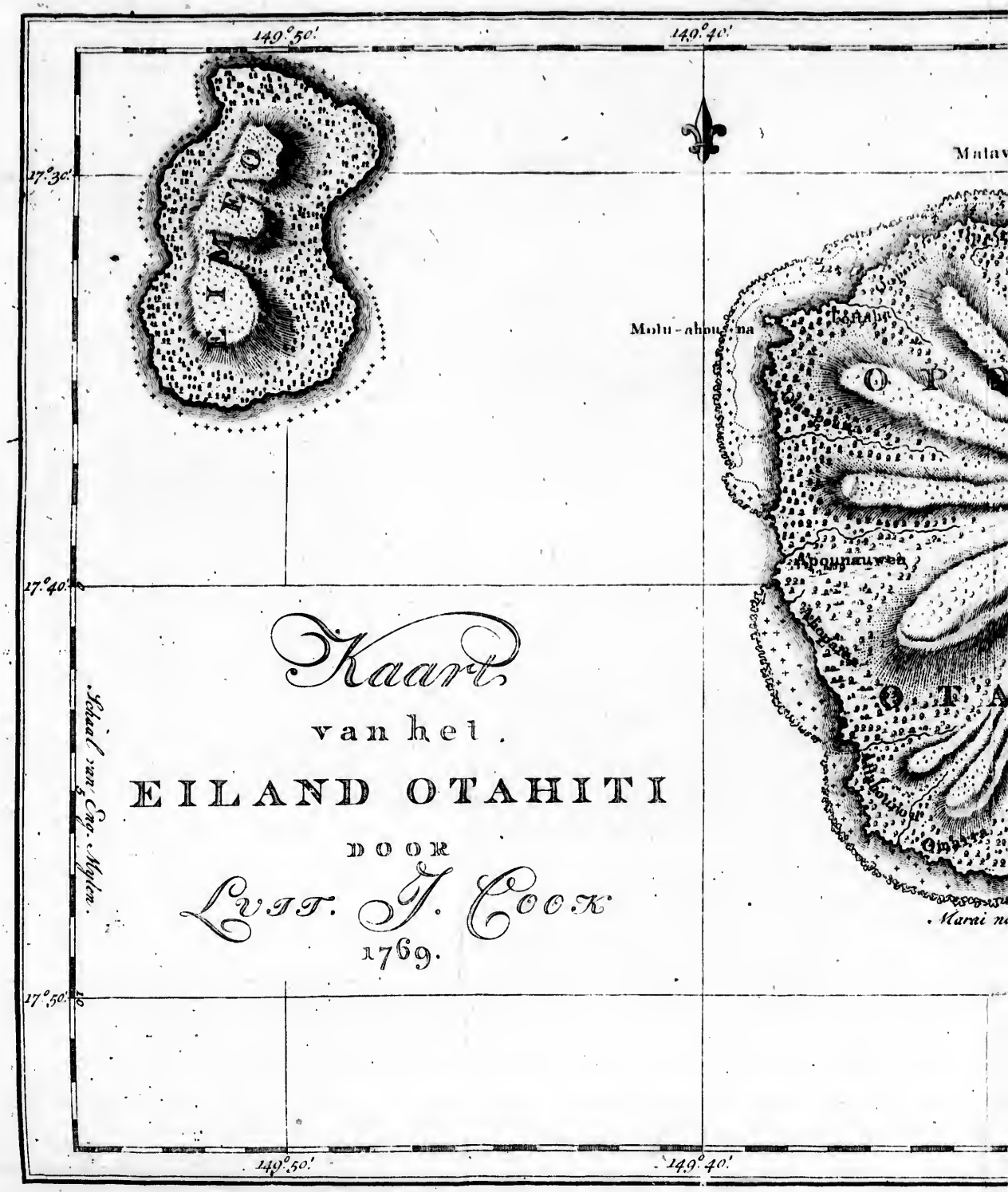
149°.50'
149°.40'
17°.30'
17°.40'
17°.50'
Kaart
van het
EILAND OTAHITI
DOOR
Luit. J. Cook
1769.
Schaal van Eng. Mylen.
Malav
Mahu-ahou-na
Apoumaurou
Maraï n

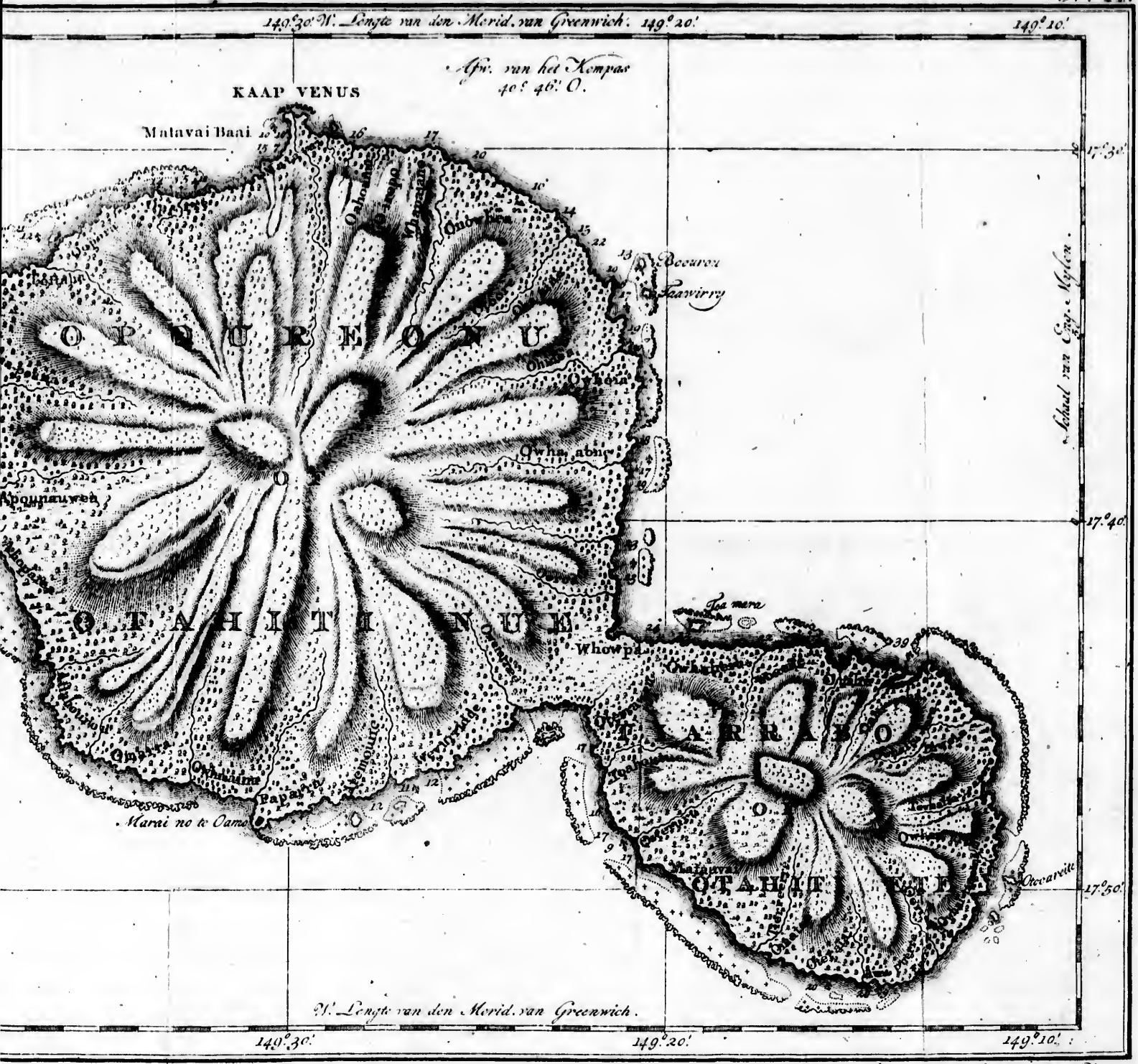

Sculpt. apud J. & I. Klauber Aug. Vind. 1794.

naderen door den flaauwen wind en door ſtilte, zoo dat wij 'er des morgens van den twaalfden weinig nader bij waren dan des avonds te vooren; maar omtrent ten zeven uuren kwam 'er een zugtjen en voor elf uuren zag men verſcheiden kanoos, die naar het ſchip afkwamen; daar waren egter ſlegts weinige, die digt bij ons wilden koomen, en het volk, hetwelk zig in die bevond, welke het waagden, kon niet overgehaald worden om bij ons aan boord te koomen. In elke kanoo waren jonge platanen en takken van eenen boom, welken de Indiaanen *E' Midho* noemen; deeze takken wierden, gelijk wij naderhand vernamen, medegebragt als tekenen van vrede en vriendſchap en het volk in eene der kanoos reikte ons dezelve langs het boord van het ſchip toe, terwijl zij ons met den grootſten ernst tekenen deeden, welke wij niet ten eerſten verſtonden; eindelijk raadden wij dat zij begeerden dat deeze zinnebeeldige tekenen op de eene of andere uitſteekende plaats van het ſchip zouden gezet worden; waarom wij dezelve terſtond in het wand ſtaken, waarover zij het grootst genoegen betoonden. Toen kogten wij hetgeen zij medegebragt hadden, beſtaande in kokos-nooten en verſcheiden ſoorten van vrugten, die ons, na zulk eene lange zee-reis, zeer aangenaam waren.

Wij ſtevenden den gantſchen nagt met klein zeil, peilende van 22 tot 12 vademen, en omtrent

trent ten zeven uuren in den morgen kwamen wij ten anker op dertien vademen waters in *Port-royal-baai*, door de inboorlingen *Matavai* genaamd. Wij wierden onmiddelijk van inboorlingen in hunne kanoos omringd, die ons kokos-nooten, vrugten, naar appelen gelijkende, brood-vrugten en enige kleine visschen, voor koraalen en andere beuzelingen gaven. Zij hadden eene bigge bij zig, die zij niet verlaaten wilden dan voor eene bijl, waarom wij dezelve weigerden te koopen, omdat wij wisten dat, zoo wij hun nu eene bijl voor eene big gaven, zij naderhand de biggen nooit minder zouden willen verkoopen en wij konden 'er zoo veele niet tot dien prijs koopen als wij waarschijnlijk nodig zouden hebben. De brood-vrugt groeit aan eenen boom omtrent van de grootte van eenen middelmaatigen eik; deszelfs bladeren zijn dikwijls anderhalven voet lang, van eene langwerpige gedaante, diep uitgerand, gelijk die des vijgenbooms, naar welken zij gelijken in zelfstandigheid en kleur en in het melk-wit sap, dat zij uitgeeven, als zij gebrooken worden. De vrugt is omtrent van de grootte en gedaante van een kinder-hoofd en de oppervlakte van dezelve is netswijze gevormd niet ongelijk aan die van een truffel: zij is met eene dunne schil bedekt en heeft een steel omtrent zoo groot als een klein mesfen hegt; het eetbaar gedeelte is tusschen de schil en het klokhuis;

Tak van den Broodboom met de Vrugt.

Sculpt. apud J. C. Schlauber Amst. Vind. 1793.

huis; het is zoo wit als ſneeuw en enigzints van zelfſtandigheid als nieuwbakken brood; men ſnijdt het in drie of vier deelen en braadt het, alvorens men het eet; de ſmaak is laf, en wat zoet, enigzints gelijkende naar het kruim van tarwen brood met ſtoelen van artichokken gemengd.

Onder degeene, die aan het ſchip kwamen, was een oud man, wiens naam, gelijk wij naderhand hoorden, OWHAW was en die terſtond gekend wierd door den Heer GORE en verſcheiden andere, die met Kapitein WALLIS aan dit eiland geweest waren. Naardien men mij berichtede dat hij hun van veel dienst geweest was, ging ik hem met enige andere aan boord en was bijzonder oplettend om alles te doen wat hem aangenaam kon zijn, in hoop dat hij ons ook van dienst zoude kunnen wezen.

Naardien ons verblijf alhier waarſchijnlijk niet van korten duur ſtond te wezen, en het nodig was dat de koopwaaren, welke wij tot mangeling met de inboorlingen medegebragt hadden, niet in waarde verminderden, hetgeen voorzeeker geſchied zou zijn, als iedereen vrijheid gehad had om te geeven wat hem goed dagt voor hetgeen hij koopen zoude, terwijl 'er noodzaaklijk verwarring en geſchillen moeſten ontſtaan, als 'er geen reglement op de markt was, zoo ſtel-

ſtelde ik de volgende artijkelen op en beval dat zij ſtiptlijk naargekoomen zouden worden.

Artijkelen, naar welke iedereen, behoorende in of tot Zijner Majeſteit ſchip de Endeavour *zig zal hebben te gedraagen, tot beter vaſtſtelling van eenen regelmaatigen en gelijken koophandel van eetwaaren enz. met de inwooneren van* George-eiland.

I.

„ Men zal door alle betamelijke middelen „ vriendſchap met de inboorlingen zoeken aan- „ tekweeken en hen met alle bedenklijke mensch- „ lievendheid behandelen. "

II.

„ Daar zullen een of meer geſchikte perſoo- „ nen aangeſteld worden, om met de inboor- „ lingen handel te drijven voor alle ſoorten van „ eetwaaren, vrugten en andere voortbrengze- „ len van den grond; en geen officier of ma- „ troos, of iemand anders, tot het ſchip behoo- „ rende, buiten die, welke daartoe benoemd zul- „ len worden, zal enige ſoort van voorraad, „ vrugten of andere voortbrengzelen van den „ grond

„ grond koopen of daarover handelen om te koo-
„ pen, tenzij hij verlof daartoe bekoomen heeft."

III.

„ Elk die aan land tot enig werk hoegenaamd
„ gebruikt wordt, zal zig daarvan naauwkeurig-
„ lijk kwijten; en zoo hij door nalaatigheid iets
„ van zijne wapenen of gereedschap verliest, of
„ laat steelen, zal hem de volle waarde van zijn
„ maandgeld afgetrokken worden, volgens het
„ gewoon gebruik in den zee-dienst en hij zal
„ daarenboven gestraft worden naar den aart van
„ zijn misdrijf."

IV.

„ Op deeze wijze zullen ook gestraft worden
„ alle de geene, die iets van des schips voor-
„ raad, van welken aart ook, verspillen, ver-
„ mangelen, of aanbieden te vermangelen."

V.

„ Men zal geenerlei ijzer of iets dat van ijzer
„ gemaakt is, noch enige soort van doek, noch
„ andere nuttige en noodzaaklijke artijkelen voor
„ iets anders in ruiling geeven dan voor eetwaa-
„ ren."

J. COOK.

Zoo dra het ſchip wel bezorgd was, begaf ik mij naar den wal met de Heeren BANKS en SOLANDER, eenen troep manſchappen onder de wapenen en onzen vriend OWHAW. Wij wierden aan de boot door enige honderden inboorlingen ontvangen, die ons ten minſten met hunne oogen verwellekoomden, ſchoon zij met zulk een diep ontzag getroffen waren, dat de eerſte, die ons naderde, zoo laag nederboog, dat hij bijna op handen en voeten kroop. Het is aanmerkenswaerdig dat hij, even als het volk in de kanoos, ons hetzelfde zinnebeeld van vrede aanbood, dat, gelijk bekend is, onder de oude magtige volkeren van het Noorder halfrond in gebruik geweest is, eenen groenen tak. Wij namen denzelven met oogen en gebaerden van vriendlijkheid en vergenoegen aan en, merkende dat elk van hun eenen in zijne hand hield, plukten wij terſtond ook elk eenen tak en droegen dien op dezelfde wijze in onze handen.

Zij gongen omtrent eene halve Engelſche mijl met ons voort, door OWHAW geleid, naar den kant van de plaats daar de *Dolphijn* water ingenoomen had; toen ſtonden zij in eens ſtil en, den grond ontbloot hebbende door alle de planten, die 'er op groeiden wegteruimen, wierpen de voornaamſte perſoonen onder hen hunne groene takken op de kaale plek en maakten tekenen dat wij hetzelfde zouden doen; wij toonden ons terſtond

ſtond gewillig om hen intevolgen en, om de plegtigheid nog meerder luiſter bijtezetten, liet ik de ſoldaaten in gelederen ſchaaren en, in orde voorbijtrekkende, wierp ieder zijnen tak op die der Indiaanen en wij volgden hun voorbeeld. Toen trokken wij voort en, toen wij aan de water-plaats kwamen, wierd ons door teekenen te kennen gegeeven dat wij dien grond konden inneemen, maar hij was juist niet geſchikt voor ons oogmerk. Geduurende onzen tocht hadden zij hunne eerſte beſchroomdheid over onze meerderheid in magt afgelegd en wij waren gemeenzaam geworden: zij verlieten met ons de waterplaats en namen eenen omweg door de bosſchen: Onder het voortgaan deelden wij koraalen en andere kleine geſchenken onder hen uit en hadden het genoegen te zien dat zij 'er zeer mede in hunnen ſchik waren. De omweg, dien wij namen, was wel vier of vijf Engelſche mijlen verre door bosſchen van boomen, die met kokos-nooten en brood-vrugten belaaden waren en de aangenaamſte ſchaduw verleenden. Onder deeze boomen ſtonden de wooningen van het volk, beſtaande meeſtendeels uit een dak zonder muuren, en het geheel toneel vertoonde levendig de dichterlijke fabelen van Arcadia. Wij merkten egter, niet zonder eenigen ſpijt op, dat wij, geduurende onze geheele wandeling, ſlegts twee varkens en in het geheel geen gevogelte gezien hadden. Zij van ons ge-

zelſchap, die hier met den *Dolphijn* geweest waren, zeiden ons dat geene van het volk, dat wij als nog gezien hadden, van de eerſte klaſſe waren; zij gisten dat de Opperhoofden verhuisd waren en, toen zij ons aan de plaats bragten daar hetgeen zij het paleis der Koningin noemden geſtaan had, vonden wij dat 'er geene ſpooren meer van overig waren; wij beſlooten dan des anderendaags 's morgens terugtekeeren en ons best te doen om den *Adel* in hunne verblijfplaatzen te ontdekken.

Doch in den morgen, voor wij het ſchip verlaaten konden, kwamen verſcheiden kanoos naar ons toe, de meeſte uit het Westen, van welke twee volk in hadden, dat uit hunne kleeding en houding van eenen hoogeren rang ſcheen te zijn; van deeze kwamen twee aan boord en elk koos zijnen vriend; een hunner, wiens naam wij vernamen MATAHAH te zijn, koos den Heer BANKS en de ander mij: deeze plegtigheid beſtond in een groot deel hunner klederen af en op ons te leggen. Wij daarentegens booden e'ken van hun eene bijl en enige koraalen aan. Kort daarop beduidden zij ons door tekenen dat wij met hun zouden gaan naar de plaats, daar zij woonden, wijzende naar het *Z.* W. en naardien ik gaerne eene gemaklijker haven wilde vinden en den aart van dit volk ook nader wenschte te onderzoeken, bewilligde ik in hun verzoek.

Ik

Ik liet dan twee booten uitzetten en ſcheepte mij met de Heeren BANKS en SOLANDER, de andere Heeren, en onze twee Indiaanſche vrienden in tot deezen tocht. Na dat wij omtrent eene zee-mijl voortgeroeid waren, maakten zij tekenen dat wij aan land zouden gaan en gaven ons te verſtaan dat deeze de plaats van hun verblijf was. Wij ſtapten dan aan den wal onder enige honderden inboorlingen, die ons in een huis bragten, hetwelk veel langer was dan alle die wij tot nog toe gezien hadden. Hetzelve ingegaan zijnde, zagen wij eenen man van middelbaare jaaren, wiens naam wij naderhand ontdekten TOOTAHAH te zijn; daar wierden onmiddelijk matten voor ons geſpreid en wij wierden verzogt regt tegens over hem nedertezitten. Korten tijd na dat wij nedergezeten waren, beval hij eenen haan en eene hen te brengen, welke hij den Heere BANKS en mij aanbood; wij namen het geſchenk aan en kort daarop kreegen wij elk een ſtuk doek, op hunne wijze welriekende gemaakt, dat gantſch niet onaangenaam was, hetwelk zij zig veel moeite gaven om te doen opmerken. Het ſtuk, dat den Heer BANKS wierd aangeboden, was elf ellen lang en twee breed, voor welk hij als een tegengeſchenk hem eenen zijden halsdoek met kant, dien hij juist aan had, en eenen linnen zak-neusdoek ſchonk. TOOTAHAH tooide zig onmiddelijk met deezen

nieuwen opſchik met een gelaat van welbehaagen en vergenoegen. Maar het is nu tijd om iets van de juffers te zeggen.

Kort na dat wij onze geſchenken met TOOTAHAH gewisſeld hadden, bragten zij ons in verſcheiden groote huizen, waarin wij met groote vrijheid omwandelden: zij betoonden ons alle de beleefdheid, welke wij, in onzen toeſtand, aanneemen konden en ſcheenen aan haaren kant niet zoo naauwgezet te zijn dat zij het kwalijk genoomen zouden hebben zoo wij die nog verder uitgeſtrekt hadden. De huizen, die, gelijk ik hier voor reeds opgemerkt heb, alle open zijn, hebbende niets dan een dak, verleenden geene afgezonderde plaats; maar de juffers, die menigmaalen op de matten op den grond weezen en somtijds op dezelve gongen zitten en ons dan naar zig trokken, gaven ons duidlijk te kennen dat zij minder verlegen waren van gezien te zullen worden dan wij.

Wij namen afſcheid van dat vriendlijk Opperhoofd, en vervolgden onzen weg langs het ſtrand; toen wij omtrent eene Engelſche mijl voortgegaan waren, ontmoeteden wij, aan het hoofd van eene menigte volks, een ander Opperhoofd, wiens naam was TUBOURAI TAMAIDE, met welk wij ook een verdrag van vrede moeſten aangaan, welke plegtigheid ons nu beter bekend geworden was. Den tak, dien hij ons aanbood,

van

van hem ontvangen, en hem eenen anderen in de plaats gegeeven hebbende, leiden wij onze handen op onze ſlinker borst en ſpraken het woord *Taio*, dat wij onderſtelden *Vriend* te beteekenen; toen gaf ons het Opperhoofd te verſtaan dat, zoo wij verkoozen te eeten, hij ſpijs voor ons klaar had. Wij namen zijne aanbieding aan en deeden een zeer hartlijk maal met visch, broodvrugt, kokos-nooten en platanen, op hunne wijze toebereid; zij eeten ſommige van hunne visſchen raauw en men bood ons ook raauwen visch aan, ſchoon wij dat gedeelte van het onthaal affloegen.

Geduurende dit bezoek deed eene vrouw van onzen edelmoedigen gastheer, TOMIO genaamd, den Heer BANKS de eer van zig op dezelfde mat, digt bij hem, te plaatſen. TOMIO was juist niet in den eerſten bloei haarer jeugd en ſcheen ook niet in ſchoonheid uitgemunt te hebben, waarom hij haar ook juist, geloof ik, het vleiendſt onthaal niet deed; tot meerder ſpijt voor haar geviel het dat hij, een zeer aardig meisjen onder de menigte ziende, zonder op de waerdigheid van zijne gezellin acht te ſlaan, haar wenkte bij hem te koomen; het meisjen, zig wat hebbende laaten bidden, kwam eindelijk aan de andere zijde naast hem zitten; hij overlaadde haar met koraalen en allerleie ſchitterende beuzelingen, die haar behaagen konden: zijne Prinſes, ſchoon

enigzints ſpijtig dat hij haare medevrijſter den voorrang gaf, liet egter niet af hem beleefdheden te bewijzen, maar bleef hem ijverig bedienen van melk uit de kokos-nooten en andere lekkernijen, die binnen haar bereik waren. Dit toneel zou misſchien merkwaerdiger en belangrijker geworden zijn, ware het niet eensklaps afgebrooken geworden door een voorval van eenen ernſtiger aart. Juist op deezen tijd klaagden Doctor SOLANDER en de Heer MONKHOUSE dat hunne zakken beſtoolen waren. Doctor SOLANDER was een verrekijkertjen in een chagrijnen kokertjen kwijt en de Heer MONKHOUSE zijne ſnuifdoos. Dit voorval ſtoorde ongelukkig de vrolijkheid van het gezelſchap. Men klaagde den dieſtal aan het Opperhoofd en, om de zaak meer gewigt bijtezetten, ſprong de Heer BANKS op en ſtampte als in drift de kolf van zijnen ſnaphaan tegens den grond: het gantſche gezelſchap wierd door deeze daad en het gedruis, dat zij maakte, met ſchrik bevangen, zoo dat alle de inboorlingen met de uiterſte overhaaſting ten huis uit vlugteden, uitgezonderd het Opperhoofd, drie vrouwen en twee of drie andere, die aan hunne klederen van eenen hoogen rang ſcheenen te zijn.

Het Opperhoofd, op wiens gelaat ſpijt en ſchaamte te leezen waren, nam den Heer BANKS bij de hand en geleidde hem naar eenen hoop

doek,

doek, dat aan het ander eind van het huis lag; die bood hij hem ſtuk voor ſtuk aan, hem door tekenen te kennen geevende dat, zoo dit het kwaad, dat 'er gedaan was, vergoeden konde, hij 'er een gedeelte van konde naar zig neemen, of, zoo hij wilde, dat alles. De Heer BANKS leide het neder en gaf hem te verſtaan dat hij niets nodig had dan hetgeen hem oneerlijk ontvreemd was. Toen gong TOUBOURAI TAMAIDE haaſtig het huis uit, terwijl hij den Heer BANKS bij zijn wijf TOMIO liet (die, geduurende dit geheel toneel van ſchrik en verwarring, altoos aan zijne zijde gebleven was) en hem zijn verlangen te kennen gaf, dat hij daar blijven zoude tot hij wederkwam. De Heer BANKS gong dan nederzitten en ſprak omtrent een half uur met haar zoo goed hij kon door tekenen. Toen kwam het Opperhoofd terug met de ſnuif doos en den koker van het verrekijkertjen in de hand, welke hij, met een gelaat, waarop de blijdſchap met eene kragt van uitdrukking geſchilderd ſtond, die dit volk van alle andere onderſcheidt, aan de eigenaars overhandigde. De koker van het kijkertjen, geopend zijnde, wierd egter ledig bevonden; op deeze ontdekking veranderde zijn gelaat in een oogwenk, en, den Heer BANKS wederom bij de hand vattende, ijlde hij uit het huis, zonder een woord te ſpreeken, en geleidde hem langs ſtrand met den grootſten ſpoed: Toen

zij omtrent eene Engelſche mijl van het huis af waren, kwam hun eene vrouw te gemoet, die hem een ſtuk doek over gaf, dat hij in haast van haar aannam, terwijl hij zig vervolgens met hetzelve in de hand voorwaarts ſpoedde. Doctor SOLANDER en de Heer MONKHOUSE waren hen gevolgd, en eindelijk kwamen zij aan een huis, daar zij door eene vrouw ontvangen wierden, welke hij het doek gaf, terwijl hij de Heeren te verſtaan gaf dat zij haar enige glaazen koraalen zouden geeven. Dit deeden zij terſtond; en de koraalen en het doek op den grond gelegd zijnde, gong de vrouw uit, en kwam in omtrent een half uur terug met het verrekijkertjen, dezelfde vreugde betoonende als het Opperhoofd te vooren had laaten blijken. Nu gaf men de glaazen koraalen terug, met een onverzettelijk beſluit van dezelve niet aanteneemen, en het doek wierd met dezelfde hardnekkigheid den Heer SOLANDER opgedrongen, als eene vergoeding voor het ongelijk, dat hem was aangedaan. Hij kon niet voorbij het doek aanteneemen, maar hij drong op zijne beurt dat de vrouw een nieuw geſchenk van koraalen van hun ontvangen zoude. Het zal misſchien niet gemaklijk vallen reden te geeven van alle de ſtappen, die gedaan wierden om deeze verrekijker en ſnuifdoos wedertekrijgen; doch zulks moet ook niet vreemd voorkoomen, als men bedenkt,

dat

dat het onder een volk geſchiedde, welks taal, regeering en zeden ons zelfs nu nog onvolmaakt bekend zijn; zij toonen egter, over het geheel, een verſtand en eenen invloed, die elk ſtelzel van regeering eer aan zou doen, hoe regelmaatig en hoe volmaakt het ook wezen mogt. Des avonds omtrent zes uuren keerden wij naar het ſchip terug.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verkiezing van eene plaats tot eene ſterrenſchouwplaats en eene Sterkte. Tocht in de bosſchen en deszelfs gevolgen. Oprigting van de Sterkte. Bezoek van verſcheiden Opperhoofden aan boord en aan het Fort. Beſchrijving van de ſpeeltuigen der Inboorlingen en van de wijze, waarop zij over hunne dooden beſchikken.

Den volgenden morgen, zijnde 's ſaturdags den vijftienden, kwamen verſcheiden Opperhoofden, welke wij daags te vooren gezien hadden, aan boord, varkens, brood-vrugten en andere ververſchingen met zig brengende, voor welke wij hun bijlen en linnen en andere dingen, welke hun aangenaamst waren, in de plaats ſchonken.

Naardien ik op de kleine reis, welke ik in het Westen van het eiland gedaan had, geene betere haven gevonden had dan die, in welke wij lagen, beſloot ik aan den wal te gaan en de eene of andere plaats, welke het geſchut van het ſchip zou kunnen beſtrijken, uittekiezen, om aldaar eene kleine Sterkte, tot onze verdediging, aanteleggen en ons gereed te maaken onze ſterrekundige waarneemingen te doen.

Ik

Ik nam dan eene bende van ons volk en landde zonder uitſtel, verzeld van den Heer BANKS, Doctor SOLANDER en onzen Sterrekundige, den Heer GREEN. Wij bepaalden ons welhaast tot een ſtuk gronds, op het zandig ſtrand, aan de N. W. punt van de baai, dat in alle opzigten tot ons oogmerk bekwaam en niet digt bij enige wooning der inboorlingen was. Den grond, welken wij meenden te bezetten, afgeſtooken hebbende, wierd 'er eene kleine tent, den Heer BANKS toebehoorende, welke wij tot dat einde aan den wal gebragt hadden, opgezet; ondertusſchen was 'er eene groote menigte volks rondom ons verzameld, doch, naar het ſcheen, enkel om te kijken, naardien zij geenerleie wapenen bij zig hadden. Ik gaf hun egter te verſtaan dat niemand hunner binnen de linie zoude koomen, welke ik getrokken had, uitgezonderd eenen, die een Opperhoofd geleek te zijn en OWHAW. Ik vervoegde mij tot deeze twee en zogt hen door tekenen te doen verſtaan dat wij den afgeſtooken grond nodig hadden om daar enige nagten te ſlaapen, en dat wij dan weder vertrekken zouden. Of ik verſtaan wierde kan ik niet met zeekerheid zeggen; maar het volk gedroeg zig met eene gehoorzaamheid en eenen eerbied, die ons verwonderde en behaagde; zij gongen vreedzaam buiten den kring nederzitten en keeken toe, zonder ons te ſtooren, tot wij ge-

gedaan hadden, hetgeen meer dan twee uuren aanliep. Naardien wij ſlegts twee varkens en geen gevogelte gezien hadden, toen wij laatst op deeze plaats aan wal geweest waren en eene wandeling in het land gedaan hadden, gisten wij dat men dezelve, bij onze aankomst, verder landwaarts in gebragt had, en des te meer, omdat OWHAW door tekenen ſterk bij ons aanhield dat wij niet in de bosſchen zouden gaan, hetgeen wij egter, en deels om deeze reden, voorneemens waren te doen. Na dat wij dan dertien zee-ſoldaaten met eenen Onder-officier bij de tent geplaatst hadden om die te bewaaren, vertrokken wij, van een groot getal inboorlingen gevolgd. Zoo als wij bezig waren over een riviertjen, dat in onzen weg lag, te trekken, zagen wij enige Eenden, op welke de Heer BANKS, zoo dra hij over was, ſchoot, en waarvan hij gevallig drie met dezelfde ſchoot doodde; dit jaagde hun den grootſten ſchrik aan, zoo dat de meeste eensklaps ter aarde vielen, als of zij ook door dezelfde ſchoot geveld waren; zij bekwamen egter welhaast weder van hunne ontſteltenis en wij vervolgden onzen weg; maar wij waren niet veel verder voortgegaan, wanneer wij door twee ſchooten, welke wij bij de wagt aan de tent hoorden afgaan, ontrust wierden. Wij waren toen enigzints van malkanderen afgedwaald; maar OWHAW riep ons onmiddelijk bij

den

den anderen en zond, door met de hand te wenken, alle de Indiaanen, die ons volgden, weg, uitgezonderd drie, die elk, als een pand van vrede aan hunnen kant, en een verzoek dat wij van onzen kant hetzelfde wilden betragten, haastig eenen tak van de boomen braken en met denzelven in de hand naar ons toe kwamen. Naardien wij maar al te veel reden hadden om te vreezen dat 'er een ongeval gebeurd was, ſpoedden wij ons terug na de tent, van welke wij niet meer dan eene halve Engelſche mijl verwijderd waren, en, toen wij daar kwamen, vonden wij dezelve van al het volk, behalven van onze wagt, verlaaten.

Wij vernamen dat een van de Indiaanen, die bij de tent gebleven waren na dat wij dezelve verlaaten hadden, zijne kans had waargenoomen en, de ſchildwagt onverhoeds overvallende, hem zijnen ſnaphaan ontrukt had. Hierop had de Onder-officier, een Adelborst, die over de bende het bevel had, misſchien uit vrees voor verder geweld, misſchien uit de natuurlijke zugt om zijne nieuw verkregen magt te gebruiken, of veelligt uit wreedheid van aart, de zeeſoldaaten bevoolen vuur te geeven; de manſchappen hadden met even zoo weinig overleg en menschlievendheid als de Adelborst terſtond hunne geweeren in het digst van de vlugtende menigte gelost, die uit meer dan honderd in-

boor-

boorlingen beſtond, en, ziende dat de dief niet viel, hadden zij hem vervolgd en dood geſchoten. Wij vernamen naderhand dat geene der overige gedood of gekwetst waren geworden.

OWHAW, die ons niet verlaaten had, ziende dat wij nu geheel alleen waren, verzamelde enige van degeene, die weggevloden waren, ſchoon niet zonder enige moeite, en ſchikte hen rondom ons: Wij tragteden ons volk, zoo goed wij konden, te regtvaerdigen, en de Indiaanen te overtuigen dat, zoo zij ons geen leed deeden, wij hun ook geen leed zouden doen: Zij vertrokken zonder enigen ſchijn van wantrouwen of gevoeligheid, en wij ſtreeken onze tent en keerden naar het ſchip, geenzints vergenoegd over hetgeen 'er dien dag was voorgevallen.

Toen wij ons volk naauwkeuriger ondervroegen en toonden dat wij hun gedrag niet konden goed keuren, bragten zij bij, dat de ſchildwagt, wiens ſnaphaan hem afgenoomen was, gewelddaadig was aangerand en ter neder geſmeten en dat de kaerel, die hem den ſnaphaan ontnoomen had, hem naderhand nog eenen ſtoot gegeeven had, voor 'er bevel gegeeven was van te vuuren. Men merkte ook aan dat OWHAW, zoo niet zekere kennis, ten minſten vermoeden gehad had dat 'er iets tegens ons volk in de tent ondernoomen zoude worden, hetgeen hem zoo ernſtig alle moeite had doen aanwenden om

ons

ons overtehaalen dezelve niet te verlaaten; maar andere ſchreeven zijne aanzoeken toe aan het verlangen dat wij ons tot het ſtrand bepaalen zouden en niet landwaards in gaan; men merkte verder op dat noch OWHAW, noch de Opperhoofden, die bij ons gebleven waren, na dat hij al het overig volk weggezonden had, uit het ſchieten aan de tent opgemaakt zouden hebben, dat de vrede gebrooken was, zoo zij geene reden gehad hadden om te vermoeden dat 'er door hunne landslieden iets bedreven ware, vooral naardien de Heer BANKS even te vooren op eenden had geſchoten, en dat zij egter uit dat geluid hadden gegist dat de rust verſtoord was. gelijk daaruit klaar bleek dat zij met hunne handen, het volk gewenkt hadden uit elkanderen te gaan en terſtond groene takken geplukt hadden. Hoedanig ondertusſchen de wezenlijke omſtandigheden van dit ongelukkig voorval, en welke van deeze giſſingen gegrond waren, kan nooit met zeekerheid geweeten worden.

Den volgenden morgen lieten zig ſlegts weinig inboorlingen op het ſtrand zien en geen hunner kwam af naar het ſchip. Dit overtuigde ons dat onze poogingen om hen van hunne vrees te doen bekoomen, geene goede uitwerking gehad hadden, en wij merkten met bijzonder leedwezen, dat wij zelfs door OWHAW verlaaten waren, die tot hiertoe zoo ſtandvastig in zijne verknogt-

heid en zoo ijverig geweest was in het vernieuwen van den verstoorden vrede.

Alles zig dus ongunstig laatende aanzien, haalde ik het schip nader bij land, en vertuide het zoodanig, dat het het geheel Noord-Oostlijk gedeelte van de baai bestreek, bijzonderlijk de plaats, welke ik had uitgekozen om eene Sterkte aanteleggen. Des avonds voer ik egter naar den wal, enkel met het volk van de boot en enige van onze Heeren. De inboorlingen verzamelden zig rondom ons, doch niet in zoo groot getal als voorheen; daar waren 'er, geloof ik, slegts tusschen dertig en veertig, en zij verkogten ons kokos-nooten en andere vrugten, naar allen schijn zoo vriendschaplijk als van te vooren.

Den zeventienden, des morgens vroeg, hadden wij het ongeluk den Heer BUCHAN, welken de Heer BANKS als landschap- en beelden-schilder had medegenoomen, te verliezen. Hij was een bedaard, ijverig en schrander jongman, en wierd door den Heer BANKS zeer betreurd, die gehoopt had, door middel van zijne konst, zijne vrienden in Engeland afbeeldingen te hebben kunnen mededeelen van dit land en deszelfs inwooneren, welke niemand aan boord met zoo veel naauwkeurigheid en sierlijkheid kon aftekenen als hij. Hij was altoos toevallen van vallende ziekte onderhevig geweest, waarvan een hem op het gebergte van *Terra del Fuego* over-

val-

vallen had en deeze kwaal, verzwaard wordende door eene galziekte, die hij aan boord gekregen had, maakte eindelijk een einde aan zijn leven. Wij meenden hem eerst aan land te begraaven, dan naardien de Heer BANKS vreesde dat zulks de inboorlingen misschien verstooren mogt, met welker gewoonten wij toen nog geheel onbekend waren, bevalen wij zijn lijk aan de zee met zoo veel betamelijkheid en plegtigheid als onze omstandigheden en toestand gehengen wilden.

Des voormiddags van deezen dag ontvongen wij een bezoek van TUBOURAI TAMAIDE en TOOTAHAH, onze Opperhoofden uit het Westen; zij bragten met zig, als zinnebeelden van vrede, niet takken van plataanen, maar twee jonge boomen, en wilden niet waagen aan boord te koomen voor dat deeze aangenoomen waren, zijnde waarschijnlijk ontrust geworden door het voorgevallene aan de tent. Elk van hun bragt ook, als zoen-giften, enige broodvrugt en een toebereid varken mede; dit was een allernaangenaamst geschenk, naardien wij bemerkten dat varkens niet altoos te krijgen waren en wij gaven elken van onze edelmoedige weldoeners eene bijl en een spijker in de plaats. In den avond begaven wij ons naar land en zetteden eene tent op, in welke de Heer GREEN en ik den nagt doorbragten, ten einde eene eclips van den eersten wagter van Jupiter waarteneemen,

maar het gelukte ons niet, vermits de lucht bewolkt wierd.

Den agttienden, met het aanbreeken van den dag, gong ik aan wal met zoo veel volk als met mogelijkheid aan boord gemist kon worden en begon onze Sterkte opterigten. Terwijl sommige bezig waren verschansingen optewerpen, hakten andere staaken en maakten takkenbossen, hetwelk de inboorlingen, die welhaast als gewoonlijk rondom ons verzamelden, niet alleen niet beletteden, maar van welke zelfs veele ons uit eigen beweeging hielpen, de staaken en takkenbossen met grooten ijver uit de bosschen, daar zij gekapt waren, aanbrengende; wij waren ook zoo naauwgezet geweest in het gebruiken van hunnen eigendom, dat wij elken staak, dien wij gebruikten, betaalden en geenen boom velden, voor wij eerst hunne toestemming verkregen hadden. De grond, daar wij onze Sterkte aanlegden, was zandig en dit maakte het noodzaaklijk de verschansingen met hout te versterken; daar moesten drie zijden dus versterkt worden; de vierde lag tegens eene rivier, op welker oever ik voorneemens was een zeker getal water-vaten te leggen. Wij gaven deezen dag het scheepsvolk voor het eerst varkensvleesch te eeten, en de Indiaanen bragten ons zoo veele broodvrugten en kokos-nooten aan, dat wij het nodig vonden een gedeelte van

dezelve van de hand te wijzen en hun bij teekenen te verſtaan te geeven dat wij in twee dagen tijds niets meer nodig zouden hebben. Alles wierd deezen dag met glaazen koraalen gekogt; voor eene enkele koraal, zoo groot als eene erwet, kogten wij vijf of zes kokos-nooten, en even zoo veele broodvrugten. De tent van den Heer BANKS wierd nog voor den nagt binnen de werken opgezet, en hij ſliep voor de eerſte reis aan land. Daar wierden behoorlijke ſchildwagten in de rondte uitgezet; maar geen Indiaan tragtede dezelve geduurende den nagt te naderen.

Den volgenden morgen kwam onze vriend TUBOURAI TAMAIDE den Heer BANKS een bezoek in de tent geeven, en bragt niet alleen zijne vrouw en zijn huisgezin mede, maar ook het dak van een huis en verſcheiden bouwſtoffen om hetzelve opterigten, met verſcheidenerlei huisraad en gereedſchap, met oogmerk, gelijk wij van hem verſtonden, om zijn verblijf in onze nabuurſchap te neemen; dit blijk van zijn vertrouwen en zijne goedwilligheid gaf ons groot genoegen, en wij namen voor deeze zijne verknogtheid aan ons, door alle middelen, welke in ons vermogen waren, nog meer te verſterken. Kort na zijne aankomst vatte hij den Heer BANKS bij de hand en, hem buiten de linie leidende, beduidde hij hem dat hij hem in het bosch zou volgen. De Heer BANKS bewilligde hier ge-

reedlijk in en, omtrent een vierde van eene mijl met hem voortgegaan zijnde, kwamen zij aan eene ſoort van dak, dat hij reeds op paalen had opgezet, en dat eene wooning ſcheen te zijn, waarin hij zig van tijd tot tijd onthield. Hier ontvouwde hij een pak van de ſtoffen van het land en 'er twee klederen uit neemende, een van roode ſtof en het ander van zeer net gemaakt matwerk, kleedde hij den Heer BANKS met dezelve en geleidde hem, zonder enige andere plegtigheid, terſtond weder naar zijne tent. Kort daarop bragten de lieden van zijn gevolg hem enig varkensvleesch en broodvrugt, die hij op at, doopende zijne ſpijs in zout water, in plaats van ſaus: na den maaltijd begaf hij zig in des Heeren BANKS bed en ſliep omtrent een uur. In den agtermiddag bragt zijne vrouw TOMIO eenen jongeling in de tent van omtrent twee en twintig jaaren, en van een zeer goed voorkoomen, welken zij beiden voor hunnen zoon ſcheenen te erkennen, ſchoon wij daarna ontdekten dat hij hun zoon niet was. In den avond vertrokken deeze jongman en een ander Opperhoofd, dat ook een bezoek bij ons had afgelegd, naar het Westen; maar TUBOURAI TAMAIDE en zijne vrouw keerden weder naar het dak aan den zoom van het bosch.

De Heer MONKHOUSE, onze Heelmeester, deezen avond eene wandeling gedaan hebbende, be-

berichtte dat hij het lijk van den man gezien had, die aan de tent doodgeſchoten was; hij zeide ons dat het in doek gewonden was en op eene ſoort van baar lag, die op ſtaaken ſtond onder een dak, dat met opzet daartoe vervaerdigd ſcheen; dat bij hetzelve enig oorlogstuig en andere dingen lagen, die hij gaerne nader zoude bezien hebben, zoo hij niet verhinderd ware geweest door den ondraaglijken ſtank, dien het lijk van zig gaf. Hij verhaalde ook dat hij nog twee van zulke huisjens gezien had, in een van welke de beenderen van een menschlijk lighaam waren, die daar gelegen hadden tot zij geheel gedroogd waren. Wij ontdekten naderhand dat zij op deeze wijze over hunne dooden beſchikten.

Nu begon men eene ſoort van markt te houden even buiten de linie, die van alles overvloedig voorzien wierd, behalven van varkensvleesch. TUBOURAI TAMAIDE was geſtadig onze gast en volgde onze gewoonten na, zelfs tot het gebruiken van mes en vork, waarmede hij vrij handig omgong.

Het bericht van den Heer MONKHOUSE van het lijk, dat doodgeſchoten was, had mijne nieuwsgierigheid opgewekt, waarom ik het met enige andere gong bezigtigen. Ik vond het dak, waaronder zijn lighaam lag, digt bij het huis ſtaan, waarin hij gewoond had, terwijl 'er niet

verder dan dertig voeten vandaar verſcheiden andere ſtonden; het was omtrent vijftien voeten lang en elf breed en hoog naar evenredigheid: een eind was geheel open en het ander eind, gelijk ook de twee zijden, waren gedeeltelijk met eene ſoort van teenen traliewerk ingeſloten. De baar, waarop het lijk lag, was een houte raam, gelijk die waarin de ſcheeps-kooien voor de zieken gelegd worden, met eenen vloer van matwerk, en door vier paalen onderſtut, die omtrent vijf voeten boven den grond hoog waren. Het lijk was eerst met eene mat en vervolgens met wit doek bedekt; naast hetzelve lag eene houten knods, een van hunne oorlogswapenen, en naast het hoofd, dat tegens het geſloten eind van het huisjen lag, zag men twee doppen van kokos-nooten, gelijk zij ſomtijds gebruiken om water in te draagen; aan de andere zijde was eene bos groene bladeren, met enige drooge teentjens, alles te zaamen gebonden, in den grond geſtooken, bij welke een ſteen lag, omtrent zoo groot als eene kokosnoot; bij deezen lag een jong plataanen-boomtjen, welke boomen als zinnebeelden van vrede gebruikt worden, en digt daarbij eene ſteenen bijl. Aan de open zijde van het huisjen hongen ook zeer veele palm-nooten, aan koorden geregen, en buiten het huisjen was de ſtam van een plataanen-boom, omtrent vijf voeten hoog,

regt

regt overeind in den grond geſtooken en op deszelfs top was een kokos-nooten dop vol zoet water geplaatst: tegens eene van de paalen hong een zakjen, waarin enige ſtukken geroosterde broodvrugt, die 'er niet alle tegelijk in gelegd waren, naardien enige versch, andere oudbakken waren. Ik merkte op dat verſcheiden der inboorlingen met bekommering en wantrouwen naar ons keeken, en door hunne gebaerden ongenoegen te kennen gaven, als wij het lijk naderden, blijvende zij zelve op enigen afſtand ſtaan, terwijl wij dit onderzoek deeden, en toonende dat het hun aangenaam was toen wij daar vandaan gingen.

Ons verblijf aan land zou geenzins onaangenaam geweest zijn, zoo wij niet onophoudlijk door vliegen geplaagd geweest waren, die, onder ander nadeel, dat zij ons deeden, het den Heer PARKINSON, des Heeren BANKS ſchilder van voorwerpen van Natuurlijke Hiſtorie, bijna onmogelijk maakten te werken, want zij overdekten niet alleen zijn voorwerp zoodanig dat 'er niets van gezien kon worden, maar vraten zelfs de kleuren van het papier zoo ſterk weg als hij 'er die op kon ſtrijken; wij namen onze toevlugt tot moskiten-netten en vliegen-vallen, hetgeen, ſchoon het dat ongemak draaglijk maakte, egter nog zeer verre was van hetzelve geheel te verdrijven.

Den twee en twintigſten gaf ons TOOTAHAH een ſtaaltjen van de muzijk van dit land; vier perſoonen ſpeelden op fluiten, die ſlegts twee gaten hadden en dus niet meer dan vier nooten bij halve toonen konden geeven; zij wierden als onze dwars-fluiten geblaazen, uitgezonderd dat de ſpeeler, in plaats van dezelve aan zijnen mond te zetten, uit een neusgat 'er in blies, terwijl hij het ander met zijnen duim toehield; bij deeze ſpeeltuigen zongen vier andere perſoonen, die de maat vrij wel hielden, doch daar wierd, geduurende het gantſche concert, maar een deuntjen geſpeeld.

Verſcheiden inboorlingen bragten ons bijlen, welke zij van het volk van den *Dolphyn* gekregen hadden, te ſcherpen en te vermaaken; onder andere was 'er eene, die het onderwerp van veele gisſingen wierd, naardien het bleek dat het eene Franſche bijl was: na veel onderzoekens vernamen wij dat hier een ſchip geweest was tusſchen onze aankomst en het vertrek van den *Dolphyn*, dat wij toen gisten een Spanjaard geweest te zijn; doch hetwelk wij nu weeten dat het fregatſchip de *Boudeuſe* onder bevel van den Heer DE BOUGAINVILLE geweest is.

TIEN-

TIENDE HOOFDSTUK.

Tocht naar het Oostlijk gedeelte van het eiland. Verſcheiden voorvallen aan boord, en aan land. Eerſte zaamenkomst met OBEREA, *die, toen de* Dolphyn *hier was, voor de Koningin van het eiland gehouden wierd. Beſchrijving van de Sterkte.*

Den vier en twintigſten gongen de Heeren BANKS en SOLANDER het land Oostwaards verſcheiden mijlen langs het ſtrand bezigtigen; het was omtrent twee Engelſche mijlen verre vlak en vrugtbaar; verder op ſtrekten de bergen geheel tot aan den oever, en wat verder ſtaken zij uit in zee, zoo dat zij genoodzaakt waren dezelve overteklauteren. Deeze bergen, die dor waren, liepen nog omtrent drie Engelſche mijlen voort, en eindigden toen in eene ruime vlakte, die vol goede huizen was en daar zij veel volk zagen, dat in grooten overvloed ſcheen te leeven. Op deeze plaats was eene rivier, die veel aanmerklijker was dan die aan onze Sterkte, die uit eene diepe en ſchoone valei vlietede en ter plaatſe daar onze reizigers haar overtrokken, op enigen afſtand van de zee, bijna drie honderd voeten wijd was. Omtrent

eene

eene Engelſche mijl verder dan deeze rivier wierd het land weder dor, en overal ſtaken de rotſen in zee uit, waarom zij beſlooten terugtekeeren. Juist zoo als zij dit beſluit genoomen hadden, was 'er een inboorling die hun ververſchingen aanbood, die zij aannamen. Zij bevonden deezen man van eene ſoort te zijn, die door verſcheiden ſchrijveren beſchreven is als uit verſchillende natieën gemengd, doch van alle onderſcheiden. Zijn vel was van eene doodsch bleeke kleur, zonder den minſten ſchijn van eene andere tint, ſchoon ſommige deelen van zijn lighaam zoo wit niet waren als de andere; zijn hair, zijne wenkbraauwen, en baard waren even wit als zijne huid; zijne oogen ſtonden rood en hij ſcheen zeer bijziende.

Bij hunne wederkomst wierden zij door TUBOURAI TAMAIDE en zijne vrouwen te gemoet gegaan, die, hen ziende, eene blijdſchap gevoelden, welke zij niet konden uitdrukken; zij berſteden dan in traanen uit en ſchreiden enigen tijd voor hunne ontroering tot bedaaren konde koomen.

Doctor SOLANDER leende deezen avond eene van deeze vrouwen zijn mes, die het verzuimde wedertegeeven, en des anderendaags 's morgens miste de Heer BANKS ook het zijn. Bij deeze gelegenheid moet ik getuigen dat het volk van dit land, van alle rangen, - - mannen als vrouwen,

wen, de grootſte dieven op den aardbodem zijn. Denzelfden dag dat wij hier aangekoomen waren, toen zij bij ons aan boord kwamen, waren de Opperhoofden reeds bezig alles in de kajuit te ſteelen dat zij krijgen konden, en hun gevolg was niet minder behendig in andere deelen van het ſchip; zij pakten alles weg dat zij kans zagen te verbergen tot zij aan wal waren, tot zelfs de glazen uit de geſchut-poorten, van welke zij twee medenamen zonder dat het ontdekt wierd. TUBOURAI TAMAIDE was de eenigſte, behalven TOOTAHAH, die aan geene dieverij ſchuldig bevonden wierd en het vermoeden, uit deeze omſtandigheid voortſpruitende, dat hij vrij was van eene ondeugd, waarmede anders de gantſche natie beſmet was, kon niet opweegen tegens ſterke waarſchijnlijkheid van het tegendeel. De Heer BANKS beſchuldigde hem dan, ſchoon niet zonder weêrzin, dat hij zijn mes geſtoolen had; hij ontkende plegtig en ſtandvastig dat hij 'er iets van wist, waarop de Heer BANKS hem te verſtaan gaf dat, wie het ook geſtoolen hadde, hij het volſtrekt weder wilde hebben; op deeze ernſtige verklaaring bragt een van de inboorlingen, die 'er tegenswoordig was, enige vodden te voorſchijn, waarin zeer zorgvuldig drie meſſen ingepakt waren; een derzelve was dat, hetwelk Doctor SOLANDER aan de vrouw geleend had,

het

het tweede was een tafel-mes, dat mij toebehoorde, en men wist niet aan wien het derde toekwam. Met deeze messen gong het Opperhoofd terstond heen om dezelve in de tenten aan de eigenaaren wedertegeeven. De Heer BANKS bleef bij de vrouwen, die groote vrees lieten blijken dat men iets kwaads met haaren heer mogt voor hebben. Toen hij aan de tenten kwam, gaf hij een van de messen aan Doctor SOLANDER terug en het ander aan mij, terwijl het derde niet geëigend wierd, en toen begon hij naar dat van den Heer BANKS te zoeken op alle plaatsen, daar hij het ooit gezien had: Korten tijd daarna haalde een van de bedienden van den Heer BANKS, hoorende wat hij deed, zijns meesters mes, dat hij, naar het schijnt, daags te vooren verlegd had, zonder dat hij tot nu toe geweeten had dat het gemist wierd. Op dit bewijs van zijne onschuld drukte TUBOURAI TAMAIDE met zijne oogen en gebaerden op het levendigst de ontroering uit, waarvan zijne ziel aangedaan was; de traanen vlieteden uit zijne oogen en hij maakte een teken met het mes dat, zoo men hem immer schuldig vond aan zulk eene daad als hem te last gelegd was, hij zig den hals af wilde laaten snijden. Toen liep hij haastig buiten de werken en keerde naar den Heer BANKS terug met een gelaat, dat hem zijn wantrouwen verweet. De Heer BANKS vernam

nam weldra dat het mes door zijnen knegt terug gegeeven was en was naauwlijks minder aangedaan over hetgeen gebeurd was dan het Opperhoofd; hij gevoelde dat hij zelf schuld had en was zeer begeerig om zijnen misslag te vergoeden. De arme Indiaan, hoe hevig zijne hartstogten ook waren, had egter geen onverzoenlijk karakter; toen de Heer BANKS slegts enigen tijd gemeenzaam met hem doorbragt en hem enige kleine geschenken gedaan had, vergat hij het ongelijk, dat hem aangedaan was, en was volkoomen verzoend.

Het zal niet ongepast zijn bij deeze gelegenheid aantemerken dat dit volk een denkbeeld van recht en onrecht heeft, enkel door de natuurlijke inspraak van hun geweten en zig zelf, zonder het te willen, veroordeelt, als zij aan anderen doen, hetgeen zij in anderen veroordeelen zouden, als zij het hun deeden. Dat TUBOURAI TAMAIDE de kragt van zedenlijke verpligting gevoelde is zeeker; want de aanwrijving van eene daad, welke hij als onverschillig zou aangemerkt hebben, zou hem, toen zij bevonden wierd zonder grond te zijn, niet zoo gevoelig hebben aangedaan. Wij moeten voorzeeker de deugd van dit volk waardeeren naar de eenigste regel van zedenlijke deugd, de overeenkomst van hun gedrag met hetgeen in hun denkbeeld recht is; maar wij moeten niet te schielijk besluiten dat dieverij bij hen een

be-

bewijs van zulke groote verdorvenheid is als bij ons, in die gelegenheden, waarbij ons volk door hunne oneerlijkheid ſchade leed; want de verzoeking was zoo groot, dat dezelve te weêrſtaan als een bewijs van ongemeene rechtſchapenheid zou beſchouwd zijn geworden onder hen, die meer kennis, beter beginzelen en ſterker beweegredenen hebben om de verzoekingen van onwettig voordeel te boven te koomen: een Indiaan is bij ſtuivers meſſen en glaazen koraalen, of zelfs bij ſpijkers en gebroken glas in denzelfden ſtaat van beproeving als de gemeenſte bediende in Europa bij ongeſloten koffers vol goud en juweelen.

Den zes en twintigſten plaatste ik zes draai-baſſen op de Sterkte, hetgeen ik met leedwezen zag dat de inboorlingen vrees aanjoeg: enige viſſchers, die op de punt van de baai woonden, verhuisden verder op, en OWHAW zeide ons door tekenen dat wij binnen vier dagen met onze groote ſtukken ſchieten zouden.

Den zeven en twintigſten ſpijsden TUBOURAI TAMAIDE met eenen vriend, die met zoo veel gulzigheid at als ik nooit te vooren gezien had, en de drie vrouwen, die hem gewoonlijk verzelden, TERAPO, TIRAO en OMIE geheten, in de Sterkte: in den avond namen zij affcheid en vertrokken naar het huis, dat TUBOURAI TAMAIDE op den zoom van het bosch had opge-

geſlaagen; maar in minder dan een vierde uurs keerde hij met groote ontroering terug en den Heer BANKS haastig bij den arm vattende, deed hij hem tekenen dat hij hem volgen zoude. De Heer BANKS bewilligde hier terſtond in, wanneer hij hem op eene plaats bragt, daar zij den ſcheeps-ſlagter met een ſikkel in de hand vonden; hier bleef de Opperſte ſtaan en gaf, in eene vervoering van woede, welke zijne tekenen naauwlijks verſtaanbaar maakte, te kennen dat de ſlagter gedreigd of getragt had met den ſikkel zijne vrouw den hals afteſnijden. De Heer BANKS gaf hem te verſtaan dat, zoo hij de belediging naauwkeurig kon opgeeven, de man geſtraft zoude worden. Hierop wierd hij bedaarder en gaf den Heer BANKS te kennen dat de ſlagter, zin hebbende in eene ſteenen bijl, die in zijn huis lag, zijne vrouw 'er eenen ſpijker voor geboden had; dat, toen zij weigerde dezelve tot welken prijs ook te verkoopen, hij die opgeraapt had en, den ſpijker nederwerpende, gedreigd had haar den hals afteſnijden, zoo zij enigen tegenſtand deed: tot bewijs bragt hij de bijl en den ſpijker te voorſchijn, en de ſlagter had zoo weinig tot zijne verdediging te zeggen, dat 'er geene de minſte reden was om te twijfelen of de beſchuldiging was waarachtig.

De Heer BANKS gaf mij kennis van deeze zaak, en ik nam de gelegenheid waar toen

het Opperhoofd en zijne vrouwen met andere Indiaanen aan boord waren, om den flagter boven te roepen en, na eene herhaaling van de beſchuldiging en het bewijs, bevel te geeven dat hij zou geſtraft worden, zoo om diergelijke gewelddaadigheden in het vervolg voortekoomen als om den Heer BANKS van zijne belofte te kwijten; de Indiaanen zagen hem met groote oplettendheid ontkleeden en aan het wand binden, terwijl zij in ſtilzwijgende verwagting den uitflag verbeidden, doch zoo haast was de eerſte flag niet gegeeven of zij baden voor hem met groote ontroering, ernſtig ſmeekende, dat het overige van de ſtraf hem kwijtgeſcholden mogt worden; hierin kon ik egter, om verſcheiden redenen, niet toeſtemmen, en toen zij zagen dat zij met hunne voorſpraak niet vorderden, uiteden zij hun medelijden door traanen.

Deeze menſchen zijn, even als de kinderen, altoos gereed om de hartstogten, die ſterk in hun opgewekt worden, door traanen uittedrukken, die zij, ook even als de kinderen, weder ſcheenen te vergeeten, zoo haast zij geſtort waren, waarvan het volgende, onder veele andere, een aanmerklijk voorbeeld is. Vroeg in den morgen van den agt en twintigſten, voor het nog dag was, kwam een groot getal van hun naar de Sterkte, en vermits men TEIAPO onder de vrou-

wen

wen aan de buiten zijde van de poort zag, gong de Heer BANKS 'er uit en bragt haar binnen; hij zag dat haar de traanen in de oogen ſtonden, en, zoo als zij binnen was, begonnen zij in grooten overvloed te vlieten; hij vroeg ernſtig naar de reden, maar, in plaats van te andwoorden, haalde zij van onder haar kleedjen eenen haalen-tand voor den dag, en ſtak dien zes of zeven maalen met groote kragt in haar hoofd; daar vloeide veel bloed uit de wonden en zij ſprak enige minuuten zeer luid, maar op eenen droevigen toon, zonder op zijne vraagen te letten, welke hij met nog meer ongeduld en deelneeming herhaalde, terwijl de andere Indiaanen, tot zijne groote verwondering, praateden en lachten, zonder enige acht op haare droefheid te ſlaan. Maar haar eigen gedrag was nog zonderlinger. Zoo dra zij ophield met bloeden, zag zij met eenen glimlach op, en begon enige ſtukjens doek opteraapen, welke zij gebruikt had om het bloed afteveegen en vervolgens weggeworpen had; zoo dra zij die alle verzameld had, droeg zij dezelve uit de tent en wierp die in zee, die zorgvuldiglijk verſtrooiende als of zij bezorgd ware dat het gezigt van dezelve zoude doen denken aan hetgeen zij gedaan had. Toen ſprong zij in de rivier en keerde, na haar gantſche lighaam gewasſchen te heb-

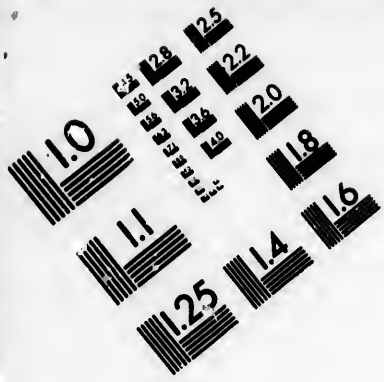

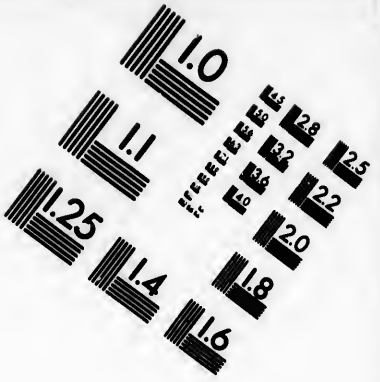

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

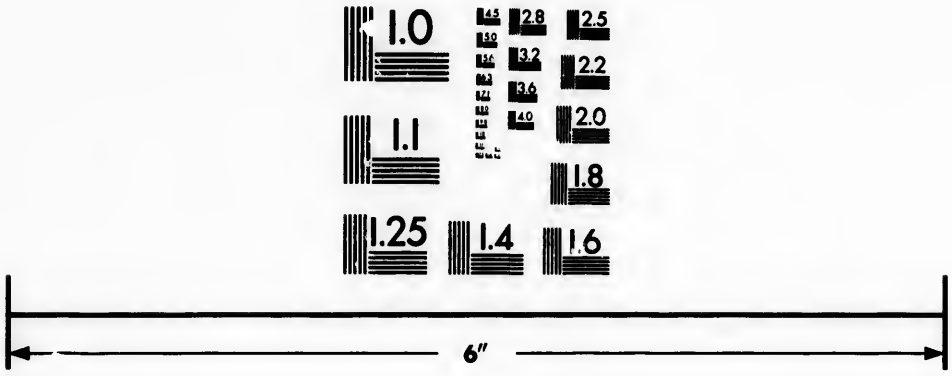

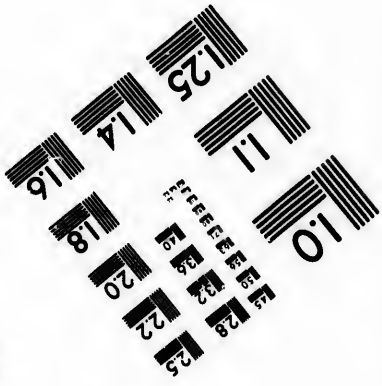

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

ben, weder naar de tenten, zoo vrolijk en vergenoegd als of 'er niets gebeurd ware.

Het is niet vreemd dat de droefheid van dat konstloos volk zoo kort van duur is, even min als dat zij hunne hartstogten ſpoedig en ſterk uitdrukken; zij hebben niet geleerd hetgeen zij gevoelen te ontveinzen of inteHouden, en niet gewoon zijnde te denken, dat geduuriglijk het voorledene herinnert en het toekoomende voorziet, worden zij door alle de verwisſelingen van het tegenswoordige aangedaan, en veranderen met de omſtandigheden ook hunne neigingen, hoe menigmaal daar ook verandering in mag voorvallen. Zij hebben nooit een ontwerp in den zin, dat van den eenen dag tot den anderen vervolgd wordt, en dat het onderwerp van onafgebrooken bekommernis is, dat iemand eerst in gedagten ſchiet, als hij 's morgens onwaakt en laatst uit zijne gedagten vliedt, als hij des nagts inſlaapt. Doch zoo wij egter toegeeven dat zij over het geheel gelukkiger zijn dan wij, moeten wij ook toeſtaan dat het kind gelukkiger is dan de volwasſen mensch, en dat de meerdere volmaaking van onze natuur, de aanwas onzer kennis en de uitbreiding onzer inzigten een wezenlijk nadeel voor ons is.

Geduurende deezen geheelen voormiddag kwamen 'er geſtadig kanoos aan, en de tenten aan

de

de Sterkte waren met volk van beiden kunnen uit verſchillende deelen van het eiland opgeropt. Ik had mijne bezigheden aan boord; maar de Heer MOLLINEUX, onze Schipper, die een van degeene was, welke de laatste reis met het ſchip *de Dolphyn* gedaan had, gong aan wal. Zoo dra hij in des Heeren BANKS tent kwam, ſloeg hij zijn oog op eene der vrouwen, die daar zeer zedig onder de andere zat, en herkende haar terſtond voor die, welke men op dien tijd voor de Koningin van het eiland had aangezien, terwijl zij hem tegelijk voor eenen van de vreemdelingen, welke zij te vooren gezien had, herkende. Nu wierd de aandacht van alle die tegenwoordig waren, van alle andere voorwerpen afgetrokken en geheel bezig gehouden met het beſchouwen van eene perſoon, die eene zoo uitſteekende rol geſpeeld had in de berichten, welke van dit eiland door deszelfs eerste ontdekkers gegeeven waren, en wij vernamen weldra dat haar naam OBEREA was. Zij ſcheen omtrent veertig jaaren oud te zijn, en was niet alleen lang van geſtalte, maar zelfs grof van leden; zij was blank van vel en in haare oogen ſtraalde een ongemeen verſtand en gevoeligheid door: zij ſcheen in haare jeugd ſchoon geweest te zijn; maar thans waren 'er niet meer dan flaauwe overblijfzelen van ſchoonheid bij haar overig.

Zoo dra men wist wie zij was, bood men haar aan haar naar boord te brengen, dat zij gereedlijk aannam en kwam met twee mannen en verſcheiden vrouwen aan het ſchip, die alle haare nabeſtaanden ſcheenen te zijn. Ik ontvong haar met alle blijken van onderſcheiding, welke ik dagt dat haar aangenaamst zouden wezen, en ik was niet ſpaarzaam met mijne geſchenken, onder welke deeze doorlugtige perſoonaadjen meest gediend ſcheen met eene kinder-pop. Na dat zij enigen tijd aan boord doorgebragt had, verzelde ik haar naar den wal, en, zoo dra wij voet aan land zetteden, bood zij mij een varken en verſcheiden bosſen plataanen aan, welke zij van haare kanoos naar de Sterkte liet draagen in eene ſoort van optocht, van welken zij en ik de agterhoede uitmaakten. Wij ontmoeteden op onzen weg naar de Sterkte TOOTAHAH, die, ſchoon geen Koning zijnde, te deezen tijd met het oppergezag ſcheen bekleed te zijn; hij ſcheen niet zeer in zijnen ſchik met de onderſcheiding, welke deeze juffer bewezen wierd, en wierd zoo jaloers, toen zij haare pop te voorſchijn bragt, dat wij, om hem te vreden te ſtellen, nodig achteden hem ook eene pop aantebie[illegible] Thans vondt hij goed eene pop meer te achten dan eene bijl, maar deeze voorkeur ontſtond ſlegts uit eene kinderachtige jaloersheid, die niet geſust kon worden dan door eene giſt van juist dezelfde

zelfde ſoort als die, welke ik OBERRA geſchonken had; want de poppen wierden binnen zeer korten tijd algemeen voor beuzelingen van geenerleie waarde gehouden.

De mannen, die ons van tijd tot tijd bezogt hadden, hadden zonder ſchroom van onze kost gegeeten, maar nooit hadden wij nog de vrouwen kunnen overhaalen om 'er eene beet van te proeven. Doch ſchoon zij van daag de dringendſte verzoeken van met de heeren mede te eeten affloegen, gongen zij egter naderhand in het vertrek van de knegts en aten hartlijk van plataanen, een geheim van vrouwlijke huishouding alhier, dat niemand van ons in ſtaat was te verklaaren.

Den negen en twintigſten, niet zeer vroeg in den morgen, gong de Heer BANKS henen om zijn hof bij OBEREA te maaken; men zeide hem dat zij nog lag te ſlaapen onder het dak van haare kanoo; hij begaf zig dan daar naar toe met voorneemen om haar optewekken, eene vrijheid, welke hij meende wel te kunnen neemen zonder gevaar van te beledigen; doch, in haare kamer ziende, zag hij haar, tot zijne groote verwondering, te bed liggen met een' fraai, jongman van omtrent vijf en twintig jaaren, die OBADÉE genaamd was; hij week met verhaasting en verlegenheid terug, maar men gaf hem dra te verſtaan dat zulke minnarijen hier niemand

ergerden, en dat iedereen wist dat OBADÉE door haar gekozen was als het voorwerp van haare perſoonlijke gunſten. De Prinſes, te beleefd om den Heer BANKS lang in haare voorkamer te laat n wagten, kleedde zig met meer dan gewoonen ſpoed, omhing hem met een kleed van fijn doek en begaf zig met hem naar de tenten. In den avond gaf de Heer BANKS een bezoek aan TUBOURAI TAMAIDE, gelijk hij dikwerf te vooren gedaan had, bij kaars-licht, en was verwonderd en bedroefd hem en zijn gezin in eenen droefgeestigen luim en de meeste hunner in traanen te vinden; hij tragtte te vergeefsch de oorzaak uittevorſchen, waarom hij ook maar korten tijd bij hen bleef. Toen hij deeze omſtandigheid aan de Officieren in de Sterkte verhaalde, herinnerden zij zig dat OWHAW voorzegd had dat wij over vier dagen met ons zwaar geſchut ſchieten zouden; en naardien het thans de avond van den derden dag was, wierden zij ontrust door den toeſtand, waarin men TUBOURAI TAMAIDE en zijn gezin gevonden had. Dierhalven wierden de ſchildwagten aan de Sterkte verdubbeld en de Officieren ſliepen onder de wapenen; ten twee uuren in den morgenſtond deed de Heer BANKS zelf de ronde, maar vond alles zoo ſtil, dat hij alle vermoedens dat de inboorlingen iets kwaads in den zin zouden hebben, als zonder grond, vaaren liet.

liet. Doch wij hadden egter eene andere reden om gerust te zijn. Onze kleine Sterkte was nu geheel voltooid. De Noord- en Zuid-zijde beſtonden uit eene borstweering van aarde, aan den binnenkant vier en eenen halven voet hoog, met eene graft van buiten, tien voeten breed en zes voeten diep; aan de West-zijde regt over de baai was een aarden-wal vier voeten hoog met ſtaket-werk boven op denzelven, maar geene graft, zijnde de werken hier op het peil van hoog-water gemaakt; aan de Oost-zijde, op den oever der rivier, ſtond eene dubbele rei watervaten met water gevuld en, alzoo deeze de zwakſte zijde was, waren hier de twee vier ponders geplant en de draaibaſen waren zoo geplaatst, dat zij de twee eenigſte paden, die uit het bosch kwamen, beſtreeken. Onze bezetting beſtond uit omtrent vijf en veertig mannen met klein geweer, de Officieren medegerekend, gelijk ook de heeren die zig aan land bleeven onthouden en onze posten wierden zoo regelmaatig afgelost als in de best geregelde vesting van Europa.

Wij bleeven den volgenden dag op onze hoede, ſchoon wij geene bijzondere reden hadden om zulks noodzaaklijk te rekenen, doch omtrent ten tien uuren 's morgens kwam TOMIO naar de tenten loopen met droefheid en ſchrik in haar gelaat en den Heer BANKS, tot welken zij zig bij alle gelegenheden van ongeval vervoeg-

den, bij den arm vattende, gaf zij hem te verſtaan dat TUBOURAI TAMAIDE ſtierf, ingevolge van iets dat ons volk hem te eeten gegeeven had en dat hij tog terſtond met haar naar zijn huis wilde gaan. De Heer BANKS vertrok onmiddelijk en vond zijnen Indiaanſchen vriend met het hoofd leunende tegens een post, in de houding van de uiterſte zwakheid en neêrſlagtigheid; het volk, dat rondom hem ſtond, gaf te kennen dat hij aan het braaken geweest was en bragt een blad voor den dag, dat zorgvuldig opgerold was, en waarin zij zeiden dat nog iets van het vergift was, door welks doodlijke kragt hij ſtierf. De Heer BANKS opende driftig het blad en vond dat het niet anders was dan een prop tabak, die het Opperhoofd van enige van ons volk gevraagd had en die zij hem onvoorzigtiglijk gegeeven hadden: hij had gezien dat zij het lang in den mond hielden en, hetzelfde willende doen, had hij het tot ſtof gekaauwd en het ſpeekzel ingeſlikt. Terwijl de Heer BANKS het blad en hetgeen 'er in was bezag, keek hij hem op eene erbarmelijke wijze aan en gaf te kennen dat hij nog maar eenen korten tijd te leeven had. De Heer BANKS egter nu weetende wat hem ſchortte, gaf hem den raad dat hij veel melk van kokos-nooten zou drinken, hetgeen in kort zijne mislijkheid en vrees verdreef, zoo dat hij den dag in de Sterkte kwam doorbrengen, met die

on-

ongewoone vrolijkheid en genoeglijkheid, die altoos volgt op eene onverwagte verlossing van smert, zoo van ziel als van lighaam.

Kapitein WALLIS had eene van de bijlen medegebragt, welke dat volk, dat geenerlei metaal heeft, van steen weet te maaken en de Heer STEVENS, Geheimschrijver van de Admiraliteit, had naar dezelve eene van ijzer laaten smeeden, welke ik medegebragt had, om hun te toonen hoe wel wij in staat waren gereedschap naar hunne wijze te maaken; ik had deeze bijl nog nooit te voorschijn gebragt, zijnde mij zulks nog niet te binnen gekoomen; doch TOOTAHAH, den eersten Meij, omtrent tien uuren 's morgens, bij mij aan boord koomende, toonde groote nieuwsgierigheid om alles te zien wat 'er in de kisten en laaden in mijne kajuit was; naardien ik nu altoos mijn best deed om hem genoegen te geeven, opende ik dezelve onmiddelijk en, zin gekregen hebbende in verscheiden dingen, die hij zag, en dezelve bij elkanderen gelegd hebbende, wierp hij eindelijk gevallig het oog op deeze bijl; terstond vatte hij haar met de grootste gretigheid op en, alles dat hij te vooren uitgekoozen had, wegleggende, vroeg hij mij of ik hem die wilde laaten houden; ik bewilligde 'er gereedlijk in en, als of hij bevreesd geweest ware dat ik berouw zou krijgen, ging hij 'er onmiddelijk mede henen in eene vervoering van blijdschap, zonder

iets

iets anders te vraagen, dat anders zelden het geval geweest was, hoe mild wij ook jegens hem geweest waren.

Op den middag kwam een Opperſte, die enige dagen te vooren met zijne vrouwen bij mij gegeeten had, alleen aan boord: ik had opgemerkt dat hij door zijne vrouwen gevoêrd wierd, maar ik twijfelde egter niet of hij zou, als de gelegenheid het vorderde, zig vernederen om zigzelven het eeten in den mond te ſteeken; hierin egter vond ik mij bedrogen. Toen mijn edele gast gezeten, en het eeten opgedischt was, bediende ik hem van enige ſpijs; naardien ik zag dat hij geene haast maakte om te gaan eeten, drong ik hem daartoe aan; maar hij bleef als een beeld onbeweeglijk zitten, zonder een eenig ſtuk in zijnen mond te ſteeken, en zou zeekerlijk zonder eeten henen gegaan zijn, zoo niet een van de knegts hem gevoederd hadde.

ELFDE HOOFDSTUK.

De ſterrenkundige werktuigen worden in orde geſteld. Het Quadrant wordt geſtoolen. Gevolgen van dien diefſtal. Bezoek aan TOOTAHAH. *Strijd van worſtelaars. Men zaait Europiſche zaaden. Naamen, welke de Indiaanen ons volk gaven.*

Op maandag den eerſten Meij, in den agtermiddag, ſtelden wij onze ſterren-ſchouwplaats in orde en bragten voor het eerst het ſterrenkundig Quadrant en enige andere werktuigen aan den wal.

Den volgenden morgen, omtrent negen uuren, begaf ik mij met den Heer GREEN naar land om het quadrant te ſtellen, maar, tot onze onuitſpreeklijke verwondering en ſpijt, was het niet te vinden. Het was in de tent nedergezet geweest, die tot mijn gebruik beſtemd was, in welke niemand geſlaapen had, alzoo ik den nagt aan boord had doorgebragt; het was niet uit het kistjen geweest, dat agttien duimen in het vierkant groot was, en het een met het ander was van eene aanmerklijke zwaarte. Daar had den gantſchen nagt, geene vijf ſchreden van den ingang van de tent, eene ſchildwagt geſtaan en 'er

wierd

wierd niets anders van de overige werktuigen gemist. In het eerst dagten wij dat het misschien door sommige van ons eigen volk gestoolen zou zijn, die, een houten kistjen ziende, en niet weetende wat 'er in ware, mogelijk zouden gemeend hebben dat het spijkers of enige andere artijkelen van handel met de inboorlingen bevattede. Daar wierd dan eene groote belooning uitgeloofd aan dengeenen die het te regt zoude brengen, naardien wij, zonder dit werktuig, buiten staat waren om het werk te verrigten, waartoe onze reis voornamelijk ondernoomen was. Onze naspeuringen bepaalden zig ondertusschen niet tot de Sterkte en de nabij gelegen plaatsen, maar, naardien het kistjen weder naar boord zou hebben kunnen gebragt zijn, zoo het door enige van ons eigen volk gestoolen ware, wierd 'er ook een allernaauwkeurigst onderzoek in het schip gedaan; maar alle de uitgezonden manschappen kwamen terug zonder tijding van het quadrant. De Heer BANKS, die bij zulke gelegenheden noch moeite, noch gevaar ontzag, en die meer invloed op de Indiaanen had dan iemand van ons, besloot dan eindelijk hetzelve in de bosschen te gaan zoeken; hij hoopte dat, zoo de inboorlingen het gestoolen hadden, hij het zoude wedervinden ter plaatse daar zij het kistjen geopend hadden, naardien zij terstond zouden ontdekt hebben dat het voor hun van geen het minste nut was,

was, of dat hij, zoo hij in deeze verwagting wierd te leur gesteld, hetzelve zoude wederkrijgen door den invloed, welken hij op hunne opperhoofden verkregen had. Hij gong dan op weg, van eenen adelborst en den Heer GREEN verzeld en, zoo als hij de rivier overtrok, ontmoetede hij TUBOURAI TAMAIDE, die terstond de figuur van eenen driehoek maakte met drie stro-halmtjens op zijne hand te leggen. Hier door kwam de Heer BANKS te weeten, dat de Indiaanen de dieven waren en dat zij, schoon zij het kistjen geopend hadden, egter niet gezint waren zig van hetgeen 'er in was te ontdoen. Daar was dan geen tijd te verliezen, weshalven de Heer BANKS TUBOURAI TAMAIDE te verstaan gaf dat hij terstond met hem mede moest gaan naar de plaats, werwaarts het quadrant gebragt was; hierin bewilligde hij en zij begaven zig te zaamen Oostwaarts, terwijl het Opperhoofd aan elk huis, dat zij voorbijgongen, naar den dief bij zijnen naam vroeg; het volk zeide hem gewilliglijk welken weg hij genoomen had en hoe lang het geleden was zedert hij daar geweest was; de hoop, welke zij hier uit schepten dat zij hem agterhaalen zouden, ondersteunde hen in hunne vermoeijenis en zij spoedden voort, dan gaande, dan loopende, schoon het ondraaglijk heet was; toen zij omtrent vier mijlen gevorderd en eenen berg opgeklommen waren,

wees

wees hun geleider hun eene plaats, die nog drie goede mijlen verder lag, en gaf hun te verſtaan dat zij het werktuig niet moeſten verwagten te zullen vinden tot zij daar zouden gekoomen zijn. Zij rusteden dan hier een weinig uit. Zij hadden geene wapenen bij zig, behalven een paar piſtoolen, die de Heer BANKS altijd bij zig droeg; zij gongen naar eene plaats, die ten minſten zéven mijlen van de Sterkte af lag, daar de Indiaanen misſchien minder onderdaanig zouden zijn en moeſten hun iets ontneemen, dat zij met gevaar van hun leven verkregen hadden en dat zij, ondanks onze gisſingen, begeerig ſcheenen te willen houden; deeze omſtandigheden waren niet geſchikt om hen aantemoedigen en hun toeſtand moest op elken ſchred hachlijker worden. Zij beſlooten egter niet van hunne onderneeming aftezien, maar ook alle maatregelen tot hunne veiligheid te neemen, die in hun vermogen waren. Daar wierd dan bepaald dat de Heer BANKS en de Heer GREEN voort zouden gaan en dat de Officier naar mij terug zou keeren, met verzoek dat ik hun eene bende van ons volk agter na zoude zenden en mij tegelijk zou zeggen dat het onmogelijk voor hun was om voor donker terug te zijn. Zoodra ik deeze boodſchap ontving, begaf ik mij op weg met zoo veel volk als ik meende dat daartoe genoegzaam ware, terwijl ik en in de Sterkte en aan boord bevelen liet dat

men

men geene kano de baai uit zoude laaten vaaren, maar dat men geene der inboorlingen zou vatten of ophouden.

Middelerwijl vervolgden de Heer BANKS en de Heer GREEN hunnen weg, onder beſcherming van TU BOURAI TAMAIDE, tot zij, juist op de plaats, die hij aangewezen had, eenen van zijn eigen volk ontmoeteden met een ſtuk van het quadrant in de hand. Op dit alleraangenaamst gezigt hielden zij ſtil en aanſtonds kwam 'er eene groote menigte Indiaanen toeſchieten, van welke ſommige wat ruuw op hen aandrongen; zoo dat de Heer BANKS nodig oordeelde eenvan zijne pistoolen voor den dag te haalen, op welk gezigt zij zig terſtond ſtil hielden. Naardien de menigte, die rondom hen verzamelde, al grooter en grooter wierd, tekende hij eenen kring in het gras en zij plaatſten zig, ten getale van enige honderden, met groote ſtilte en orde buiten denzelven. Toen bevalen zij dat het kistjen, dat nu reeds aangekoomen was, in het midden van deezen kring zou gebragt worden, met enige leesglazen en andere kleinigheden, die zij in den haast in eenen pistool-koker gedaan hadden, welken de Heer BANKS voor den zijnen erkende, die enigen tijd te vooren uit de tent geſtoolen was met een zadel-pistool 'er in, dat hij terſtond terug eischte en dat hem ook gegeeven wierd.

De Heer GREEN was onverduldig om te zien of alles dat geſtoolen was, terug ware gegeeven en bevond, toen hij het kistjen doorzogt, dat de voet en enige weinige andere ſtukken van minder belang ontbraken; men zond dan verſcheiden hunner af om die te gaan zoeken en de meeste der kleine ſtukken wierden terug gegeeven; maar men gaf hun te verſtaan dat de dief den voet zoo verre niet medegebragt had en dat hij onzen vrienden op hunne terugreis zou behandigd worden; naardien zulks door TUBOURAI TAMAIDE bevestigd wierd, maakten zij zig gereed om den terugtocht aanteneemen, wijl 'er toen niets meer ontbrak dan hetgeen men gemaklijk zoude kunnen aanvullen, en toen zij omtrent twee mijlen gevorderd waren, ontmoetede ik hen met mijne bende, tot onze wederzijdſe blijdſchap, en wij wenschten elkanderen geluk met de wedervinding van het quadrant met eene vreugd, geëvenredigd aan het gewigt van die gebeurtenis.

Omtrent agt uuren kwam de Heer BANKS met TUBOURAI TAMAIDE terug aan de Sterkte, wanneer hij, tot zijne groote verwondering, TOOTAHAH in hechtenis vond en veele der inboorlingen in den grootſten angst en ſchrik rondom de poort bijeen geſchoold. Hij gong ſpoedig naar binnen en men liet enige andere Indianen medegaan; het toneel was zeer aandoenlijk.

TU-

TUBOURAI TAMAIDE vloog naar TOOTAHAH en, hem in zijne armen vattende, berſteden zij beiden uit in ſchreijen en bevogteden elkanderen met hunne traanen, terwijl zij niet in ſtaat waren om te ſpreeken: de andere Indiaanen ſchreiden ook over hunnen Opperſte, naardien hij en zij zig vast inbeeldden dat hij ter dood zou gebragt worden. In deezen toeſtand bleeven zij tot ik in de Sterkte kwam, dat omtrent een vierde uurs daarna was. Ik gevoelde zoo veel verwondering als leedwezen over hetgeen 'er gebeurd was, naardien het aanhouden van TOOTAHAH ſtrijdig met mijne bevelen was, waarom ik hem ook terſtond in vrijheid ſtelde. Toen ik onderzoek naar de zaak deed, berichtede men mij dat de inboorlingen, toen zij zagen dat ik het bosch was ingetrokken met eene bende gewapend volk, op eenen tijd dat 'er een diefſtal begaan was, waarover men dagt dat ik mij zeer gevoelig zou toonen, omdat het ſcheen dat wij het als een groot verlies aanmerkten, zoodaanig van ſchrik waren bevangen geworden, dat zij in den avond den omtrek van de Sterkte met pak en zak begonnen te verlaaten; dat de Heer COOKE, de tweede Luitenant, dien het bevel over het ſchip gelaaten was, en die last had geene kano hoegenaamd uit te laaten loopen, eene dubbele kano in het agterſte van de baai van land ziende ſteeken, haar den

bootsmansmaat, met eene sloep agter na gezonden had om haar terug te haalen; dat, zoo dra de sloep haar genaderd was, de Indiaanen, bevreesd worden-de, in zee gesprongen waren, en dat TOOTAHAH, ongelukkig bij hen zijnde, door den bootsmans-maat opgevischt en aan boord gebragt was, ter-wijl men de overige van het volk naar land had laaten zwemmen; dat de Heer GORE, niet genoeg acht slaande op het bevel dat niemand van het volk zoude aangehouden worden, hem naar de Sterkte gezonden had en dat de Heer HICKS, de eerste Luitenant, die daar het bevel voerde, hem van den Heer GORE te bewaaren gekregen heb-bende, gemeend had hem niet te mogen los laaten.

TOOTAHAH had zig zoo vast verbeeld dat wij hem ter dood zouden brengen, dat wij hem het tegendeel niet konden doen gelooven, tot dat hij, op mijn bevel, tot buiten de Sterkte geleid wierd. Het volk ontvong hem gelijk zij eenen vader in zulke omstandigheden zouden ontvangen hebben en elk hunner drong voorwaarts om hem te om-helzen. Schielijke blijdschap is gemeenlijk mild zonder naauwkeurig acht op verdiensten te slaan, en TOOTAHAH, zoo onverwagt zijn leven en vrijheid herkrijgende, wilde, in de eerste uit-vloeijingen van erkentenis, volstrekt dat wij een geschenk van twee varkens van hem aanneemen zouden, schoon wij, bewust zijnde dat wij bij

dee-

deeze gelegenheid zijne gunst-betooningen niet verdiend hadden, dezelve herhaalde reizen afweezen.

Den volgenden morgen namen de Heeren BANKS en SOLANDER als gewoonlijk de markt waar, maar daar kwamen zeer weinige Indiaanen en degeene die kwamen, bragten geene levensmiddelen. TOOTAHAH zond egter enige van zijn volk om de aangehouden kano te gaan haalen, die zij medenamen. Naardien 'er ook eene kano aangehouden was, die OBEREA toebehoorde, wierd TUPIA, dezelfde die haare zaaken waarnam, toen de Dolphijn hier was, afgezonden om te zien of 'er iets gemist wierde van hetgeen aan boord geweest was en hij was zoo wel van het tegendeel overtuigd, dat hij de kano liet daar hij haar gevonden had en bij ons aan de Sterkte kwam, daar hij den dag doorbragt en 's nagts aan boord van de kano sliep. Omtrent den middag kwamen 'er enige visch-schuiten regt over de tenten, maar de visschers wilden zeer weinig afstaan van hetgeen zij aan boord hadden en wij hadden groot gebrek aan kokos-nooten en brood-vrugt. Geduurende deezen dag wandelde de Heer BANKS de bosschen in om, door met het volk te praaten, langzaamerhand hun vertrouwen en hunne goedwilligheid te herwinnen: hij vond hen vriendlijk, maar alle klaagden

over de slegte behandeling, hun Opperhoofd aangedaan, dien men, zeiden zij, geslaagen en bij het hair getrokken had. De Heer BANKS tragtede hen te overtuigen dat men zijnen persoon geen geweld aangedaan had, dat, voor zoo veel wij wisten, de waarheid was; maar misschien had de bootsmansmaat hem met onbeschoftheid behandeld, en was bevreesd of beschaamd om zulks te bekennen. Het Opperhoofd zelf, waarschijnlijk, bij nader bedenkens, van gedagten zijnde dat wij de varkens, die hij ons tot een geschenk gelaaten had, slegt verdiend hadden, zond in den agtermiddag eenen bode om eene bijl en een hemd voor dezelve te vraagen; dan, naardien ik gehoord had dat hij niet voorneemens was binnen tien dagen aan de Sterkte te koomen, weigerde ik dezelve te geeven tot ik hem zelven zien zoude, hoopende dat hij die uit onverduldigheid zoude koomen haalen en weetende dat eene lange afwezigheid waarschijnlijk de koelheid, die nu tusschen hem en ons was, zoude gaande houden, welke door de eerste zaamenkomst zoude kunnen uit den weg geruimd worden.

Den volgenden dag gevoelden wij het nadeel, dat wij geleden hadden door het volk ongenoegen te geeven met hun Opperhoofd te mishandelen, nog meer dan te vooren, want de markt was zoo slegt voorzien, dat wij gebrek aan levensmiddelen had-

hadden. De Heer BANKS begaf zig dan in het bosch naar TUBOURAI TAMAIDE en haalde hem, ſchoon met enige moeite, over om ons vijf manden met brood-vrugten te laaten volgen, die ons zeer welkom kwamen, naardien 'er meer dan honderd en twintig ſtuks in waren. Des agtermiddags kwam 'er wederom een boodſchapper van TOOTAHAH om de bijl en het hemd; naardien het nu volſtrekt noodzaaklijk geworden was de vriendſchap van deezen man te herwinnen, zonder welke het ons naauwlijks mogelijk zoude geweest zijn levensmiddelen te bekoomen, liet ik hem weeten dat de Heer BANKS en ik hem des anderendaags zouden koomen bezoeken en medebrengen dat hij verzogt had.

Des anderendaags 's morgens vroeg zond hij wederom iemand om mij mijne belofte te herinneren en zijn volk ſcheen met groote onverduldigheid te wagten tot wij vertrekken zouden: ik beval dan de pinas gereed te maaken, waarmede ik, omtrent tien uuren, met de Heeren BANKS en SOLANDER afvoer; wij namen eenen van het volk van TOOTAHAH met ons in de ſloep en in omtrent een uur tijds kwamen wij aan de plaats daar hij zijn verblijf hield, die *Eparre* genoemd wierd en omtrent vier mijlen ten Westen van de tenten af lag.

Wij vonden het volk in eene groote ſchaare

naar ons wagtende op het ſtrand, zoo dat het ons onmogelijk zou geweest zijn voorttegaan, zoo 'er geen ruim baan voor ons gemaakt was door eenen man, lang van geſtalte en van een goed voorkoomen, die iets van de gedaante van eenen tulband om zijn hoofd, en eenen langen witten ſtok in de hand had, waarmede hij onbarmhartig rondom zig in het honderd ſloeg. Deeze man geleidde ons tot het Opperhoofd, terwijl het volk rondom ons ſchreeuwde, *Taio Tootahah*, „ TOOTAHAH „ is uw vriend". Wij vonden hem als eenen ouden Patriarch onder eenen boom zitten, met enige eerwaerdige grijsaarts rondom hem ſtaande; hij gaf ons een teken dat wij zouden gaan zitten en vroeg terſtond naar zijne bijl; ik bood hem die aan, met een opperkleed van laken, naar 's lands wijze gemaakt en met garen lint geboord, waarbij ik nog daarenboven een hemd voegde; hij ontvong het een en ander met veel genoegen en trok het kleed terſtond aan; maar het hemd gaf hij aan den man, die bij onze landing den weg voor ons ruim gemaakt had, die nu bij ons gezeten was en welken hij ſcheen te verlangen dat wij met bijzondere opmerking behandelen zouden. Binnen weinig tijds kwam OBERRA en verſcheiden andere vrouwen, die wij kenden, en zetteden zig onder ons neder. TOOTAHAH verliet ons verſcheiden reizen, maar kwam dan, na eene korte afwe-

wezigheid, terug; wij meenden dat het ware om zig in zijnen nieuwen opſchik aan het volk te vertoonen, maar wij deeden hem onrecht, want het was om bevelen te geeven om ons te vergasten en te vermaaken. Terwijl wij de laatſte reis dat hij ons verliet naar zijne wederkomst wagteden, zeer ongeduldig om affcheid te neemen, naardien wij bijna verſtikten van het gedrang, wierd ons geboodſchapt dat hij ons op eene andere plaats verbeidde: wij vonden hem onder het zonnedek van onze eigen boot zitten en hij verzogt ons door tekenen dat wij bij hem zouden koomen; daar ſtapten dan zoo veele van ons in de boot als zij bevatten kon en toen liet hij kokosnooten en brood-vrugten brengen, van welke beiden ſpijzen wij proefden, meer om hem te voldoen dan uit luſt tot eeten. Kort daarop kwam men hem iets boodſchappen, waarop hij uit de boot ging en weldra verzogt men ons te volgen. Wij wierden naar eene groote plaats of werf gebragt, die rondom met bamboezen, omtrent drie voeten hoog, ter zijde van zijn huis was afgeheind, daar men ons een ſchouwſpel gaf, dat geheel nieuw voor ons was; het was eene worſteling. Aan het bovenſt einde van de plaats zat het Opperhoofd met enige van de voornaamſte van zijn volk ter wederzijde van hem in eenen halven cirkel geplaatst; deeze waren de rechters

die den overwinnaar toejuichen moesten; ter wederzijde aan het eind van de rei waren ook plaatsen voor ons open gelaaten, maar wij verkoozen liever in vrijheid onder de overige aanschouwers te blijven.

Toen alles gereed was, traden 'er tien of twaalf perſoonen, welke wij vernamen dat de worſtelaars waren, geheel naakt, uitgenoomen een doek, dien zij om hunnen middel gebonden hadden, het ſtrijdperk in en wandelden hetzelve langzaam rond, in eene bukkende houding, met hunne ſlinker handen op hunne regter borſten en hunne regter handen open, met welke zij dikwijls op den ſlinker voorarm kletſten, zoo dat men het vrij ſterk hooren kon; dit was eene algemeene uitdaaging van de kampvegters aan elkanderen, of aan iemand uit de aanſchouwers gedaan; agter deeze volgden andere op dezelfde wijze en toen deed elk eene bijzondere uitdaaging, waardoor hij zijnen tegenpartijder uitkoos: dit geſchiedde door de toppen der vingeren van beiden de handen bijeen te voegen en dezelve aan de borst te brengen, terwijl zij ter zelfden tijd de elboogen ſnel op en nêer bewoogen: als de man, tot wien deeze uitdaaging gerigt wierd, dezelve aannam, beandwoordde hij haar met dezelfde tekenen en terſtond ſtelde elk zig in poſtuur om den ſtrijd aantevangen; eene minuut daarna vatteden zij elkande-

deren aan; doch, behalven de eerſte aangrijping, was het enkel een ſtrijd van ſterkte; elk tragtede den anderen te vatten eerst bij de dije, en, zoo dit mislukte, dan bij de hand, het hair, het kleed of daar hij best kon: alsdit geſchied was, worſtelden zij zonder de minſte bekwaamheid of behendigheid, tot een hunner, omdat hij zijnen tegenpartijder voordeeliger gevat, of grooter kragt van ſpieren had, den anderen op zijnen rug ſmeet. Als de ſtrijd geëindigd was, gaven de oude mannen den overwinnaar in weinige woorden zijnen lof, dien zij te zaamen in eene ſoort van maatgezang herhaalden; ook wierd zijne overwinning gemeenlijk gevierd door driemaal te juichen. Alsdan was 'er eene tusſchenpoozing van enige minuuten, waarop een ander paar worstelaars voorwaarts trad en op dezelfde wijze handgemeen wierd; zoo het gebeurde dat geen van beiden ter neder wierd geworpen, lieten zij, als de ſtrijd omtrent eene minuut geduurd had, los, of met onderlinge bewilliging, of door tusſchenkomst van hunne vrienden en dan ſloeg elk op zijnen arm, als eene uitdaaging tot een nieuw gevegt, hetzij met denzelfden tegenpartijder, hetzij met eenen anderen. Terwijl de worſtelaars handgemeen waren, verrigteden enige andere eenen dans, die ook omtrent eene minuut duurde; deeze benden ſloegen geene de minſte acht op malkanderen, maar

maar alle hunne aandacht was geheel bepaald tot hetgeen zij deeden. Wij merkten met vermaak op dat de overwinnaar den overwonnen en nooit beſchimpte en dat de overwonnene nooit morde over het geluk van den overwinnaar; de geheele ſtrijd geſchiedde in vriendlijkheid en vrolijkheid, ſchoon in tegenswoordigheid van ten minſten vijf honderd aanſchouwers, onder welke enige vrouwen waren. Het getal der vrouwen was, het is waar, in vergelijking, klein, daar waren geene andere dan vrouwen van rang tegenswoordig en wij hadden reden om te denken dat zij deeze oefening niet bijgewoond zouden hebben, ware het niet geweest om ons eene beleefdheid te bewijzen.

Dit duurde dus omtrent twee uuren lang, geduurende welken tijd de man, die voor ons ruim baan gemaakt had toen wij landden, het volk op eenen behoorlijken afſtand hield, door de geene, die te verre vooruit drongen, met zijnen ſtok gevoelige ſlagen te geeven: wij vernamen dat hij een bediende van TOOTAHAH was, die het ampt van ceremonie-meester waarnam.

Zij, die bekend zijn met de worſtel-ſpelen van de verwijderdſte oudheid, zullen zeekerlijk eene ruuwe overeenkomst vinden tuſſchen dezelve en dit worſtel-ſpel van de inboorlingen van een klein eiland in het midden van den Stillen Oceaan: zelfs zul-

zullen onze vrouwlijke leezers zig ongetwijfeld de beſchrijving herinneren, welke FENELON van dezelve geeft in zijnen *Telemachus*, waarin wel de gebeurtenisſen verdicht, maar waarin egter de zeden van dien tijd getrouw gevolgd zijn naar ſchrijveren, welke men onderſtelt dat dezelve naar waarheid te boek geſteld hebben.

Toen het worſtelen geëindigd was, gaf men ons te verſtaan dat 'er twee varkens, en eene groote hoeveelheid brood-vrugt voor ons middagmaal gereed gemaakt wierden, hetgeen ons zeer aangenaam was, naardien wij nu goede eetlust hadden. Onze gastheer ſcheen egter berouw te krijgen van zijne mildheid; want, in plaats van ons zijne twee varkens voor te zetten, beval hij dat 'er een in onze boot zoude gebragt worden; wij waren in het eerst niet t' onvreden met deeze nieuwe ſchikking, meenende dat wij in de boot meer op ons gemak eeten zouden dan aan land, naardien het volk gemaklijker van ons af zoude kunnen gehouden worden; dan, toen wij aan boord kwamen, beval hij ons met zijn varken naar het ſchip te roeijen; dit was onaangenaam, naardien wij nu nog vier mijlen verre roeijen moesten, terwijl ons middagmaal koud wierd; wij vonden egter goed hierin te bewilligen en wierden eindelijk vergast op het maal, dat hij had laaten toe-

be-

bereiden, van welk hij en TUBOURAI TAMAIDE rijklijk hun deel namen.

Onze verzoening met deezen man had de beste uitwerking op het volk, want niet zoo haast wierd het bekend dat hij aan boord was of daar wierden brood-vrugt, kokos-nooten en andere levensmiddelen in overvloed aan de Sterkte gebragt.

De zaaken waren nu wederom op den ouden voet, doch, naardien de varkens nog schaarsch bleeven, voeren onze Schipper, de Heer MOLLINEUX en de Heer GREEN den agtsten des morgens vroeg in de pinas Oostwaarts aan, om te zien of zij in dat gedeelte des lands enige varkens of gevogelte zouden kunnen opdoen: zij voeren twintig mijlen verre, maar, schoon zij veele varkens en eene tortelduif zagen, konden zij geen derzelve, tot welken prijs ook, koopen; overal zeide hun het volk dat zij alle TOOTAHAH toebehoorden en dat zij geene verkoopen konden zonder zijn verlof. Wij begonnen dan nu te gelooven dat die man inderdaad een groot Prins was; want geen ander zou zulk eenen volstrekten en uitgebreiden invloed hebben kunnen verkrijgen en naderhand vernamen wij dat hij de regeering van dit gedeelte des eilands als Vorst bestierde voor eenen minderjaarige, dien wij nooit

nooit te zien kwamen zoo lang wij op het eiland waren. Toen de Heer GREEN van deezen tocht terug kwam, zeide hij ons dat hij eenen boom gezien had, die zoo groot was dat hij vreesde het te verhaalen; hij was niet minder dan honderd en tagtig voeten in den omtrek; doch de Heeren BANKS en SOLANDER beduidden hem ras dat het eene ſoort van vijgenboom was, welks takken nederbuigen en nieuwe wortelen in den grond ſchieten en dus eene aaneenkoppeling van ſtammen maaken, die, zeer digt aan elkanderen ſtaande, en door zaamengroeijing vereenigd zijnde, ligtlijk voor een enkele konden aangezien worden.

Schoon de markt aan de Sterkte nu redenlijk wel voorzien wierd, wierden de levensmiddelen egter traager aangebragt: men kon anders gemeenlijk eene genoegzaame hoeveelheid van het opgaan van de zon tot agt uuren in den morgen inkoopen, maar nu was het noodzaaklijk geworden het grootste gedeelte van den dag de markt waarteneemen. De Heer BANKS zettede dan zijne kleine boot op voor den ingang der Sterkte, die van groot nut was als eene plaats om in te handelen; wij hadden tot hiertoe kokos-nooten en brood-vrugt voor koraalen gekogt; dan, naardien de markt in deeze artijkelen begon te verſlappen, waren wij voor de eerſte reis genoodzaakt met on-

onze ſpijkers voor den dag te koomen: voor eenen van onze kleinſte, die omtrent vier duimen lang was, kogten wij twintig kokos-nooten en brood-vrugt naar evenredigheid, zoo dat 'er binnen korten tijd zoo groote overvloed was als van te vooren.

Den negenden, kort na het ontbijt, kreegen wij een bezoek van OBEREA, zijnde het eerſte dat zij ons gaf na het verliezen van ons quadrant en de ongelukkige gevangenneeming van TOOTAHAH; zij had haaren tegenswoordigen gunſteling OBADEE en TUPIA bij zig, en bragt ons een varken en enige brood-vrugten, voor welke wij haar eene bijl gaven. Wij hadden onzen Indiaanſchen vrienden nu een nieuw en merkwaerdig voorwerp van nieuwsgierigheid gegeeven, namelijk onze ſmidſe, die, enigen tijd geleden, opgezet zijnde, bijna aanhoudend aan den gang was. Zij bragten ons geduuriglijk ſtukken ijzer, welke wij onderſtelden dat zij uit den *Dolphijn* bekoomen hadden, om die tot gereedſchappen van allerleie ſoort te maaken en naardien ik hun gaerne genoegen gaf, voldeed men aan hun verzoek, uitgezonderd wanneer de ſmit geen tijd had. OBEREA, haare bijl ontvangen hebbende, bragt zoo veel oud ijzer voor den dag als genoegzaam was om eene te maaken en verzogt dat men voor haar nog eene andere maaken wilde; dit kon

kon ik haar egter niet inwilligen, waarop zij eene gebrooken bijl bragt en verzogt dat die mogt aaneengevoegd worden; ik was blijde gelegenheid te hebben om het verschil dat wij hadden uit de waereld te helpen: haare bijl wierd gemaakt, en zij scheen wel te vreden. Zij vertrokken des avonds en namen de kano mede, die eenen langen tijd aan den kant van de Sterkte gelegen had, maar zij beloofde in drie dagen weêrom te zullen koomen.

Den tienden zaaide ik enige zaaden van meloenen en andere planten op een stukjen gronds, dat tot dat einde omgespit was; zij waren alle door dengeenen, van welken zij gekogt waren, in kleine flesschen met harst verzegeld, maar daar kwamen geene van dezelve op, uitgezonderd mostert; zelfs de komkommers en meloenen bleeven agter; de Heer BANKS was van gedagte dat zij bedorven waren, doordien zij geheel buiten toegang van versche lucht waren geweest.

Deezen dag leerden wij den Indischen naam van het eiland, die *Otahiti* is (*a*); ik zal het in het vervolg met dien naam benoemen; doch welke

(*a*) De Engelschen schrijven dien *Otaheite*; de Franschen *Taiti*; ik volg hier de Engelsche uitspraak. VERTAALER.

ke moeite wij namen, wij vonden het volſtrekt onmogelijk om de Indiaanen onze naamen te leeren uitſpreeken; wij hadden dan elk eenen nieuwen naam, die uit het geluid beſtond, dat zij maakten als zij zulks wilden onderneemen. Mij noemden zij *Toeti*; den Heer HICKS *Hiti*; den naam van MOLINEUX gaven zij op als onmogelijk om te noemen en noemden den Schipper *Boba*, naar zijnen doopnaam ROBBERT; de Heer GORE was *Toarro*; Doctor SOLANDER *Torano* en de Heer BANKS *Tapane*; de Heer GREEN *Eteree*; de Heer PARKINSON *Patini*; de Heer SPORING *Polini*; PETERSGILL *Petrodero*; en op deeze wijze hadden zij bijna elken man in het ſchip zijnen naam gegeeven; in ſommige egter kon men niet gemaklijk voetſpooren van den oorſpronglijken naam vinden, en misſchien waren het ook niet enkel willekeurige klanken, naar hunne wijze van uitſpraak gevormd, maar woorden van enige betekenis in hunne eigen taal. MONKHOUSE, den adelborst die het bevel gevoerd had over de bende, welke den man doodgeſchooten had, die het musket ſtal, noemden zij *Matte*, niet enkel uit eene navolging van de eerſte lettergreep van *Monkhouſe*, maar omdat *Maite dood* betekent en waarſchijnlijk was het met andere even dusdanig gelegen.

TWAALF-

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Enige vrouwen van aanzien koomen in de Sterkte een bezoek afleggen. Zonderlinge plegtigheden. De Indiaanen woonen den Godsdienst bij en vertoonen des avonds een allerzonderlingst ſchouwſpel. TU-BOURAI TAMAIDE *valt in verzoeking.*

De dag van den twaalfden Mei, zijnde Vrijdag, muntte uit door het bezoek van enige juffers, welke wij nooit te vooren gezien hadden en die zig met enige zeer zonderlinge plegtigheden aandienden. De Heer BANKS was, als naar gewoonte, in zijne boot voor den ingang der Sterkte aan het handelen, in gezelſchap van TOOTAHAH, die hem dien morgen een bezoek was koomen geeven en enige andere der inboorlingen, wanneer 'er tuſſchen negen en tien uuren eene dubbele kano aan de landing-plaats kwam, onder welker zonne-dek een man en twee vrouwen zaten; de Indiaanen, die rondom den Heer BANKS waren, gaven hem tekenen dat hij hen te gemoet zoude gaan, hetwelk hij zig haastede te doen; maar eer hij uit de boot kon koomen, waren zij hem reeds tot op tien ſchreden genaderd:

derd; toen ſtonden zij ſtil en maakten tekenen dat hij insgelijks zoo doen zoude, terwijl zij omtrent een dozijn jonge plataanen-boomen en enige andere kleine planten nederleiden; hij bleef dan ſtaan, terwijl het volk eene laan tusſchen hen vormde, wanneer de man, die een bediende ſcheen te zijn, den Heer BANKS zes van dezelve, en wel een voor een, bragt, zes maal heen en weder gaande en geduurig enige woorden uitſpreekende, terwijl hij dezelve overgaf. TUPIA, die bij den Heer BANKS ſtond, nam het werk van ceremonie-meester voor hem waar, ontvong de takken, die gebragt wierden, en legde die neder in de boot. Toen dit verrigt was bragt een ander man eenen grooten bundel doek, opende denzelven en ſpreidde ſtuk voor ſtuk op den grond in de ruimte tusſchen den Heer BANKS en zijne bezoekers; daar waren negen ſtukken, toen hij drie van dezelve op elkanderen nedergelegd had, ſtapte de voorſte van de vrouwen, die de voornaamſte ſcheen te zijn, en die OORATTOOA genaamd was, 'er op, en toen, alle haare rokken in de rondte tot aan haaren middel opligtende, draaide zij zig tot driemaalen toe rond met groote ernst en bedaardheid en met een voorkoomen van volmaakte onſchuld en eenvoudigheid; toen liet zij den ſluier weder vallen en, van het kleed afſtappende, wierden 'er nog drie

ſtuk-

ſtukken op gelegd en zij herhaalde de plegtigheid; vervolgens wederom als te vooren 'er afſtappende, wierden 'er de drie laatſte opgelegd en de plegtigheid wierd ten derde maale op dezelfde wijze verrigt. Onmiddelijk daarop wierden de ſtukken doek opgerold en den Heer BANKS ter hand geſteld, als een geſchenk van de juffer, die nu met haare vriendin naderde en hem groetede. Hij gaf haar beiden zoodanige geſchenken als hij dagt dat haar aangenaamst zouden zijn en, omtrent een uur vertoefd hebbende, vertrokken zij weder. In den avond kreegen de heeren in de Sterkte een bezoek van OBEREA en de begunſtigde vrouw van haar gevolg, welker naam OTHEOTHEA was, een aanvallig meisjen, en het was hun des te aangenaamer deeze laatſte te zien, naardien zij enige dagen afwezig geweest was en 'er gezegd was dat zij of ziek of dood was.

Den dertienden, toen de markt omtrent ten tien uuren afgeloopen was, wandelde de Heer BANKS met zijn ſnaphaan het bosch in, gelijk hij gemeenlijk op het heetst van den dag deed, om de ſchaduwe te genieten; terwijl hij wederom op weg naar huis was, ontmoetede hij TUBOURAI TAMAIDE bij de wooning, waarin hij zig van tijd tot tijd onthield; deeze nu terwijl hij ſtil ſtond, om enige oogenbikken bij hem te vertoe-

ven, nam hij eensklaps den ſnaphaan uit de hand van den Heer BANKS, ſpande den haan, ſtak hem in de hoogte en trok af; gelukkig brandde het kruid op de pan af: de Heer BANKS ontnam hem onmiddelijk het geweer, niet weinig verwonderd zijnde hoe hij zoo veel kennis van eenen ſnaphaan gekregen hadde om dien afteſchieten en berispte hem zeer ernſtiglijk over hetgeen hij beſtaan had. Naardien het van de alleruiterſte aangelegenheid was de Indiaanen geheel onkundig te houden van de behandeling van vuur-wapenen, had hij alle gelegenheden waargenoomen om hun te beduiden dat zij hem nooit ſterker konden beledigen dan met zijn geweer zelfs ſlegts aanteraaken; het was nu nodig dit verbod nog ſterker aantedringen, waarom hij zijne berisping met bedreigingen verzelde; de Otahitier verdroeg alles geduldig; maar zoo dra de Heer BANKS de rivier over ging, vertrok hij met zijn geheel huisgezin en al zijn huisraad naar zijn huis te *Eparre*. Naardien wij dit zeer ſpoedig van de Indiaanen aan de Sterkte vernamen, en vreesden dat het ongenoegen van deezen man, die ons bij alle gelegenheden van zeer veel dienst geweest was, van onaangenaame gevolgen voor ons wezen zoude, beſloot de Heer BANKS hem onmiddelijk te volgen en hem te verzoeken terug te koomen: hij vertrok dan nog dien zelfden avond,

van

van den Heer MOLLINEUX verzeld, en vond hem in het midden van eenen grooten kring volks zitten, welk hij waarſchijnlijk verteld had wat 'er gebeurd was en hoe hij voor de gevolgen vreesde; zijn gezigt vertoonde het beeld van droefheid en nêerſlagtigheid, terwijl dezelfde hartstogten niet minder ſterk op het gelaat van alle die hem omringden waren uitgedrukt. Toen de Heer BANKS en de Heer MOLLINEUX in den kring traden, drukte eene der vrouwen haar verdriet op dezelfde wijze uit als TERAPO bij eene andere gelegenheid gedaan had, en ſtak zig verſcheiden reizen met eenen haaien-tand in haar hoofd, zoo dat het met bloed bedekt wierd. De Heer BANKS liet geen tijd verlooren gaan om een eind aan deeze algemeene droefheid te maaken; hij verzeekerde het Opperhoofd dat het gebeurde vergeeten zou worden, dat 'er geene de minſte gevoeligheid aan zijnen kant meer plaats had en dat hij ook niets te vreezen had. Het Opperhoofd wierd met weinig moeite gerust geſteld en tot het voorige vertrouwen gebragt; daar wierd gelast eene dubbele kano gereed te maaken, zij kwamen nog voor het avondmaal alle met malkanderen aan de Sterkte terug en, tot teken van volmaakte verzoening, ſliepen hij en zijne vrouw den geheelen nagt in des Heeren BANKS tent: hunne tegenwoordigheid was egter geene volkoo-

men beſcherming; want tuſſchen elf en twaalf uuren beproefde een der inboorlingen in de Sterkte te koomen door over de wallen te klimmen, zeekerlijk met oogmerk om te ſteelen dat hij zoude kunnen vinden; maar hij wierd door de ſchildwagt ontdekt, die gelukkiglijk niet ſchoot, en hij liep weg, veel te ſnel dan dat iemand van ons volk hem zoude hebben kunnen volgen. Het ijzer en het ijzeren gereedſchap, die aan de ſmidſe, welke binnen de werken opgezet was, geſtadig in gebruik waren, waren verzoekingen tot diefſtal, welke niemand van dit volk wêerſtaan kon.

Den veertienden, zijnde een Zondag, beval ik dat de godsdienst in de Sterkte zoude verrigt worden: wij verlangden dat 'er enige van de voornaamſte Indiaanen bij tegenswoordig zouden zijn; dan, toen het uur kwam, waren de meeſte naar huis gekeerd. De Heer BANKS gong egter over de rivier en haalde TUBOURAI TAMAIDE en zijne vrouw TOMIO, hoopende dat zulks gelegenheid zoude geeven tot enige vraagen van hunnen en enige onderrigtingen van onzen kant. Toen hij hen had doen nederzitten, plaatſte hij zig tuſſchen hen beiden en zij ſloegen, zoo lang de dienst duurde, zeer aandachtig acht op hetgeen hij deed en bootſten het zeer naauwkeurig na, ſtaande, zittende, of knielende, gelijk

lijk zij hem zagen doen: zij begreepen wel dat wij met iets ernſtigs en gewigtigs bezig waren, gelijk bleek uit hun roepen tot de Indiaanen, die buiten de Sterkte waren, dat zij zig ſtil zouden houden; maar toen de dienst afgeloopen was, deed niemand van hun enige vraagen; zij wilden zelfs niet luisteren toen wij hun tragteden te verklaaren wat 'er geſchied was.

Zoodanig was onze ogtend-dienst; onze Indiaanen vonden goed in den avond eenen geheel anderen dienst te verrigten. Een jongman, bijna zes voeten lang, offerde aan Venus met een klein meisjen omtrent elf of twaalf jaaren oud, in tegenswoordigheid van verſcheiden van ons volk en een groot getal inboorlingen, zonder het minſte gevoel dat zulks onvoegzaam of onbetamelijk ware, maar, naar het ſcheen, volkoomen overeenkomſtig de gewoonte van het land. Onder de aanſchouweren waren verſcheiden vrouwen van hoogen rang, in het bijzonder OBEREA, die eigenlijk gezegd kon worden de plegtigheid te beſtieren; want zij gaf het meisjen onderrigtingen hoe zij haare rol moest ſpeelen, die het egter, zoo jong als zij was, niet ſcheen nodig te hebben.

Ik verhaal dit voorval hier niet als een voorwerp van ijdele nieuwsgierigheid, maar omdat het aanmerking verdient in het beſlisſen van eene

vraag, waarover men in de wijsbegeerte lang getwist heeft: Of, namelijk, de ſchaamte, welke zekere daaden verzelt, die van ieder eenen erkend worden in zig zelve onſchuldig te zijn door, de Natuur den mensch zij ingeplant, dan wel een indrukſel der gewoonte zij? Zoo zij haaren oorſprong in de gewoonte heeft, zal het misſchien moeijelijk zijn die gewoonte, hoe algemeen zij ook is, tot haare bron nateſpooren; is zij ingeſchaapen, dan zal het even bezwaarlijk zijn te ontdekken uit welke oorzaak zij onder dit volk t' ondergebragt, of ten minſten te boven gekoomen zij, in welks zeden 'er geen het minſte voetſpoor van te vinden is.

Den veertienden en vijftienden hadden wij wederom gelegenheid om te zien hoe algemeen dat volk kennis droeg van het een of ander voorneemen dat onder hen geſmeed wierd. In den nagt tusſchen den dertienden en den veertienden wierd 'er een van de water-vaten van de buiten-zijde van de Sterkte geſtoolen en des morgens was 'er geen Indiaan te vinden, die niet wist dat het weg was; egter ſcheen het niet dat men hun die zaak hadde toevertrouwd, of zelfs dat zij waardig geweest waren vertrouwd te worden; want zij waren alle gewillig om naricht te geeven waar het te vinden ware. De Heer BANKS ſpeurde het na tot eenen hoek van de baai, daar men

men hem zeide dat het in eene kano gezet was, dan alzoo het geene zaak van groot aanbelang was, ſtrekte hij zijne naſpooringen niet verder uit. Toen hij terug kwam wierd hem door TUBOURAI TAMAIDE bericht dat 'er, voor het morgen was, nog een vat geſtoolen zou worden; hoe hij dit te weeten gekoomen ware is niet gemaklijk te begrijpen; dat hij niet medepligtig was is zeeker, want hij kwam met vrouw en kinderen naar de plaats daar de water-vaten ſtonden, ſpreidde zijn bed bij dezelve en zeide dat hij zelf 'er borg voor wilde zijn, in ſpijt van den dief: dit wilden wij egter niet dulden en gaven hem te verſtaan dat 'er eene ſchildwagt uitgezet zoude worden om op de vaten te paſſen, waarop hij de bedden in des Heeren BANKS tent bragt, daar hij en zijn gezin den nagt doorbragten, terwijl hij, in het heengaan, de ſchildwagt tekenen deed dat hij zijne oogen open zou houden. Dit naricht bleek des nagts waarachtig te zijn; omtrent twaalf uuren kwam de dief; doch ontdekkende dat 'er eene wagt geplaatst was, ſloop hij weg zonder iets te ontvreemden.

Zedert het geval met het mes was het vertrouwen van den Heer BANKS op TUBOURAI TAMAIDE grootlijks vermeerderd, en het gevolg daarvan was dat hij eindelijk in verzoekingen kwam,

kwam, welke zijne eer of braafheid niet langer konden wederſtaan. Hij had veele aanlokſelen wêerſtand geboden, maar wierd eindelijk verleid door het betoverend lokaas van eene mand met ſpijkers; deeze ſpijkers waren veel grooter dan alle die, welke tot hier toe verhandeld waren en waren, misſchien door eene ſchuldige achtloosheid, in eenen hoek van des Heeren BANKS tent gezet, waartoe het Opperhoofd altoos vrijen toegang had. Gevallig zag de knegt van den Heer BANKS dat hij onder zijn kleed, dat hij achtloos opligtede, eenen van deeze ſpijkers verborgen hield. De Heer BANKS, dit hoorende en weetende dat men hem zoodanig eenen ſpijker niet gegeeven had, noch tot een geſchenk, noch in ruiling, onderzogt onmiddelijk de mande en bevond dat 'er van zeven ſpijkers vijf weg waren. Toen beſchuldigde hij hem, ſchoon niet zonder grooten wêerzin, met den diefſtal, dien hij terſtond bekende en, hoe groot zijne droefheid ook ware, was hij egter niet meer aangedaan dan zijn beſchuldiger. Men eischte terſtond de teruggave der ſpijkers, doch deeze weigerde hij, zeggende dat de ſpijkers te *Eparre* waren; toen hij egter zag dat de Heer BANKS zeer ernſtig wierd en enige dreigende gebaerden maakte, vond hij goed eenen derzelve te voorſchijn te brengen. Toen wierd

wierd hij naar de Sterkte gebragt om zoodanig een vonnis te ontvangen, als met algemeene ſtemmen tegens hem zou geveld worden.

Na enige raadpleegingen, opdat wij niet zouden ſchijnen zijne misdaad te ligt te achten, wierd hem gezegd dat, zoo hij de andere vier ſpijkers aan de Sterkte wilde brengen, die dieſſtal zou vergeeten en vergeeven worden. In deeze voorwaarde ſtemde hij toe; maar, het doet mij leed het te moeten zeggen, hij hield zijn woord niet. In plaats van de ſpijkers te gaan haalen, brak hij nog voor den nagt met zijn gezin op en nam al zijn huisraad mede.

Naardien onze groote boot lek geworden was, vond ik het nodig derzelver bodem te onderzoeken, en zag, tot mijne groote verwondering, dat die zoo ſterk van wormen doorknaagd was dat wij haar eenen nieuwen bodem moesten geeven; dat was aan de booten van de *Dolphijn* niet gebeurd, gelijk de officiers aan boord mij berichteden, en dus was het een ongeluk, dat ik niet verwagt had: ik vreesde dat de pinas omtrent in denzelfden toeſtand zoude wezen; doch, onderzoek doende, had ik het genoegen te bevinden dat 'er geen worm aan geraakt had, ſchoon zij van hetzelfde hout gemaakt en even zoo veel in het water geweest was; de reden van dit verſchil ſchijnt mij toe deeze te zijn, dat de groote

boot

boot met teer beſtreken en de pinas met loodwit en olie geſchilderd was; de bodems van alle booten, die naar dit land gezonden worden, moesten dan, gelijk de pinas, geverwd worden en de ſchepen moesten van eenen goeden voorraad voorzien worden om hun eene nieuwe laag verw te geeven, zoo dikwijls het nodig bevonden wierd.

Herhaalde boodſchappen van TOOTAHAH ontvangen hebbende dat, als wij hem een bezoek wilden koomen geeven, hij die beleefdheid met een geſchenk van vier varkens erkennen zoude, zond ik den Heer HICKS, mijnen eerſten Luitenant, om te beproeven of hij de varkens niet op gemaklijker voorwaarde konde krijgen, met last om hem alle beleefdheden te bewijzen, die in zijn vermogen waren. De Heer HICKS bevond dat hij van *Eparre* verhuisd was naar eene plaats, *Tettahah* genaamd, vijf mijlen meer Westwaarts. Hij wierd zeer hartlijk van hem ontvangen; terſtond wierd 'er een varken voor den dag gebragt en men zeide hem dat de drie andere, die op enigen afſtand van daar waren, in den morgen zouden gebragt worden. De Heer HICKS beloofde gewillig zoo lang te zullen blijven; dan de morgen kwam, maar de varkens niet, en naardien hij zig niet langer meende te moeten ophounen, keerde hij des avonds terug met het een varken, dat hij bekoomen had.

Den

Den vijfentwintigſten verſcheenen TUBOURAI TAMAIDE en zijne vrouw TOMIO voor de eerſte reis aan de tent zedert hij overtuigd was van ſpijkers geſtoolen te hebben; hij ſcheen enigzins t' onvreden en bevreesd te zijn; maar vond egter niet goed onze gunst en vriendſchap te herwinnen met de vier, welke hij weggezonden had, weder te geeven. Naardien de Heer BANKS en de andere heeren hem met eene koelheid en ingetogenheid behandelden, die in het geheel niet geſchikt waren om hem gerust en vergenoegd te maaken, bleef hij ſlegts korten tijd en vertrok eensklaps. De Heer MONKHOUSE, de Heelmeester, gong den volgenden morgen naar hem toe om eene verzoening te bewerken, door hem te raaden de ſpijkers wedertegeeven, maar hij kon hier niet in ſlagen.

DER-

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Tweede bezoek aan TOOTAHAH. *Verſcheidene voorvallen. Zonderlinge tijdkortingen der Otahitiers. Aanmerkingen op dezelve. Toebereidzelen om den overgang van Venus waarteneemen en wat 'er intusſchen aan de Sterkte voorviel.*

Den zeven en twintigſten beſlooten wij het bezoek bij TOOTAHAH afteleggen, ſchoon wij niet veel ſtaat maakten voor onze moeite de varkens te zullen krijgen. Ik vertrok dan vroeg in den morgenſtond met den Heer BANKS, Doctor SOLANDER en drie andere, in de pinas. Hij was nu weder van *Tettahah*, daar de Heer HICKS hem gezien had, vertrokken naar eene plaats, *Atahourou* genaamd, omtrent zes mijlen verder en naardien wij met de boot niet verder dan halver weg konden koomen, was het bijna avond eer wij daar aankwamen: wij vonden hem, gelijk gewoonlijk, onder eenen boom zittende, met eene groote menigte volks rondom hem. Wij booden hem onze geſchenken aan, beſtaande in eene vrouwen rok van geele ſtof en enige andere beuzelingen, die hij met genoegen aan-

aannam; terſtond gelaſtte hij een varken te ſlagten en tot het avondmaal gereed te maaken, met belofte dat hij ons des anderendaags 's morgens nog andere zou bezorgen; dan, naardien wij minder gezet waren op goede cier op onze reis te maaken dan op het medebrengen van levensmiddelen, die aan de Sterkte nog meer welkom zouden zijn, verzogten wij dat het varken nog niet geſlagt zoude worden en deeden ons avondmaal met de vrugten van het land. Naardien het nu donker begon te worden en 'er veel meer volk was dan de huizen en kanos bevatten konden, terwijl zig OBEREA daar ook bevond met haar gevolg en verſcheiden andere reizigers, welke wij kenden, begonnen wij naar huisvesting uittezien. Ons gezelſchap beſtond uit zes perſoonen: De Heer BANKS achtede zig gelukkig dat hem eene plaats bij OBEREA in haare kano wierd aangeboden, wenschte zijnen vrienden goeden nagt en nam afſcheid. Hij begaf zig vroeg ter rust, volgens de gewoonte van het land en, zijne klederen uittrekkende, gelijk altijd zijne gewoonte was, naardien de nagten warm waren, was OBEREA zoo vriendlijk van dezelve onder haare eigen bewaaring te willen neemen, want anders, zeide zij, zouden zij zeekerlijk geſtoolen worden. De Heer BANKS, zulk eene wagt hebbende, gaf zig met alle bedenklijke gerustheid aan

den ſlaap over; maar omtrent ten elf uuren wakker wordende en op moetende ſtaan, zogt hij naar zijne klederen op de plaats, daar hij gezien had dat OBEREA dezelve geborgen had, toen hij zig te ſlaapen legde, en bemerkte wel ras dat zij weg waren. Hij wekte onmiddelijk OBEREA, die, opſpringende en zijne klagten verneemende, om licht riep en zig met grooten haast gereed maakte om weder te krijgen hetgeen hij kwijt was; TOOTAHAH ſliep zelf in de naastbij liggende kano, en weldra insgelijks opgewekt zijnde, kwam hij bij hen en gong met OBEREA naar den dief zoeken: de Heer BANKS was niet in eenen toeſtand om met hun mede te gaan, want hij had van zijne geheele kleeding naauwlijks iets behouden dan zijn broek; zijn rok en kamiſool, met zijne pistoolen, kruid-hoorn en verſcheiden andere dingen, die in de zakken waren, waren weg. Binnen omtrent een half uur kwamen zijne twee edele vrienden terug, doch zonder enig naricht van zijne klederen of van den dief te hebben kunnen krijgen. In het begin begon hij ongerust te worden; zijn ſnaphaan was wel niet weggenoomen, doch hij had verzuimd dien te laaden; waar ik en Doctor SOLANDER ons verblijf genoomen hadden wist hij niet, en kon dus, wat 'er ook gebeuren mogt, ons niet om bijſtand vraagen. Hij vond egter best noch vrees noch

noch agterdogt op degeene, die rondom hem waren, te laaten blijken en zijnen ſnaphaan aan TUPIA; die in de verwarring ontwaakt was en bij hem ſtond, overgeevende, met bevel dien niet te laaten ſteelen, begaf hij zig wederom ter rust, verklaarende dat hij volkoomen voldaan was met de moeite, welke TOOTAHAH en OBEREA genoomen hadden om zijne goederen weder te krijgen, ſchoon het hun niet gelukt was. Naardien hij, gelijk men wel onderſtellen kan, in zulk eenen toeſtand niet vast ſliep, hoorde hij kort daarop muzijk en zag op eenen kleinen afſtand op het ſtrand lichten naderen: dit was een concert of een gezelſchap, dat zij eene *Heiva* noemen, eene gemeene benaaming voor alle openbaare ſchouwſpelen; en naardien dit nu noodwendig veel volks moest bijeen lokken en 'er dus ook kans was dat ik met zijne andere vrienden daar bij zouden zijn, ſtond hij op en begaf zig zoo ſpoedig hij kon derwaarts; hij wierd weldra door het licht en het geluid naar de hut gebragt, in welke ik lag met drie andere heeren van ons gezelſchap en, ons gemaklijk van de overige onderſcheidende, kwam hij naar ons toe, meer dan half nakend en verhaalde ons zijne droevige geſchiedenis. Wij gaven hem den troost, welken ongelukkige gewoonlijk elkanderen geeven met te zeggen dat wij in denzelfden toeſtand waren als

hij; ik toonde hem dat ik zelf zonder kousſen was; zij waren van onder mijn hoofd weg geſtoolen, ſchoon ik verzeekerd was dat ik in het geheel niet in ſlaap was geweest en elk mijner medgezellen overtuigde hem door zig te vertoonen, dat hij zijn wambuis kwijt was. Wij beſlooten egter het muzijk te hooren, hoe gebrekkig wij dan ook in onze kledij zouden verſchijnen; het beſtond uit drie trommelen, vier fluiten en verſcheiden ſtemmen: toen deeze vermaaklijkheid, die omtrent een uur duurde, over was, begaven wij ons weder naar onze ſlaap-plaatſen, terwijl wij het eens waren dat 'er voor den volgenden morgen niets tot herkrijging van ons goed konde gedaan worden.

Wij ſtonden met het aanbreeken van den dag op volgens de gewoonte van het land; de eerſte, welken de Heer BANKS zag, was TUPIA, die getrouw op zijn musket paste en kort daarop bragt OBEREA hem enige van haare klederen van het land in plaats van de zijne, zoo dat hij, bij ons koomende, 'er zeer kakelbont uitzag, half Indiaansch, half Engelsch. Ons gezelſchap verzamelde zig ras bij elkander, uitgezonderd Doctor SOLANDER, wiens verblijf wij niet wisten en die niet bij de muzijk tegenswoordig geweest was. Kort daarop verſcheen TOOTAHAH en wij drongen hem ons onze klederen weder te be-

bezorgen; maar noch hij, noch OBEREA konden overgehaald worden om enige maatregelen daartoe te neemen, zoo dat wij bijkans te vermoeden dat zij medepligtig aan den diefstal geweest waren. Omtrent ten agt uuren kwam Doctor SOLANDER bij ons, die in eerlijker handen gevallen was in een huis, omtrent eene mijl daar van daan en die niets was kwijt geraakt.

Wij gaven nu alle hoop op van onze klederen weder te zullen krijgen, van welke wij ook indedaad nooit weder iets vernoomen hebben, en bragten den geheelen morgen door met om de varkens aantehouden, die ons beloofd waren; maar hierin slaagden wij niet beter; wij vertrokken dan, omtrent twaalf uuren niet al te wel te vreden naar de sloep, alleen met het varken, dat wij den avond te vooren uit handen van den slagter en den kok gered hadden.

Terwijl wij weder naar de sloep keerden, wierden wij egter onthaald op een gezigt, dat ons onze moeite en te leur stelling eniger maate vergoedde. Wij kwamen op onzen weg aan eene van de weinige plaatsen, daar de toegang tot het eiland niet door een rif bezet is, en bijgevolg breekt 'er eene hooge baar op het strand; en waarlijk ik had zelden vreeslijker gezien; het was onmogelijk geweest voor eene Europische sloep om het in dezelve te houden en zoo de beste

zwemmer uit Europa bij toeval aan derzelver woede was blootgeſteld geweest, ben ik vast overtuigd dat hij zig niet zou hebben kunnen behoeden voor te verdrinken, te meer daar het ſtrand met groote en kleine ſteentjens bedekt was; en egter waren 'er in het midden van deeze branding tien of twaalf Indiaanen zwemmende tot hun vermaak; zoo dikwijls 'er eene baar bij hen brak, dooken zij onder dezelve door en kwamen, volgens allen ſchijn met de grootſte gemaklijkheid, aan den anderen kant weder boven. Dit vermaak wierd nog grootelijks veraangenaamd door den agterſteven van eene oude kano, welken zij bij geval aldaar gevonden hadden; deezen namen zij voor zig en zwommen met denzelven uit tot de verſte bank; dan gingen twee of drie van hun in denzelven zitten en het vierkant eind naar de breekende golf keerende wierden zij met eene ongelooflijke ſnelheid naar den wal gedreven, ſomtijds bijna tot op het ſtrand; maar gemeenlijk ſtortte de golf over hen eer zij ter halver weg waren, als wanneer zij dooken en met de kano in hunne handen aan de andere zijde wêer boven kwamen; dan zwommen zij wederom met denzelven van den wal en lieten zig weder terug drijven, even als onze jonge lieden op heilige dagen den heuvel in het park van *Greenwich* beklimmen om het vermaak van zig van boven neder te laa-

ten

ten rollen. Wij ſtonden meer dan een half uur naar dit verwonderlijk ſchouwſpel te kijken, geduurende welken tijd geen der zwemmers zogt aan land te koomen, maar zij ſcheenen zig ten hoogſten met dit ſpel te vermaaken; wij vervorderden daarop onze reis en kwamen laat in den avond aan de Sterkte terug.

Wij kunnen bij deeze gelegenheid aanmerken dat de menschlijke natuur met vermogens begaafd is, die maar zelden tot dien graad van oefening gebragt worden, dien zij zouden kunnen bereiken, en dat alle menſchen in ſtaat zijn tot buitengewoone dingen, welke niemand doen kan, tenzij hij tot poogingen worde aagezet door deeze of geene ongemeene omſtandigheden, of door den eenen of anderen toeſtand, waarin hij koomen mag. Deeze Indianen deeden daar iets dat ons bovennatuurlijk toeſcheen, enkel door te werkſtelling van vermogens, die zij met ons en alle andere menſchen, die met geene bijzondere ongeſteldheid of gebreklijkheid bezogt zijn, gemeen hebben. De waarheid van deeze aanmerking is ook blijkbaar uit gemeenzaamer voorbeelden. De ſpringer en koorden-danſer is zijne konst niet aan eene bijzondere mildheid van de natuur jegens hem, maar aan eene toevallige verbetering van haare algemeene gaaven verſchuldigd, en ſchoon eene even groote naarſtig-

heid en oefening juist niet altoos eene even uitmuntende bekwaamheid in dezelve zou voortbrengen, zoo min als in andere konſten, is 'er egter geen twijfel of ieder zou het tot eenen zekeren graad van konst in dezelve brengen kunnen. Een ander bewijs van het beſtaan van vermogens in den mensch, die bijna algemeen ſlaapende zijn, levert ons de bekwaamheid, waartoe de blinden geraaken. Men kan niet ſtellen dat het verlies van eenen zin, gelijk de afkapping van eenen tak van een boom, die, welke den mensch overblijven, nieuwe kragt geeft. Het gehoor en gevoel van iederen mensch zijn dan in ſtaat tot die fijne onderſcheidingen, welke ons verbaazen bij degeene, die hun gezigt verloren hebben, en zoo zij de ziel niet zoo veel overbrengen als bij hen, is het enkel omdat men zoo veel niet van dezelve vergt: hij, die ziende is, kan bij verkiezing doen hetgeen de blinde uit noodzaaklijkheid doet en kan, als hij op de andere zinnen even zorgvuldig acht geeft, dezelfde denkbeelden van dezelve ontvangen; laat men zig dan als eene aanmoediging tot aanhoudende naarſtigheid en als een vast beginſel, dat voor het menschdom van algemeen nut is, herinneren dat hij, die alles doet wat hij kan, altoos veel meer doen zal dan men over het algemeen voor mogelijk houdt.

Onder de Indiaanen, die ons bezogten, waren

ook

ook enige van een nabuurig eiland, dat zij *Eimeo* of *Imao* noemden, hetzelfde dat Kapitein WALLIS den naam van *Hertog van Yorks-Eiland* gegeeven had en zij gaven ons bericht van niet minder dan twee en twintig eilanden, welke in de nabuurſchap van *Otahiti* liggen.

Naardien de dag van onze waarneeming nu naderde, beſloot ik, in gevolge van enige onderrigtingen, welke Lord MORTON mij gegeeven had, twee partijen uittezenden om den overgang op verſchillende plaatſen waarteneemen, in hoop dat zij, zoo het ons op *Otahiti* mislukte, beter ſlaagen zouden. Wij waren dierhalven thans druk bezig met onze werktuigen gereed te maaken en de heeren, welke ik meende aftezenden, in derzelver gebruik te onderwijzen.

Op Donderdag den eerſten Junij, twee dagen voor den dag van den overgang, zond ik den Heer GORE met de groote ſloep naar *Imao*, met de Heeren MONKHOUSE en SPORING, welke laatſte bij den Heer BANKS behoorde, en de Heer GREEN voorzag hen van de nodige werktuigen. De Heer BANKS vondt goed zelf mede op deezen tocht te gaan en verſcheiden inboorlingen, bijzonder TUBOURAI TAMAIDE en TOMIO waren ook van het gezelſchap. Des Vrijdags, 's morgens zeer vroeg, zond ik den Heer HICKS met de Heeren CLERK en PETERSGILL

de Onderſtuurlieden en den Heer SAUNDERS, eenen van onze adelborſten, met de pinas Oostwaarts, met last om eene goede plaats te zoeken, op eenen afſtand van onze voornaamſte ſchouwplaats, daar zij ook gebruik zouden kunnen maaken van de werktuigen, van welke men hen tot dat zelfde oogmerk voorzien had.

Schoon men allen haast gemaakt had met de ſloep uitterusten, was zij egter niet gereed voor Donderdag des agtermiddags; het volk dat aan boord was moest dan het grootſte gedeelte van den nagt roeijen, en bragt haar eindelijk juist onder het land van *Imaa*, voor een dreg ten anker. Kort na den dageraat zagen zij eene Indiaanſche kano, welke zij praaiden; het volk, dat aan boord was, wees hun eene opening in het rif, door welke zij roeiden en zij verkoozen eene koraal-klip, die omtrent zeven en dertig roeden van den wal boven het water uitſtak als eene geſchikte plaats voor de waarneeming: zij was omtrent twintig roeden lang en vijf breed en in het midden van dezelve was een bed van wit zand, dat breed genoeg was om 'er de tenten op te ſtellen. De Heer GORE en zijne medehelpers begonnen dezelve onmiddelijk op te zetten en andere nodige toebereidzelen te maaken voor de gewigtige bezigheid van den volgenden dag. Onderwijlen gong de Heer BANKS met de Indiaanen van *Otahiti*

hiti en het volk, dat zij in de kano gevonden hadden, aan land op het eiland, om levensmiddelen te koopen, van welke hij voor den avond eenen genoegzaamen voorraad opdeed. Toen hij op de klip terugkwam, vond hij de schouwplaats in orde en alle de telescoopen gesteld en beproefd. De avond was zeer schoon, maar egtet liet hunne bekommernis hun niet toe desnagts veel rust te genieten; elk half uur was de een of de ander van hun op de been, die dan de onverduldige nieuwsgierigheid van de andere voldeed met te zeggen hoe de lucht stond, dan eens hunne hoop opbeurende met te berichten dat zij helder, en dan hunne vrees opwekkende met te vertellen dat zij betrokken was.

Met het aanbreeken van den dageraat stonden zij op en hadden het genoegen van de zon onbewolkt te zien opkoomen. De Heer BANKS, den waarneemeren de Heeren GORE en MONKHOUSE eenen goeden uitslag gewenscht hebbende, begaf zig wederom naar het eiland om deszelfs voortbrengzelen te onderzoeken en eenen nieuwen voorraad van levensmiddelen te bekoomen. Eerst handelde hij met de inboorlingen, waartoe hij zig onder eenen boom plaatste en, om hen te beletten hem door hun gedrang te hinderen, trok hij eenen kring rondom zig, binnen welken hij niemand toeliet te koomen.

Om-

Omtrent agt uuren zag hij twee kanos naderen, en het volk, dat bij hem was, gaf hem te verſtaan dat zij TARRAO, den Koning van het Eiland, toebehoorden, die hem een bezoek kwam geeven. Zoo dra de kanos aan den wal gekoomen waren, maakte het volk eene laan van het ſtrand tot de handelplaats en zijne Majeſteit ſtapte aan land met zijne zuster, welker naam NUNA was; zoo als zij den boom naderden daar de Heer BANKS ſtond, gong hij hun te gemoet en geleidde hen met groote plegtigheid in den kring, buiten welken de andere inboorlingen blijven moesten. Naardien het onder dit volk de gewoonte is alle onderhandelingen zittende te verrigten, ontvouwde de Heer BANKS eene ſoort van tulband van Indiaansch katoen, dien hij, in plaats van eenen hoed, op het hoofd droeg en dezelve op den grond uitſpreidende, gongen zij alle daarop zitten. Toen wierd 's Konings geſchenk aangebragt, beſtaande in een varken en eenen hond, enige brood-vrugt, kokos-nooten en andere diergelijke dingen. De Heer BANKS zond eene kano naar de ſchouw-plaats af om zijn geſchenk te haalen, die in kort terugkwam met eene bijl, een hemd en enige glazen koraalen, die zijne Majeſteit aangeboden en met groot genoegen ontvangen wierden.

Nu kwamen TUBOURAI TAMAIDE en TO-

MIO

MIO van de ſchouw-plaats mede bij hen. TOMIO zeide dat zij met TARRAO bevriend was en bragt hem een geſchenk van eenen langen ſpijker, terwijl zij NUNA ook met een hemd begiftigde.

Toen de eerſte inwendige aanraaking van de planeet met de zon voorbij was, keerde de Heer BANKS naar de plaats der waarneeming terug, TARRAO, NUNA en enige van de voornaamſte van hun gevolg, onder welke drie zeer ſchoone jonge vrouwen waren, met zig neemende: hij toonde hun de planeet op de zon, en tragtede hen te doen begrijpen dat hij en zijne medgezellen uit hun land daar gekoomen waren om dit te zien. Kort daarop keerde de Heer BANKS met hun naar het eiland, daar hij het overige van den dag doorbragt met deszelfs voortbrengzelen waarteneemen, welke hij bevond dat veelal dezelfde waren met die van *Otahiti*. Het volk, dat hij daar zag, geleek ook naauwkeurig naar de inwooneren van dat eiland en 'er waren verſcheidene onder, welke hij op *Otahiti* gezien had, zoo dat alle degeene, met welke hij gehandeld had, reeds wisten waaruit zijne waaren beſtonden en de waarde, welke zij hadden.

Den volgenden morgen ſtreeken zij de tenten, vertrokken en kwamen voor den avond aan de Sterkte terug.

De

De waarneeming wierd met even goeden uitslag gedaan door de persoonen, welke ik Oostwaarts gezonden had en die, welke in de Sterkte gebleven waren; naardien 'er geen wolkjen aan den hemel was van het opgaan der zon tot derzelver ondergang, wierd de geheeleovergang van de planeet Venus over de schijf der zon met veel voordeel waargenoomen door den Heer GREEN, Doctor SOLANDER en mij: De telescoop van den Heer GREEN en de mijne waren van hetzelfde vergrootingvermogen, maar die van Doctor SOLANDER was grooter. Wij zagen alle eenen dampkring of nevelachtigheid rondom het lighaam van de planeet, welke de tijden der aanraakingen zeer twijfelachtig maakten, voornamelijk die der inwendige, en wij verschilden veel meer van elkanderen in onze opgaven van de tijden der aanraakingen dan men zoude verwagt hebben. Volgens den Heer GREEN was.

	Uur.	Min.	Sec.	
De eerste uitwendige aanraaking, of de eerste verschijning van Venus op de Zon.	9	25	42	's morgens.
De eerste inwendige aanraaking, of de volkoomen verschijning van Venus op de Zon.	9	44	4	

De

	Uur.	Min.	Sec.	
De tweede inwendige aanraaking, of het begin van den uitgang.	3	14	8	's agtermiddags.
De tweede uitwendige aanraaking, of de volkoomen uitgang.	3	32	10	

De Breedte van onze ſchouwplaats wierd bevonden 17° 29′ 15″ te zijn en de Lengte 149° 32′ 30″ W. van Greenwich. Men kan eene naauwkeuriger opgave zien in de Tafelen, te vinden in de *Philoſophical Tranſactions Vol.* LXI. *Part.* 2 *p.* 397 *& ſeq.* daar de waarneemingen door eene afbeelding opgehelderd worden,

Doch zoo wij reden hadden om onszelven geluk te wenſchen met den goeden uitſlag onzer waarneemingen, hadden wij niet minder reden om ons te beklaagen dat die tijd door ons volk tot een geheel ander oogmerk zoo wel was waargenoomen. Terwijl de aandacht der officieren met den overgang van Venus wierd bezig gehouden, braken enige van het ſcheepsvolk in eene der binnenkamers en ſtalen eene menigte drie duims ſpijkers, niet minder bedraagende dan honderd ponden gewigts: dit was eene zaak die van ernſtig belang was voor ons allen in het algemeen; want deeze ſpijkers konden ons, als zij door

door het volk onder de Indiaanen uitgegeeven wierden, een onherſtelbaar nadeel toebrengen, door de waarde van het ijzer, onze voornaamſte koopwaare, te doen daalen. Een van de dieven wierd ontdekt, doch men vond ſlegts zeven ſpijkers bij hem. Hij wierd met vier en twintig touw-ſlagen geſtraft, maar wilde geenen zijner medepligtige beklappen.

VEER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Plegtigheden van eene Indiaanſche begravenis. Aanmerkingen over dezelve. Eene ſoort van lieden bij de Indiaanen ontdekt, voor welke de Indiaanen groote eerbied hebben. Dieſtat aan de Sterkte gepleegd. Gevolgen van denzelven. Staaltjen van de kookerij der Indiaanen. Voorvallende omſtandigheden.

Den vijfden vierden wij zijner Majeſteit geboortedag; want, ſchoon dezelve op den vierden invalt, wilden wij hem niet vieren gedurende de afwezigheid van de twee gezelſchappen, die uitgezonden waren om den overgang van Venus waarteneemen. Daar waren verſcheiden van de Indiaanſche Opperhoofden bij ons gastmaal tegenswoordig, die zijner Majeſteit gezondheid dronken onder den naam van *Kihiargo*, dat het naaste was dat zij van de woorden *King George* konden maaken.

Omtrent deezen tijd ſtierf 'er eene oude vrouw van enig aanzien, die met TOMIO vermaagſchapt was, hetwelk ons gelegenheid verſchafte om te zien hoedanig zij met het lijk te werk gingen en

ons in ons gevoelen bevestigde dat dit volk, ſtrijdig met de tegenswoordige gewoonte van alle andere bekende natieën, hunne dooden nooit begraaven. In het midden van een klein vierkant, netjens met bamboezen afgeheind, wierd het zonnedek van eene kano op twee paalen opgezet en het lighaam wierd onder hetzelve geplaatst op een ſtellaadjen, gelijk dat hetwelk wij hier voor beſchreven hebben: het wierd met fijn doek bedekt en men plaatſte bij hetzelve brood-vrugt, visch en andere levensmiddelen: wij meenden dat deeze ſpijs daar gelegd wierd voor den geest der overledene en bijgevolg dat deeze Indiaanen enig verward denkbeeld hadden van het beſtaan van de ziel na den dood; maar toen wij TUBOURAI TAMAIDE daar verder naar vroegen, zeide hij ons dat de ſpijzen daar geplaatst wierden als eene offerhande voor hunne Goden. Zij onderſtellen egter niet dat de Goden eeten, zoo min als de Jooden onderſtelden dat Jehovah in een huis woonde: de offerhande wordt hier aangeboden op denzelfden grond als de tempel te Jeruſalem gebouwd wierd, als eene betooning van eerbied en dankbaarheid en een middel om de Godheid om haare onmiddelijker tegenswoordigheid te bidden. Vlak voor dit perk was eene ſoort van hek, daar de nabeſtaanden van de overledene ſtonden om de ſchatting hunner droefheid

te

te betaalen, en onder het dek lagen ontallijke kleine ſtukjens doek, op welke de huilers traanen en bloed geſtort hadden; want het is bij hen eene algemeene gewoonte, dat zij zig in de vervoeringen hunner droefheid met eenen haaien-tand wonden toebrengen. Slegts weinige ſchreden van daar waren voor dien tijd twee huizen opgezet, in een van welke zig geſtadig enige nabeſtaanden van de overledene ophielden en in het ander de voornaamſte lijk-beſteller die altoos een man en in eene zeer zonderlinge kleding vermomd is, in welke hij eene plegtigheid verrigt, die ter behoorlijke plaats beſchreven zal worden. Bij de plaats daar de lijken dus te rotten gelegd worden, worden naderhand de beenderen begraaven.

Wat de gewoonte onder dit volk mag ingevoerd hebben van hunne dooden boven den grond ten toon te ſtellen tot dat dit vleesch door rotting verteerd is en dan de beenderen te begraaven is misſchien onmogelijk te giſſen; maar het is opmerkenswaerdig dat AELIANUS en APOLLONIUS RHODIUS eene diergelijke gewoonte toeſchrijven aan de oude inwooneren van *Colchis*, een land, bij het Koningrijk *Pontus* in Aſia, thans *Mingrelie* genoemd, gelegen, uitgezonderd dat bij hen deeze wijze van over de dooden te beſchikken niet voor beiden de ſexen in gebruik was: de vrouwen begroeven zij; maar de

mannen wonden zij in eene huid en hongen hen in deluchtaan eene keten. Deeze gewoonte onder de Colchers wordt aan eene godsdienstige reden toegeſchreven. De Aarde en de Lucht waren de voornaamſte voorwerpen van hunnen eerdienst, en men onderſtelt dat zij, uit het een of ander bijgeloovig denkbeeld, hunne dooden aan beiden toewijdden. Of de inboorlingen van *Otahiti* enig diergelijk denkbeeld voedden, waren wij nooit in ſtaat met zeekerheid te zeggen; maar wij ontdekten weldra dat de rustplaatſen van hunne dooden ook tegelijk plaatſen van godsdienſtigen eerdienst waren. Men kan bij deeze gelegenheid opmerken dat niets ongerijmder kan zijn dan het denkbeeld dat het geluk of de ellende van een toekomſtig leven enigermaate afhange van de wijze waarop met het lighaam gehandeld wordt, als eens de ſtaat van beproeving voorbij is, en dat egter niets zoo algemeen is dan dat men zig daaromtrent bekommert. Welke ongerijmdheid wij ook vinden mogen in begravenis-plegtigheden, met welke de gewoonte ons niet gemeenzaam gemaakt heeft, of welke niet door bijgeloovigheid heilig gehouden worden, de meeste menſchen denken ernſtig hoe zij best hun lighaam zullen bewaaren van door het houweel gebrooken en door de wormen gegeeten te worden, als het niet meer in ſtaat is te gevoelen, en koopen eene plaats voor

het-

hetzelve in heiligen grond, als zij denken dat de wijze van deszelfs toekomſtig beſtaan onherroeplijk bepaald is. Wij zijn zoo ſterk geneigd om de aangenaame of onaangenaame denkbeelden met zekere gevoelens en daaden, die ons, terwijl wij leeven, aandoen, te verbinden, dat wij onwilliglijk handelen als of het ook zeeker ware dat zij ons op dezelfde wijze zouden aandoen als wij dood zijn, ſchoon dit een gevoelen is dat niemand ſtaande zal houden. Daarvandaan dat de begeerte om zelfs den naam, dien wij agterlaten, voor ſchande te behoeden, of om denzelven eer aan te doen, eene van de vermogendſte drijfvederen is, die de daaden der meest redeneerende en verlichtſte volkeren beſtieren. Men moet volgens alle gronden erkennen dat een groote naam na den dood geenen invloed op de overledene heeft; en egter kan het verlangen van denzelven te verkrijgen en zig dien te verzeekeren door geene kragt van redeneering, door geene aangenoomen wijze van denken overwonnen worden, uitgezonderd bij diegeene, welke eene hebbelijke laagheid en misdaadigheid onverſchillig gemaakt hebben voor eer en ſchande, terwijl zij nog in leven zijn. Dit ſchijnt indedaad een van de gelukkige gebreken van onze natuur te zijn, op welke het algemeen geluk der maatſchappij in eene zekere maate gegrond is;

want gelijk men onderſtelt dat enige misdaaden voorgekoomen kunnen worden door het lijk van den misdadiger in ketenen te hangen, zoo wordt 'er ook, in gevolge dierzelfde vermaagſchapping van denkbeelden, veel goeds voor de maatſchappij geboren en veel kwaads geſtuit door het verlangen dat de mensch heeft om zijnen naam eer aan te doen of van ſchande te bevrijden, als 'er niet meer dan een naam van hem overig is.

Mogelijk is het beste gebruik dat men maaken kan van het leezen van beſchrijvingen van geheel nieuwe zeden, in welke de dwaasheden en grilligheden der menſchen buiten dat bijzonder verband met andere denkbeelden gebragt zijn, die ons gewent dezelve te beſchouwen zonder dat zij ons vreemd voorkoomen, optemerken in hoe veele opzigten zij bijna overal even dezelfde zijn. Wanneer een welmeenende godsdienſtige van de Roomſche Kerk leest dat 'er aan de oevers van den Ganges Indiaanen zijn, die denken dat zij zig de gelukzaligheid in eenen toekoomenden ſtaat verzeekeren zullen, als zij met eenen koeienſtaert in hunne handen ſterven, lacht hij om hunne dwaasheid en bijgeloovigheid, en zoo men deezen Indiaanen verhaalde dat 'er menſchen in Europa zijn, die zig verbeelden hetzelfde voordeel te zullen genieten, als zij met de voetzool van eenen Franciskaaner Monnik aan de voeten

ſter-

ſterven, zouden zij op hunne beurt ook lagchen. Maar wanneer de Indiaan, op het hooren van het bericht van den Katholijken, en de Katholijk, bij het verneemen van de bijgeloovigheid van den Indiaan, beiden bedagten dat 'er geen onderſcheid is tusſchen de ongerijmdheid van den ſtaert en de voet-zool, maar dat de ſluier van gewoonte en vooroordeel, die dezelve in hun eigen geval bedekte, in dat van den anderen weggenoomen was, zouden zij die kennis tot hun voordeel aanwenden.

Gemerkt hebbende dat 'er zedert enige dagen minder brood-vrugt dan gewoonlijk aangebragt wierd, vroegen wij naar de reden en vernamen dat, naardien de boomen eenen overvloedigen oogst beloofden, men dezelve alle te gelijk gedund had om eene ſoort van zuur-deeg te maaken, dat de inwooners *Mahie* noemen en dat, vermits het eene gisting ondergaan heeft, langen tijd kan bewaard worden en hun tot voedzel dient, als 'er geene rijpe vrugten te bekoomen zijn.

De tiende was de dag waarop de plegtigheid ter eere van de oude vrouw, welker lijktent wij zoo even beſchreven hebben, door den voornaamſten lijk-beſteller ſtond verrigt te worden. De Heer BANKS was zoo nieuwsgierig om alle de geheime plegtigheden van deeze ſtaatelijke verrig-

ting bijte woonen, dat hij beſloot 'er deel aan te neemen, alzoo men hem onderrigtte dat hij zonder die voorwaarde daar niet tegenswoordig mogt zijn. Hij begaf zig dan in den avond naar de plaats daar het lijk lag en wierd ontvangen van de dogter van de overledene en verſcheiden andere perſoonen, onder welke een jongen van omtrent veertien jaaren, die de plegtigheid moesten helpen verrigten. TUBOURAI TAMAIDE moest eerste lijk-beſteller zijn; de kleeding, die hij droeg en die zeer grillig, ſchoon niet ongepast was, is in eene van de plaaten afgebeeld. De Heer BANKS moest zijne Europiſche klederen uittrekken; men bond hem een klein ſtuk doek om den middel, en zijn lighaam wierd met houtskool en water beſmeerd tot aan de ſchouderen, tot dat het zoo zwart was als een Neger; hetzelfde verrigtte men aan verſcheiden andere, onder welke enige vrouwen waren, die zoo wel als hij naakt uitgekleed wierden; de jongen wierd geheel en al zwart gemaakt, en toen begon de lijkſtaatſie voorttetrekken. TUBOURAI TAMAIDE ſprak iets, dat men onderſtelde een gebed te zijn, bij het lijk en deed hetzelfde, toen hij aan zijn eigen huis kwam: toen dit geſchied was, vervolgde de trein zijnen weg naar de Sterkte, zijnde 'er verlof gegeeven dat men haar bij die gelegenheid mogt naderen. De Indiaanen hebben de gewoonte van deeze lijk-

lijkſtaatsieën met de grootſte overhaasting te ontvlugten, zoo dat degeene, die rondom de Sterkte waren, zoo dra zij deeze op eenen afſtand zagen naderen, zig in de bosſchen gingen verſchuilen. Zij trok van de Sterkte langs het ſtrand en joeg daar eene andere bende Indiaanen op de vlugt, uit meer dan honderd beſtaande, terwijl elk zig onder het eerſte, dat hij vinden kon, verborg: toen trok zij de rivier over en gong het bosch in, voorbij verſcheiden huizen, die alle verlaaten waren, en men kwam geen eenen Indiaan meer te zien geduurende het overige van den optocht, die meer dan een half uur duurde. De bediening, welke de Heer BANKS waarnam, was die van de *Nineveh* genaamd, van welke 'er nog twee waren behalven hij; en toen alle de inboorlingen verdwenen waren, kwamen zij bij den opperſten lijk-beſteller en zeiden *imatata*, (*daar is geen volk*) waarop het gezelſchap wierd afgedankt om zig in de rivier te gaan waſſchen en hunne gewoone klederen weder aantetrekken.

Den twaalfden kwamen 'er klagten van enige der inboorlingen dat twee matroozen hun verſcheiden boogen en pijlen en enige koorden van gebreid hair ontſtoolen hadden; ik deed 'er onderzoek naar en, bevindende dat de beſchuldiging wel bewezen was, liet ik elken der ſchuldige met twee dozijn ſlagen ſtraffen.

Wij hebben tot hier toe nog niet van hunne boogen en pijlen geſprooken; ook bragten zij die zelden aan de Sterkte. Deezen dag bragt TUBOURAI TAMAIDE egter de zijne mede, in gevolge van eene uitdaaging, welke de Heer GORE hem gedaan had. Het Opperhoofd meende dat het ware om te beproeven wie van hun de pijl verst weg zoude ſchieten, en de Heer GORE wie best een doel zou raaken, en, alzoo de Heer GORE zig niet liet voorſtaan eene pijl verre te kunnen ſchieten en het Opperhoofd niet aan wilde neemen een doel te raaken, beproefden zij hunne bekwaamheid niet tegens elkanderen. TUBOURAI TAMAIDE egter, om te toonen wat hij kon, ſpande zijnen boog en ſchoot eene pijl, die nooit met vederen aan het eind zijn, twee honderd vieren zeventig ellen, of agt honderd twee en twintig voeten verre, dat iets meer is dan een zevende en iets minder dan een agtſte van eene Engelſche mijl. Hunne wijze van ſchieten is enigzints zonderling; zij knielen neder en, zoo dra de pijl is afgeſchoten, laaten zij den boog vallen.

De Heer BANKS ontmoetede deezen dag, op zijne morgen-wandeling, eene bende inboorlingen, welke hij, bij onderzoek, bevond reizende muzikanten te zijn; hij vernam waar zij des avonds wezen zouden, waarop wij ons alle naar de plaats be-

begaven. De bende beſtond uit twee ſluiten en drie trommels en wij vonden 'er eene groote menigte volks verzameld. De trommel-ſlagers verzelden de muzijk met hunne ſtemmen en wij bevonden, tot onze groote verwondering, dat wij, over 't algemeen, het onderwerp van hun gezang waren. Wij dagten niet dat wij onder de onbeſchaafde bewooneren van deeze afgelegen plaats eene ſoort van lieden vinden zouden, voor welke natieën, die meest in vernuft en kennis uitgeblonken hebben, altoos achting en eerbied hebben betoond; zoodanige waren egter de barden of ſpeelers van *Otahiti*. Hun zang was niet overdagt en wierd door muzijk verzeld; zij reisden geduuriglijk van plaats tot plaats en wierden door den meester van het huis en door de toehooreren beloond met dingen, welke zij nodig hadden en de andere misſen konden.

Den veertienden wierden wij in nieuwe moeielijkheden ingewikkeld door eenen anderen diefſtal, aan de Sterkte gepleegd. In het midden van den nagt wist een van de inboorlingen eenen ijzeren kolen-haak te ſteelen, die ons voor den oven diende. Hij was bij toeval tegens de binnenzijde van den wal overeind gezet, zoo dat de top van den ſteel van buiten zigtbaar was en wij wierden onderrigt dat de dief, welken men daar in den avond had zien loeren, omtrent ten drie

uuren

uuren in den morgenſtond ſtilletjens gekoomen was en, de gelegenheid waarneemende dat de ſchildwagt den rug gekeerd had, denzelven zeer behendiglijk met eenen langen ſtok met eenen haak 'er aan gevat en over den wal getrokken had. Ik dagt nu dat het van enig belang wierd, zoo het mogelijk was, van deeze diefſtallen in eens een einde te maaken, door iets te doen, 't welk de inboorlingen zelve in de noodzaaklijkheid zoude ſtellen om, tot hun eigen belang, dezelve voortekoomen, Ik had geſtrenge bevelen gegeeven dat men niet op hen ſchieten zoude, zelfs wanneer zij op deeze aanſlagen betrapt wierden, waarvoor ik verſcheiden redenen had: de gemeene ſchildwagten waren geenzints lieden, welke men voeglijk de magt over leven en dood konde toevertrouwen, die zij zouden kunnen uitoefenen, wanneer het hun zou goed dunken en ik wist reeds bij ondervinding dat zij maar al te gereed waren om degeenen, die in hunne magt waren, om de geringſte oorzaak het leven te beneemen; ook was ik geenzints van oordeel dat de diefſtallen, welke dit volk tegens ons pleegde, in hun misdaaden waren, die des doods waerdig waren: dat de dieven in Engeland opgehangen worden was bij mij geene reden waarom zij in *Otahiti* moesten dood geſchoten worden, omdat zulks met opzigt tot de inboorlingen, eene

te

te rechtſtelling zoude zijn door eene wet, die terug werkte. Zij hadden onder hen geene zoodanige wet en het ſcheen mij niet toe dat wij enig recht hadden om zulk eene wet voor hun te maaken. Datzij zig van dieſſtal zouden onthouden of met den dood geſtraft zouden worden was niet onder de voorwaarden, waarop zij de voordeelen der burger-maatſchappij genooten, gelijk bij ons, en gelijk ik hen niet wilde blootſtellen aan vuur-wapenen met ſcherp gelaaden, zoo kon ik ook niet volkoomen goedkeuren dat men met los kruid op hen ſchoote: in het eerst zou, wel is waar, het vuur en de rook hen bevreesd maaken, maar als zij vonden dat 'er geen kwaad op volgde, zouden zij langzaamerhand de wapenen zelve beginnen te verachten, en tot beledigingen koomen, welke het noodzaaklijk zouden maaken hun 'er de proef van te geeven, maar van welke zij afgeſchrikt zouden worden enkel door het gezigt van eenen ſnaphaan, als hij nooit gebruikt wierd dan met eene geſtrenge uitwerking. Thans gaf het geval mij, zoo ik meende, een gelukkig middel aan de hand. Het geluk wilde dat 'er juist meer dan twintig van hunne zeilende vaartuigen met eenen voorraad van visch aangekoomen waren; deeze nam ik terſtond in beſlag en, dezelve in de rivier agter de Sterkte brengende, liet ik openlijk bekend maaken dat, zoo niet de

haak

haak en alles dat van tijd tot tijd geſtoolen was, terug gegeeven wierd, de kanos zouden verbrand worden. Ik waagde het deeze bedreiging bekend te maaken, ſchoon mijn voorneemen niet was die ter uitvoer te brengen, alzoo ik niet twijfelde of men wist wel in wiens handen de geſtoolen goederen waren en men zou, als de terug-gave dus eene gemeene zaak gemaakt wierd, dezelve in korten tijd weder brengen. Daar wierd dan eene lijst van alle de goederen opgemaakt, beſtaande hoofdzaaklijk in den haak, den ſnaphaan, welke den zee-ſoldaat ontnoomen was, toen de Indiaan wierd dood geſchoten, de piſtoolen, welke de Heer BANKS met zijne klederen te *Atahourou* was kwijt geraakt, een degen, eenen der onder-officieren toebehoorende en het water-vat. Omtrent den middag wierd de haak terug gegeeven en daar wierd ſterk aangehouden op het ontſlag van de kanos; maar ik bleef nog op mijne eerſte voorwaarde ſtaan. Den volgenden dag was 'er nog niets meer terug gebragt, waarover ik zeer verwonderd was, want het volk was ten hoogſten verlegen om de visch, die binnen korten tijd zou bederven; ik was dan tot de onaangenaamheid gebragt van of de kanos te ontſlaan, tegens hetgeen ik plegtiglijk en openbaar verklaard had, of dezelve te houden tot groot nadeel van degeene, die onſchuldig waren, zonder

der dat zulks ons zelven van enigen dienst ware; ik stond hun dan, als een middenweg, toe dat zij de visch zouden neemen, maar hield de kanos nog in beslag. Deeze toelaating zelve bragt egter nieuwe verwarring en nadeel te weeg; want, naardien het niet gemaklijk in den eersten opslag te onderscheiden was, wien de verschillende hoopen visch toebehoorden, wierden de kanos onder bedekking van die omstandigheid geplonderd door degeene, die geen recht altoos op derzelver laading hadden. Men deed inmiddels de dringendste verzoeken dat de kanos zouden ontslagen worden en terwijl ik nu de grootste reden had om te denken of dat de dingen, om welke ik dezelve in beslag hield, niet op het eiland waren, of dat zij, die door derzelver aanhouding schade leeden, geenen invloed genoeg op de dieven hadden om hen overtehaalen hunnen buit te laaten vaaren, besloot ik eindelijk dezelve overtegeeven, niet weinig spijtig dat mijn ontwerp zoo kwalijk gelukt was.

Daar gebeurde omtrent deezen tijd nog een ander geval, dat ons, ondanks alle onze voorzigtigheid, bijna met de inboorlingen in onmin zoude gebragt hebben. Ik had de boot naar den wal gezonden met eenen officier om ballast voor het schip te haalen; deeze, geene steenen bij de hand vindende die goed tot dat oogmerk waren, begon

een

een gedeelte van eene omwalling aftebreeken, waarin zij de beenderen van hunne dooden bewaarden; de Indiaanen ſtelden zig hier met geweld tegens en daar kwam een boodſchapper naar de tenten om den officieren te berichten dat zij het niet wilden toelaaten. De Heer BANKS begaf 'er zig terſtond naar toe en daar wierd ras op eene vriendlijke wijze een eind aan het geſchil gemaakt, door het volk van de boot naar de rivier te zenden, daar genoeg ſteenen te raapen waren zonder mogelijkheid van iemand te beledigen. Het is zeer aanmerkenswaerdig dat deeze Indiaanen veel meer bezorgd waren over hetgeen men aan hunne dooden dan aan de leevende deed. Dit was het eenigſte, waarin zij het waagden ons te wederſtreeve en de eenigſte belediging, die iemand van ons wierd aangedaan, was bij eene diergelijke gelegenheid. De Heer MONKHOUSE, eens bij geval eene bloem van eenen boom plukkende, die op een van hunne kerkhoven groeide, kwam een Indiaan, die hem waarſchijnlijk uit bekommernis beloerd had, ſchielijk agter hem en gaf hem eenen ſlag; de Heer MONKHOUSE greep hem, maar hij wierd terſtond ontzet door twee andere, die den Heer MONKHOUSE bij het hair vatteden, hem noodzaakten hunnen makker los te laaten, en toen wegliepen, zonder hem verder enig geweld aantedoen.

Des

Des avonds van den negentienden, terwijl de kanos nog in beslag waren, ontvongen wij een bezoek van OBEREA, dat ons niet weinig verwonderde, naardien zij niets medebragt van hetgeen gestolen was en wel wist dat zij onder verdenking lag van enige dier dingen onder zig te hebben. Zij zeide, wel is waar, dat haar gunsteling OBADEE, dien zij geslagen en weggejaagd had, dezelve had medegenoomen; maar zij scheen wel bewust dat zij geen recht had om geloof te vorderen; zij vertoonde de sterkste blijken van vrees, maar kwam dezelve met verwonderlijke kloekmoedigheid te boven en drong zeer sterk aan om met haar gevolg in des Heeren BANKS tent te mogen slaapen. Dit wierd haar egter niet toegelaaten; de zaak van het steelen van de klederen was nog te versch; ook was de tent vol ander volk; daar was niemand anders die haar wilde ontvangen; waarom zij, naar allen schijn zeer spijtig en kwalijk te vreden, in haare kano den nagt ging doorbrengen.

Den volgenden morgen vroeg kwam zij weder aan de Sterkte met haare kano en alles dat 'er in was en stelde zig dus geheel in onze magt met eene soort van grootheid van ziel, die onze bewondering en verbaasdheid opwekte. Om eene verzoening te bewerken, bood zij ons, als het beste middel daartoe, een varken aan benevens

verſcheiden andere dingen, waaronder een hond. Wij hadden kortling vernoomen dat deeze dieren bij de Indiaanen voor een lekkerer eeten gehouden worden dan hun varkens-vleesch, waarom wij beſlooten 'er bij deeze gelegenheid de proef van te neemen: wij gaven dan den hond, die zeer vet was, aan TUPIA over, die op zig nam het werk van ſlagter en van kok te verrigten. Hij doodde den hond door hem met zijne handen den mond en neus digt te bedekken, eene bewerking, welke meer dan een vierde uurs duurde. Terwijl dit geſchiedde, wierd 'er een kuil in den grond gegraaven, omtrent een voet diep, waarin vuur ontſtooken wierd, en enige kleine ſteenen inlaagen, door hout afgewisſeld, gelegd wierden, om gloeiende te worden; toen wierd de hond over het vuur gehouden en dus gezengd, waarop hij met eene ſchulp geſchrapt en zoo ſchoon van hair ontbloot wierd als of hij in het water gebroeid ware geweest; toen wierd hij met hetzelfde werktuig opengeſneden en zijne ingewanden wierden uitgenoomen, en naar zee gebragt, en daar zorgvuldiglijk gewasſchen zijnde, wierden zij in kokos-doppen gedaan met het bloed, dat uit het lijf gekoomen was: toen de kuil heet genoeg was, wierd het vuur 'er uit genoomen en daar wierden enige ſteenen, die zoo heet niet waren dat zij iets hetgeen zij aanraakten zengen konden, op

den

den bodem geplaatst en met groene bladeren bedekt; toen legde men den hond met de ingewanden op de bladeren en, andere bladeren op dezelve gelegd hebbende, bedekte men alles met de overige heete ſteenen en ſtopte den mond van het gat digt met klei: in iets minder dan vier uuren tijds wierd het wederom geopend en de hond, uitmuntend gebraaden, 'er uit genoomen, die wij alle bekennen moesten dat een zeer goede ſchootel opleverde. De honden, die hier opgevoed worden om tot ſpijs te dienen, eeten geen dierlijk voedzel, maar worden alleen met broodvrugt, kokos-nooten, jams en andere vrugten van gelijken aart gevoed; al het vleesch en de visch, die de inboorlingen eeten, wordt op dezelfde wijze toebereid.

Den een en twintigſten kreegen wij aan de Sterkte een bezoek van een Opperhoofd; OAMO genaamd, dat door de inboorlingen met eenen ongemeenen eerbied bejegend wierd; hij bragt een jongetjen met zig, omtrent zeven jaaren oud, en eene jonge vrouw van omtrent zestien: de jongen wierd door eenen man op den rug gedraagen, hetgeen wij als eene ſtaats-plegtigheid beſchouwden; want hij was zoo goed in ſtaat om te loopen als iemand van ons. Zoo dra zij in het gezigt waren, gongen OBEREA en verſcheiden andere inboorlingen, die in de Sterkte waren, uit

hun te gemoete, na eerst hunne hoofden en lighaamen tot aan den middel ontbloot te hebben: toen zij nader kwamen, wierd dezelfde plegtigheid in acht genoomen door alle de inboorlingen, die buiten de Sterkte waren. Het lighaam te ontdekken is dan in dit land waarschijnlijk een teken van eerbied; en, alzoo alle deelen hier even onverschillig ontbloot worden, was de plegtigheid van hetzelve van den middel naar beneden te ontblooten, die door OORATTOOA verrigt wierd, misschien niets anders dan eene andere wijze van pligtpleeging voor persoonen van eenen verschillenden rang. Het Opperhoofd kwam in de tent, doch de jonge vrouw kon, ondanks onze aanhoudende verzoeken, niet overgehaald worden om hem te volgen, schoon zij het tegens haare eigen neiging scheen te weigeren; ook waren de inboorlingen, die buiten stonden, alle zeer bezorgd om haar zulks afteraaden, ja, als zij scheen te wankelen, gebruikten zij zelfs geweld daar toe; den jongen hielden zij ook op dezelfde wijze terug; maar Doctor SOLANDER, hem gevallig aan de poort vindende, nam hem bij de hand en bragt hem binnen eer het volk 'er op verdagt was; doch zoo dra degeene, die binnen waren, hem zagen, droegen zij zorg hem naar buiten te zenden.

Naardien deeze omstandigheden onze nieuwsgie-

gierigheid ten hoogſten opwekten, vroegen wij wie zij waren en wierden onderrigt dat OAMO de man van OBEREA was, ſchoon zij langen tijd met wederzijdſe bewilliging geſcheiden waren geweest en dat de jonge vrouw en het jongetjen hunne kinderen waren. Wij vernamen ook dat de jongen, die TERRIDIRI heette, de waarſchijnlijke erfgenaam van het oppergebied van het eiland was en dat zijne zuster tot zijne vrouw beſtemd was, zijnde het huwelijk ſlegts uitgeſteld tot hij eenen behoorlijken ouderdom zoude bereikt hebben. Thans was het oppergebied in handen van eenen zoon van WHAPPAI, die OUTOU genaamd wierd, en die, gelijk wij hier boven reeds gezegd hebben, nog minderjaarig was. WHAPPAI, OAMO en TOOTAHAH waren broeders. WHAPPAI was de oudſte en OAMO de tweede, zoo dat, vermits WHAPPAI geen ander kind had dan OUTOU, TERRIDIRI, de zoon van zijnen oudſten broeder OAMO, erfgenaam van het oppergebied was. Het zal misſchien vreemd voorkoomen dat een jongen ſouverein is bij het leven van zijnen vader; doch, volgens de gewoonte des lands, volgt een kind zijnen vader in zijne waerdigheid, en in zijn gezag op, zoodra het geboren is; dan wordt 'er een regent gekozen, en gemeenlijk wordt de vader van den nieuwen Vorst in zijn gezag bevestigd onder dien

tijtel; tot dat zijn kind meerderjaarig is; maar thans was die keuze op TOOTAHAH, den oom, gevallen, omdat hij zig in eenen oorlog op eene uitmuntende wijze gekweten had. OAMO deed verſcheiden vraagen omtrent Engeland en deszelfs inwooneren, waaruit bleek dat hij veel doordringendheid van geest en veel oordeel bezat.

VIJF-

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Tocht rondom het Eiland. Verſcheiden voorvallen geduurende denzelven. Beſchrijving van eene begraafplaats en eene plaats van Godsdienſtoefening een Morai *genoemd.*

Op maandag den zes en twintigſten omtrent ten drie uuren in den morgenſtond begaf ik mij, verzeld van den Heer BANKS, op reis, om het eiland rondtevaaren, met inzigt om de kusten en havens van hetzelve aftetekenen. Wij namen onzen weg Oostwaarts en omtrent ten agt uuren s' morgens gongen wij aan wal in eene ſtreek *Oahounue* genaamd, die geregeerd wordt door AHIO, een jong Opperhoofd, dat wij dikwijls aan de tenten gezien hadden en welk ons bij het ontbijt met zijn gezelſchap vereerde. Wij vonden hier ook nog twee andere oude kennisſen, TITUBOALO en HOONA, die ons naar hunne huizen bragten, bij welke wij het lijk van de oude vrouw zagen, welker lijk-ſtaaſie de Heer BANKS had bijgewoond en dat van de plaats, daar men het eerst had nedergelegd, herwaarts gebragt was, naardien deeze grond bij erfenis van haar op HOONA was overgegaan, waarom het hier

liggen moest. Toen gongen wij te voet, terwijl de boot binnen het bereik van onze ſtemmen ons bleef verzellen, naar de haven, daar de Heer DE BOUGAINVILLE gelegen had, *Ohidea* genaamd, daar de inboorlingen ons den grond aanweezen, waarop zijn volk hunne tent had opgezet en de beek, waaruit zij water gehaald hadden, ſchoon 'er geen ſpoor meer van hun overig was dan de gaten, waarin de ſtaaken van de tent geſtaan hadden en een klein ſtuk van eene pot-ſcherf, dat de Heer BANKS vond met de plaats naauwkeuriglijk te onderzoeken. Wij ontmoeteden egter ook ORETTE, een Opperhoofd, dat hun beste vriend was en welks broeder OUTORROU met hun was medegevaaren.

Deeze haven ligt aan de West-zijde van eene groote baai onder bedekking van een klein eiland, *Boourou* genaamd, bij welk nog een ander ligt, *Taawirrii* genaamd; de opening in het rif is hier zeer wijd, maar het is geene beste legplaats voor ſchepen.

Na dat wij deeze plaats bekeken hadden, gongen wij weder in de boot, en verzogten TITUBOALO met ons naar den anderen kant van de baai te gaan; maar hij weigerde het en raadde ons dat wij niet gaan zouden, want hij zeide dat dit land bewoond wierd door volk, die geene onderdaanen van TOOTAHAH waren en die en

hem

hem en ons dooden zouden. Op het hooren van dit bericht lieten wij, gelijk men denken kan, onze onderneeming wel niet vaaren, maar wij laadden onze ſnaphaanen terſtond met ſcherp: TITUBOALO begreep zoo wel dat dit eene voorzorg was die ons ontzagchelijk maakte, dat hij nu bewilligde om van het gezelſchap te zijn.

Tot den avond voortgeroeid hebbende bereikten wij eene laage land-tong of land-engte in het diepſte van de baai, die het eiland in twee ſchiereilanden verdeelt, van welke elk eene ſtreek of landvoogdij is, geheel onafhanglijk van het ander. Van *Port-Royal*, daar het ſchip ten anker lag, loopt de kust O. t. Z. en O. Z. O. tien mijlen, dan elf mijlen Z. t. O. en Z. tot aan de landengte. In de eerſte rigting ligt het ſtrand over het algemeen open voor de zee; maar in de laatſte wordt het gedekt door een rif van klippen, die verſcheiden goede havenen vormen met eene veilige ankerplaats, op zestien, agttien, twintig en vier en twintig vademen water, met andere gemakken. Naardien wij nog niet in 's vijands land waren, beſlooten wij aan land te ſlaapen; wij gongen dan aan den wal en, ſchoon wij ſlegts weinige huizen vonden, zagen wij egter verſcheiden dubbele kanos, welker eigenaars ons wel bekend waren en die ons eeten en huisvesting gaven; de Heer BANKS was zijn aandeel van het-

zelve verſchuldigd aan OORATOOA, de juffer, die hem aan de Sterkte op eene zoo zonderlinge wijze begroet had.

Des morgens bezagen wij het land en vonden het eene moerasachtige vlakte van omtrent twee mijlen breedte, over welke de inboorlingen hunne kanos naar de baai aan de andere zijde ſleepen. Wij maakten ons vervolgens gereed om onze reis te vervorderen, naar hetgeen TITUBOALO het ander Koningrijk noemde; hij zeide dat deszelfs naam was *Tiarrabou* of *Otahiti Ete* en die van het Opperhoofd, dat daar regeerde WAHEATUA; wij vernamen bij deeze gelegenheid ook dat het ſchier-eiland, waarop wij onze verblijfplaats gekozen hadden, *Opoureonu* of *Otahiti Nue* genaamd was. Onze nieuwe reisgezel ſcheen nu beter gemoed te zijn dan den voorigen dag; het volk van *Tiarrabou* zou ons niet dooden, zeide hij, maar hij verzeekerde ons dat wij geene eetwaaren onder hen zouden kunnen bekoomen; en wij hadden indedaad geene brood-vrugt gezien zedert wij vertrokken waren.

Na enige mijlen voortgeroeid te zijn, landden wij in eene ſtreek, die onder beheerſching van een Opperhoofd ſtond, dat MARAITATA genoemd wierd, *het graf der menſchen*, wiens vaders naam was PAHAIREDO de *booten-ſteeler*. Schoon deeze naamen het bericht bevestigden, dat

dat ons door TITUBOALO gegeeven was, bevonden wij weldra dat het onwaarachtig was. Beiden vader en zoon ontvongen ons met de grootſte beleefdheid, gaven ons levensmiddelen, en, na enig uitſtel, verkogten zij ons een groot varken voor eene bijl. Daar verzamelde weldra eene groote ſchaare rondom ons, maar wij zagen ſlegts twee perſoonen, welke wij kenden; ook beſpeurden wij geene ſnuisterijen, of geenerhande verſierzel, bij hen, die van ons ſchip gekoomen waren, ſchoon wij verſcheiden dingen zagen, die uit Europa waren aangebragt. In een der huizen lagen twee twaalf ponds kogels, van welke de een met de breede pijl van Engeland getekend was, ſchoon het volk zeide dat zij dezelve van de ſchepen hadden, die in BOUGAINVILLES haven gelegen hadden.

Wij vervolgden onzen weg te voet, tot wij in de ſtreek kwamen, die onmiddelijk onder de regeering van het voornaamſte Opperhoofd of den Koning van het ſchier-eiland, WAHEATUA ſtond. WAHEATUA had eenen zoon, doch of hij, volgens de gewoonte van *Opoureonu*, de regeering als Regent beſtierde, of voor zig zelven, is onzeeker. De ſtreek beſtaat in eene groote vrugtbaare vlakte, beſproeid door eene rivier, zoo wijd, dat wij verpligt waren dezelve in eene kano overtevaaren; ons gevolg van inboorlingen ver-

verkoos egter liever te zwemmen en begaf zig zoo ongedwongen te water als een koppel jagt-honden. Wij zagen hier geene huizen die bewoond ſcheenen, maar de overblijfzelen van veele, die zeer groot geweest waren. Wij trokken vervolgens langs het ſtrand, dat eene baai vormt, *Oaitipeha* genaamd; en eindelijk vonden wij het Opperhoofd, zittende bij enige fraaie zonnedekken van kanos, onder welke wij onderſtelden dat hij en zijn gevolg ſliepen. Hij was een mager oud man met eenen zeer grijzen baard en hair en had eene fraaie vrouw bij zig, omtrent vijf en twintig jaaren oud, welker naam TOUDIDDE was. Wij hadden den naam van deeze vrouw dikwerf gehoord en wij hadden van hooren zeggen en uit onze eigen opmerking reden om te denken dat zij de OBEREA van dit ſchier-eiland was. Tuſſchen deeze plaats en de land-engte zijn nog andere havenen, die door de klippen gevormd worden, welke zig langs het ſtrand uitſtrekken, daar de ſchepen in volkoomen veiligheid zouden kunnen liggen en van waar het land *Z. Z.* O. en *Z.* ſtrekt naar het Zuid-Oostlijk gedeelte van het eiland. TEAREE, de zoon van WAHEATUA, van welken wij een varken gekogt hadden, vertelde ons en het land, dat wij doortrokken, ſcheen beter bebouwd dan enig ander dat wij in andere deelen van het eiland gezien had-

hadden: de beeken waren overal binnen enge kanaalen bepaald met ſteenen en het ſtrand was daar het van de zee beſpoeld wierd ook van een ſteenen voormuur voorzien. De huizen waren noch groot, noch talrijk, maar de vaartuigen, die op het ſtrand gehaald waren, waren bijna ontelbaar en beter dan alle de anderen, die wij te vooren gezien hadden, zoo wel in grootte als in maakzel; zij waren langer, de agterſtevens waren hooger en de zonne-dekken ſtonden op paalen. Bijna op elken uithoek van de kust ſtond een lijk-gebouw en daar waren ook veele andere binnen s' lands. Zij waren van hetzelfde maakzel als die in *Opoureonu*, maar zij waren zindelijker en beter onderhouden en met veele planken met ſnijwerk verſierd, die regt op gezet waren en boven op welke verſchillende afbeeldzels van vogelen en menſchen ſtonden: op eene in het bijzonder ſtond de afbeelding van een haan, die rood en geel geſchilderd was, om de vederen van dien vogel natebootſen en op ſommige zag men ruuwe menſchen-beelden, het een op het hoofd van het ander geplaatst. Maar in dit gedeelte des lands, hoe vrugtbaar en bebouwd het ook was, zagen wij geen eene brood-vrugt; de boomen waren geheel kaal en de inwooners ſcheenen voornamelijk te leeven van nooten, welke

niet

niet ongelijk zijn aan kastanjen en die zij *Ahee* noemen.

Toen wij gewandeld hadden tot wij moede waren, ontbooden wij de boot; doch beiden onze Indiaanen TITUBOALOW en TUAHOW waren 'er niet meer: zij waren, naar het ſcheen, agtergebleven aan het huis van WAHEATUA, in verwagting dat wij daar weder terug zouden koomen, in gevolge van eene belofte, die men ons ontwrongen had, en welke het niet in onze magt was natekoomen.

TEAREE egter benevens nog een ander kwamen met ons t' ſcheep en wij voeren voort tot wij regt over een klein eiland kwamen, *Otooareite* genaamd. Vermits het toen reeds donker was, beſlooten wij aan land te gaan en onze Indiaanen geleidden ons naar eene plaats, daar zij zeiden dat wij zouden kunnen ſlaapen: het was een ledig huis, bij welk een kleine inham was, waarin de boot zeer veilig en wel liggen kon. Wij hadden egter gebrek aan levensmiddelen, vermits men ons zeer ſchaarsch daar mede voorzien had zedert wij vertrokken waren, waarom de Heer BANKS terſtond de bosſchen in gong, om te zien of 'er iets te krijgen ware. Naardien het donker was, ontmoetede hij geen volk en kon ſlegts een huis vinden, dat bewoond was; anderhalve

brood-

brood-vrugt, enige Ahees en wat vuur was alles wat het hem konde opleveren, waarmede wij, met een paar eendvogelen en enige weinige wulpen, ons avondmaal hielden, dat, ſchoon niet ſchraal, egter onaangenaam was door gebrek aan brood, waarvan wij verzuimd hadden ons te voorzien, naardien wij ſtaat gemaakt hadden broodvrugt te zullen vinden; wij legden ons vervolgens te ſlaapen onder het zonne-dek van eene kano, die TEAREE toebehoorde en welke ons volgde.

Den volgenden morgen, na nog enigen tijd vrugtloos geſpild te hebben om te tragten enigen voorraad te bekoomen, voeren wij om den Zuid-Ooster punt, van welke een gedeelte door geen rif gedekt wordt, maar voor de zee open ligt; hier ligt de berg vlak aan den zee-kant. Aan het Zuidlijkst gedeelte van het eiland is het ſtrand wederom gedekt, door een rif, dat een goede haven vormt, en het land daar omtrent is zeer vrugtbaar. Wij leiden deezen weg gedeeltelijk te voet en gedeeltelijk in de boot af: toen wij omtrent drie mijlen voortgewandeld waren, kwamen wij aan eene plaats, daar wij verſcheiden groote kanos zagen en enig volk 'er bij; wij wierden aangenaam verraſcht, toen wij bevonden dat zij van onze bijzondere kennisſen waren. Hier bekwamen wij met veel moeite enige kokos-nooten en

ſcheep-

ſcheepten ons weder in met TUAHOW, eenen der Indiaanen, die ons aan het huis van WAHEATUA gewagt hadden en die 's avonds te vooren, lang na dat het donker geworden was, was teruggekoomen.

Toen wij regt over het Zuid-Oostlijk eind van het eiland kwamen, gongen wij aan land, op raad van onzen Indiaanſchen leidsman, die ons zeide dat het land rijk en goed was. Het Opperhoofd, welks naam MATHIABO was, kwam weldra naar ons toe, maar het ſcheen dat hij ons in het geheel niet kende en niet wist hoe wij handel dreeven: zijne onderdaanen bragten ons egter overvloed van kokos-nooten en omtrent twintig broodvrugten. De brood-vrugten moesten wij zeer duur betaalen, maar zijne Excellentie verkogt ons eene big voor eene glazen flesch, die hij boven alles wat wij hem geeven konden verkoos. Wij bevonden dat hij eene gans en eenen kalkoen bezat, welke, naar men ons berichtede, op het eiland agtergelaaten waren door den Dolphijn; zij waren beiden ontzagchelijk vet en zoo mak, dat zij de Indiaanen overal naliepen, die buitengemeen veel werk van dezelve maakten.

Wij zagen in een lang huis in deeze nabuurſchap iets dat voor ons geheel nieuw was. Aan een der einden hongen aan eene half ronde plank vijftien kaakenbeenderen van menſchen; zij

ſchee-

ſcheenen nog geheel versch te zijn en daar was 'er geen onder dat een enkele tand ontbrak. Een zoo buitengewoon gezigt wekte onze nieuwsgierigheid ten hoogſten op en wij deeden 'er onderzoek naar; maar wij konden op dien tijd geene verklaaring daarvan bekoomen, want het volk kon of wilde ons niet verſtaan.

Toen wij deeze plaats verlieten, verzogt het Opperhoofd, MATHIABO, verlof om ons te verzellen, dat wij hem gereedlijk vergun Hij bleef het overige van den dag bij ons en was ons van veel dienst om ons over de banken te lootſen. In den avond liepen wij de baai in aan de Noord-West zijde van het eiland, die regt over de baai van de Zuid-Oostzijde legt, zoo dat de land-engte of overdraagplaats het eiland, gelijk ik reeds gezegd heb, bijna in twee deelen verdeelt; toen wij omtrent twee derde van de baai langs de kust opgevaaren waren, beſlooten wij aan land te gaan om den nagt doortebrengen. Wij zagen van verre een groot huis, dat, gelijk MATHIABO ons berichtede, eenen van zijne vrienden toebehoorde; kort daarop kwamen 'er verſcheiden kanos van land ons te gemoet, waarin enige zeer ſchoone vrouwen waren, die, naar wij uit haar gedrag konden afneemen, ſcheenen gezonden te zijn om ons aan den wal te lokken. Naardien wij reeds beſloten hadden alhier geduurende den nagt ons

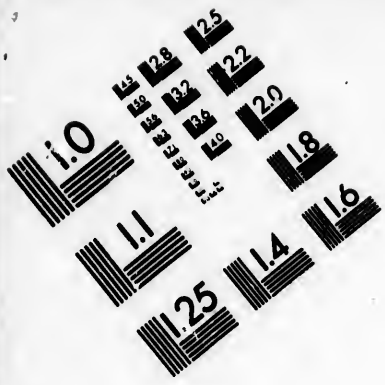

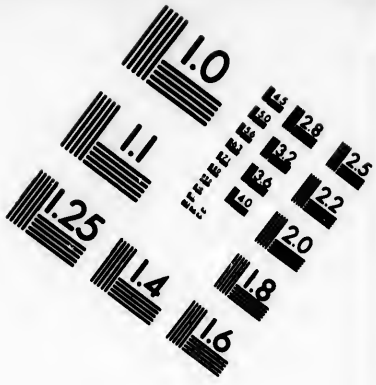

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

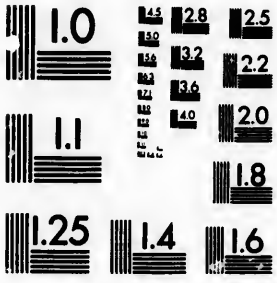

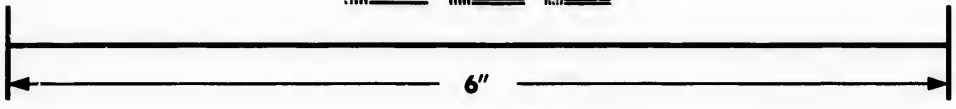

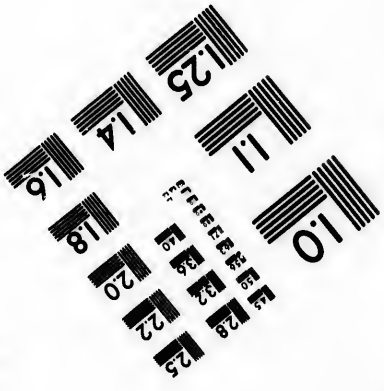

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

verblijf te neemen, behoefden zij ons niet lang te nodigen. Wij bevonden dat het huis aan het Oppethoofd van die landstreek toebehoorde, welks naam WIVEROU was: hij ontving ons op eene zeer vriendlijke wijze en beval zijn volk ons te helpen om ons eeten klaar te maaken, van welk wij nu eenen tamelijken voorraad bekoomen hadden. Toen ons avondmaal gereed was, wierden wij in dat gedeelte van het huis gebragt daar WIVEROU zat, om daar te eeten. MATHIABO dat met ons en WIVEROU liet ook zijn eeten brengen, zoo dat wij ons avondmaal zeer gemeenschaplijk en met groote vrolijkheid nuttigden. Toen zulks verrigt was, begonnen wij te vraagen waar men ons te slaapen zoude leggen, waarop men ons een gedeelte van het huis aanwees, waarvan men ons zeide dat wij tot dat einde gebruik konden maaken. Wij zonden dan om onze mantels en de Heer BANKS begon zig te ontkleeden, gelijk zijne gewoonte was, maar hij had, door het verlies van zijne klederen te *Atahourou* geleerd zijnde, de voorzorg van zijne klederen aan boord van de boot te zenden, voorneemens zijnde een stuk Otahitiesch doek over zijn lijf te leggen. Toen MATHIABO bespeurde wat er verrigt wierd, gaf hij ook voor eenen mantel nodig te hebben; en, alzoo hij zig zeer wel gedraagen en ons enigen dienst gedaan had,

wierd

wierd 'er gelast ook een mantel voor hem te brengen. Wij legden ons dan neder en merkten op dat MATHIARO niet bij ons was; maar wij dachten dat hij zig was gaan baaden, gelijk de Indianen altijd doen voor zij gaan slaapen. Wij hadden egter niet lang gewagt of 'er kwam een Indiaan, die ons vreemd was, en zeide den Heer BANKS dat de mantel en MATHIARO verdwenen waren. Deeze laatste had egter ons vertrouwen zoo zeer gewonnen, dat wij in het eerst aan zijn zeggen geen geloof sloegen; doch toen het kort daarna door TUAHOW, onzen Indiaan, bevestigd wierd, begreepen wij dat 'er geen tijd te verliezen was. Naardien het voor ons onmogelijk was den dief met enige hoop van hem te zullen krijgen, te vervolgen, zonder medewerking van het volk, dat bij ons was, sprong de Heer BANKS op en, zeggende wat het geval was, eischte hij dat men den mantel zoude wederbrengen en, om deezen eisch kragt bijtezetten, toonde hij een van zijne zak-pistoolen, welke hij altoos bij zig droeg. Het gezigt van het pistool jaagde het geheel gezelschap vrees aan, dat, in plaats van te helpen om den dief te vangen, of weder te krijgen hetgeen gestoolen was, met groote overhaasting de plaats begon te verlaaten; wij greepen egter eenen van hun, die terstond aanbood ons den weg te wijzen. Ik vertrok dan met den

Heer BANKS en, ſchoon wij langs den gantſchen weg liepen, was de vrees ons egter voorgegaan, want in omtrent tien minuuten ontmoeteden wij eenen man, die den mantel terug bragt, welken de dief in grooten ſchrik had agtergelaaten, en, alzoo het ons toen niet gelustte hem verder te vervolgen, kwam hij vrij. Toen wij terug gekeerd waren, vonden wij het huis, waarin tusſchen twee en drie honderd menſchen geweest waren, geheel verlaaten. Dan naardien weldra bekend wierd dat wij op niemand anders verſtoord waren dan op MATHIABO, kwam het Opperhoofd WIVEROU, onze gastheêr met zijne vrouw en verſcheiden andere terug en namen des nagts hun verblijf bij ons. Wij moesten hier egter nog meer verwarring en verlegenheid ondervinden, want, omtrent vijf uuren in den morgenſtond jaagde ons de ſchildwagt eenen ſchrik aan met te roepen dat de boot weg was: hij had haar, zeide hij, omtrent een half uur te vooren nog voor haare dreg zien leggen, dat niet meer dan twaalf roeden van land was; doch op het hooren van het geklets van riemen, had hij weder uitgekeken en zag haar niet meer. Op dit bericht ſprongen wij in groote verlegenheid op en liepen naar den water-kant. De morgen was helder en het was ſtarre-licht, zoo dat wij tot op eenen aanmerklijken afſtand zien konden, maar

daar

daar was geene boot te vinden. Onze toeſtand was nu zoodanig dat wij reden hadden om het ergſte te vreezen, naardien het dood ſtil was en wij daarom niet denken konden dat zij van de dreg gedreven was, hadden wij groote reden om te vreezen dat de Indiaanen haar aangetast hadden en dat zij, het volk ſlaapende gevonden hebbende, in hunne onderneeming geſlaagd waren; wij waren ſlegts vier in getal en hadden niet meer dan eenen ſnaphaan en twee zak-piſtoolen, zonder eene enkele ſchoot kruid of lood in voorraad te hebben. Wij bleeven eenen aanmerklijken tijd in deezen ſtaat van angst en verlegenheid, elken oogenblik verwagtende dat de Indiaanen 'er hun voordeel mede zouden doen, wanneer wij, tot onze onuitſpreeklijke blijdſchap, eindelijk de boot zagen terug koomen, die door het getij van de dreg gedreven was, eene omſtandigheid, waaraan wij, in onze verwarring en verbaasdheid, niet gedagt hadden.

Zoo dra de boot terug was, ontbeeten wij en waren onverduldig om deeze plaats te verlaaten, opdat ons daar niet nog meerder onaangenaame ontmoetingen mogten bejegenen. Zij ligt aan de Noord-zijde van *Tiarrabou*, het Zuid-Oostlijk ſchier-eiland, of de Zuid-Oostlijke afdeeling van het eiland, en op den afſtand van omtrent vijf mijlen ten Zuid-Oosten van de land-engte

en heeft eene groote en gemaklijke haven, die voor geene andere van het eiland behoeft te wijken, omtrent welke het land zeer rijk in voortbrengzelen is. Niettegenſtaande wij weinig gemeenſchap met dit gedeelte gehad hadden, ontvongen ons de inwooners overal op eene vriendlijke wijze; wij vonden het geheele land vrugtbaar en volkrijk en, naar allen ſchijn, in eenen bloeiender ſtaat dan *Opoureonu*, ſchoon het ſlegts een vierde van de uitgeſtrektheid van dit laatſte gedeelte in grootte zal bedraagen.

De volgende landſtreek, waarin wij aan land gongen, was de laatſte in *Tiarrabou* en wierd door een Opperhoofd geregeerd, wiens naam wij vernamen dat OMOE was. OMOE was bezig een huis te bouwen en om die reden zeer verlangende zijnde om eene bijl te bezitten, zou hij gaerne eene van ons gekogt hebben ten koste van het beste dat hij bezat; het geval wilde egter ongelukkig voor hem en voor ons, dat wij geen eene bijl meer in de boot overig hadden. Wij booden hem ſpijkers te koop aan, maar hij wilde 'er niets voor geeven: wij gongen dan weêr t' ſcheep en ſlaken van land; maar het Opperhoofd, alle hoop niet willende opgeeven van nog iets van ons te zullen bekoomen, dat hem van dienſt zoude kunnen zijn, ſlapte in eene kano, met zijne vrouw WHANNO-OUDA en volgde ons. Kort daarop

namen wij hen in de boot, en, toen wij omtrent eene zee-mijl voortgeroeid waren, verzogten zij dat wij aan zouden leggen; wij bewilligden terſtond in hun verzoek en vonden enige van zijn volk, die een zeer groot varken medegebragt hadden. Wij waren even zoo ongenegen om het varken te verliezen als het Opperhoofd was om van ons te ſcheiden, en het was indedaad de beste bijl waerd, die wij in het ſchip hadden; wij bedagten dan een middel en zeiden hem dat, zoo hij zijn varken aan de Sterkte te *Matavai*, den Indiſchen naam van de baai van *Port-Royal*, wilde brengen, hij eene groote bijl zou hebben en een ſpijker op de koop toe, voor zijne moeite. Dit voorſtel nam hij, na eerst met zijne vrouw geraadpleegd te hebben, aan en hij gaf ons een groot ſtuk doek van het land tot pand, dat hij zijn woord zou houden, dat hij egter nooit gedaan heeft.

Wij zagen op deeze plaats eene zonderlinge merkwaerdigheid; het was het beeld van een mensch van mande-werk gevlogten, ruuw gewerkt, maar niet kwalijk getekend; het was iets meer dan zeven voeten hoog en wat te dik naar zijne hoogte. Het geraamte van mandewerk was geheel met vederen bedekt, witte daar het vel zig bloot moest vertoonen en zwarte op de plaatſen daar zij de gewoonte hebben het te beſchil-

deren of zwart te maaken, en op het hoofd, daar men hair had moeten verbeelden: daar waren ook vier uitwasſen op het hoofd, drie van vooren en een van agteren, welke wij hoornen zouden genoemd hebben, maar welke de Indiaanen met den naam van *Tata Ete* (kleine mannetjens) vereerden. Het beeld wierd *Manioe* genaamd en men zeide dat het het eenigst van dien aart op *Otahiti* was. Zij trageden ons eene verklaaring van deszelfs gebruik en oogmerk te geeven, maar wij waren toen nog niet genoeg in hunne taal gevorderd om het te verſtaan. Wij vernamen egter naderhand dat het eene afbeelding van *Mauwe*, eenen van hunne *Eatuas*, of Goden van den tweeden rang was.

Na dat wij onze zaaken met OMOE geregeld hadden, vervolgden wij onzen terugtocht en bereikten weldra *Opoureonu* het Noord-Westlijk ſchier-eiland. Enige mijlen voortgeroeid zijnde, gongen wij weder aan land; maar het eenigst dat wij daar meldenswaerdig zagen was eene bewaarplaats voor de dooden, die ongemeen opgeſierd was. De vloer was zeer net; op denzelven was eene pyramide opgerigt, omtrent vijf voeten hoog, die geheel bedekt was met de vrugten van twee gewasſen, die in dit land groeijen. Bij de pyramide ſtond een klein beeld van ſteen zeer ruuw gewerkt en het eerſte voorbeeld van ſteen-

houw-

houwerij, dat wij bij dat volk gezien hadden. Zij ſcheenen het zeer hoog te waardeeren, want het was door een dak, dat met opzet daartoe vervaerdigd was, voor de lucht beſchut.

Wij reisden met de boot weder voort en voeren door de eenigſte haven aan de Zuid-zijde van *Opoureonu* die goed voor eene anker-plaats is. Zij ligt omtrent vijf mijlen ten Westen van de land-engte tuſſchen twee kleine eilanden, die digt bij het ſtrand en omtrent eene mijl van elkanderen af liggen, en verſchaft eene goede ankerplaats op elf en twaalf vademen water. Wij waren nu niet verre van de landſtreek, *Paparra* genaamd, welke onze vrienden OAMO en OBEREA toebehoorde en daar wij voorneemens waren te ſlaapen. Wij gongen, omtrent een uur voor het donker wierd, aan land en bevonden dat zij beiden afwezig waren, en hunne wooningen verlaaten hadden om ons te *Matavai* een bezoek te geeven; dit deed ons egter niet van voorneemen veranderen, wij namen onzen intrek in het huis van OBEREA, dat, ſchoon klein, egter zeer net en zindelijk was en waarin zig thans niemand bevond dan haar vader, die ons met een gelaat ontvong dat ons welkoom heette. Wij wilden nog gebruik maaken van den korten tijd dat het nog licht zijn zoude en wandelden naar eene punt, waarop wij, van verre, boomen hadden zien

ſtaan, die hier *Etoa* genoemd worden en die gemeenlijk die plaatſen aanduiden daar dit volk de beenderen hunner dooden begraaft; zij noemen deeze begraafplaatſen, die ook plaatſen van godsdienſtoefening zijn, *Morai*. Wij ſtonden verſteld op het zien van een ontzagchelijk gebouw, 't welk men ons zeide de Morai van OAMO en OBÉREA te zijn en het voornaamſte gebouw van het eiland. Het was van ſteen gemaakt, pyramiedswijze opgetrokken, op een langwerpig grondſtuk of vierkant, twee honderd zeven en zestig voeten lang en zeven en tagtig voeten breed. Het was gebouwd even als die kleine pyramieden of bergjens, op welke wij ſomtijds de kolom van eenen zonne-wijzer plaatſen, en die aan iedere zijden een bordes van trappen hebben; de trappen aan de zijden waren egter breeder dan die aan de einden, zoo dat het niet eindigde in een vierkant van dezelfde gedaante als het grondſtuk, maar in een nok, als het dak van een huis: daar waren elf van deeze trappen, elk van vier voeten hoogte, zoo dat de hoogte van het gebouw vier en veertig voeten was; elke trap beſtond uit eene enkele laag witte koraal ſteen, zeer net vierkant gemaakt en gepolijst; het binnenſt van het metſelwerk, want het was niet hol, beſtond uit ronde keiſteentjens, die, volgens de regelmaatigheid van hunne gedaante, bewerkt ſcheenen te zijn.

Som-

Sommige der koraal-steenen waren zeer groot; wij maten eenen derzelve en vonden denzelven drie voeten en eenen halven lang en twee en eenen halven breed. De grondslag was van rotssteenen, die ook vierkant gehouwen waren; een derzelve was vier voeten zeven duimen lang en twee voeten en vier duimen breed. Zulk een gebouw, zonder behulp van ijzer gereedschap om de steenen hunne gedaante te geeven en zonder kalk om dezelve aaneentevoegen opgerigt, verbaasde ons: het scheen zoo hecht en vast in een gewerkt te zijn als enig werkman in Europa het zoude hebben kunnen maaken, uitgezonderd dat de trappen, die in de lengte loopen, niet volmaakt regt zijn, maar in het midden enigzints hol inzinken, zoo dat de geheele oppervlakte, van het een eind tot het ander, geene regte lijn maar eene kromme lijn is. De gehouwen steenen moeten, naardien wij geene steen groeve daar omtrent zagen, van eenen aanmerklijken afstand gehaald zijn en zij hebben hier geene andere wijze van vervoeren dan de kragt van hunne armen: het koraal moet ook van onder water opgevischt zijn, daar het, schoon het in overvloed gevonden wordt, op eene aanmerklijke diepte ligt, die nooit minder is dan drie voeten. De rotssteenen en het koraal konden alleen door gereedschap van dezelfde stof gemaakt, tot hunne vierkante gedaante gebragt

bragt zijn, dat een ongelooflijke arbeid moet geweest zijn; het polijsten moet egter gemaklijker gegaan zijn door middel van het ſcherp koraalzand, dat overal op het zee-ſtrand in grooten overvloed gevonden word. In het midden van den top ſtond het beeld van eenen vogel, in hout geſneden, en bij hetzelve lag het gebrooken beeld van een, visch, in ſteen gehouwen. Deeze geheele pyramide maakte een gedeelte uit van eene zijde van eene ruime werf of een ten naasten bij gelijkzijdig vierkant, drie honderd en zestig voeten lang en drie honderd vier en vijftig voeten breed, dat met ſteenen als een muur omgeeven, en, in zijne geheele uitgeſtrektheid met platte ſteenen bevloerd was, ſchoon 'er, ondanks die beſtraating, verſcheiden van de ſoort van boomen, die zij *Etoa* noemen, en platanen in ſtonden te groeijen. Omtrent vijf en twindig roeden ten Westen van dit gebouw was eene andere bevloerde werf of plaats, waarin verſcheiden kleine ſtellaadjen op houten paalen ſtonden, omtrent zeven voeten hoog, die bij de Indiaanen *Ewattas* genaamd worden en eene ſoort van altaars ſchijnen te zijn, alzoo men op dezelve allerhande ſoorten van eetwaaren geplaatst had als offerhanden aan hunne Goden; wij hebben zedert geheele varkens op dezelve zien liggen en wij vonden hier de bekkeneelen van meer dan vijftig

lig van die dieren, behalven die van zeer veele honden.

Het voornaamst voorwerp van de eerzugt van dit volk is eene pragtige Morai te hebben en deeze was een treffend gedenkstuk van den rang en de magt van OBEREA. Wij hebben reeds aangemerkt dat wij haar niet met hetzelfde gezag bekleed vonden, dat zij uitoefende toen de Dolphijn hier was, en nu vernámen wij 'er de reden van. Onze weg van haar huis naar de Morai liep langs den zee-kant, daar wij overal een groot getal menschen-beenderen onder onze voeten vonden, voornamelijk ribben en wervelbeenderen. Naar de oorzaak van deeze zonderlinge omstandigheid verneemende, zeide men ons dat in de laatste maand van *Owarahew*, die met onze maand December 1768 overeenkwam, omtrent vier of vijf maanden voor onze aankomst, het volk van *Tiarrabou*, het Zuid-Oostlijk schiereiland, dat wij nu bezogt hadden, eene landing aan deeze plaats gedaan, en eene groote menigte volks gedood had, van welke de beenderen waren, die wij op het strand zagen liggen; dat OBEREA en OMAO, die toen de regeering voor zijnen zoon bestierde, naar het gebergte gevlugt waren en dat de overwinnaars alle de huizen, die zeer groot waren, in brand gestooken en de varkens en alle de andere dieren, die zij vonden,

weg

weg gevoerd hadden. Wij vernamen ook dat de gans en de kalkoen, welke wij bij MATHIARO, den mantel-steeler, gezien hadden, ook onder den buit geweest waren. Dit verklaarde ons waarom wij dezelve gevonden hadden bij een volk, met welk de Dolphijn weinig of geene gemeenschap gehouden had; en toen wij van de kaakenbeenderen spraken, welken wij in een lang huis aan eene plank hadden zien hangen, berichtede men ons dat ook deeze als zegetekenen medegevoerd waren, naardien het volk van dit land de kaakenbeenderen hunner vijanden medeneemt, gelijk de Indiaanen van Noord-Amerika de pan-vliezen.

Na dus onze nieuwsgierigheid voldaan te hebben, keerden wij naar onze verblijfplaats en bragten den nagt in volkoomen rust en veiligheid door. Den volgenden avond kwamen wij te *Atahouroe*, de woonplaats van onzen vriend TOOTAHAH, daar wij, de laatste reis dat wij den nagt onder zijne bescherming doorgebragt hadden, genoodzaakt geweest waren het beste gedeelte van onze kleederen agter te laaten, Dit geval scheen egter nu aan weerzijde vergeeten te zijn. Onze vrienden ontvongen ons met veel genoegen en gaven ons een goed avondmaal en eene goede slaapplaats, daar wij niets kwijt geraakten en niet gestoord wierden.

Den

Den volgenden dag, zijnde saturdag den eersten Julij, kwamen wij aan ons Fort te *Matavai* terug, hebbende den omvang van het eiland, namelijk beiden de schier-eilanden te zaamen, bevonden van omtrent dertig zee-mijlen te zijn. Toen wij klaagden over het gebrek aan broodvrugt, dat wij geleden hadden, zeide men ons dat de vrugten van het voorig jaar bijna verteerd waren en dat die, welke wij aan de boomen zagen, niet goed zouden zijn tot gebruik voor drie maanden daarna; dit verklaarde ons waarom wij zoo weinig van die vrugt op onzen tocht hadden kunnen bekoomen.

Terwijl de brood-vrugt rijp word in de vlakten, worden de Otahitiers enigermaate van die vrugten voorzien van de boomen, die zij op de bergen geplant hebben om dezelve na malkanderen te doen rijpen: maar deeze verschaffen geene genoegzaame hoeveelheid om schaarschheid voortekoomen: zij leeven dan van het zuur deeg, dat zij *Mahie* noemen, van wilde plataanen, en aheé-nooten, die in deezen tijd volkoomen goed zijn. Hoe het kwame dat de Dolphijn, die hier in dit jaargetijde was, zulk een overvloed van brood-vrugt aan de boomen vond, kan ik niet zeggen, tenzij de tijd dat zij rijp word, somtijds verschille.

Bij onze terugkomst schoolden onze Indiaan-

sche

ſche vrienden rondom ons te zaamen en geen hunner kwam met ledige handen. Schoon ik beſloten had de aangehouden kanos aan hunne eigenaars terug te geeven, was zulks egter nog niet geſchied; maar thans gaf ik dezelve vrij, als men die kwam vraagen. Bij deeze gelegenheid beſpeurde ik met droefheid dat dit volk in ſtaat was kleine bedriegerijen omtrent elkanderen te pleegen met eene opzetlijke kwaade trouw, die mij een veel ſlegter denkbeeld van hun gaf dan ik ooit had opgevat uit de dieverijen, die zij begongen onder de ſterke verzoeking, waaraan hen eene onverwagte gelegenheid van zig met het onſchatbaar metaal en de kostbaare manufactuuren van Europa te verrijken geſtadig bloot ſtelde.

Onder degeenen, die mij het ontſlag vaneene kano kwamen verzoeken, was een zekere PATATOW, een man van enig aanzien, en bij ons allen wel bekend. Ik ſtond hem zijn verzoek toe, denkende dat het zijn eigen vaartuig was, of dat hij dit verzoek voor eenen vriend deed; hij gong onmiddelijk naar het ſtrand en nam bezit van eene van de booten, die hij, met hulp van zijn volk, begon weg te voeren. De boot wierd egter hierop door de regte eigenaars opgeëischt, die, door de andere inboorlingen ondersteund, hem met veel geſchreeuw verweeten dat hij zig hun goed toeëigende en die zig gereed

reed maakten om hem de kano met geweld te ontneemen. Hierop verzogt hij gehoord te worden en zeide hun dat de kano, wel is waar, de geenen, die haar eischten, toebehoord had; maar dat ik, dezelve verbeurd verklaard hebbende, hem die voor eene bigge verkogt had. Dit deed het geschreeuw ophouden; de eigenaars, weetende dat 'er tegens mijne magt niets inteBrengen was, berustede hier in en POTATTOW zou zijnen buit medegenoomen hebben, zoo het geschil niet gelukkiglijk door enige van ons volk afgeluisterd was, die 'er mij kennis van gaven. Ik gaf terstond bevel dat men de inboorlingen beter onderrigten zoude, waarop de regte eigenaars bezit van hunne kano namen, en POTATTOW was zoo bewust van zijne schuld, dat noch hij, noch zijn wijf, die van zijne schelmerij geweeten had, ons voor enigen tijd daarna in het gezigt durfden zien.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Tocht van den Heer BANKS *om de rivier na-tespeuren. Tekenen van onderaardsch vuur. Toebereidzelen om het Eiland te verlaaten. Verslag van* TUPIA *omtrent deeze eilanden.*

Den derden Julij vertrok de Heer BANKS reeds vroeg in den morgenstond, met enige inboorlingen als gidsen, om onze rivier hooger natespeuren in de valei, waarmit zij vloeit, en te onderzoeken hoe verre derzelver oevers bewoond waren. Omtrent zes mijlen verre vonden zij huizen, die niet verre van elkanderen verwijderd stonden, aan elke zijde der rivier en de valei was overal omtrent honderd roeden wijd van den voet des bergs aan de eene tot dien aan de andere zijde; doch toen toonde men hun een huis, 't welk men zeide het laatste zijn dat zij zien zouden. Toen zij aan hetzelve kwamen, bood de man, die 'er woonde, hun ververschingen van kokosnooten en andere vrugten aan, welke zij aannamen; enigen tijd aldaar vertoefd hebbende gongen zij vrij lang voorwaarts; bij slegte wegen valt het niet gemaklijk afstanden te berekenen, maar zij meen-

meenden omtrent zes mijlen verder voortgegaan te zijn, gestadig den loop der rivier volgende, wanneer zij dikwijls onder door gewelven gingen, door stukken van de rotsen gevormd, waaronder men hun zeide dat de inboorlingen dikwijls sliepen, als zij van den nagt overvallen wierden. Kort daarop vonden zij den kant der rivier bezet met steile rotsen, van welke een waterval met groot geweld afstortte en eenen poel vormde, die zoo snel stroomde dat de inboorlingen denzelven, zoo zij zeiden, niet durfden overtrekken. Zij scheenen indedaad de valei boven deeze plaats niet zeer te kennen, wijl zij meest op het hangen van de rots ter wederzijde en in de vlakten, die op derzelver toppen zijn, verkeeren, daar zij overvloed van eene wilde Plataan vinden, die zij *Vas* noemen. De weg van de oevers der rivier naar den top van deeze rotsen was in alle opzigten vreeslijk; de zijden waren bijna loodlijnig en op sommige plaatsen honderd voeten hoog; zij waren ook zeer glibberig door het water van ontallijke bronnen, die uit de spleeten in de oppervlakte ontsprongen: egter moest men deeze steilten beklimmen door verscheiden lange einden van basten van den *Hibiscus Tiliaceus* (de lindenbladige *Hibiscus*, of Nieuwblad-boom van Rhumphius) die den beklimmer als touwen dienden om zig aan vast te houden en hem te helpen

in het beſtijgen van den eenen uitſteekenden rand naar den anderen, ſchoon 'er op deeze randen ſlegts ruimte was voor eenen Indiaan of eene geit. Een van deeze touwen was bijna dertig voeten lang en hunne gidſen booden hun hunne hulp om die ſteilte te beklimmen, maar zeiden dat 'er iets laager eene andere was, minder moeielijk en gevaarlijk. Zij bezigtigden deezen zoogenaamden beter weg, maar vonden dien zoo ſlegt, dat zij 'er zig niet aan wilden waagen, naardien 'er op den top niets was, dat hunne moeite en het gevaar konde beloonen dan een boschjen van de wilde Plataan of Vae-boom, welken zij reeds dikwijls te vooren gezien hadden.

Geduurende deeze wandeling had de Heer BANKS zeer goede gelegenheid om te zien of de rotſen, die bijna overal kaal waren, ook mijnſtoffen inhielden; maar hij vond 'er geen den minſten ſchijn van. De ſteenen vertoonden overal, gelijk die van *Madera*, baarblijklijke tekenen dat zij door het vuur gegaan waren; ook is 'er geen een ſtuk ſteen van alle die op het eiland verzameld zijn, waaraan geene blijkbaare en ontwijfelbaare tekens van vuur te zien zijn, uitgezonderd misſchien enige kleine ſtukjens van den ſteen, van welken zij bijlen maaken en egter wierden 'er van deezen zelfs ook ſommige opgezameld, die bijna tot puin-ſteen verbrand waren.

Ja,

Ja, in de klei op de bergen zelve zijn ook ſpooren van vuur te zien, en men kan dus met veel grond onderſtellen dat dit en de nabuurige eilanden of hier en daar verſpreidde overblijfzelen zijn van een vast land, dat ſommige gemeend hebben dat in dit gedeelte van den aardbol noodzaaklijk ware om een evenwigt in deszelfs deelen te bewaaren, welke overblijfzelen agtergelaaten zijn toen het overige door de ondermijning van onderaardsch vuur verzonken is, zoo dat de zee 'er over henen vloeide, of dat zij van rotſen zijn afgeſcheurd die, van de ſchepping der waereld af de bodem der zee geweest zijn en in hoopen zijn geworpen tot eene hoogte, welke het water nimmer bereikt. Het zal des te waarſchijnlijker voorkoomen dat de eene of andere deezer onderſtellingen waar zij, als men in aanmerking neemt dat de diepte niet trapswijze vermindert, naar maate men het ſtrand nadert, en dat de eilanden bijna overal omringd zijn van klippen, die ruuw en afgebrooken ſchijnen, gelijk een hevige ſchok de vaste ſtof der aarde natuurlijker wijze maaken moet. Wij moeten bij deeze gelegenheid ook aanmerken dat de waarſchijnlijkſte oorzaak van aardbeevingen in het eensklaps inſtorten van water in eene uitgeſtrekte verzameling van onderaardsch vuur ſchijnt te moeten gezogt worden, door welks onmiddelijke verdunning tot

waasem de mijn ſpringt, waardoor verſchillende zelfſtandigheden, in alle graaden van glas wording, met ſchulpen en andere voortbrengzelen van de zee, die nu in dien grond begraaven gevonden worden, en de laagen, die den gloed bedekten, worden opgeworpen, terwijl die gedeelten land, welke door het nu verbrooken gewelf ondersteund wierden, inſtorten en in den afgrond verzinken. Met deeze theorie ſchijnen alle de verſchijnzelen der aardbeevingen overeentestemmen; dikwijls blijven 'er water-poelen daar land verzonken is en daar worden verſchillende zelfſtandigheden, die baarblijklijk door de werking van vuur geleden hebben, opgeworpen. Het is wel waar dat vuur niet beſtaan kan zonder lucht; maar dit is geene tegenwerping die bewijst dat 'er geen vuur beneden dat gedeelte der aarde is, dat den bodem der zee vormt, omdat 'er ontallijke ſpleeten kunnen zijn, waardoor 'er gemeenſchap tusſchen deeze deelen en de uitwendige lucht kan onderhouden worden, zelfs op de hoogſte bergen, en op den grootſten afſtand van de zeekusten.

Den vierden hield de Heer BANKS zig bezig met eene groote menigte zaaden van water-meloenen, oranjen, citroenen, limoenen en van andere planten en boomen, die hij te *Rio de Janeiro* had opgezameld, te zaaien. Hij bereidde

reidde 'er een ſtukgronds voor aan elke zijde van de Sterkte, met zoo veele verſcheidenheid van aarde als hij vinden kon, en daar is weinig twijfel of zij zullen wel ſlaagen. Hij gaf ook rijklijk van deeze zaaden aan de inboorlingen en zaaide veele in de bosſchen: hij had reeds terſtond na onze aankomst enige meloen-zaaden gezaaid; de inboorlingen toonden ons verſcheiden planten, die in den besten ſtaat ſcheenen en vroegen hem geduuriglijk om meerdere.

Wij begonnen ons nu tot ons vertrek gereed te maaken, ſloegen de zeilen aan en bezorgden al het nodige aan boord van het ſchip, zijnde ons water reeds aan boord en den voorraad nagezien. Wij ontvongen middelerwijl nog een bezoek van OAMO, OBEREA en hunne zoon en dogter; de inboorlingen toonden hunnen eerbied door het bovenst gedeelte van hunne lighaamen te ontblooten, gelijk zij te vooren gedaan hadden. De dogter, welker naam wij hoorden dat TOIMATA was, was zeer verlangende om het Fort te bezigtigen, maar haar vader wilde haar volſtrekt niet toelaaten naar binnen te gaan. Ook was TEAREE, de zoon van WAHEATUA, den ſouverein van *Tiarraboou*, het Zuid-Oostlijk ſchier-eiland, op deezen tijd bij ons en wij ontvongen de tijding van de aankomst van nog eenen anderen gast, wiens gezelſchap wij noch verwagteden, noch verlangden: deeze was nie-

mand anders dan de behendige heer, die ons het quadrant had geweeten te ontſteelen. Wij wierden gewaarſchuuwd dat hij voorneemens was in den nagt zijn geluk nog eens te beproeven; maar de inboorlingen booden ons alle zeer gedienſtig hunnen dienst aan tegens hem, verzoekende tot dat einde in de Sterkte te mogen ſlaapen. Dit had zulk eene goede uitwerking dat de dief in wanhoop van zijne onderneeming afzag.

Den zevenden beſteedden de timmerlieden om de poorten en het paalwerk van onze kleine Sterkte aftebreeken om tot brandhout aan boord gebruikt te worden, wanneer een van de inboorlingen de behendigheid had van den duim en het hangzel, waarop de deur draaide, te ſteelen: hij wierd terſtond vervolgd en, na eene jagt van zes mijlen, bleek het dat zij hem voorbij geloopen waren, terwijl hij zig in de biezen aan de beek verſcholen had; men doorzogt de biezen en ſchoon de dief ontſnapt was, vond men egter een ſchrapper, die enigen tijd te vooren van het ſchip geſtoolen was; kort daarop bragt ons onze oude vriend TUBOURAI TAMAIDE den duim terug.

Den agtſten en negenden gongen wij voort ons Fort te ontmantelen, terwijl onze vrienden nog rondom ons bleeven ſchoolen, ſommige, geloof ik, met leedwezen dat ons vertrek zoo nabij was

en

en andere begeerig om nog zoo veel van ons te haalen als zij konden, zoo lang wij daar waren.

Wij hoopten nu het eiland te zullen verlaaten zonder verder enige beledigingen te ontvangen, of de inboorlingen te verſtooren; maar het viel ongelukkiglijk geheel anders uit. Twee vreemde matroozen met mijn verlof uitgaande wierd den eenen zijn mes ontſtoolen en toen hij het zogt wedertekrijgen, waarſchijnlijk met geweldige middelen, vielen de inboorlingen hem op 't lijf en kwetſten hem gevaarlijk met een ſteen; zij brogten zijnen makker ook eene ligte wond aan het hoofd toe en vlugteden in het gebergte. Naardien het mij leed zou gedaan hebben, zoo ik genoodzaakt geweest was nader kennis van die zaak te neemen, ſpeet het mij niet dat de daaders ontſnapt waren; maar ik wierd onmiddelijk daarop in een geſchil ingewikkeld, dat mij veel ongenoegen gaf en dat ik egter onmogelijk kon vermijden.

In het midden van den nagt tusſchen den agtſten en negenden ſloopen CLEMENT WEBB en SAMUEL GIBSON, twee jonge manſchappen van de zee-ſoldaaten, in ſtilte uit het Fort en waren 's morgens niet te vinden. Naardien ik openlijk had laaten bekend maaken dat al het volk moest maaken den volgenden dag aan boord te zijn en dat het ſchip in den morgen van dien dag

of op den volgenden onder zeil zou gaan, begon ik te vreezen dat deeze twee voorneemens waren agter te blijven. Ik wist dat ik geene maatregelen, die van enigen dienst konden zijn om hen wedertekrijgen, neemen kon zonder de goede vriendschap en eensgezindheid, die thans tusschen ons heerschte, in gevaar te brengen en besloot daarom nog eenen dag te wagten, om te zien of zij terug zouden koomen.

Des maandag 's morgens van den tienden ziende dat de soldaaten, tot mijnen grooten spijt, niet wedergekoomen waren, wierd 'er onder de inboorlingen onderzoek naar hen gedaan, die ons ronduit zeiden dat zij niet voorneemens waren terug te keeren en in de bergen gevlugt waren; daar het ons volk onmogelijk zou zijn hen te vinden. Toen verzogt men hen dat zij naar hun wilden helpen zoeken en, na enig overleg, ondernamen twee hunner degeene, die ik zoude goedvinden hen agter na te zenden, te geleiden. Naardien ik wist dat zij zonder wapens waren, dagt ik dat twee mannen genoegzaam zouden zijn en zond dierhalven eenen Onder-officier en den Corporaal der zee-soldaaten met de Indiaansche gidsen om hen terug te haalen. Naardien het terugkrijgen van deeze twee mannen eene zaak van groot belang was, wijl ik geen tijd te verliezen had, en alzoo de inboorlingen twijfelachtig van hun-

hunne wederkomst spraken, ons zeggende dat zij elk eene vrouw genoomen hadden en inwooners van het land geworden waren, wierd verscheidenen der Opperhoofden, die met hunne vrouwen in het Fort waren, onder welke TUBOURAI TAMAIDE, TOMIO en OBEREA zig ook bevonden, te verstaan gegeeven dat men hen niet zoude toelaaten te vertrekken voor onze wegloopers teruggebragt waren. Deeze voorzorg kwam mij des te noodzaaklijker voor, omdat zij, zoo zij hen enige dagen verschuilden, mij noodzaaken konden zonder hen te vertrekken, en ik had het vermaak van te zien dat zij dit bericht met zeer weinige tekenen van vrees of ongenoegen ontvongen, mij verzeekerende dat mijn volk zou gekregen en zoo dra mogelijk teruggezonden worden. Terwijl dit in het Fort omging, zond ik den Heer HICKS met de pinas om TOOTAHAH naar boord van het schip te brengen, hetgeen hij deed zonder hem of zijn volk vrees aantejaagen. Zoo de Indiaansche gidsen getrouw waren en het hun ernst was, had ik reden om te verwagten dat mijn volk voor den avond met de wegloopers terug zou zijn. Doch in deeze verwagting bedroogen wordende begon ik meer en meer argwaan optevatten en, toen de nagt kwam, meende ik dat het niet veilig was het volk, dat ik als gijzelaars aangehouden had, in het Fort te laaten,

waar-

waarom ik bevel gaf TUBOURAI TAMAIDE, OBEREÁ en enige andere aan boord van het ſchip te brengen. Dit verſpreidde eene algemeene verſlagenheid en verſcheiden van hun, in het bijzonder de vrouwen, drukten hunne vrees met groote ontroering en veele traanen uit, toen zij in de ſloep gebragt wierden. Ik voer met hun naar boord en de Heer BANKS bleef aan den wal met enige andere, welke ik het van minder aanbelangrekende aantehouden.

Omtrent ten negen uuren wierd WEBB door enige inboorlingen teruggebragt, welke verklaarden dat GIBSON en de Onder-officier en Corporaal in verzeekering zouden gehouden worden tot TOOTAHAH in vrijheid zou geſteld zijn. Nu betaalden zij mij met dezelfde munt, maar ik was te verre gegaan om terug te keeren. Ik zond onmiddelijk den Heer HICKS niet de groote ſloep met eene ſterke bende volk, om de gevangene te bevrijden, en zeide TOOTAHAH dat het zijne zaak was enige van zijn volk met hun mede te zenden met last om hen kragtdaadig te ondersteunen en uit zijnen naam de loslaating van mijn volk te verzoeken, want dat hij 'er voor zou moeten verandwoorden. Hierin ſtemde hij gewillig; deeze bende kreeg mijn volk zonder den minſten tegenſtand terug en kwam des morgens omtrent zeven uuren met hun aan boord, ſchoon zij niet

in

in ſtaat waren geweest de wapenen wederom te krijgen, welke men hun afgenoomen had, toen zij gevat waren; deeze wierden egter in minder dan een half uur aan boord gebragt, waarop de Opperhoofden terſtond in vrijheid geſteld wierden.

Toen ik den Onder-officier ondervroeg omtrent hetgeen aan den wal gebeurd was, zeide hij mij dat noch de inboorlingen, die met hem mede gegeeven waren, noch degeene, welke zij onder weg ontmoeteden, hun enig bericht van de wegloopers geeven wilden; maar integendeel zeer lastig waren geworden; dat, zoo als hij weder naar boord wilde keeren om nadere bevelen te haalen, hij en zijn medgezel eensklaps gegrepen waren door een getal gewapende lieden, die, gehoord hebbende dat TOOTAHAH in bewaaring was, zig tot dat einde in een bosch verſtooken hadden en die, hen onvoorziens overvallende, hun hun geweer ontwrongen hadden en verklaarden dat zij hen in verzeekering zouden houden, tot dat hun Opperhoofd in vrijheid zoude geſteld zijn. Hij zeide egter dat de inboorlingen niet eenſtemmig daar omtrent geweest waren; dat ſommige hen in vrijheid wilden ſtellen, en dat andere 'er voor waren dat men hen houden zoude, dat hier uit een ernſtig geſchil gerezen was en dat zij van woorden tot ſlagen gekoomen waren, maar dat de partij, die hen begeerde aantehouden, de over-

overhand gekregen had; dat kort daarop WEBB en GIBSON als gevangene aangebragt waren door eene bende inboorlingen om ook als gijzelaars voor het Opperhoofd bewaard te worden; maar dat zij, na enigen woordenstrijd, beslooten hadden WEBB aftezenden om mij van hun besluit te verwittigen, om mij te verzeekeren dat zijne makkers veilig en wel waren en mij te zeggen waar ik mijn antwoord zenden konde. Dus blijkt het dat, met welk nadeel ik de Opperhoofden ook aanhield, ik egter mijne twee soldaaten door geen ander middel ooit zou hebben kunnen wederkrijgen. Toen de Opperhoofden van boord aan land gezet wierden, wierden die in het Fort ook in vrijheid gesteld, en, na omtrent een uur bij den Heer BANKS vertoefd te hebben, vertrokken zij alle. Bij deeze gelegenheid toonden zij, gelijk zij reeds bij eene andere diergelijke gedaan hadden, hunne blijdschap door eene onverdiende milddaadigheid, ons sterk dringende vier varkens van hun aanteneemen. Wij weigerden volstrekt dezelve als een geschenk te ontvangen, en, naardien zij even volstrekt weigerden betaaling voor dezelve te neemen, veranderden de varkens niet van eigenaars. De wegloopers ondervraagende, bevonden wij dat het bericht, dat de inboorlingen van hun gegeeven hadden, waar was; zij waren sterk verknogt aan twee meisjens en zij waren voor-

voorneemens geweest zig te verſchuilen tot het ſchip weggezield zoude zijn en hun verblijf op het eiland te neemen. Deezen avond was alles van land gehaald en wij bragten alle den nagt aan boord door.

Onder de inboorlingen, die meest altoos bij ons waren, was TUPIA, wiens naam reeds dikwerf in dit verhaal genoemd is. Hij was, gelijk ik boven reeds aangemerkt heb, de eerſte minister van OBEREA geweest, toen zij de magt in handen had; hij was ook de Opper-Tahowa of priester van het eiland, en bij gevolg wel bekend met den godsdienst van het land, zoo wel met opzigt tot deszelfs plegtigheden als grondbeginzelen. Ook had hij groote kennis en ondervinding in de ſcheepvaart en was bijzonder kundig in het getal en de ligging der nabuurige eilanden. Deeze man had dikwijls verlangen getoond om met ons te gaan en den twaalfden des morgens, na ons daags te vooren met de andere inboorlingen verlaaten te hebben, kwam hij weder aan boord met eenen jongen van omtrent dertien jaaren, zijnen bediende, en hield bij ons aan dat wij hem op onze reis zouden laaten medevaaren. Zulk een man aan boord te hebben was voor ons, om veele redenen, eene zeer wenschlijke zaak; door zijne taal te leeren en hem in de onze te onderwijzen zouden wij in ſtaat geraaken eene veel naauw-

keu-

keuriger kennis te krijgen van de gewoonten, de regeering en godsdienst van het volk dan ons kort verblijf onder hen ons geeven konde, waarom ik hem met blijdschap aan boord ontvong. Naardien wij dien dag niet onder zeil konden gaan, omdat wij het noodzaaklijk bevonden hadden nieuwe kruisen aan ons klein en best boeg-anker te maaken, zijnde de oude geheel door de wormen doorknaagd, zeide TUPIA dat hij nog eens aan land wilde gaan en dat hij in den avond een sein zou geeven dat de boot hem zoude koomen afhaalen. Hij gong dan henen en nam een miniatuur schilderijtjen van den Heer BANKS mede om het zijnen vrienden te laaten zien en verscheiden kleinigheden, om hun die als afscheids schenken te geeven.

Vermits de Heer BANKS begeerig was eene tekening te hebben van de Morai van TOOTAHAH te *Eparre*, zoo verzelde ik hem na het middagmaal derwaarts in de pinas, met Doctor SOLANDER, Zoo dra wij aan land stapten, kwamen ons verscheiden van onze vrienden te gemoet, schoon sommige zig afwezig hielden uit gevoeligheid over hetgeen den dag te vooren gebeurd was. Wij begaven ons onmiddelijk naar het huis van TOOTAHAH, daar OBEREA bij ons kwam met verscheiden andere, die ons niet te gemoet gekoomen waren, wanneer 'er weldra eene volkoomen

ver-

verzoening tusschen ons plaats greep, in gevolge van welke zij beloofden ons des anderen daags vroeg te zullen koomen bezoeken, om het laatste affcheid van ons te neemen, naardien wij hun zeiden dat wij zeer zeeker in den agtermiddag onder zeil zouden gaan. Wij vonden hier ook TUPIA, die met ons terug voer en deezen nagt voor het eerst aan boord kwam slaapen.

Den volgenden morgen, zijnde donderdag den dertienden Julij, was het schip reeds zeer vroeg vol van onze vrienden en van eene menigte kanos omringd, die met inboorlingen van eenen minderen rang vervuld waren. Tusschen elf en twaalf uuren ligteden wij het anker en, zoo dra het schip onder zeil was, namen de inboorlingen, die aan boord waren, affcheid en schreiden met eene bedaarde en stille droefheid, waarin iets zeer treffends en teders was; het volk in de kanos daarentegens scheen om strijd luidrugtige jammerklagten aanteheffen, die wij eer als gemaaktheid dan als waare droefheid beschouwden. TUPIA gedroeg zig bij dit toneel met eene standvastigheid en moed, die waarlijk verwonderens waerdig waren; hij schreide wel, maar de poogingen, die hij deed om zijne traanen te verbergen, deeden hem nog meer eer aan. Hij zond zijn laatste geschenk, zijnde een hemd, door OTHEOTHEA aan POTOMAI, TOOTAHAHS liefste minnares, en klom ver-

volgens met den Heer BANKS in de mars, daar hij de kanos toezwaaide, zoo lang zij in het gezigt bleeven.

Dus namen wij affcheid van *Otahiti* en deszelfs inwooneren, na een verblijf van juist drie maanden; wij hadden verre het grootfte gedeelte van dien tijd te zaamen in de hartlijkfte viendfchap en eene geduurige verwisfeling van goede dienften omgegaan. De toevallige gefchillen, die nu en dan waren voorgevallen, konden niet opregter door hen betreurd worden dan zij aan onzen kant waren: de voornaamfte oorzaaken, die 'er aanleiding toe gegeeven hadden, fprooten noodzaaklijk uit onzen toeftand en omftandigheden, gevoegd bij de zwakheden van de menschlijke natuur, uit ons onvermogen om elkanderen volkoomen te verftaan, en uit de neiging der inboorlingen tot ftеelen, dat wij niet altijd konden dulden of voorkoomen. Zij hadden egter, uitgezonderd eens, geene flegte gevolgen gehad en dat voorval deed mij maatregelen neemen om andere van dien aart voortekoomen. Ik had wel gehoopt mijn voordeel te doen met den indruk, die op hen gemaakt was door het fneuvelen van enige hunner in hunnen ftrijd met den Dolphijn, om den omgang tusfchen ons geheel zonder bloedftorting te doen eindigen; deeze hoop

hoop beſtierde alle mijne ſtappen geduurende den gantſchen tijd van mijn verblijf aan dit eiland, en ik wensch van harte dat alle, die het na mij bezoeken, nog gelukkiger mogen ſlaagen. Onze handel alhier wierd met zoo veel orde gedreven als op de geregeldſte markt in Europa. Hij wierd voornamelijk beſtierd door den Heer BANKS, die onvermoeid was in het bezorgen van levensmiddelen en ververſchingen, zoo lang zij te krijgen waren; maar geduurende het laatſte gedeelte van dien tijd wierden zij ſchaarsch, gedeeltelijk door de toeneemende verteering aan het Fort en aan boord en gedeeltelijk door het invallen van het jaargetijde, waarin der kokos-nooten en brood-vrugten beginnen te ontbreeken. Wij kogten alle ſoorten van vrugten voor koraalen en ſpijkers, maar daar waren geene kleiner ſpijkers gangbaar dan veertig ſtuivers ſpijkers: na verloop van zeer korten tijd konden wij eene bigge, die zwaarer dan tien of twaalf ponden was, niet minder krijgen dan voor eene bijl; want ſchoon dit volk eene groote waarde hecht aan drie duims ſpijkers, was dit egter een artijkel, waarvan veele van het volk aan boord voorzien waren, en dus vonden de vrouwen een veel gemaklijker middel om dezelve te krijgen dan met levensmiddelen aantebrengen.

De beste handel-waaren alhier zijn groote en kleine bijlen, bouten, groote ſpijkers, ſpiegels, meſſen en koraalen, voor enige van welke men alles van de inboorlingen kan krijgen wat zij hebben. Zij zijn wel zeer gezet op fijn lijnwaad, zoo wit als gedrukt, maar voor eene bijl, die eene halve kroon waard is, kan men meer koopen dan voor een ſtuk lijnwaad van vier ducaaten.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Omſtandige beſchrijving van het Eiland Otahiti: *Deszelfs voortbrengzelen en bewoneren: Hunne kleedij, hunne wooningen, hun voedzel, hun huislijk leven en hunne tijdkortingen.*

Wij bevonden de Lengte van *Port Royal-baai*, aan dit eiland, gelijk die door Kapitein WALLIS, die het den negenden Julij 1767 ontdekte, bepaald is, juist, op eenen halven graad na. Wij bevonden dat de punt *Venus*, het Noordlijk eind des eilands, en de Oostlijke punt van de baai op de Lengte van 159° 13′ liggen; zijnde deeze de middelbaare uitkomst van eene groote menigte waarneemingen op de plaats zelve gedaan. Het eiland is omringd van een rif van koraal rots, dat verſcheiden uitmuntende baaien en havenen vormt, van welke enige omſtandig beſchreven zijn, en waarin plaats en diepte is voor zoo veele van de grootſte ſchepen als men wil. *Port-Royal-baai*, door de inboorlingen *Matavai* genaamd, die niet minder goed is dan enige andere baai van *Otahiti*, is gemaklijk te onderkennen door eenen zeer hoogen berg in het mid-

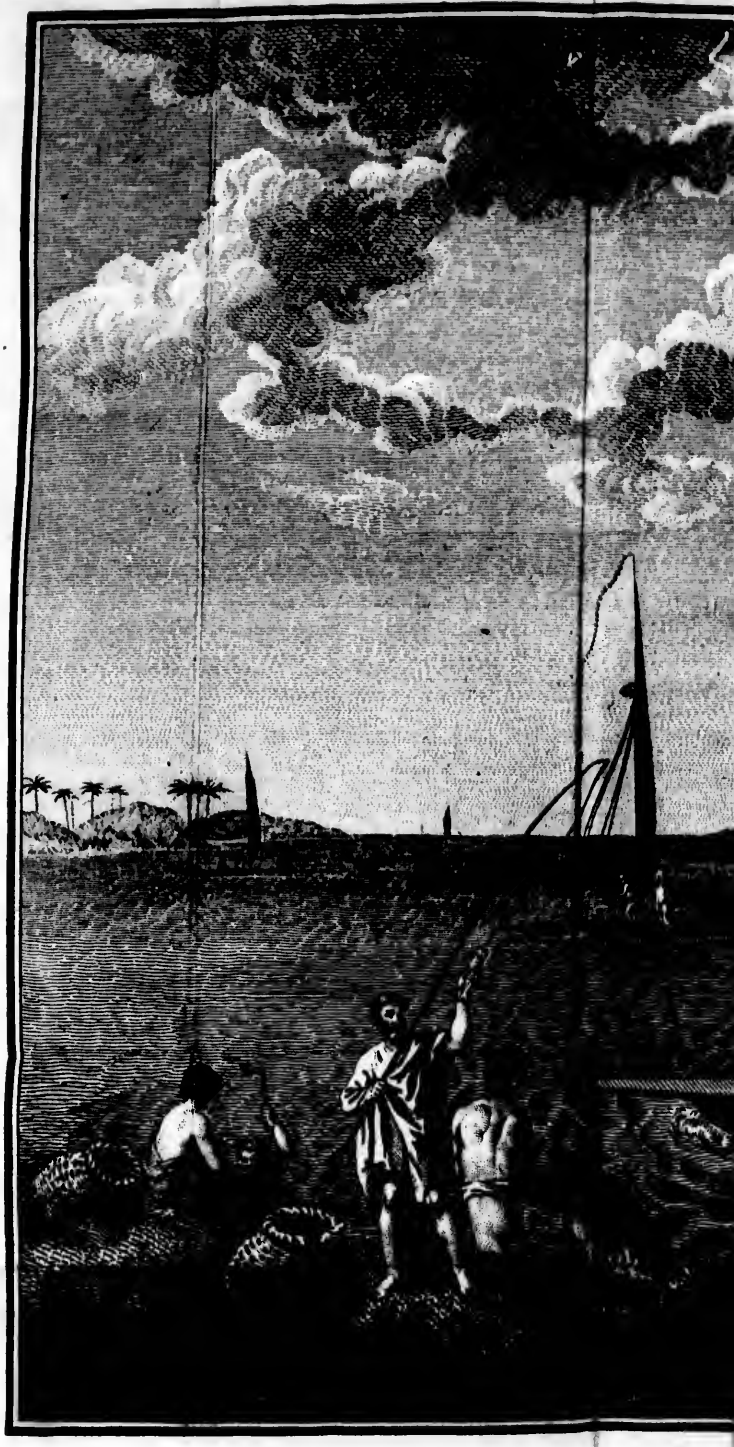

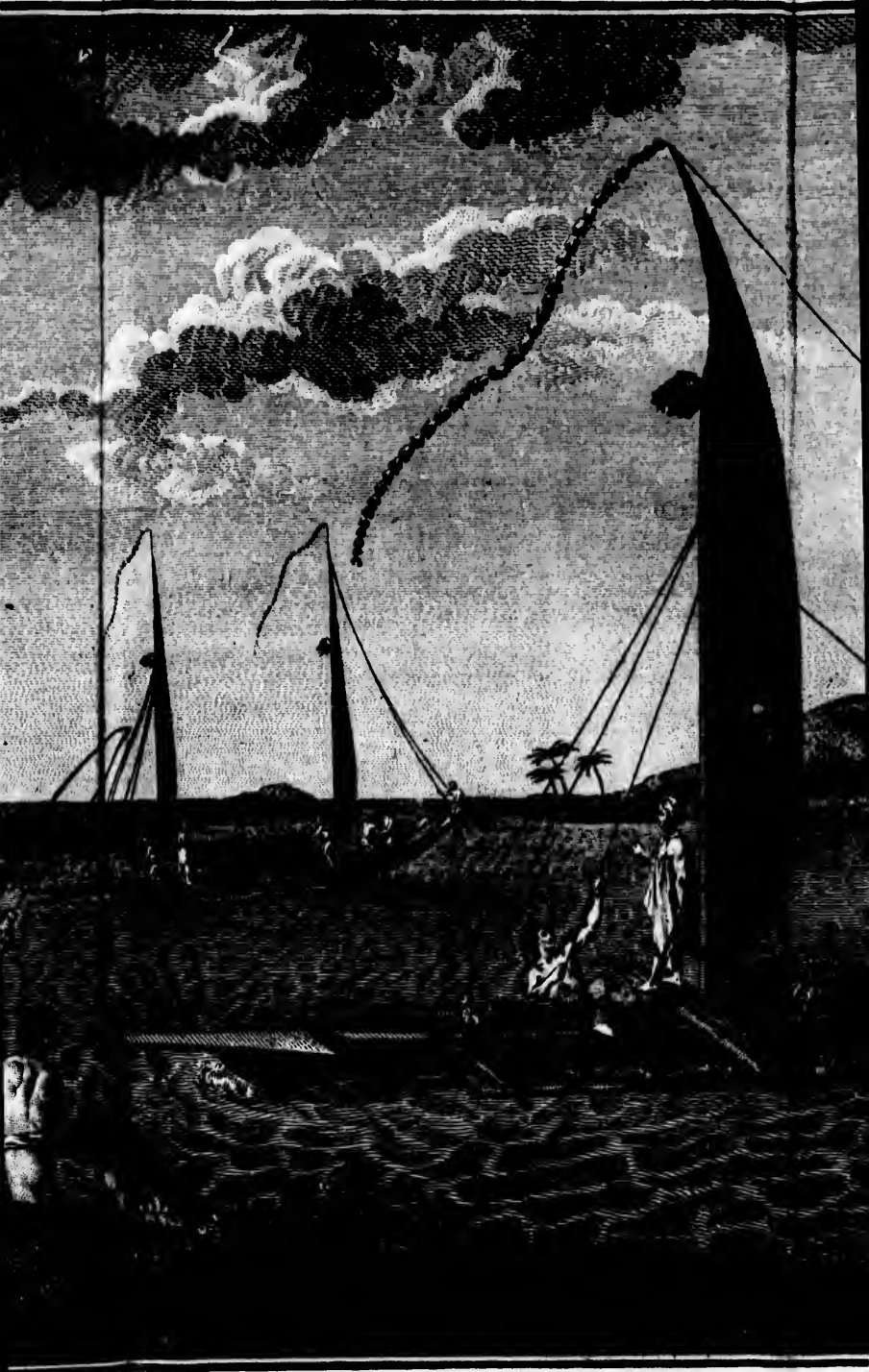

Gezigt van het Eiland Ot
vaartuigen van he

Sculpt. apud. J. S. Klauber aug

den van het eiland, die regt ten Zuiden van de punt *Venus* ligt. Om dezelve intezeilen, moet men of digt langs de Wester punt van het rif, dat voor de punt *Venus* ligt, henen zeilen, of omtrent eene halve mijl de ruimte houden, om eene kleine bank van koraal-rotſen te mijden, waarop ſlegts derdehalf vadem wader ſtaat. De beste anker-plaats is aan de Oost-zijde van de baai, daar zestien en veertien vademen water ſtaat op eenen modderachtigen grond. De kust langs de baai is een fraai zandig ſtrand, agter welk eene zoet-water-rivier loopt, zoo dat een getal ſchepen, hoe groot ook, hier water kunnen inneemen zonder elkanderen te hinderen; maar het eenigst brand-hout op het geheel eiland is het hout van vrugtboomen, dat van de inboorlingen gekogt moet worden, of men moet alle hoop laaten vaaren van met hun op eenen vriendſchaplijken voet omtegaan. Daar zijn nog enige havens ten Westen van deeze baai, van welke geene melding gemaakt is, doch alzoo zij aan dezelve grenzen en in den platten grond van het Eiland zijn afgetekend, is het onnodig dezelve te beſchrijven.

Het aanzien van het land, uitgezonderd het gedeelte, dat langs de zee ligt, is zeer oneffen: het wordt hoe langer hoe hooger tot het midden van het eiland, daar bergen zijn, die op den af-

afſtand van zestig mijlen kunnen gezien worden. Tusſchen den voet van deeze hoogten en de zee is een zoom laag land, dat het geheel eiland omringt, uitgezonderd op enige weinige plaatſen, daar de grond reeds van de zee af hooger wordt; de zoom laag land is op verſchillende plaatſen verſchillende van breedte, maar nergens breeder dan anderhalve mijl. De grond is, uitgezonderd op den top der hoogten zelven, zeer rijk en vrugtbaar, wordt door een groot getal riviertjens van uitmuntend water beſproeid en is bedekt met veelerhanden vrugtboomen, van welke ſommige ſchoon opgewasſen en dik van loof zijn, zoo dat zij een doorgaand bosch vormen; ja zelfs de toppen der hoogten, ſchoon over het algemeen dor en door de zon verſchroeid, zijn egter in ſommige gedeelten niet zonder hunne voortbrengzelen.

Het laag land, dat tusſchen den voet der hoogten en de zee ligt, en enige der valeien zijn de eenigſte gedeelten van het eiland, die bewoond zijn en hier is hetzelve volkrijk; de huizen dorpen of ſteden, maar zijn langs den geheelen zoom geſchikt omtrent twaalf of dertien roeden van elkanderen, met kleine plantſoenen van Plataanen, welke boom hun hunne klederen verſchaft. Het geheel eiland kan, volgens zeggen van TUPIA, die het voorzeeker wel wist,

zes duizend zeven honderd en tagtig ſtrijdbaare mannen opleveren, waaruit het getal der inwooneren gemaklijk kan berekend worden.

De voortbrengzelen van dit eiland zijn broodvrugt, kokos-nooten, dertien ſoorten van bahannen, de beste, die wij ooit gegeeten hadden, plataanen, eene vrugt niet ongelijk aan een appel, die, rijp zijnde, zeer aangenaam ſmaakt, zoete aardappelen, yams, kokos-nooten, eene ſoort van *Arum* (Kalfsvoet) eene vrugt, die hier bekend is bij den naam van *Jambu* en die voor allerlekkerst gehouden wordt, ſuiker-riet, dat de inboorlingen raauw eeten, een wortel zijnde eene ſoort van ſalep, bij de inboorlingen *Pea* genaamd, eene plant *Ethee* genaamd, van welke alleen de wortel gegeeten wordt, eene vrugt, die in eene peul groeit, gelijk die van eene groote witte boon en die, gebraden zijnde, zeer veel naar eene kastanje ſmaakt, de inboorlingen noemen haar *Ahee*, een boom *Wharra* genaamd, in de Oost-Indieën *Pandanes* genoemd, die vrugten voortbrengt, die enigzints naar ananaſſen zweemen, een heester *Nono* genoemd, de *Morinda*, die ook vrugten voortbrengt, eene ſoort van varen, van welke men den wortel eet en ſomtijds de bladeren, en eene plant *Theve* genaamd, welker wortel ook gegeeten wordt; maar de vrugten van de *Nono*, de varen, en de *Theve* worden

den alleen door het gemeen volk en in tijden van ſchaarschheid gegeeten. Alle deeze gewasſen, welke den inwooneren tot voedzel dienen, brengt de aarde van zelve voort, of zij vereisſchen ten minſten zoo weinig arbeid, dat zij uitgezonderd ſchijnen van den eerſten algemeenen vloek dat de mensch „ in het zweet zijns aanſchijns zijn brood „ zal eeten." Zij hebben ook den Chineeſchen papier moerbezieën-boom (*Morus Papyrifera*) dien zij *Aouta* noemen, eenen boom, naar den wilden vijgenboom van de West-Indieën gelijkende, nog eene andere ſoort van vijg, die zij *Matte* noemen, de *Cordia ſebestina orientalis*, die zij *Etou* noemen, eene ſoort van *cypergras*, die zij *Moo* noemen, eene ſoort van *Tournefortia*, die zij *Taheinoo* heeten, eene andere van de *Convolvulus poluce*, welke zij *Eurhe* noemen, de *Solanum centifolium*, (de honderdbladige Nagtſchade) die zij *Ebooa* noemen, de *Calophyllum mophylum* (eene ſoort van ſchoon bladboom) dien zij *Tamannu* noemen, de *hibiscus tiliaceus* (de lindenbladige Hibiscus of Nieuwbladboom) *Poerou* genaamd, zijnde een netelachtige heester, de *urtica argentea* (zilverachtige brandnetel) *Erowa* genaamd, en nog veele andere planten, welke wij hier niet alle kunnen opnoemen. Zij bezitten egter geene Europiſche vrug-

ten, tuin-planten, moes-groenten of zaaden van enigerhande ſoorten.

Hunne eenigſte tamme dieren zijn varkens, honden en hoenderen; daar zijn ook geene andere wilde dieren op het eiland dan eendvogelen, duiven, papegaaien en enige weinige andere vogelen, en rotten; andere viervoetige dieren zijn 'er niet; ook geene ſlangen. Maar de zee voorziet hen van eene groote verſcheidenheid van alleruitmuntendſte viſch; deeze is hunne voornaamſte lekkernij en het vangen van dezelve hun zwaarſte arbeid.

De Otahitiers zijn van eene geſtalte zoo groot als die der grootſte Europeaanen. De mannen zijn lang, ſterk, welgemaakt van ledenmaaten en ſchoon gevormd. De langſte, dien wij gezien hebben, was een man op een nabuurig eiland, *Huaheine* genaamd, die zes voeten, drie en eenen halven duimen hoog was. De vrouwen van den hoogeren rang zijn ook over het algemeen boven de middelmaatige geſtalte onder ons, maar die van de mindere klaſſe zijn enigzints beneden dezelve en ſommige zijn zeer klein. Dit gebrek in grootte koomt waarſchijnlijk van haaren vroegen omgang met mannen, het eenigſte, waarin zij van die van hoogeren rang verſchillen, dat invloed op haaren groei kan hebben.

Hun-

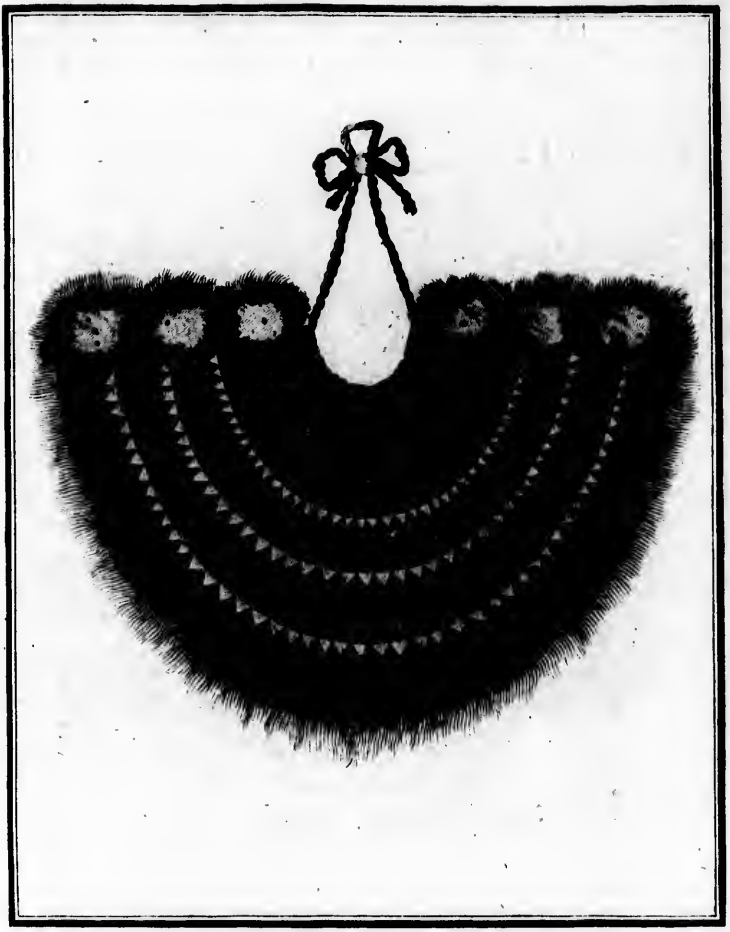

Krijgsmans Ringkraag van de Eilanders in de Zuid-Zee.

Sculp. apud J. S. Klauber Aug. Vind. 1794.

Hunne natuurlijke kleur is die heldere olijfkleur of dat bruine, dat veele in Europa boven het ſchoonſte wit en rood ſchatten. Bij degeene, welke ſteeds aan de lucht en zonneſchijn blootgeſteld zijn, is zij merklijk donkerer, maar bij andere, die onder dak woonen, voornamelijk de vrouwen van de hoogere klaſſe, blijft zij haare natuurlijke tint behouden en haar vel is teder, zagt en glad; zij hebben geen rood op de wangen. De vorm van hun gelaat is bevallig, de beenderen der wangen zijn niet uitſteekende, ook zijn hunne oogen niet ingezonken, noch het voorhoofd vooruitſteekende: de eenigſte trek, die niet met de denkbeelden, die wij van ſchoonheid hebben, overeenſtemt, is de neus, die, in het algemeen, wat plat is; maar hunne oogen, voornamelijk die der vrouwen, zijn vol uitdrukking, ſomtijds ſchitterende van vuur, en ſomtijds kwijnende van tederheid; hunne tanden zijn ook, bijna zonder uitzondering, zeer fraai, effen en wit en hunne adem is volmaakt zuiver.

Hun hair is bijna altijd zwart en wat ruuw; de mannen hebben baarden, die zij op verſcheiden wijzen draagen; zij plukken egter altijd een groot gedeelte van dezelve uit en het overige houden zij volkoomen ſchoon en zuiver. Beiden de kunnen trekken ook al het hair van onder de oxels uit en beſchuldigden ons van groote onzindelijkheid

heid dat wij zulks ook niet deeden. In hunne beweegingen is kragt en lugtigheid; hun gang is fierlijk, hunne houding edel en hun gedrag omtrent vreemdelingen en omtrent malkanderen vriendlijk en gedienftig. Zij fcheenen ook braaf, opregt en openhartig van aart te zijn, zonder argwaan of bedrog, zonder wreedheid en wraakzugtigheid, zoo dat wij hetzelfde vertrouwen in hun ftelden als in onze beste vrienden, en veele van ons, voornamelijk de Heer BANKS, fliepen dikwerf in hunne huizen, in de bosfchen, zonder iemand bij zig te hebben, en bij gevolg geheel in hunne magt zijnde. Zij waren egter alle diefachtig, en als men dit bij hen over het hoofd ziet, behoeven zij de vergelijking met alle andere natieën op den aardbodem niet te dugten. Wij zagen, geduurende ons verblijf op dit eiland, omtrent vijf of zes menfchen gelijk dien, welken de Heeren BANKS en SOLANDER den vier en twintigften April, in hunne wandeling Oostwaarts ontmoet hadden, welker vel van eene doodfche witte kleur was, gelijk de neus van een wit paerd, met wit hair, baard, wenkbraauwen en hairtjens aan de oogleden, roode zwakke oogen, een kort gezigt en een fchurftig vel, met eene foort van wit dons bedekt; doch wij bevonden dat geene twee van deeze tot hetzelfde geflacht behoorden, en befloten derhalven dat zij geene onder-

J. S. Klauber Sculp.

Waaier om de vliegen te verjagen met deszelfs steelen.

derſcheiden ſoort uitmaakten, maar ongelukkige waren, die door ziekten van de algemeene geaartheid waren afgeweken.

In de meeste landen daar de inboorlingen lang hair hebben is het de gewoonte dat de mannen het kort affnijden en de vrouwen trotsch zijn op deszelfs lengte. Hier heeft egter eene tegenſtrijdige gewoonte plaats; de vrouwen ſnijden het kort langs haare ooren af en de mannen, behalven de visſchers, die bijna geduurig in het water zijn, laaten het in lange golven over hunne ſchouderen wapperen, of binden het op in eenen bundel op de kruin van het hoofd.

Zij hebben ook de gewoonte van hunne hoofden te zalven met olie uit kokos-nooten geperst, die zij *Monoe* noemen, en in welke enige welriekende kruiden of bloemen geweekt zijn: naardien de olie gemeenlijk garſtig is, is de reuk in het eerst zeer onaangenaam voor een Europeaan; en alzoo zij in een heet land leeven en geene kammen hebben, zijn zij ook niet in ſtaat hunne hoofden vrij van ongedierte te houden, dat de kinderen en het gemeen volk ſomtijds opzoeken en opeeten, eene haatlijke gewoonte, geheel verſchillende van hunne zeden in alle andere opzigten; want zij zijn bijna zonder voorbeeld kiesch en zindelijk en diegeene, welken wij kammen uitdeelden, zuiverden zig weldra van ongedierte

met

met eene naarſtigheid, die tot een blijk verſtrekte dat het hun niet minder dan ons verveelde.

Zij hebben de gewoonte van hun lighaam met vlekken te tekenen, bijna op dezelfde wijze als in veele andere deelen van de waereld gebruiklijk is, dat zij *Tattow* noemen. Zij prikken het vel zoo diep als het mogelijk is zonder bloed te voorſchijn te brengen met een klein werktuig, enigermaate in de gedaante van eene ſpade; het gedeelte, dat met het blad overeenkoomt, is van been of ſchulp gemaakt, zeer dun afgeſchrapt, en van een vierde duims tot anderhalven duim breed; de rand is in ſcherpe tanden of punten geſneden van drie tot twintig in getal naar deszelfs grootte: als zij dit werktuig gebruiken zullen, doopen zij de tanden in een mengzel van eene ſoort van lampzwart, dat zij bekoomen van den rook, die uit eene olieachtige noot oprijst, welke zij in plaats van kaarsſen branden, en dat zij met water mengen; als de tanden dus toebereid zijn, worden zij op het vel geplaatst en men geeft op het handvatzel, waaraan zij vast zijn, met een ſtokjen, dat daartoe gemaakt is, ſnelle vrij harde ſlagen, waardoor zij de huid doorbooren en tegelijk de zwarte verw in de gaatjens brengen, dat eene onuitwischbaare vlek nalaat. Deeze konstbewerking is pijnlijk en daar verloopen enige dagen eer de wonden geheeld zijn. Zij wordt te werk

ge-

geſteld aan de jeugd van beiden de kunnen, als zij omtrent twaalf of veertien jaaren oud zijn, op verſcheiden deelen van het lighaam en met verſchillende figuuren, naar de zinnelijkheid van den vader, of misſchien volgens den rang van den perſoon. De vrouwen zijn algemeen met deeze vlekken, in de gedaante van een *Z*, op elk lid van haare vingers en teenen en dikwijls rondom haare voeten getekend: de mannen zijn ook met hetzelfde figuur getekend, en zoo mannen als vrouwen hebben vierkanten, cirkels, halve maanen en ſlegt getekende afbeeldingen van menſchen, vogelen, of honden en verſchillende andere vindingen op hunne armen en beenen gedrukt, van welke ſommige, naar men ons zeide, hunne betekenisſen hadden, ſchoon wij nooit konden te weeten koomen welke. Doch de deelen, waarop deeze verſierzelen minst geſpaard zijn, zijn de billen, deeze zijn, bij beiden de kunnen, geheel donker zwart gemaakt en boven het zwart zijn boogen getrokken, de eene boven de andere, zoo hoog als de korte ribben; zij zijn dikwijls een vierde van een' duim breed en de randen zijn geene regte lijnen, maar getand. In deeze boogen ſtellen zij hunnen hoogmoed en, zoo mannen als vrouwen, vertoonen dezelve met een mengzel van trotschheid en vermaak, hetzij als verſierzel, of als een bewijs van hunne ſterkte en kloekmoedigheid

heid in het uitſtaan van pijn, hetgeen wij niet konden bepaalen. Zij laaten in het algemeen het aangezigt ongetekend; want wij zagen ſlegts een enkel voorbeeld van het tegendeel. Enige oude mannen hadden het grootst gedeelte van hunne lighaamen met groote zwarte ronde vlekken, aan de randen ſterk getand, als eene ruuwe afbeelding van vlammen; maar men zeide ons dat zij van een laag eiland kwamen, *Nooʋoora* genaamd, en geene inboorlingen van *Otahiti* waren.

De Heer BANKS zag de bewerking van de *Tattow* op de agterſte deelen van een meisjen van omtrent dertien jaaren verrigten. Het werktuig, waarvan men bij deeze gelegenheid gebruik maakte, had dertig tanden en elke ſlag, van welke 'er ten minſten honderd in eene minuut gegeeven wierden, deed een *ichor* of wei te voorſchijn koomen, die enigzints met bloed gekleurd was. Het meisjen verdroeg het met de grootſte kloekmoedigheid omtrent een vierde uurs lang; maar toen wierd de pijn van zoo veele honderden ſteeken, welke zij in dien tijd ontvangen had, onverdraaglijk: eerst begon zij te klaagen, toen te ſchreien en berſtede eindelijk in luidrugtige jammerklagten uit, terwijl zij dengeenen, die de bewerking deed, in allen ernst ſmeekte uitteſcheiden. Hij bleef egter onverbidlijk; en als zij begon te ſpartelen, wierd zij vastgehouden

door

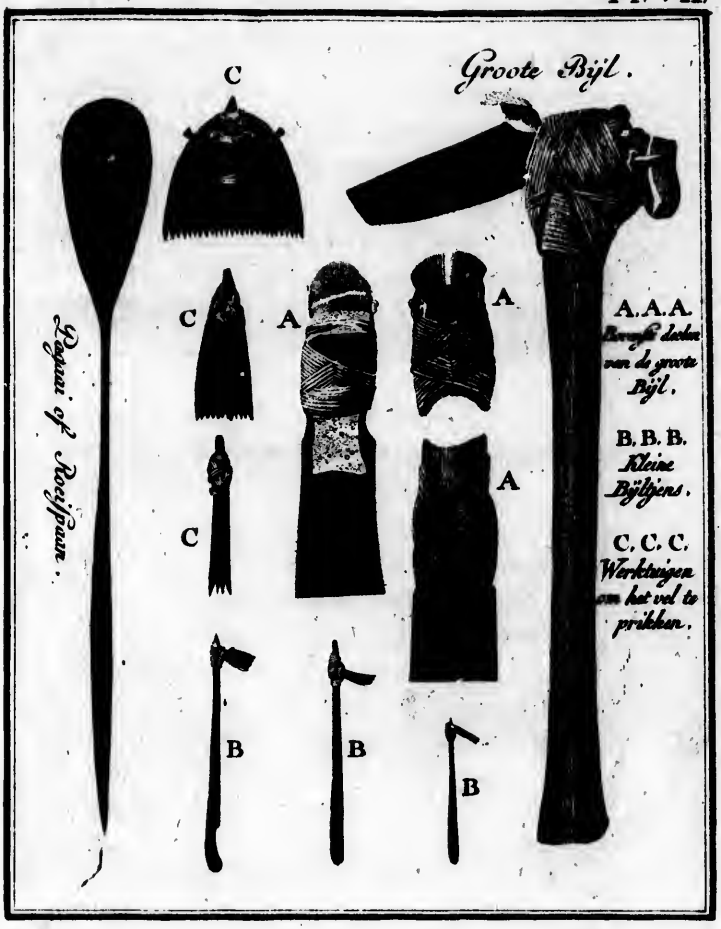

Gereedschap van de Eilanders in de Zuid-Zee.

Sculp. apud J. S. Klauber Aug. Vind. 1794.

door twee vrouwen, die haar dan met goede woorden zogten te ſtillen en dan bekeeven en haar nu en dan, als zij al te wéérſpannig wierd, eenen gevoeligen ſlag gaven. De Heer BANKS bleef een uur in een nabuurig huis en de bewerking was nog niet gedaan toen hij vertrok; egter wierd zij ſlegts aan eene zijde verrigt, naardien de andere eenigen tijd te vooren gedaan was; de boogen op de lenden, waarin zij den meesten hoogmoed ſtellen en die meer pijn veroorzaaken dan alle de andere, moesten nog gemaakt worden.

Het is vreemd dat dit volk zig zoo veel laat voorſtaan op iets, waarin geene onderſcheiding is, want ik heb geen eenen inboorling op dit eiland [illegible]ien, hetzij man of vrouw, in eenen rijpen ouderdom, die deeze tekenen ontbrak: misſchien heeft het zijnen oorſprong in de eene of andere bijgeloovigheid, bijzonderlijk naardien zij geen zigtbaar nut aanbrengen en niet zonder groote pijn ingedrukt worden; doch ſchoon wij 'er bij veele honderden naar vernamen, konden wij egter nooit enig voldoend bericht van de zaak krijgen.

Hunne kleeding beſtaat uit doek of matten van verſchillende ſoort, die onder hunne andere manufactuuren zullen beſchreven worden. Het doek dat geen vogt verdraagen kan, draagen zij bij droog weder, en de matten als het regent;

deeze klederen worden op veele verſchillende wijzen aangetrokken, al naar hunne zinnelijkheid hun ingeeft; want in hunne klederen wordt niets naar hun lijf geſneden en nooit worden twee ſtukken aan elkanderen genaaid. De kleding van de voornaamſte vrouwen beſtaat uit drie of vier ſtukken; een deezer ſtukken, omtrent drie ellen breed en zestien of zeventien ellen lang, winden zij verſcheiden reizen om haaren middel, zoo dat het als een rok nederhangt tot op de helft van de beenen en dit noemen zij *Paron*: twee of drie andere ſtukken omtrent vier ellen lang en anderhalve el breed, elk met een gat in het midden uitgeſneden, leggen zij op elkanderen en haar hoofd door de gaten ſteekende, laaten zij de lange einden voor en agter nederhangen; de andere worden aan de zijden open gelaaten, waardoor de armen vrijheid van beweeging hebben: dit ſtuk, dat de *Tebuta* genaamd wordt, wordt om den middel opgekoppeld en met eenen gordel van dunner doek vastgemaakt, die lang genoeg is om verſcheiden reizen rondom hun lijf gewonden te worden en gelijkt juist naar het kleed, dat de inwooners van *Peru* en *Chili* draagen, en dat de Spanjaards *Poncho* noemen. De kleding der mannen is even dezelfde, uitgezonderd dat zij, in plaats van het kleed, dat om de heupen gewonden wordt, als eenen rok te laaten nederhangen,

het

het tusſchen hunne beenen doorſteeken, zoo dat het enigzins naar een broek gelijkt en dan wordt het *Maro* genoemd. Deeze is de kleeding van lieden van alle rangen, maar terwijl zij algemeen dezelfde is in maakzel, onderſcheiden de heeren en juffrouwen zig egter van het gemeen volk door de hoeveelheid; ſommige van hun zullen verſcheiden ſtukken doek om hun lijf winden, die twaalf of vijftien ellen lang en drie of vier ellen breed zijn; ſommige zullen een groot ſtuk over hunne ſchouderen hangen op de wijze van eenen mantel, of ſomtijds wel twee ſtukken, als zij zeer groote perſoonaadjen zijn en in ſtatie willen verſchijnen. De mindere klaſſe, die ſlegts eene kleine hoeveelheid doek van de geſlachten of huisgezinnen, tot welke zij behooren, ontvangen, zijn genoodzaakt dunner gekleed te gaan. Geduurende de hitte van den dag gaan zij bijna naakt, de vrouwen hebben ſlegts een klein rokjen aan en de mannen niets anders dan den gordel, die tusſchen hunne beenen doorgehaald en om den middel vastgemaakt wordt. Naardien opſchik altijd lastig is en voornamelijk in een warm land, daar hij beſtaat in het een kleed over het ander aantetrekken, ontblooten de vrouwen van rang zig in den avond altoos tot aan den middel, en werpen alles af wat zij aan het bovenst gedeelte van het lighaam draagen met dezelfde losheid en

zoo weinig verlegenheid als onze juffers een manteltjen of dubbelen hals doek zouden afleggen. En de Opperhoofden hadden, zelfs als zij ons kwamen bezoeken, ſchoon zij zoo veel doek om hunnen middel droegen dat 'er een dozijn menſchen mede zouden hebben kunnen gekleed worden, dikwijls het overige van het lighaam geheel naakt.

Hunne beenen en voeten bedekken zij niet; maar zij beſchutten hunne aangezigten voor de zon met kleine hoedjens van matwerk, of van kokos-bladeren, welke zij, als zij die nodig hebben, in weinige minuuten maaken. Dit is egter al hun hoofd-ſierzel niet; de vrouwen draagen ſomtijds kleine tulbanden en ſomtijds een kapzel, dat zij nog meer waardeeren en dat ook indedaad veel beter ſtaat; het wordt *Tomou* genaamd: De *Tomou* beſtaat uit menſchen-hair in draaden gevlogten naauwlijks dikker dan naai-zijde. De Heer BANKS bezit ſtukken van dezelve, meer dan eene mijl lang en zonder eene knoop. Deeze winden zij om het hoofd op eene wijze die zeer bevallig ſtaat en in zeer groote hoeveelheid; want ik heb eene vrouw gezien, die vijf of zes zulke einden om haar hoofd gewonden had; tuſſchen deeze draaden ſteeken zij verſcheidenerleie bloemen, bijzonder de jaſemijn van de Kaap, van welke zij grooten overvloed hebben, naardien zij altoos bij hunne

huis

huizen geplant ſtaat. De mannen ſteeken ſomtijds de ſtaert-veder van den Keerkring-vogel regt op in hun hair, dat, gelijk ik reeds aangemerkt heb, dikwijls in eenen bundel op de kruin van hun hoofd opgebonden wordt. Somtijds draagen zij eene wonderlijke ſoort van bloem-ſlinger van verſchillende bloemen in een ſtuk baſt van plataan geſto[illegible]n, van ſcharlaken [illegible]ens met gom op een ſtuk hout gelijmd; en ſomtijds draagen zij eene ſoort van paruik van menſchen- of honden-hair gemaakt, of misſchien van de vezelen van kokos-nooten, aan eene enkele draad geknoopt, die onder het hair wordt vastgebonden zoo dat deeze konſtige hoofdhairen van agteren kunnen afhangen. Zij kennen weinig verſierzelen buiten de bloemen; beiden de kunnen draagen oor-ringen, maar ſlegts aan eene zijde; toen wij daar kwamen beſtonden zij in kleine ſtukjens ſchulp, ſteen, bezieën, roode boontjens, of enige kleine paerlen, drie aan eene ſnoer; maar onze koraalen kwamen weldra in plaats van deeze alle in zwang.

De kinderen loopen geheel naakt; de meisjens tot zij drie of vier jaaren oud zijn en de jongens tot den ouderdom van zes of zeven jaaren.

Van de huizen of liever de hutten van dit volk hebben wij reeds hier boven bij ſommige gelegenheden melding gemaakt: zij ſtaan alle in de bos-

ſchen tusſchen de zee en den berg en voor elk huis worden niet meer boomen weggehakt als even genoeg is om te beletten dat het druipen van de takken het dak niet doet rotten; de bewooner treedt dan uit zijn huis terſtond onder het lommer, dat het aangenaamst is dat men zig verbeelden kan. Het zijn boschjens van broodboomen en kokos-boomen, zonder kreupelhout, in alle rigtingen doorſneden met paden, die van het een huis naar het ander loopen. Niets kan aangenaamer zijn dan dit lommer in eene zoo heete luchtſtreek en niets ſchooner dan deeze wandelplaatſen. Naardien 'er geen kreupelhout is, verkoelt de ſchaduw zonder den omloop van de lucht te verhinderen en de huizen, die zonder muuren zijn, ontvangen den wind, uit welke ſtreek hij ook waaien mag. Thans zal ik eene beſchrijving geeven van een huis van middelbaare grootte, waaruit men, alzoo de wijze van bouwen overal dezelfde is, een volkoomen denkbeeld zal kunnen vormen van die, welke grooter en van die, welke kleiner zijn.

De grond, waarop het ſtaat, is een langwerpig vierkant, vier en twintig voeten lang en elf voeten breed; hier over wordt een dak gebouwd op drie reien pijlaaren of paalen, evenwijdig aan malkanderen ſtaande, eene aan elke zijde en de andere in het midden. Dit dak beſtaat uit twee

plat-

platte zijden, die ſchuinsch tegens elkanderen geplaatst zijnen in eene nok eindigen, juist zoo als de rieten daken der huizen in Engeland. Van binnen zijn zij niet hooger dan negen voeten en het afdak koomt aan elke zijde tot omtrent op drie en eenen halven voet aan den grond: onder dit en in de geheele hoogte aan belden de einden is het huis open, alzoo het nergens met eenen muur ingefloten is. Het dak is met palm-bladeren gedekt en de vloer is enige duimen hoog met zagt hooi belegd, waar over matten geſpreid worden, zoo dat hij als eene enkele kusſen is, waarop zij bij dag zitten en bij nagt ſlaapen. In enige huizen egter is een enkele ſtoel, die alleen voor den heer des huizes is; buiten deezen hebben zij geen huisraad, uitgezonderd enige weinige kleine houten blokken, die van boven rond uitgehold zijn en die hun als hoofd-kusſens dienen.

Hun huis dient hun voornamelijk voor eene ſlaapplaats; want, als het niet regent, eeten zij in de open lucht onder de ſchaduw van den naasten boom. De klederen, die zij over dag draagen, dienen hun tot dekking bij nagt; de vloer is het gemeen bed van het geheel huisgezin en is door geen afſchutzel afgedeeld. De meester van het huis en zijne vrouw ſlaapen in het midden, naast deeze de getrouwden, naast deeze de ongetrouwde vrouwsperſoonen en, naast deeze,

op eenen kleinen afstand, de ongetrouwde mans-persoonen; de bedienden of *Toutous*, gelijk zij genoemd worden, slaapen in de open lucht, uitgezonderd wanneer het regent; en dan plaatsen zij zig maar even onder het dak.

Daar zijn egter nog andere huizen, den Opperhoofden toebehoorende, en die zoo open niet zijn. Zij zijn veel kleiner en zoo gebouwd dat zij in hunne vaartuigen van de eene plaats naar de andere vervoerd, en daar het vereischt wordt, als eene tent opgezet kunnen worden; deeze zijn aan de zijden gesloten met bladeren van kokosboomen, maar zoo digt niet dat de lucht 'er geheel uit gehouden wordt en het Opperhoofd en zijne vrouw slaapen alleen in dezelve.

Daar zijn ook veel grooter huizen, die noch tot gerief van een enkel Opperhoofd, noch voor een enkel huisgezin gebouwd zijn, maar als gemeene wooningen voor al het volk van eene landstreek. Sommige derzelve zijn twee honderd voeten lang, dertig voeten breed en onder de nok twintig voeten hoog; deeze worden op gemeene kosten van de landstreek, voor welker gerief zij bestemd zijn, gebouwd en onderhouden en hebben aan de eene zijde eene groote werf met laag paalwerk afgeschoten.

Deeze huizen zijn, zoo min als die van afzonderlijke huisgezinnen, met muuren ingesloten.

Daar

Daar zijn ook geene afzonderlijke vertrekken nodig bij een volk, dat zelfs het denkbeeld niet heeft van onbetaamelijkheid en dat alle lusten en driften in tegenswoordigheid van andere involgt met even zoo weinig ſchaamte als wij ondervinden als wij onzen honger aan tafel in gezelſchap van ons huisgezin en vrienden voldoen. Zij die geen denkbeeld van onbetaamelijkheid met opzigt tot daaden hebben, kunnen ook geene onbetaamelijkheid in woorden vinden; het is dan ook naauwlijks nodig aantemerken dat in de geſprekken van dit volk altoos het hoofd onderwerp over datgeen loopt dat de voornaamſte bron van hun vermaak oplevert en dat alles zonder ingetogenheid of ſchaamte door beiden de kunnen onbewimpeld wordt uitgedrukt.

Van de ſpijzen, die hier gegeeten worden, beſtaat het grootſte gedeelte uit gewasſen. Daar zijn hier geene tamme dieren als varkens, honden en hoenderen, gelijk ik hier boven reeds heb aangemerkt, en deeze zijn zelfs geenzints in grooten overvloed. Als een Opperhoofd een varken ſlagt, wordt het onder zijne afhanglingen bijna gelijklijk verdeeld en, naardien deeze zeer veele in getal zijn, moet het aandeel van elken perſoon, op deeze gastmaalen, die niet dikwijls voorvallen, noodzaaklijk klein zijn. Honden en hoenderen vallen enigzints meer het gemeen volk

ten deel. Den ſmaak van hun gevogelte kan ik niet zeer roemen, maar wij bekenden alle dat een hond uit de Zuid-zee bijna zoo goed was als een Engelsch lam; de uitmuntendheid van deeze dieren moet waarſchijnlijk daaraan toegeſchreven worden dat zij enkel met gewasſen gevoed en onderhouden worden. De zee levert hun eene groote verſcheidenheid van visch op. De kleine visch wordt, als zij die vangen, gemeenlijk raauw gegeeten, gelijk wij de oesters nuttigen, en niets koomt hun te onpas van alles wat de zee voortbrengt: zij houden zeer veel van kreeften, krabben en ſchulpvisſchen, die op de kusten gevonden worden. Zij eeten niet alleen zee-inſekten, maar zelfs hetgeen de Engelſche zee-lieden *Blubbers* noemen, (zijnde eene ſoort van Zeenetelen) ſchoon ſommige zoo taai zijn dat men hen moet laaten rotten, om die te kunnen kaauwen. Van de veele gewasſen, die reeds opgenoemd zijn als hun tot ſpijs dienende, is het voornaamſte de brood-vrugt; om deeze te bekoomen hebben zij geene andere moeite of arbeid te doen dan den boom te beklimmen: den boom, welke die vrugt voortbrengt, ſpruit, wel is waar, niet van zelf uit; maar als een mensch tien van dezelve geduurende zijn leven plant, dat hij in den tijd van een uur doen kan, zal hij zijnen pligt jegens het tegenswoordig en toekoomend geſlacht

macht zoo goed vervuld hebben als een inboorling van onze minder gemaatigde luchtſtreek, die in de koude van den winter ploegt, en in de hitte van den zomer oogst, zoo menigmaal deeze jaargetijden wederkoomen, en die, na zijn huishouden van brood verzorgd te hebben, het overige tot geld maakt, dat hij voor zijne kinderen oplegt. Het is waar dat de brood-vrugt niet altoos in rijpheid is; maar dan kunnen de kokosnooten, banannen, plataanen en eene groote verſcheidenheid van andere vrugten dit gebrek vergoeden.

Men zal ligt bezeffen dat het kooken bij dit volk weinig als eene konst beoefend wordt; ook hebben zij ſlegts twee wijzen van vuur te gebruiken om hun eeten klaar te maaken, braaden en bakken; het braaden is zoo eenvoudig dat het geene beſchrijving behoeft en het bakken hebben wij reeds beſchreven in het verſlag van het gastmaal, dat TUPIA ons gereed maakte. De varkens en groote visſchen worden op dezelfde wijze zeer wel toebereid en waren, naar onze gedagten, ſappiger en gelijker gaar dan op enige andere wijze, nu in Europa gebruiklijk, geſchieden kan. De brood-vrugt wordt ook in een' diergelijken oven gebakken, dat haar zagt maakt en enigzints naar eenen gekookten aardappel doet zweemen, juist niet zoo meelachtig als een goede,

de, maar meelachtiger dan die van eene middelmaatige soort.

Van de brood-vrugt maaken zij ook drie schotels, door of water, of melk van kokos-nooten bij dezelve te doen, haar met een steenen stamper tot deeg te kneuzen en haar dan met rijpe plataanen, banannen, of het zuur-deeg, dat zij *Mahie* noemen, te vermengen.

De *Mahie*, welke ik reeds gezegd heb dat hun in plaats van rijpe brood-vrugt dient voor de tijd van eenen nieuwen oogst intezamelen gekoomen is, wordt dus gemaakt.

De vrugt wordt geplukt even voor zij volkoomen rijp is, wordt op hoopen gelegd en digt met bladeren gedekt; in deezen staat ondergaat zij eene gisting en wordt onaangenaam zoet; dan wordt 'er de klokhuis geheel uitgehaald, hetgeen geschiedt door zagtjens aan de steel te trekken en het overige van de vrugt wordt in een gat geworpen, dat tot dat einde gegraaven is, gemeenlijk in de huizen, en dat op den bodem en aan de zijden net met gras gevoerd is; dan wordt alles met bladeren bedekt en men legt 'er zwaare steenen op: in deezen staat ondergaat het eene tweede gisting en wordt zuur, waarna het in veele maanden geene verandering lijdt: men haalt het uit den kuil, naar maate men van hetzelve tot gebruik nodig heeft en, tot ballen gekneed zijnde,

wordt

wordt het in bladeren gerold en dus gebakken; als het dus klaar gemaakt is, zal het nog vijf of zes weeken goed blijven. Het wordt koud en warm gegeeten en zelden doen de inboorlingen een maal zonder hetzelve, ſchoon de ſmaak voor ons zoo onaangenaam was als die van eene gezouten olijf gemeenlijk is, als men die voor de eerſte reis proeft.

Naardien het maaken van deeze *Mahie*, even als het brouwen, van de gisting afhangt, zoo zal het ook, even als een brouwzel, ſomtijds mislukken zonder dat zij de reden daarvan weeten te zeggen; het is dan ook zeer natuurlijk dat het maaken van dezelve met bijgeloovige denkbeelden en plegtigheden gepaard gaat. Het is gewoonlijk het werk van de oude vrouwen, die niet willen dulden dat iemand iets aanraake dat daartoe behoort dan degeene, die zij als helpers gebruiken, noch zelfs dat iemand in dat gedeelte van het huis gaa, daar de bewerking geſchiedt. Het gebeurde den Heer BANKS dat hij eene groote hoeveelheid van dezelve bedierf, enkel met door onachtzaamheid een blad aanteraaken, dat 'er op lag. De oude vrouw, die toen de zorg over deeze bewerking was toevertrouwd, zeide hem dat zij kwalijk zou uitvallen en maakte terſtond den kuil open in eene vervoering van verdrietlijkheid en wanhoop. De Heer BANKS had berouw

over

over het nadeel dat hij veroorzaakt had, maar troostede zig enigzints met de gelegenheid, welke hem zulks gaf van dit toebereidzel te onderzoeken, welke zig buiten dit toeval misschien anders nooit zou aangeboden hebben.

Dusdanig is hun voedzel, waarbij altoos zout water koomt, zonder welk geen maal genuttigd wordt: zij, die aan zee woonen, laaten het haalen, als zij het nodig hebben, en zij die zig verder van de kust onthouden, bewaaren het in groote bamboezen, die in hunne huizen tot gebruik nedergezet worden, Zout water is egter hunne eenigste saus niet; zij maaken nog eene andere van de pitten van kokos-nooten, welke zij laaten gisten tot zij tot een deeg smelten, dat enigermaate naar boter gelijkt en dan met zout water kneeden. De geur van deeze saus is zeer sterk en was ons, toen wij haar voor het eerst proefden, ten uitersten walglijk; enige van ons volk gewenden 'er egter met den tijd zoo wel aan, dat zij die boven onze eigen sausen verkoozen, bijzonder bij visch. De inboorlingen scheenen haar voor eene lekkernij te houden en gebruiken die niet bij hunne gewoone maaltijden, misschien omdat zij het niet huishoudlijk rekenen de kokos-nooten zoo overdaadiglijk te gebruiken, of misschien waren zij, toen wij ons aan het eiland bevonden, daartoe nog niet rijp genoeg.

Hun

Hun drank is over het algemeen niets anders dan water of het ſap van de kokos-noot; de konst om door gisting dronken maakende dranken te bereiden is gelukkiglijk bij hen onbekend. Zij kaauwen ook geene verdoovende dingen, gelijk de inboorlingen van enige andere landen opium, betel en tabak kaauwen. Sommige hunner dronken rijklijk van onze dranken en wierden enige maalen zeer dronken; maar degeene, welken dit gebeurde, waren zoo verre van te verlangen het nog eens te herhaalen, dat zij naderhand nooit meer van onze ſterke dranken wilden proeven. Wij wierden egter onderrigt dat zij dronken wierden door het drinken van een vogt, dat uit de bladeren eener plant geperst wordt, die zij *Ava Ava* noemen. Het was de tijd van deeze plant niet toen wij ons daar bevonden, zoo dat wij geene voorbeelden van derzelver uitwerkingen zagen, en alzoo zij de dronkenſchap voor ſchande houden, zouden zij zulks waarſchijnlijk voor ons verborgen gehouden hebben, zoo het geduurende ons verblijf gebeurd ware. Deeze ſlegte gewoonte heerscht bijna alleen onder de Opperhoofden en lieden van hoogen rang, die met elkanderen dingen wie de meeste teugen drinken zal en elke teug vervat omtrent een' pint. Zij onthouden dit dronken maakend vogt zeer zorgvuldig aan hunne vrouwen.

Ta-

Tafels hebben zij niet; maar hun gereedſchap tot het houden van hunne maaltijden wordt zeer net gehouden, ſchoon de ſtukken te eenvoudig en te weinige zijn om iets voor pronk te hebben: en zij eeten gemeenlijk alleen; doch als een vreemdeling hen bij geval koomt bezoeken, eeten zij ſomtijds met hun beiden. Ziet hier eene omſtandige beſchrijving van den maaltijd van eenen van hunne voornaame lieden.

Hij zet zig neder onder het lommer van den naasten boom, of in de ſchaduw van zijn huis en daar wordt eene groote hoeveelheid bladeren van den brood-boom of van banannen netjens voor hem op den grond geſpreid als een tafellaken; dan plaatst men een mandjen bij hem, waarin zijn eeten is, dat, zoo het in vleesch of visch beſtaat, klaar gemaakt, en in bladeren gewonden is en twee kokos-nooten-doppen, eene vol zout water en de andere met zoet water: zijne bedienden, die niet weinig in getal zijn, zetten zig rondom hem neder en, als alles gereed is, begint hij met zijne handen en mond te deeg met zoet water te wasſchen, hetgeen hij geduurende den geheelen maaltijd bijna telkens herhaalt; dan neemt hij een gedeelte van zijne ſpijzen uit het korfjen, die gemeenlijk beſtaan uit een of twee kleine visſchen, twee of drie broodvrugten, veertien of vijftien rijpe banannen, of

zes

zes of zeven appelen: eerst neemt hij eene halve brood-vrugt, pelt 'er de ſchil af en ſtoot'er het klokhuis met zijne nagelen uit; hij ſteekt 'er zoo veel van in zijnen mond als dezelve bevatten kan en, terwijl hij het kaauwt, neemt hij de visſchen uit de bladeren en brokkelt eene derzelve in het zout water, terwijl hij den anderen en het overſchot van de brood-vrugt op de bladeren legt, die voor hem geſpreid zijn. Als dit gedaan is, vat hij een klein ſtukjen van den visch, die in het zout water gebrokkeld is, met alle de vingeren van eene hand en zuigt 'er met zijnen mond al het zout water uit: op dezelfde wijze eet hij ook het overige bij brokjens op, en tusſchen elke beet, ten minſten meesten tijds, ſlurpt hij wat van het zout water, hetzij uit de kokos-nooten-dop, of uit de palm van zijne hand: ondertusſchen heeft een van zijne bedienden eene jonge kokos-noot gereed gemaakt, door den buitenſten bast met zijne tanden afteſchillen, eene bewerking, die eenen Europeaan zeer verwonderlijk voorkoomt; maar het is ſlegts eene behendigheid, zoo dat veele van ons, voor wij het eiland verlieten, ook in ſtaat waren het te doen en zelfs ſommige die naauwlijks eene hazelnoot konden kraaken; de meester, als hij drinken wil, neemt de dus gereed gemaakte kokos-noot en met zijnen vinger een gat in den dop maakende, of denzelven met

eenen ſteen aan ſtukken breekende, zuigt hij 'er het vogt uit. Als hij zijne brood-vrugt en zijne visch gegeeten heeft, begint hij aan zijne plataanen, van welke een ſlegts een mondvol voor hem is, ſchoon zij zoo groot zijn als een bloedbeuling; zoo hij, in plaats van plataanen, appelen heeft, proeft hij die nooit voor zij geſchild zijn; om dit te doen raapt een van zijne bedienden eene ſchulp van den grond, daar zij altoos in menigte liggen, en werpt hem die toe; hij begint terſtond de ſchil afteſnijden of afteſchraapen, maar zoo onbehendig, dat een groot gedeelte van de vrugt verloren gaat. Heeft hij, in plaats van visch, vleesch, dan moet hij iets hebben dat hem tot een mes dient om het te verdeelen; en hiertoe werpt men hem een ſtuk bamboes toe, van welk hij het gereedſchap maakt dat hij nodig heeft, door het met zijnen nagel door te ſplijten. Terwijl hij dit alles verrigt, zijn enige van zijne bedienden bezig geweest met brood-vrugt met eenen ſteenen ſtamper op een houten blok te ſtampen; als het dus geſtampt en van tijd tot tijd met water beſprengd wordt, wordt het tot de dikte van een zagt deeg gebragt en in een vat gedaan, dat enigzints naar een ſlagters bak gelijkt en of alleen klaar gemaakt, of met banannen of mahie gemengd, naar den ſmaak van den heer, door 'er langzaamerhand water op te gieten en het dikwijls met

de

de hand weder uittedrukken: hierdoor verkrijgt het de lijvigheid van eene dikke vla en men vult eene groote kokos-nooten-dop met hetzelve en plaatst die voor hem, waaruit hij het ſlurpt, gelijk wij eene *gelei* zouden doen, als wij geen, lepel hadden om dezelve uit het glas te neemen: dus eindigt hij zijnen maaltijd, terwijl hij zijne handen en mond weder afwascht. De kokos-nooten-doppen worden vervolgens gereinigd en alles dat overſchiet wordt weder in het korſjen gedaan.

De hoeveelheid ſpijs, welke dit volk in een maal eet, is ontzagchelijk groot: ik heb eenen man twee of drie visſchen, zoo groot als groote baarſen, drie brood-vrugten, elke grooter dan twee vuisten, veertien of vijftien plataanen of banannen, elke zes of zeven duimen lang, en vier of vijf duimen in de rondte, en bijna twee pinten geſtampte brood-vrugt, die zoo voedzaam is als de dikſte vla, zien opeeten. Dit is zoo buitengemeen dat ik naauwlijks kan denken dat men mij zal willen gelooven; ook zou ik het op mijn eigen getuigenis alleen niet hebben durven verhaalen, doch de Heer BÁNKS, Doctor SOLANDER en de meeste andere heeren zijn 'er ooggetuigen van geweest en weeten dat ik hen daar van als getuigen aanhaale.

Het is zeer verwonderingswaerdig dat dit volk,

dat bijzonder op gezelſchap gezet is, vooral op dat van hunne vrouwen, dit vermaak van de tafel verbant, daar alle andere natieën, wilde of beſchaafde, het altoos voornamelijk hebben willen genieten. Hoe een maaltijd, die overal elders huisgezinnen en vrienden bij elkanderen brengt, hen hier van malkanderen heeft kunnen verwijderen hebben wij dikwerf onderzogt, maar nooit kunnen te weeten koomen. Zij eeten afzonderlijk, zeggen zij, omdat het zoo behoort; maar waarom het behoorlijk was alleen te eeten, hebben zij ons nooit gezogt te verklaaren: zoo groot was egter de kragt der gewoonte, dat zij den ſterkſten tegenzin, ja zelfs afkeer lieten blijken, als zij ons in gezelſchap van malkanderen zagen eeten, bijzonderlijk wanneer zij vernamen dat wij zelfs met onze vrouwen aten en van dezelfde ſpijzen. Wij dagten in het eerst dat deeze vreemde zonderlingheid uit het een of ander bijgeloovig denkbeeld ontſtond; maar zij verzeekerden altoos het tegendeel. Wij merkten ook enige grilligheden in de gewoonte op, van welke wij even weinig reden wisten te geeven als van de gewoonte zelve. Wij konden nooit op enige van de vrouwen verkrijgen dat zij mede van de ſpijzen van onze tafel aten, als wij te zaamen ſpijsden, en egter gongen zij, vijf of zes met elkanderen, in de knegts kamers en aten daar zeer hartlijk van al-

alles dat zij vinden konden, waarvan ik reeds een bijzonder voorbeeld heb aangehaald, en egter waren zij in het minst niet verlegen als wij inkwamen terwijl zij daar mede bezig waren. Als iemand van ons met eene vrouw alleen was, at zij somtijds met ons mede; maar dan was zij zeer verlegen dat het bekend zoude worden en persten ons altoos de sterkste beloften van geheimhouding af.

Onder hen hebben zelfs twee broeders en twee zusters elk hunne afzonderlijke korfjens met voorraad en het gereedschap van hunne maaltijden. Toen zij ons eerst aan onze tenten kwamen bezoeken, bragt elk zijn korfjen mede en, als wij ons aan tafel zetteden, gongen zij naar buiten, plaatsten zig op den grond, zes of agt voeten van elkaêr, met den rug naar elkanderen en deeden dus hun maal zonder een enkel woord met elkander te spreeken.

De vrouwen onthouden zig niet alleen van met de mannen en van dezelfde spijzen te eeten, maar haare spijzen worden zelfs afzonderlijk toebereid door jongens, die tot dat einde gehouden worden, die dezelve onder een afzonderlijk plankjen plaatsen en haar aan haare maaltijden bedienen.

Doch schoon zij niet met ons of met malkanderen eeten wilden, verzogten zij ons menigmaal met hun te eeten, als wij diegeene, met welke

wij bijzonder bekend waren, aan hunne huizen bezogten; en bij zulke gelegenheden hebben wij dikwijls uit hetzelfde mandjen gegeeten en uit denzelfden kop gedronken. De oude vrouwen ſcheenen egter altoos geërgerd te zijn over deeze vrijheid en als wij bij geval haare ſpijzen, of zelfs ſlegts het korfjen, waarin zij lagen, aanraakten, wierpen zij het weg.

Na den maaltijd en geduurende de grootſte hitte van den dag, gaat het volk van onderſcheiden rang en van middelbaaren ouderdom gemeenlijk ſlaapen; zij zijn ook indedaad zeer vadzig en ſlaapen en eeten is bijna alles wat zij doen. Die, welke ouder zijn, zijn minder ſlaaperig en de jongens en meisjens worden wakker gehouden door de natuurlijke levendigheid en vuurigheid van hunnen ouderdom.

Toen ik de voorvallen verhaalde, die geduurende ons verblijf aan dat eiland gebeurden, heb ik reeds bij gelegenheid gewag gemaakt van hunne tijdkortingen, bijzonder van hunne muzijk, hun dansſen, worſtelen en het ſchieten met den boog; ook dingen zij ſomtijds met elkanderen in het werpen van de lans. Gelijk het ſchieten niet naar een doel geſchiedt, maar 'er gedongen wordt wie verst ſchieten konne, zoo werpen zij de lans niet om het verst, maar wie best een doel konne raaken: dat wapen is omtrent negen voeten lang,

het

het doel is de ſtam van eene plataan en de afſtand omtrent zestig voeten.

Hunne eenigſte ſpeeltuigen zijn fluiten en trommels; de fluiten zijn gemaakt van eene holle bamboes omtrent een voet lang en hebben, gelijk ik reeds aangemerkt heb, ſlegts twee gaten en bijgevolg ſlegts vier nooten, waarvan zij tot nu toe ſlegts eene wijs gemaakt hebben; deeze gaten ſtoppen zij met den voorſten vinger van de ſlinkerhand en den middelſten vinger van de regter.

De trommel beſtaat uit een hol houten blok, rond van gedaante, aan het een eind toe en aan het ander met haaienvel overdekt; zij trommelen 'er niet met ſtokken op, maar met hunne handen en zij weeten twee trommels van verſchillende toonen accoord te ſtemmen. Zij hebben ook een middel om de fluiten, die te zaamen ſpeelen moeten, gelijkluidend te maaken; dit middel beſtaat in een gerold blad over het eind van de kortſte fluit te ſteeken, dat zij op of neder ſchuiven, gelijk wij de buizen met onze verrekijkers, tot zij hun oogmerk bereikt hebben, waarover zij met hun gehoor zeer juist ſchijnen te kunnen oordeelen.

Bij deeze ſpeeltuigen zingen zij en, gelijk ik boven reeds aangemerkt heb, hunne gezangen zijn dikwijls voor de vuist: zij noemen elke twee

regels of verzen, een zang, *Pehay*; zij zijn gemeenlijk, maar niet altoos, in rijm, en, als de inboorlingen die uitſpraken, konden wij hooren dat zij in voetmaat waren. De Heer BANKS gaf zig veel moeite om enige, die op onze aankomst gemaakt waren, opteſchrijven, voor zoo verre hij hunne lettergreepen met onze letteren best konde uitdrukken; maar als wij dezelve lazen, konden wij, daar wij hunne wijze van uitſpraak niet hadden, naauwlijks merken dat 'er voetmaat of rijm in was. De leezer zal gemaklijk beſpeuren dat zij van een verſchillend zaamenſtel zijn.

Tede pahai de parow-a
Ha maru no mina.

E pahah Tayo malama tai ya
No Tabane tonatou whannomi ya.

E Turai eattu terara patee whennua toai
Ino o maio Pretane to whennuaia no Tute. (a)

Wij hebben niet genoeg kennis van de taal om eene

(a) Men moet hier aanmerken dat een Hollander, deeze regels van de inboorlingen hoorende, dezelve niet dusdanig zou ſchrijven; om de uitſpraak te vinden moet men de lettergreepen als in de Engelſche taal uitſpreeken; hetzelfde geldt ook omtrent alle de woorden, uit de taalen der Zuidlanderen, die in dit werk voorkoomen.

VERTAALER.

eene vertaaling van deeze dichtregelen te beproeven. Zij vermaaken zig dikwijls met zulke regelen te zingen, als zij alleen, of onder hunne huisgenooten zijn, bijzonder als het donker geworden is; want ſchoon zij geen vuur nodig hebben om zig te warmen, zijn zij egter niet zonder de aangenaamheid van een konſtig licht tusſchen het ondergaan van de zon en den tijd dat zij zig naar bed begeeven. Hunne kaarsſen worden gemaakt van de pitten van eene zekere olie achtige noot, die zij de eene boven de andere aan een ſpitjen ſteeken, dat zij 'er door henen booren; de bovenſte aangeſtooken zijnde brandt af tot de tweede, terwijl tegelijk dat gedeelte van het ſpitjen verbrand wordt dat 'er door ſteekt; de tweede dan ontſtooken wordende brandt af tot de derde en zoo vervolgens: ſommige van deeze kaarsſen kunnen eenen aanmerklijken tijd branden en geeven een vrij goed licht. Zij blijven dikwijls meer dan een uur opzitten na het donker geworden is: maar als zij vreemdelingen in huis te ſlaapen hebben; houden zij gemeenlijk den gantſchen nagt een licht brandende, misſchien om die vrouwen te kunnen beteugelen, welke zij niet willen dulden dat hen met haare gunſten beſchenken.

Van hunne reizende muzikanten behoef ik niets meer te zeggen dan ik reeds verhaald heb, bijzon-

derlijk wijl ik nog gelegenheid zal hebben omſtandiger van dezelve te ſpreeken, als ik onze ontmoetingen op een ander eiland zal beſchrijven.

In andere landen worden de meisjens en ongetrouwde vrouws-perſoonen onderſteld geheel onkundig te zijn van de geheimen, welke de getrouwde bekend zijn en ingevolge zijn haar gedrag en haare geſprekken binnen enger grenzen bepaald en men draagt zorg haare gedagten zoo veel mogelijk aftehouden van alles wat betrekking heeft tot de vereeniging met de andere kunne: maar hier heeft juist het tegendeel plaats. Onder andere vermaaklijkheden is ook een dans, *Timorodee* genaamd, die door jonge meisjens verrigt wordt, als agt of tien van dezelve bij elkanderen kunnen koomen, beſtaande uit beweegingen en gebaerden, die boven alle verbeelding dartel zijn, waarin zij van haare eerſte kindsheid onderwezen worden, verzeld van woorden, die, zoo het mogelijk ware, nog duidlijker dezelfde denkbeelden uitdrukken. In deeze dansſen houden zij de maat met eene naauwkeurigheid, die naauwlijks overtroffen wordt door de beste dansſers op de toneelen van Europa. Maar deeze vermaaken, die het ongetrouwd meisjen geoorloofd zijn, zijn de vrouw verboden van het tijd-

tijdſtip dat zij deeze aangenaame leſſen in beoefening gebragt en de zinnebeelden van den dans tot wezenlijkheden gemaakt heeft.

Men kan dan ook niet verwagten dat, bij dit volk, de kuischheid op hoogen prijs geſchat wordt. Men zal niet verwonderd zijn dat zij hunne zusters en dogters aan vreemdelingen aanbieden, hetzij als eene beleefdheid, of als eene belooning, en dat het breeken van de huwelijkstrouw, zelfs in de vrouw, niet zwaarer geſtraft wordt dan met enige harde woorden, of enige ligte ſlagen; maar daar is een graad van losbandige wellustigheid, welken dit volk bereikt heeft, die bij alle andere naticën, welker zeden men zedert het begin der waereld tot den huidigen dag vermeld heeft, ongehoord zijn, en welken men zig met geene mogelijkheid immer zoude hebben kunnen verbeelden.

Een zeer aanmerklijk getal van de voornaamſte inwooneren van *Otahiti* van beiden de kunnen hebben zig tot eene maatſchappij gevormd, waarin elke vrouw aan alle mannen gemeen is, waardoor zij zig eene geduurige verandering bezorgen, zoo menigmaal hunne drift hen aanzet om die te zoeken, dat zoo dikwijls gebeurt, dat dezelfde man en vrouw zelden langer dan twee of drie dagen bij elkanderen blijven.

Deeze maatſchappijen worden met den naam van

van *Arreoy* onderſcheiden, en de leden hebben zaamenkomſten, waarbij geene andere worden toegelaaten, daar de mannen zig vermaaken met worſtelen en de vrouwen, niettegenſtaande haaren omgang met verſchillende mannen, de *Timorodee* in alle haare uitgebreidheid dansſen, als eene aanprikkeling tot driften, welke zij, naar men zegt, dikwerf op de plaats zelve bevredigen. Dit is egter nog niets bij hetgeen volgt. Zoo eene deezer vrouwen zwanger wordt, dat bij zulk eene levenswijs minder gebeurt dan wanneer zij ſlegts met eenen enkelen man te doen hadden, wordt het arme kind, zoo dra het geboren is, geſmoord, opdat het den vader niet tot last zij en de moeder niet hindere in de vermaaken van haare verfoeilijke ontuchtigheid. Het gebeurt, wel is waar, ſomtijds dat de drift, welke eene vrouw aandrijft om in deeze maatſchappij te treeden, als zij moeder wordt, door die ingeſchapen liefde, welke de Natuur allen ſchepzelen voor het behoud van hun kroost heeft ingeplant, overwonnen wordt; maar zelfs in dit geval mag zij het leven van haar kind niet ſpaaren, tenzij zij eenen man kan vinden, die het voor het zijn wil aanneemen: kan dit geſchieden, dan wordt de moord verhoed; maar en de man en de vrouw, die alsdan geacht worden zig aan elkanderen verbonden te hebben, worden uit de maatſchappij gezet en hebben

voor

voor het vervolg alle aanſpraak op de voorrechten en vermaaken van *Arreoy* verbeurd; de vrouw wordt van dien tijd af aan, met den naam van *Whannownow*, dat zoo veel zegt als *kinderen-krijgſter*, beſtempeld, dat hier een ſcheldnaam is, ſchoon in het oog der wijsheid en menschlievendheid, en volgens de gezonde reden en alle gevoel, dat den mensch van het redenloos dier onderſcheidt, geen naam eerbiedwaerdiger kan wezen.

Het zou niet billijk zijn dat men een volk eene zoo afgrijslijke en wreede handelwijs te laste legde op enige losſe bewijzen, en ik zoude zulks ook niet gedaan hebben indien ik 'er niet zoodanige blijken van hadde als mij ten overvloede daar omtrent rechtvaerdigen. Het volk zelf is zoo verre van hun aandeel aan zulk eene maatſchappij als eene ſchande te verbergen, dat zij 'er zig als een voorrecht op beroemen, en de Heer BANKS en ik hebben, als men ons bijzondere perſoonen als leden van de *Arreoy* aanwees, hen daarover ondervraagd en het bericht, dat hier gegeeven is, uit hunnen eigen mond gehoord. Zij erkenden dat zij langen tijd leden van deeze verfoeielijke maatſchappij geweest waren, dat zij 'er nog toe behoorden en dat verſcheiden

van

van hunne kinderen omgebragt waren geworden.

Ik moet het verſlag van het huislijk leven van dit volk niet beſluiten zonder gewag te maaken van hunne ongemeene zindelijkheid. Zoo datgeen, hetwelk het goed in het leven vermindert en het kwaad vermeerdert, ondeugd is, dan mag zindelijkheid voorzeeker ook eene deugd genoemd worden: gebrek aan zindelijkheid ſtrekt om de ſchoonheid en de gezondheid te verwoesten en mengt walging onder onze levendigſte vermaaken. De inboorlingen van *Otahiti*, zoo mannen als vrouwen, wasſchen altoos hun geheel lighaam drie reizen 's daags in loopend water, eens zoo dra zij 's morgens opgeſtaan zijn, eens op den middag en nog eens des avonds, als zij zullen gaan ſlaapen, hetzij zij digt of ver van de zee of van de rivier woonen. Ik heb reeds gezegd dat zij bij hunne maaltijden bijna tusſchen iedere beet niet alleen den mond, maar ook de handen wasſchen, en hunne klederen houden zij, zoo wel als hunne lighaamen, zonder vuiligheid of vlek, zoo dat men in een groot gezelſchap van dit volk geen hinder lijdt dan van de warmte, dat misſchien van het beſchaafdst gezelſchap in Europa niet gezegd kan worden.

AGT-

J. S. Klauber Sculp.

Gereedſchap van de Eilanders in de Zuid-Zee.

AGTTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Manufacturen, Vaartuigen en Scheepvaart op het Eiland Otahiti.

Zoo de noodzaaklijkheid de moeder der uitvindingen is, kan men ook niet onderſtellen dat de uitvinding-geest zig zeer geſcherpt zal hebben in een land, daar de mildheid der Natuur den arbeid der konst bijna overbodig heeft gemaakt en egter zijn 'er veele voorbeelden van ſchranderheid en arbeidzaamheid onder dit volk, die, als men hun gebrek aan ijzer gereedſchap in aanmerking neemt, hun in beiden opzigten tot eer verſtrekken.

Hunne voornaamſte manufactuur is hun doek; hunne wijze van het te maaken en te verwen vervat enige bijzonderheden, die zelfs de fabrikeurs van Groot-Brittannie enige onderrigting kunnen geeven, waarom ik dezelve des te omſtandiger zal beſchrijven.

Hun doek is van drieerleie ſoorten en wordt van den bast van drie verſchillende boomen gemaakt, den Chineeſchen papier-boom, den brood-boom en den boom, die naar den wilden vijgenboom van de West-Indieën gelijkt.

Het

Het fijnst en witst wordt van den papier-boom of de *Aouta* gemaakt; dit wordt voornamelijk door de voornaamſte des volks gedraagen en, als het rood geverwd wordt, vat het beter kleur. Eene tweede ſoort, van minder hoedanigheid in witheid en zagtheid, wordt van den brood-boom *Ooroo* gemaakt en voornamelijk door het geringer volk gedraagen, en de derde ſoort van den boom, die naar den vijgen-boom gelijkt; het is ruuw en hard en van de kleur van graauw papier; dit, ſchoon het minst bevallig op het gezigt en het gevoel, is egter het best, omdat het de vogtigheid weêrſtaat, dat de andere ſoorten niet doen. Van dit, dat het zeldzaamst zoo wel als het nuttigst is, is het grootst gedeelte welriekend gemaakt en wordt door de Opperhoofden als een morgen-kleed gedraagen.

Alle deeze boomen worden zeer zorgvuldig voortgeplant, voornamelijk de papier-boom, die het grootst gedeelte der bebouwde landen bedekt en niet goed tot gebruik is dan als hij twee of drie jaaren groei heeft, wanneer hij omtrent zes of agt voeten hoog is en ſomtijds dikker dan een mans duim; om goed te zijn moet hij dun, regt, lang en zonder takken wezen: de onderſte bladen worden daarom ook zorgvuldiglijk afgeplukt met hunne botjens zoo dikwijls 'er enige ſchijn is dat zij een tak zullen voortbrengen.

Doch

Doch ſchoon het doek, van deeze drie boomen gemaakt verſchillende is, wordt het egter alle drie op dezelfde wijze bereid; ik zal dan alleen de bewerking van de fijne ſoort beſchrijven, die van den papier-moerbezieën-boom gemaakt wordt. Als de boomen van eene behoorlijke grootte zijn, worden zij uitgetrokken en van hunne takken beroofd, waarna men de kruinen en wortels afſnijdt; de bast van deeze dunne boomtjens wordt dan in de lengte opengeſpleten, als wanneer hij gemaklijk 'er afgetrokken kan worden; als men nu eene genoegzaame hoeveelheid bij malkanderen heeft, brengt men die naar een ſtroomend water, waarin men het te weeken legt met enige zwaare ſteenen 'er op, opdat het niet weg zou drijven: Als men denkt dat het zagt genoeg geworden is, gaan de meiden naar de beek, kleeden zig uit en zetten zig neder in het water om den inwendigen bast van den buitenſten bast afteſcheiden; om dat te verrigten, plaatſen zij de onderſte zijde op een glad plat plankjen en ſchrappen haar zeer zorgvuldig af met de ſchulp, welke wij de Tijgers-tong noemen, zijnde de *Tellina gargadia* van LINNEUS, terwijl zij haar geduuriglijk in het water doopen tot 'er niets meer overblijft dan de fijne vezelen van het inwendig bekleedzel. Als zij dus in den agtermiddag bereid zijn, worden zij in den avond op plataanen-bladeren uitgeſpreid; en in dit ge-

deelte van het werk ſchijnt enige moeielijkheid te zijn, naardien de vrouw van het huis dit altoos onder haar opzigt laat verrigten: Zij plaatſen dan deeze ſtukken bast aan einden van omtrent zestien of agttien ellen lengte naast elkanderen, tot zij omtrent eene halve el breed zijn en zij leggen aldus twee of drie laagen op elkanderen; men draagt zorg dat het doek overal van dezelfde dikte zij, zoo dat, indien de bast bij geval op de eene plaats dunner is dan op de andere, in de volgende laag een ſtuk uitgekoozen wordt dat wat dikker is, dat over de dunne plaats gelegd wordt. In deezen ſtaat blijft het liggen tot 's morgens, wanneer het grootſte gedeelte van het water, dat het bevattede toen het uitgeſpreid wierd, weggeloopen of uitgedroogd en de vezelen aan elkanderen geplakt zijn, zoo dat het geheel ſtuk in eens van den grond kan opgeligt worden. Dan wordt het weggenoomen en op de gladde zijde van een lang ſtuk hout gelegd, dat daartoe gemaakt is, en het wordt door de meiden geklopt met werktuigen, omtrent een voet lang en drie duimen dik, van hard hout, dat zij *Etoa* noemen. Dit werktuig gelijkt in gedaante niet kwalijk naar een vierkante lederen ſcheermes-ſlijper, behalven dat het handvat langer is en elke der vier zijden is in de lengte met kleine groeven of reepjens gegroefd, die van verſchillende fijnheid zijn; die aan

de

de eene zijde zijn wijd en diep genoeg, dat 'er een klein touwtjen in kan leggen en op de andere zijn zij de eene fijner dan de andere, zoo dat de laatſte zoo fijn zijn als naai-zijde.

Eerst kloppen zij hun doek met de groſſte zijde van deezen hamer, waarin zij maat houden als onze ſmits; het ſpreidt zig zeer ſterk uit onder dit kloppen, meest egter in de breedte, en de groefjens in den hamer tekenen het als met draaden; vervolgens wordt het met de andere kanten, de eene na de andere, geklopt, en laatst met de fijnſte en dan is het goed tot gebruik. Somtijds wordt het egter nog dunner gemaakt door het met de fijnſte zijde van den hamer te kloppen, na het verſcheiden maalen dubbel gelegd is: dan wordt het *Hoboo* genoemd en is bijna zoo dun als neteldoek; het wordt, als het in de lucht gebleekt wordt, zeer wit; maar het wordt nog witter en zagter als het gewaſchen en wedergeklopt wordt na het eerst gedraagen is.

Van dit doek zijn verſcheiden ſoorten van verſchillende graaden van fijnheid, naar het meer of min geklopt is zonder dubbel gelegd te zijn: het ander doek verſchilt ook naar maate het geklopt wordt; maar zij verſchillen van elkanderen naar de ſtoffen, van welke zij gemaakt zijn. De bast van den brood-boom wordt niet gebruikt voor de boomen merklijk langer en dikker zijn

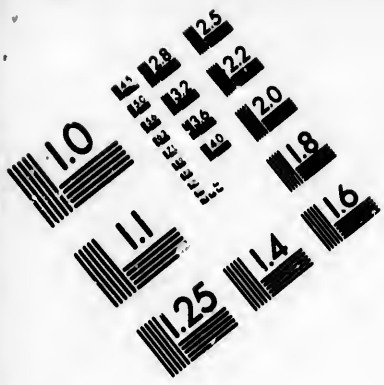

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

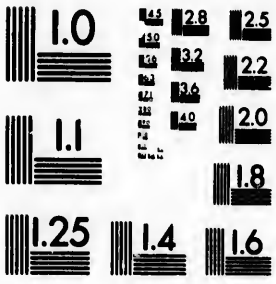

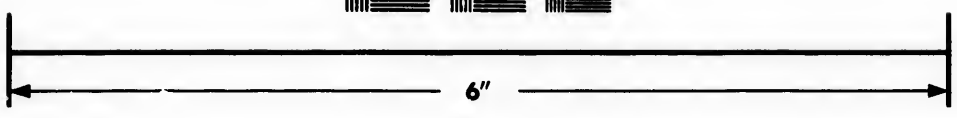

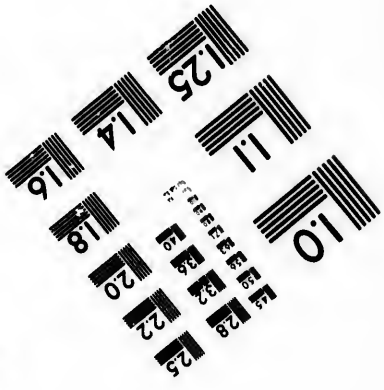

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

dan die van den vijgen-boom; naderhand is de bewerking dezelfde.

Als het doek gewasschen moet worden wanneer het gedraagen is, wordt het naar de beek gebragt en te weeken gezet, daar het, gelijk de eerste reis, door eenen steen voor het wegdrijven bewaard wordt; dan wordt het zagt gewrongen of uitgedrukt, en somtijds worden verscheiden stukken op elkanderen gelegd en met de grofste zijde van den hamer geklopt, als wanneer zij zoo dik zijn als laken en veel zagter en aangenaamer voor het gevoel, als zij enigen tijd in gebruik geweest zijn, schoon zij, als zij onmiddelijk van onder den hamer koomen, 'er uitzien als of zij gestijfd zijn. Dit doek scheurt somtijds onder het kloppen, maar wordt gemaklijk hersteld door 'er een stuk op te plakken met eene soort van lijm, die uit den wortel van de *Pea* gemaakt wordt, hetwelk zoo net gedaan wordt, dat men het niet zien kan. Ook houden de vrouwen zig bezig met allerleie vlekken uittewisschen, gelijk onze juffers borduuren of knoopen; somtijds zullen zij, als zij hun werk zeer fraai willen maaken, een geheel overtrekzel van *Hoboo* over het geheel doek plakken. De voornaamste deugden van dit doek zijn deszelfs koelheid en zagtheid en deszelfs gebreken zijn dat het zoo doordringbaar voor water is als papier en bijna even zoo ligt gescheurd wordt.

De

De kleuren, met welke zij dit doek verwen, zijn voornaamelijk rood en geel. Het rood is zeer ſchoon en, ik durf zeggen, eene helderer en zuiverer kleur dan wij in Europa hebben. Die 'er naast bij koomt is ons waar ſcharlaken, en des Heeren BANKS ſchilder van voorwerpen van natuurlijke historie kon haar niet beter navolgen dan door een mengzel van vermilioen en carmijn. Het geel is ook eene heldere kleur, maar wij hebben verſcheiden even goede geele kleuren.

De roode kleur wordt gemaakt door het vermengen van het ſap van twee gewasſen, welke geene van beiden op zigzelve het minst naar die tint trekken. Het een is eene ſoort van vijg, hier *Matte* genaamd en het ander de *Cordia Sebestina*, of *Etou*; van den vijgen-boom wordt de vrugt, en van de *Cordia* worden de bladeren gebruikt.

De vrugt van den vijgen-boom is omtrent zoo groot als eene kleine erwet of als eene zeer kleine aalbezie en elke derzelver geeft, als men de ſteel zeer digt bij de vrugt afbreekt, eenen druppel melkachtig vogt uit, dat naar het ſap van onze vijgen gelijkt, van welke de boom ook indedaad eene ſoort is. Dit vogt verzamelen de vrouwen in eene kleine hoeveelheid water uit de kokosnoot; om een pintjen kokos-nooten water te bereiden heeft men tusſchen drie en vier mengelen van deeze vijgjens nodig. Als men eene genoeg-

zaame hoeveelheid bereid heeft, worden de bladeren van de *Etou* 'er in gedoopt en dan op een plataan-blad gelegd, daar zij telkens omgekeerd worden, tot zij meer en meer slap worden, en dan worden zij zagtjens met de hand geperst, trapswijze al sterker, maar zoo dat zij niet breeken; naar maate zij slapper en sponsachtiger worden, wordt 'er ook meer van het vogt bij gedaan; in omtrent vijf minuuten begint de kleur zig te vertoonen op de aderen der bladeren en in omtrent tien of weinig meer zijn zij 'er volkoomen mede verzadigd; dan worden zij met zoo veel kragt als men kan geperst en met het vogt, dat 'er uitkoomt, wordt met een het doek geverwd.

Hiertoe bereiden de jongens eene groote hoeveelheid van de *Moe*, die zij met hunne tanden of tusschen twee stokjens uitpluizen tot 'er de groene bast en de zemelachtige zelfstandigheid, die onder den bast ligt, af is, zoo dat 'er slegts een dun zamenweefzel van vezelen overblijft; hierin worden de bladeren van de *Etou* gewikkeld door welke het sap, dat zij bevatten, geperst wordt. Naardien de bladeren niet sappig zijn, wordt 'er ook weinig meer sap uitgeperst dan zij ingezogen hebben: als zij eens ontledigd zijn geworde worden zij weder gevuld en weder uitgeperst tot de hoedanigheid, die het vogt kleurt terwijl het 'er door gaat, uitgeput is; dan worden zij weg-

ge-

geworpen; maar de *Moo*, die dan ſterk met de kleur geverwd is, wordt als een borſtel bewaard om de verw op het doek te leggen.

Het uitgeperſte vogt wordt altijd opgevangen in kleine bakjens, van een plataan-blad gemaakt, of dit geſchiede omdat zij denken dat het eene hoedanigheid bezit die de kleur beter maakt, dan enkel omdat het gereed bij de hand is en om het gemak van kleine bakjens te hebben om het aan de werklieden uittedeelen, kan ik niet zeggen.

Van het dun doek verwen zij zelden meer dan de randen, maar het dik doek wordt ſlegts aan eene zijde geheel geverwd; zij ſtrijken het vogt 'er op met de vezelen van de *Moo*, maar doopen het doek 'er niet in; en ſchoon ik van het dun doek gezien heb, dat in het vogt ſcheen geweekt te zijn, had de kleur egter niet die rijkheid en glans als wanneer zij op de andere wijze was opgelegd.

Schoon het blad van de *Etou* gemeenlijk in deeze bewerking gebruikt wordt en waarſchijnlijk de fraaiſte kleur geeft, zal egter het vogt van de vijgen ook rood leveren, als het gemengd wordt met de ſoort van *Tournefortia*, die zij *Taheinoo* noemen, de *Pohuc*, de *Eurhe* of *Convolvulus Braſilienſis* en eene ſoort van *Solanum*, *Ebooa* genoemd; naar het gebruik van deeze verſchillende gewaſſen, of naar de verſchillende evenredigheid der

ſtoffen ziet men ook veele verſcheidenheden in de kleuren van hun doek, van welke enige de andere zeer aanmerklijk overtreffen.

De ſchoonheid van de beste zelve is egter niet ſtandhoudende; maar het is waarſchijnlijk dat 'er wel een middel zou te vinden zijn om de kleuren vast te maaken, als 'er de nodige proefneomingen toe gedaan wierden en het zou misſchien der moeite wel waerdig zijn naar verborgen hoedanigheden, in de vermenging van het planten-ſap van verſchillende gewasſen te zoeken: de beste verwen die wij hebben geeven ons daartoe aanmoediging genoeg; want men zou alleen op het gezigt van indigo, weede en de meeste bladeren, die tot hetzelfde einde gebruikt worden, de kleuren, die zij geeven, nooit ontdekt hebben. Van dit Indiaansch rood zal ik alleen nog maar zeggen dat de vrouwen, die het bereid of gebruikt hebben, de kleur zorgvuldig aan haare vingeren en nagelen, daar dezelve zig in haare grootſte ſchoonheid vertoont, als een ſieraad bewaaren.

Het geel wordt gemaakt van den baſt van den wortel van de *Morinda Citrifolia*, die zij *Nona* noemen, door denzelven aftefchrappen en in water te laaten weeken; als het enigen tijd dus geſtaan heeft, wordt het water doorgezijgd en als een verw gebruikt, waarin het doek gedoopt wordt. De *Morinda*, van welke deeze eene ſoort is,

ſchijnt

ſchijnt een goed voorwerp te zijn om nader onderzogt te worden met inzigt om te verwen. BROWN ſpreekt in zijne *Historie van Jamaïca* van drieërleie ſoorten, welke, zegt hij, gebruikt worden om bruin te verwen; en RUMPHIUS zegt van de *Bancuda Augustifolia*, die nabij met onze *Nono* vermaagſchapt is, dat zij door de inwooners van de Oost-Indiſche eilanden gebruikt wordt om de roode kleur vast te maaken, met welke zij bijzonder wel overeenkoomt.

De bewooners van dit eiland verwen ook geel met de vrugt van de *Tamanu*; maar hoe de kleur uitgetrokken wordt hadden wij geene gelegenheid te ontdekken. Zij hebben ook eene toebereiding, met welke zij bruin en zwart verwen; maar deeze kleuren zijn zoo middelmaatig dat wij niet nieuwsgierig waren om te onderzoeken hoe dezelve toebereid worden.

Het vlegten van verſchillende ſoorten van matten is ook eene zeer aanmerklijke manufactuur, van welke ſommige fraaier en in alle opzigten beter zijn dan enige welke wij in Europa hebben: de grove ſoort dient hun om op te ſlaapen en de fijnere ſoort om bij regenachtig weder te draagen. Aan de fijne, van welke ook twee ſoorten zijn, wordt veel werk gedaan, voornamelijk aan die, welke gemaakt wordt van den baſt van de *Poerou*, de *Hibiscus tiliaceus* van LINNEUS, van welke

enige zoo fijn zijn als grof doek: de andere soort, welke nog fraaier is, noemen zij *Vanne*; zij is wit, glanzend en blinkende en wordt van de bladeren van hunne *Wharrou*, eene soort van *Pandanus* gemaakt, van welke wij noch de bloemen, noch de vrugt hebben kunnen te zien koomen; zij hebben nog andere matten, of, gelijk zij die noemen, *Moeas* om op te zitten of op te slaapen; die van eene groote verscheidenheid van biezen en gras gemaakt worden en die zij met eene verbaazende behendigheid en spoed vlegten, gelijk alles wat gevlogten wordt.

Zij zijn ook zeer behendig in het vlegten van manden en teenwerk; hunne manden zijn van duizende verschillende patroonen, en veele zijn ten uitersten net gemaakt; het maaken van manden is eene konst, die elk een beoefent, zoo mannen als vrouwen. Zij maaken mandjens van het blad van den kokos-boom in enige weinige minuuten en de vrouwen, die ons vroeg in de morgen kwamen bezoeken, waren gewoon, als de zon hoog begon te rijzen, om enige bladeren te zenden, van welke zij hoedjens maakten om haare aangezigten voor de zon te beschutten, die haar zoo weinig tijd en moeite kosteden, dat zij die, als de zon des avonds daalde, weder wegwierpen. Deeze hoedjens bedekten egter het hoofd niet, maar bestonden slegts uit eenen band,

die

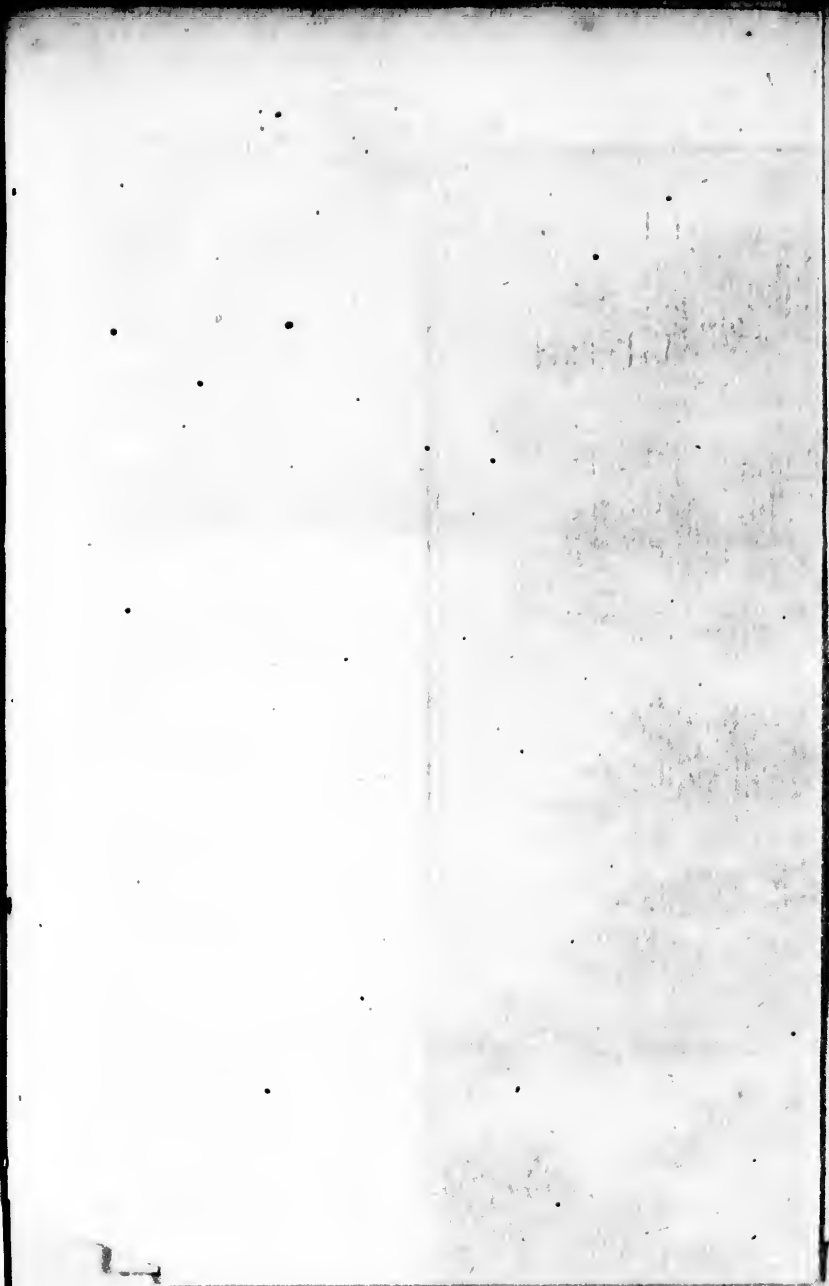

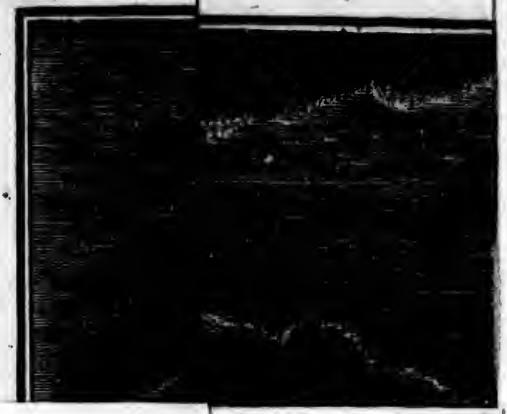

die om het hoofd liep en een zonne-ſcherm, die van het voorhoofd vooruitſtak.

Van den bast van de *Poerou* maaken zij touwen en lijnen van de dikte van een duim tot die van dun bind-garen; met deeze breijen zij netten om te viſſchen: van de vezelen van de kókos-noot maaken zij draaden om de verſchillende deelen van hunne kanos aan malkanderen te hechten en draagbanden rond of plat, gevlogten of gebreid, en van den bast van de *Erowa*, eene ſoort van netel, die in de bergen groeit en daarom wat ſchaarsch is, maaken zij de beste visch-lijnen van de waereld, met welke zij de ſterkſte en levendigſte viſſchen, als Boniten en Albacores (eene ſoort van Thonijnen) vasthouden, die onze ſterkſte zijden lijnen in eene minuut zouden breeken, ſchoon zij twee maal zoo dik waren.

Zij maaken ook eene ſoort van zegen van grof breed gras, welks bladeren gelijk die van de kalmus zijn; deeze vlegten en binden zij los te zaamen tot het net, dat omtrent zoo wijd is als een groote zak, van zestig tot tagtig vademen lang is: dit haalen zij door ondiep en ſtil water en het blijft door zijne eigen zwaarte zoo digt aan den grond, dat naauwlijks een enkele visch ontſnappen kan.

Zij zijn ook indedaad zeer ſchrander in alles wat de visch-vangst betreft; zij maaken harpoe-

nen

Wyze waarop men te Otahiti ten toon stelt.

Sculpt. apud. J. C. Klauber aug. Vind. 179

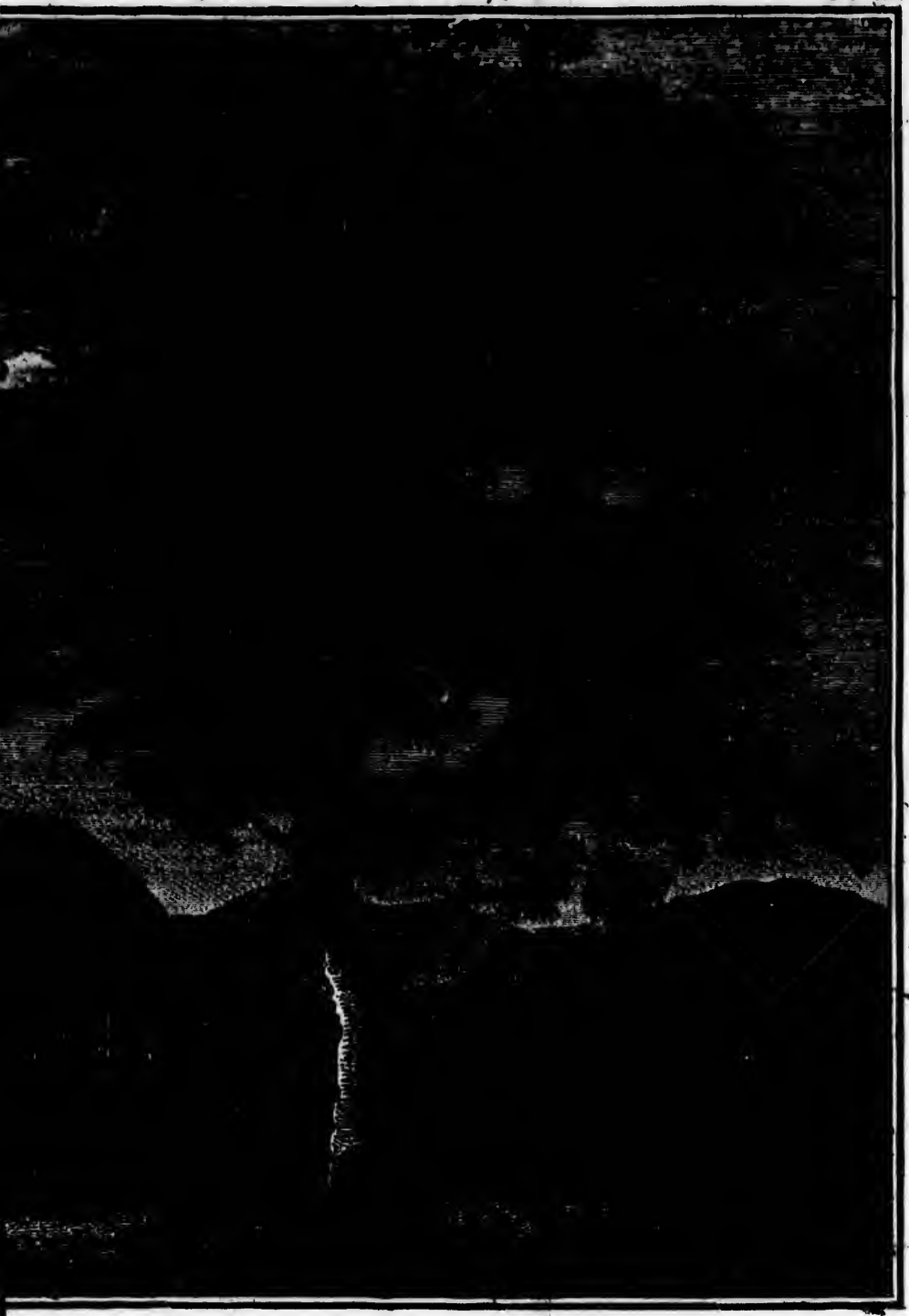

iti de lyken

. 1793.

nen van rotting en zetten 'er punten aan van hard hout, waar mede zij de visch beter treffen dan wij met de onze met ijzeren punten doen kunnen, behalven dat de onze het voordeel hebben van aan eene lijn vast te zijn, zoo dat, als de haak vat, de visch gevangen is, schoon hij niet doodlijk gewond is.

Van visch-hoeken hebben zij tweeërleie soorten, verwonderlijk wel gemaakt, zoo wel voor het oogmerk, waartoe zij dienen moeten, als betreffende de stoffen, waarvan zij gemaakt zijn. Een van deeze, dien zij *Wittee Wittee* noemen, laaten zij agter hunne kanos door 't water sleepen; de steel is gemaakt van paerlemoer, de blinkendste, die zij vinden kunnen: de binnen-zijde, die natuurlijk de schitterendste is, wordt het agterste gedeelte van den hoek. Aan deeze hoeken wordt een bosjen wit honden- of varkens-hair vastgemaakt, dat enigzints naar den staert van een visch gelijkt; dus zijn deeze werktuigen hoek en aas te gelijk en zij worden gebruikt met een hengel van bamboes en eene lijn van *Erowa*. De visscher, om zeeker te gaan, let op de vlugt visschen, die altoos de Boniten volgen, als zij in schoolen zwemmen, waarnaar hij zijne kano stuurt en, als hij het voordeel van deeze gidsen heeft, keert hij zelden terug zonder wat gevangen te hebben.

De

De andere ſoort van hoek wordt ook van paerlemoer, of eene andere harde ſchulp gemaakt; zij kunnen dezelve niet met weêrhaaken maaken gelijk de onze, maar, om dit gebrek te vergoeden, maaken zij dat de punt naar binnen gekeerd is. Deeze worden van alle grootten gemaakt en met zeer veel voordeel gebruikt om verſchillende ſoorten van visch te vangen. De wijze van dezelve te maaken is zeer eenvoudig en elke visſcher is zijn eigen werkman: eerst wordt de ſchulp in vierkante ſtukjens geſneden door middel van den rand van eene andere ſchulp en wordt vervolgens met ſtukken koraal, die ruuw genoeg zijn om tot eene vijl te dienen, tot de gedaante van den omtrek van een hoek bewerkt; dan wordt 'er een gat in het midden geboord, terwijl zij geen ander dril-werktuig hebben dan den eerſten ſteen dien zij vinden, welke eene ſcherpe punt heeft; deezen zetten zij vast in het eind van een ſtuk bamboes en draaien het tusſchen hunne handen gelijk wij een chocolaat-ſchuimer doen; als de ſchulp doorboord en het gat wijd genoeg is, wordt 'er eene kleine vijl van koraal in geſtooken, waar mede de angel in korten tijd wordt afgewerkt en weinige kosten den werkman meer dan een vierde uurs tijd.

Van hun metſelwerk, beeldhouw-werk en hunne bouwkunde heeft men reeds enig denkbeeld kun-

kunnen vormen uit de beſchrijving van hunne *Morais* of bewaarplaatſen der dooden: de andere allergewigtigſte bouw- en beeldhouwkonst zijn hunne booten: en misſchien is het maaken van een hunner voornaamſte vaartuigen met hun gereedſchap zoo groot een werk als het bouwen van een Engelsch oorlogſchip met het onze.

Zij hebben eene ſteenen bijl, een beitel of guts van been, gemeenlijk van het been van een menſchen arm tusſchen de vuist en den elleboog, eene rasp van koraal en het vel van een ſtekelrog, met koraal-zand, als eene rasp, om te polijsten.

Dit is de lijst van al hun gereedſchap, en met deeze bouwen zij huizen, maaken zij vaartuigen, houwen zij ſteen en vellen, klooven, ſnijden en polijsten zij hout.

De ſteen, van welken zij het blad van hunne bijlen maaken, is eene ſoort van baſalt, van eene zwartachtige of graauwe kleur, niet zeer hard, maar die niet ligt afbreekt: zij zijn verſchillende van grootte; ſommige, die gemaakt zijn om boomen te rooijen, weegen van zes tot agt ponden; andere, die gebruikt worden om te beeldhouwen, zijn niet zwaarer dan zes of agt oncen, maar beiden moeten bijna elke minuut geſcherpt worden, waartoe zij altoos eenen ſteen en eene ko-

kokos-nooten-dop met water [illegible]e hand houden.

Hun zwaarſte werk, en waartoe dit gereedſchap minſt geſchikt is, is het vellen van eenen boom: dit vereischt veele arbeiders en eenen aanhoudenden arbeid van verſcheiden dagen. Als hij geveld is, ſplijten zij denzelven naar den draad in zijne geheele lengte en breedte tot planken van drie tot vier duimen dik, en verſcheiden deezer boomen hebben agt voeten in den omtrek van den ſtam, veertig voeten lengte tot aan de takken en zijn overal ten naasten bij van dezelfde dikte. De boom, dien zij gemeenlijk gebruiken, wordt in hunne taal *Avie* genaamd, welk ſtam lang en regt is, ſchoon ſommige kleinere booten van den brood-boom gemaakt worden, die ligt ſponsachtig hout geeft, dat gemaklijk bewerkt wordt. Zij maaken hunne planken zeer ſpoedig en behendig met hunne bijlen glad en kunnen eene dunne ſchors van eene geheele plank afſlaan zonder eenen ſlag te misſen. Naardien zij de konst niet verſtaan van eene plank te buigen, moet elk gedeelte van de kano, of het hol of plat is, met de hand tot de nodige gedaante gewerkt worden.

De kanos of booten, welke de inwooneren van dit en de nabuurige eilanden gebruiken, kunnen in twee algemeene klasſen verdeeld worden, van wel-

welke zij de eene *Ivahahs* en de andere *Pahies* noemen.

De *Ivahah* wordt gebruikt voor kleine tochjens op zee en is plat opgeboeid en plat van bodem; de *Pahie* dient voor de langere reizen en is met een buik en ſcherp van kiel. De *Ivahahs* zijn alle van dezelfde gedaante, maar onderſcheiden van grootte en worden tot verſchillende einden gebruikt: hunne lengte is van tien tot twee en zeventig voeten, maar hunne breedte is geenzints in evenredigheid; want die van tien voeten zijn omtrent een voet wijd en die van meer dan zeventig voeten lengte naauwlijks twee voeten. Men heeft de oorlogs-*Ivahah*, de visch-*Ivahah* en de reis-*Ivahah*; want met ſommige van deeze vaaren zij van het een eiland naar het ander. De oorlogs-*Ivahah* is verre de langſte, en de voor- en agterſteven zijn merklijk boven het lighaam van het vaartuig verheven in eene halfronde gedaante, voornamelijk de agterſteven, die ſomtijds zeventien of agttien voeten hoog is, ſchoon de boot zelve naauwlijks drie voeten hoogte heeft. Deeze gaan nooit alleen in zee, maar worden zijde aan zijde aan malkanderen vast gemaakt, op den afſtand van omtrent drie voeten, door middel van ſterke houten balken, die dwarsch over de vaartuigen gelegd en aan de boorden vastgebonden worden. Op deeze word vooraan

een

een ſtellaadjen of plat opgerigt, omtrent tien of twaalf voeten lang en wat wijder dan de booten, dat door paalen van omtrent zes voeten hoogte onderſtut wordt. Op dit ſtellaadjen ſtaan de vegtende, die met ſlingers en ſpeeren werpen; want onder andere zonderlinge omſtandigheden in de zeden van dit volk behoort ook dat hunne boogen en pijlen alleen tot tijdkorting gebruikt worden, gelijk wij met de palet ſpeelen: onder deeze ſtellaadjens zitten de roeijers, welke degeene, die gewond zijn, helpen afklimmen en verſche manſchappen in hunne plaats leveren. Sommige hebben een plat van bamboes of ander ligt hout over hunne geheele lengte en merklijk breeder, waardoor zij een groot getal manſchappen kunnen voeren; maar wij hebben ſlegts eene gezien, die op die wijze was uitgerust.

De visch-*Iyahahs* verſchillen in lengte van omtrent de veertig tot omtrent tien voeten; alle die vijf en twintig voeten en daar boven lang zijn, van welke ſoort ook, voeren bij gelegenheid zeil. De reis-*Iyahah* is altoos dubbel en van een net klein kamertjen voorzien omtrent vijf of zes voeten breed, en zes of zeven voeten lang, dat op het voorst gedeelte wordt vastgehecht, tot gemak van de voornaamſte, die bij dag in hetzelve zitten en bij nagt ſlaapen. De visch-*Iyahahs* zijn ſomtijds aan malkanderen gevoegd en heb-

ben ook een huisjen aan boord; maar dit is niet gemeen.

Degeene, die korter zijn dan vijf en twintig voeten, voeren zelden of nooit zeil; en schoon de agtersteven omtrent vier of vijf voeten hoog uitsteekt, is de voorsteven egter plat en met een plank die omtrent vier voeten vooruitsteekt.

De *Pahie* is ook van verschillende grootte, van zestig tot dertig voeten lang, maar, even als de *Ivahah*, zeer smal. Eene, die ik gemeeten heb, was een en vijftig voeten lang en van boven slegts anderhalven voet wijd. In het wijdste gedeelte had zij omtrent drie voeten breedte, en deeze is de gewoone evenredigheid. Zij wordt egter niet trapswijze wijder; maar de zijden zijn regt en evenwijdig tot op een klein gedeelte beneden het boord en dan wordt zij in eens dikker en loopt tot eene scherpe kiel uit; zoo dat eene dwarsche doorsnede van dezelve enigzints naar een schop van de speel-kaarten gelijkt, zijnde zij veel te wijd naar evenredigheid van haare lengte. Deeze *Pahies* worden even als de grootste *Ivahahs*, tot vegten gebruikt, maar voornamelijk tot lange reizen. De oorlogs-*Pahie*, die de grootste is, wordt met het stellaadjen of het plat uitgerust, dat naar evenredigheid grooter is dan dat van de *Ivahah*, alzoo derzelver gedaante haar in staat stelt een veel grooter gewigt te draa-

draagen. Die gebruikt worden om te zeilen, zijn gemeenlijk dubbel en die van middelbaare grootte worden voor de beste zee-booten gehouden. Zij zijn somtijds eene maand agter een uit, vaarende van eiland tot eiland, en somtijds zijn zij gelijk wij geloofwaerdig onderrigt wierden, veertien of twintig dagen op zee en zouden nog langer zee kunnen bouwen, als zij slegts ruimte genoeg hadden om voorraad te bergen en behoorlijk vatwerk om zoet water te bewaaren.

Als deeze booten een enkel zeil voeren, maaken zij gebruik van een stuk hout, dat aan het eind van twee houten is vastgemaakt, die dwarsch over het vaartuig liggen en van zes tot tien voeten, volgens de grootte van hetzelve, naar buiten uitsteeken, omtrent zoo als aan de vliegende Proa van de Dieven-eilanden gebruikt wordt en die in de Reis van Lord ANSON een *Uitlegger* genoemd word. Aan deezen uitlegger zijn de hoofdtouwen vast en het is wezenlijk noodzaaklijk om het vaartuig te stijven, als het wat sterk waait.

Sommige hebben een, en andere twee masten; deeze bestaan uit een enkel stuk en, als de lengte van de kano dertig voeten is, is die der masten wat minder dan vijf en twintig; de mast is vastgemaakt aan een raam, dat boven op de kano is en voert een zeil van matwerk, omtrent een derde langer

dan de mast zelve; het zeil is puntig van boven, vierkant van onderen en gekromd aan de zijde, enigzins gelijkende naar de zeilen, die wij op de ſloepen van onze oorlogſchepen gebruiken; het ſtaat in een houten raam, dat het aan alle zijden omringt en waaraan niets is om dezelve te reeven of integijen, zoo dat het, als een van beiden noodzaaklijk wierd, zou moeten afgeſneden worden, dat egter in deeze ſtille luchtſtreeken zelden gebeuren zal. Aan den top van de mast zijn verſierzels van vederen vast gemaakt, die ſchuinsch naar vooren geplaatst zijn, en van welke men zig uit de plaaten van dit werk een genoegzaam denkbeeld kan vormen.

De riemen of roei-ſpaanen, die in deeze vaartuigen gebruikt worden, hebben een lang handvat en een plat blad, niet ongelijk een bakkers ſchup. Elke perſoon, die in de boot is, heeft zulk eene, uitgezonderd zij, die onder het ſcherm zitten en zij roeijen haar met dezelve vrij ſnel voort. Deeze booten laaten egter zoo veel water in door de naaden, dat 'er geduuriglijk ten minſten een bezig is met hetzelve uittehoozen. Het eenigſte, waarin zij uitmunten, is het landen en van land ſteeken in de branding: door haare groote lengte en hooge agterſtevens landen zij droog, als onze booten naauwlijks in het geheel landen kunnen, en zij hebben hetzelfde

voor-

voordeel in afteſteeken door de hoogte van hunne voorſtevens.

De *Ivahahs* zijn de eenigſte booten die bij de inwooners van *Otahiti* in gebruik zijn, maar wij zagen verſcheiden *Pahies*, die van andere eilanden kwamen. Ik zal van eene van deeze de naauwkeurige maaten opgeeven, volgens eene zorgvuldige nameeting en dan de wijze waarop zij gebouwd worden omſtandig beſchrijven.

	voet.	duim.
Uiterſte lengte van de voor- tot de agterſteven zonder de kromte te rekenen.	51.	0.
Breedte binnenwerks in den top van vooren.	1.	2.
Breedte in het midden van de boot.	1.	6.
Breedte in de agterſteven. . .	1.	3.
In den Bodem van vooren. . .	2.	8.
In het midden.	2.	11.
In het agterſte gedeelte. . . .	2.	9.
Diepte in het midden. . . .	3.	4.
Hoogte van den grond waarop zij ruſtte.	3.	6.
Hoogte van de voorſteven van den grond, zonder de figuur.	4.	4.
Hoogte van de figuur. . . .	0.	11.
Hoogte van de agterſteven van den grond.	8.	9.
Hoogte van de figuur. . . .	2.	0.

Om mijne beſchrijving van de wijze, waarop deeze vaartuigen gebouwd worden, optehelderen, is het nodig het oog op de onderſtaande figuur te ſlaan, waarin *a a* de eerſte naad, *b b* de tweede, en *c c* de derde is.

De eerſte laag of de kiel onder *a a* is gemaakt van eenen boom, als een trog uitgehold, waartoe de langſte boomen uitgekozen worden die 'er te krijgen zijn, zoo dat 'er nooit meer dan drie in de geheele lengte zijn; de volgende laag onder *b b* beſtaat uit regte planken, omtrent vier voeten lang, vijftien duimen breed en twee duimen dik; de derde laag onder *c c* is, gelijk de bodem, van boom-ſtammen gemaakt, die met een buik uitgehold zijn; de laatſte is ook uit ſtammen gehakt, zoo dat het gebogen gedeelte uit een ſtuk is met het regte gedeelte. Alle deeze ſtukken afzonderlijk te maaken zonder zaag, ſchaaf, beitel of enig ander ijzergereedſchap, kan men wel begrijpen dat geen gemaklijke taak is; maar de grootſte zwaarigheid is dezelve aan een te voegen.

Als alle de ſtukken gereed gemaakt zijn, wordt de kiel op blokken gelegd en de planken, die door

door ſchooren onderſtut worden, worden aan elkanderen genaaid of gebonden met ſterke gevlogten banden, die verſcheiden maalen door gaten geſtooken worden die met een guts of ſteekboor van been, welke ik reeds beſchreven heb, geboord worden; en hoe net zulks gedaan wordt kan men daar uit opmaaken dat zij water-digt genoeg zijn zonder gekalfaterd te worden. Naardien deeze gevlogten touwen in het water ſchielijk verrotten, worden zij ten minſten eens in het jaar vernieuwd, waartoe het vaartuig geheel uit een genoomen wordt. De voor- en agterſteven zijn ruuw van tekening; maar zeer net gewerkt en ten ſterkſten gepolijst.

Deeze *Pahies* worden met groote zorgvuldigheid bewaard in eene ſoort van huis, dat met opzet gebouwd is om dezelve te bergen; de huizen zijn gemaakt van paalen, regtop in den grond geplant, welker toppen naar elkanderen getrokken en met hunne ſterkſte touwen te zaamengebonden worden, zoo dat zij eene ſoort van Gothiſchen boog vormen, die tot onder op den grond digt met bladeren gedekt wordt, zijnde alleen aan de einden open. Zij zijn ſomtijds vijftig of zestig ſchreden lang.

Bij gelegenheid van de ſcheepvaart van dit volk moet ik ook melding maaken van hunne

wonderbaare bekwaamheid in het voorſpellen van het weder, ten minſten uit welke ſtreek de wind zal waaien. Zij hebben verſcheiden regelen om dit te doen, van welke ik egter maar eene weet. Zij zeggen dat de melkweg altoos ter zijde gekromd is; maar ſomtijds in deeze, ſomtijds in eene andere rigting, en dat deeze buiging daar van daan koomt, dat de wind reeds op denzelven werkt, en dus dat de holle zijde naar den wind gekeerd is, zoo dat, wanneer de kromming eenen geheelen nagt dezelfde blijft, de wind, die daar mede overeenkoomt, vast den volgenden dag zal waaien. Ik zal niet op mij neemen hunne regelen te beoordeelen; maar dit weet ik dat zij, door welke middelen het dan ook geſchiede, het weder, ten minſten den wind, met veel meer zeekerheid kunnen voorſpellen dan wij.

Op hunne lange reizen ſtuuren zij bij dag bij de zon, en des nagts bij de ſtarren, welke zij alle op zigzelve met naamen onderſcheiden, en zij weeten in welk gedeelte van den hemel zij, in elke maand, geduurende welke zij boven hunnen gezigt-einder zigtbaar zijn, zig vertoonen zullen; zij weeten ook den tijd wanneer zij jaarlijks verſchijnen en weder verdwijnen zullen met meer juistheid dan de Europiſche ſterrekundigen misſchien zullen willen gelooven.

NE-

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de verdeeling van den Tijd op Otahiti; *Hunne Telling, Berekening van afstanden, Taal, Ziekten, beschikking over de Dooden, Godsdienst, Oorlog, Wapenen en Regeeringvorm. Enige algemeene aanmerkingen tot nut van volgende Reizigers.*

Wij waren niet in staat een volkoomen denkbeeld te verkrijgen van hunne wijze van den tijd te verdeelen; maar wij merkten op dat zij, als zij van tijd, hetzij voorledenen of toekoomenden, spraken, nooit een ander woord gebruikten dan *Malama*, dat Maan betekent. Van deeze Maanen tellen zij 'er dertien, en beginnen dan van vooren af aan, hetwelk bewijst dat zij een denkbeeld van het zonne-jaar hebben, maar hoe zij hunne maanden tellen, zoo dat dertien maanden met een jaar overeenkoomen, konden wij niet te weeten koomen; want zij zeggen dat elke maand negen en twintig dagen heeft, eenen dag medegerekend, wanneer de maan niet zigtbaar is. Zij hebben voor dezelve afzonderlijke naamen en hebben ons dikwijls gezegd welke vrugten in elke derzelve rijp zijn en welk weder in elke regeert;

zij hebben zelfs eenen naam voor alle de maanden bij elkanderen, ſchoon zij dien alleen gebruiken als zij van de geheimzinnigheden van hunnen godsdienst ſpreeken.

Elke dag is onderverdeeld in twaalf deelen, elk van twee uuren, van welke zes tot den dag en zes tot den nagt behooren. Deeze verdeelingen giſſen zij vrij wel naar de hoogte van de zon, als zij boven den gezigt-einder is; maar daar zijn weinige onder hen die dezelve bij de ſtarren giſſen kunnen, als de zon onder is.

In hunne telling gaan zij van één tot tien, het getal der vingers aan beiden handen en, ſchoon zij voor elk getal eenen bijzonderen naam hebben, vatten zij gewoonlijk hunne vingeren een voor een, gaande van de eene hand tot de andere, tot zij aan het getal koomen, dat zij willen te kennen geeven. En bij andere gelegenheden merkten wij op dat zij, als zij met elkanderen in geſprek waren, gebaerden bij hunne woorden maakten, die zoo veel uitdrukten dat een vreemdeling hunne meening gemaklijk kon vatten.

Als zij van tien tellen, herhaalen zij den naam van dat getal en voegen 'er het woord *meer* bij; *tien en één meer* is elf; *tien en twee meer* is twaalf en zoo voort, gelijk wij zeggen *een en twintig*, *twee en twintig* enz. Als zij tot *tien en tien meer* koomen, hebben zij eene nieuwe benaa-

naaming, gelijk de Engelſchen daarvoor het woord *Score*, dat ook een twintigtal betekent, hebben en bij deeze twintigtallen tellen zij tot zij tien van dezelve hebben, wanneer zij weder eene benaaming voor twee honderd hebben; maar wij konden niet ontdekken dat zij eene benaaming hadden om een grooter getal uittedrukken; ook ſchijnen zij geene nodig te hebben; want tien van deeze klimmen tot twee duizend, een grooter getal dan zij ooit gebruiken kunnen.

In het meeten van afſtanden zijn zij zoo bekwaam niet als in het tellen bij getallen, naardien zij ſlegts een woord hebben dat met vadem overeenkoomt; als zij van afſtanden van plaats tot plaats ſpreeken, drukken zij die, gelijk de Aſiaanen, uit door den tijd, die vereischt wordt om die aftegaan.

Hunne taal is zagt en welluidende; zij heeft veele klinkletters en wij leerden dezelve gemaklijk uitſpreeken; maar vonden het ten uiterſten moeielijk om hun een enkel woord van de onze te leeren uitbrengen, waarſchijnlijk niet alleen omdat zij veele medeklinkers heeft, maar omdat zij van een bijzonder zaamenſtel is; want Spaanſche en Italiaanſche woorden, als zij met eenen klinker eindigden, konden zij zeer gemaklijk uitſpreeken.

Of de taal rijk zij, konden wij, bij gebrek aan no-

nodige kennis van dezelve, niet weeten; maar zij is voorzeeker zeer onvolmaakt, want zij is bijna geheel zonder buiging, zoo van naam- als werkwoorden. Weinige der naamwoorden hebben meer dan eenen naamval en weinige werkwoorden meer dan eenen tijd; wij vonden egter geene groote moeielijkheid om ons zelven aan elkanderen te doen verſtaan, hoe vreemd zulks ook in beſpiegeling mag voorkoomen.

Zij hebben egter zekere *affixa*, die, ſchoon weinige in getal, hun van veel dienst zijn en die ons zeer verlegen maakten. De een vraagt den anderen: *Harre hea*? „ Waar gaat gij naar toe?" De ander andwoordt: *Iyahinera*, „ naar mijne „ vrouwen," waarop den eerſten, het andwoord vraagwijze herhaalende, „ naar uwe vrouwen?" geandwoord wordt: *Iyahinereira*: „ Ja, ik gaa „ naar mijne vrouwen." Hier ſpaaren de aanvoegzels *era* en *eira* beiden den ſpreekeren verſcheiden woorden.

Ik zal hier eene kleine lijst van woorden uit hunne taal invoegen, waaruit men misſchien enig denkbeeld van dezelve zal kunnen vormen:

Pupo,	het Hoofd.
Ahewk,	de Neus.
Roourou,	het Hair.
Outou,	de Mond.

Niheo,

Niheo,	de Tanden.
Arrero,	de Tong.
Meu-eumi,	de Baard.
Tiarraboa,	de Keel.
Tuamo,	de Schouders.
Tuah,	de Rug.
Oama,	de Borst.
Eu,	de Tepels.
Oboo,	de Buik.
Rema,	de Arm.
Oporema,	de Hand.
Manneow,	de Vingers.
Mieu,	de Nagels.
Touhe,	de Billen.
Hoouhah,	de Dijen.
Avia,	de Beenen.
Tapoa,	de Voeten.
Booa,	een Varken.
Moa,	Gevogelte.
Euree,	een Hond.
Eure-eure,	IJzer.
Ooroo,	Brood-vrugt.
Hearee,	Kokos-nooten.
Mia,	Bananen.
Vaee,	wilde Plataanen
Poe,	Koraalen.
Poe Matawewwe,	Paerl.
Ahou,	een Kleed.

Avee,

Avee,	eene vrugt als een appel.
Ahee,	eene vrugt als een' kastanje.
Ewharre,	een Huis.
Whennua,	een hoog Eiland.
Motu,	een laag Eiland.
Toto,	Bloed.
Aeve,	Been.
Aeo,	Vleesch.
Mae,	Vet.
Tuea,	Mager.
Huru-huru,	Hair.
Eraow,	een Boom.
Ama,	een Tak.
Tiale,	eene Bloem.
Huero,	Vrugt.
Etummoo,	de Stam.
Aaa,	de Wortel.
Eiherre,	Grasplanten.
Ooopa,	eene Duif.
Avigne,	eene Papegaai.
A-a,	eene andere ſoort.
Mannu,	een Vogel.
Mora,	een Eendvogel.
Mattow,	een Visch-hoek.
Toura,	een Touw.
Mow,	een Haai.
Mahi-Mahi,	een Dolphijn.
Mattera,	een Visch-hengel.

Eupea,

Eupea,	een Net.
Mahanna,	de Zon.
Malama,	de Maan.
Wheitu,	eene Star.
Whettu-euphe,	eene Comeet.
Erai,	de Lucht.
Eatta,	eene Wolk.
Miti,	Goed.
Eno,	Kwaad.
A,	Ja.
Ima,	Neen.
Paree,	Lelijk.
Paroree,	Hongerig.
Pia,	Vol.
Timahah,	Zwaar.
Mama,	Ligt.
Poto,	Kort.
Roa,	Lang.
Nehenne,	Zoet.
Mala-mala,	Bitter.
Whanno,	Verre gaan.
Harre,	Gaan.
Arrea,	Stilſtaan.
Enoho,	Blijven.
Rohe rohe,	Moede zijn.
Maa,	Eeten.
Inoo,	Drinken.
Ete,	Verſtaan.

War-

Warrido,	Steelen.
Worridde,	Toornig zijn.
Teparahi,	Slaan.

Onder een volk, welks voedzel zoo eenvoudig is en dat over het algemeen zelden dronken is, behoeft men naauwlijks te zeggen dat weinige ziekten heerſchen. Wij zagen, geduurende ons verblijf op het eiland, geen eene gevaarlijke ziekte en ſlegts weinige ongeſteldheden, uitgezonderd enige aanvallen van kolijk. De inboorlingen zijn evenwel aan de roos en aan ſchubachtigen huid-uitſlag, die naar lazerij geleek, onderhevig. Zij, bij welke deeze ziekte groote vorderingen gemaakt had, woonden afgezonderd van alle gemeenſchap, elk in een huisjen, op de eene of andere plaats die weinig bezogt wierd, daar zij van levensmiddelen voorzien wierden; doch of zij enige hoop hadden van te zullen geneezen, dan of zij het overige van hun leven in eenzaamheid en wanhoop kwijnden, konden wij niet verneemen. Wij zagen ook enige, die zweeren op verſchillende deelen van hun lighaam hadden, van welke enige 'er zeer kwaadaartig uitzagen; zij, die daar mede bezogt waren, ſcheenen 'er zig egter niet veel aan te ſtooren, want zij lieten die zonder 'er iets opteleggen, zelfs om de vliegen afteweeren.

Daar

Daar de onmaatigheid geene ziekten teelt, zullen ook geene geneesmeesters van beroep zijn; maar egter, daar lijden is, zullen altoos ook pogingen zijn om verligting te bekoomen; en daar de oorzaak van het kwaad en de middelen beiden onbekend zijn, zullen deeze natuurlijker wijze door de bijgeloovigheid beſtierd worden; daarvan daan koomt het dat in dit land, en in alle andere, die niet meer door weelde bedorven, of door kennis verbeterd zijn, de behandeling der zieken den prieſteren ten deel valt. De geneeswijze, die door de prieſters van *Otahiti* te werk geſteld wordt, beſtaat hoofdzaaklijk uit gebeden en plegtigheden. Als hij zijnen lijder bezoekt, zegt hij zekere ſpreuken op, die voor dusdanige gelegenheid vast bepaald zijn en vlegt tegelijk kokos-bladeren zeer net tot verſchillende figuuren, van welke hij enige aan de vingeren en teenen van den zieken vast bindt en dikwijls laat hij enige takken van de *Thespecia populnea*, die zij *E'midho* noemen, agter: deeze plegtigheden worden herhaald tot de lijder geneest of ſterft. Koomt hij op, dan zeggen zij dat hij door hunne middelen geneezen is; ſterft hij, dan zeggen zij dat de ziekte ongeneeslijk was, waarin zij mogelijk niet veel van de gewoonte van andere landen verſchillen.

Indien wij over hunne bekwaamheid in de heel-

kunde moeten oordeelen uit de vreeslijke lidtekenen, welke wij somtijds zagen, zouden wij moeten denken dat zij niet alleen de konst hunner geneesheeren, maar zelfs van de onze te boven ging. Wij zagen eenen man, wiens geheel aangezigt bijna gantsch weg was; zijn neus, met been en al, was volkoomen plat, en eene van zijne wangen benevens een oog waren zoo in gestoten, dat 'er eene holte gebleven was, waarin men eene vuist kon steeken en egter waren 'er geene zweeren overgebleven; TUPIA, onze reisgezel, was door en door het lijf gestooken met een speer, met het been van de stekelrog gepunt, die in zijnen rug was ingegaan en even onder zijne borst was uitgekoomen; doch, behalven in het zetten van ontwrigtingen en breuken, kan de beste heelmeester zeer weinig toebrengen tot het geneezen van eene wond; het bloed zelf is de beste heelende balzem voor de wonden en als de sappen van het lighaam zuiver zijn, en de lijder maatig van levenswijs is, is 'er niets meer nodig om de Natuur te helpen in het geneezen van de ergste wond dan dezelve zuiver te houden.

Hun omgang met de bewooneren van Europa heeft hun egter reeds die vreeslijke pest ingeënt, die de wreedheden der Spanjaarden in America gewrooken heeft, de venus-ziekte. Naardien het zeeker is dat geen Europisch schip buiten het

ons,

ons, uitgezonderd den *Dolphijn* en de twee schepen onder bevel van den Heer DE BOUGAINVILLE, ooit het eiland bezogt heeft, moet zij hun of door een van deeze, of door ons zijn aangebragt. Dat zij niet door den *Dolphijn* aldaar gebragt is, heeft Kapitein WALLIS in zijne Reisbeschrijving getoond, en niets is zeekerer dan dat zij, toen wij daar kwamen, de vreeslijkste verwoestingen in het eiland had aangeregt. Een van ons volk won die ziekte binnen vijf dagen na wij aan den wal gegaan waren en uit de naspeuringen onder de inboorlingen, tot welke dit aanleiding gaf, vernamen wij, toen wij hunne taal enigzints begonnen te verstaan, dat die ziekte daar was aangebragt door de schepen, die 'er omtrent vijftien maanden voor ons geweest waren en die aan de Oost-zijde van het eiland gelegen hadden. Zij noemden haar met eenen naam, die zoo veel als *verrotting* betekent, maar die eene nog uitgestrekter betekenis heeft en beschreeven met de zielroerendste woorden het lijden van de eerste slagtoffers van derzelver woede; zij vertelden ons dat het hair en de nagels 'er door afgevallen waren en het vleesch van de beenen gerot was; dat deeze kwaal eenen algemeenen schrik en verslagenheid onder hen verspreid had, zoo dat de zieken door hunne naaste bloedvrienden verlaaten waren, uit vrees dat de kwaal zig door

beſmetting verſpreiden zoude en dat men hen alleen in zulk eene ellende had laaten ſterven, als tot dien tijd toe onder hen nog nooit gezien was. Wij hadden egter enige reden om te hoopen dat zij een middel uitgevonden hadden om haar te geneezen; wij zagen, geduurende den tijd van ons verblijf op het eiland, niemand, bij welken zij groote vorderingen gemaakt had en een, die beſmet van ons gong, keerde korten tijd daarna in volmaakten welſtand terug; waaruit bleek of dat de ziekte van zelve geneezen was, of dat hun de kragten der kruiden niet onbekend zijn en dat zij zig niet blindeling laaten bedriegen door de bijgeloovige dwaasheden van hunne prieſters. Wij tragteden de geneeskundige hoedanigheden, welke zij aan hunne planten toeſchreeven, te leeren kennen; maar onze kennis van hunne taal was te onvolkoomen om daar in te ſlaagen. Zoo wij hun middel tegens de venus-ziekte hadden kunnen te weeten koomen, indien zij zoodaanig een middel bezitten, zou het ons van veel dienst geweest zijn; want, toen wij het eiland verlieten, was meer dan de helft van het volk, dat aan boord was, daar mede beſmet.

Terwijl ik de voorvallen, die ons bejegend zijn, verhaalde, kon het niet anders zijn of ik moest reeds bij voorraad gewag maaken van veele bijzonderheden tot de gewoonten, gevoelens en wer-

werken van dit volk betreklijk; om dan alle herhaalingen te vermijden, zal ik hier alleen invullen hetgeen ik toen met ſtilzwijgen ben voorbijgegaan. Ik heb reeds veel gezegd over hunne wijze van de dooden te behandelen; maar ik moet hier nog uitdruklijker aanmerken dat 'er twee plaatſen zijn, waarin de lijken gelegd worden; de eene is eene ſoort van dak, waar onder men het vleesch laat rotten; de andere eene ingeſloten plaats, met ſteenen omgeeven, daar de beenderen daarna begraaven worden. De daken worden *Tupapou* genaamd en de ingeſloten plaatſen *Morai*. De *Morais* zijn ook plaatſen tot den godsdienst beſtemd.

Zoo dra een inboorling van *Otahiti* dood is, wordt het huis met nabeſtaanden vervuld, die hun verlies beweenen, ſommige door luide jammerklagten en andere door minder luidrugtige, maar opregter uitdrukkingen van droefheid. Zij, die den overledenen het naast beſtaan, en indedaad aangedaan zijn over deeze gebeurtenis, blijven ſtilzwijgende; de overige zullen in den eenen oogenblik in choor ſchreeuwen en klaagen en eenen oogenblik daarna lagchen en praaten zonder den minſten ſchijn van droefheid. Op deeze wijze wordt het overige van dien dag en de geheele volgende nagt doorgebragt. Den volgenden morgen wordt het lijk in doek van hun maakzel gewonden en op eene baar, op hunne ſchoude-

ren, naar den zee-kant gedraagen, verzeld van den priester, die, bij het lijk gebeden hebbende, zijne gebeden geduurende den optocht herhaalt: als het aan den oever gekoomen is, wordt het op het ſtrand nedergelegd; de priester herhaald zijne gebeden, en, wat water in zijne handen neemende, ſprenkelt hij het naar het lijk, maar niet op hetzelve. Dan wordt het tien of twaalf roeden terug gedraagen en terſtond daarop brengt men het weder naar het ſtrand, daar het bidden en ſprengen wederom herhaald worden: op deeze wijze wordt het verſcheiden reizen heen en weder gedraagen en, terwijl deeze plegtigheden verrigt worden, heeft men een huisjen gebouwd en eene kleine ruimte gronds afgepaald. In het midden van dit huisjen of *Tupapou* worden paalen gezet, om de baar te ontvangen, die eindelijk daar heenen gedraagen en op de paalen gezet wordt, daar het lijk blijft liggen om te rotten tot het vleesch geheel en al van de beenen geſcheiden is.

Deeze rot-huisjens zijn van eene grootte, die geëvenredigd is aan den rang van den perſoon, voor wiens lijk zij beſtemd zijn; die, welke voor geringe lieden geſchikt zijn, zijn maar even zoo groot, dat zij de baar bedekken en daar is geen hekjen rondom. Het grootſte dat wij gezien hebben was drie en dertig voeten lang en de zooda-

ni-

nige zijn opgesierd naar het vermogen en de zinnelijkheid van de overgeblevene nabestaanden, die nooit nalaaten eenen overvloed van goed doek bij het lijk te leggen en somtijds het buitenste van het huis bijna geheel bedekken. Men legt ook bij die plaats slingers van de vrugt van den palm-boom of *Pandanus*, en kokos-bladeren, door de priesters in geheimzinnige knoopen gevlogten, met eene plant, bij hen *Ethee no Morai* genoemd, die bijzonder aan lijk-plegtigheden is toegewijd; men plaatst ook levensmiddelen en water op eenen kleinen afstand, waarvan, benevens van andere opsieringen, reeds eene omstandige beschrijving gegeeven is.

Zoo dra het lijk in de *Tupapou* gelegd is, wordt de rouw vernieuwd. De vrouwen verzamelen en worden door de vrouw, die den overledenen naast in den bloede bestaat, naar de deur geleid, die zig verscheiden maalen met eenen haaien-tand in de kruin van het hoofd steekt, zoo dat het bloed 'er in overvloed uit stroomt, dat zorgvuldiglijk op stukjens lijnwaad wordt opgevangen, welke onder de baar geworpen worden. De overige der vrouwen volgen dit voorbeeld, en deeze plegtigheid wordt van drie dagen tot drie dagen herhaald, zoo lang de ijver en droefheid der vrienden duuren. Ook worden de traanen, die bij deeze gelegenheden vergoten worden, op stukjens doek opgevan-

gen, en als offerhanden den dooden toegewijd: enige van de jongſte ſnijden hun hair af, en werpen het met de andere offerhanden onder de baar. Deeze gewoonte ſteunt op het denkbeeld dat de ziel van den overledenen, welke zij meenen dat van het lighaam afgeſcheiden beſtaat, omtrent de plaats blijft zweeven, daar het lighaam is nedergelegd; dat zij de daaden der overgeblevene beſchouwt en dat zulke blijken van hunne liefde en droefheid haar aangenaam moeten wezen.

Twee of drie dagen na dat deeze plegtigheden door de vrouwen begonnen zijn, geduurende welken tijd de mannen geheel ongevoelig aan hun verlies ſchijnen, beginnen deeze ook hunne rol te ſpeelen. De naaste bloedvrienden neemen elk op hunne beurt de kleeding aan en verrigten het werk, dat ik reeds omſtandig beſchreven heb, toen ik verhaald heb hoe TUBOURAI TAMAIDE eerſte lijk-bezorger was van het lijk van eene oude vrouw van zijne nabeſtaanden, die, terwijl wij op het eiland waren, ſtierf. Daar is egter nog eene omſtandigheid van de plegtigheid, van welke ik niet gewaagd heb en die reden geeft waarom het volk, zoo dra de trein in het gezigt koomt, op den loop gaat. De eerſte lijk-bezorger draagt eenen langen platten ſtok in de hand, welks rand met haaien-tanden bezet is en in de dolligheid, welke zijne droefheid onderſteld wordt

te

te veroorzaaken, loopt hij op alles aan en zoo hij iemand onderhaalt, ſlaat hij hem aller onbarmhertigst met zijnen getanden knuppel, dat niet misſen kan hem op eene gevaarlijke wijze te kwetzen.

Deeze omgangen houden met zekere tusſchentijden vijf maanden aan, maar worden, als het eind van dien tijd nadert, trapswijze al minder en minder menigvuldig. Als die tijd om is, wordt het overſchot van het lijk van de baar genoomen en de beenderen worden zeer ſchoon geſchrapt en gewasſchen en dan, volgens den rang van den overledenen, of binnen, of buiten een *Morai* begraaven: zoo de overledene een *Earee* of Opperhoofd was, wordt zijn bekkeneel niet bij de andere beenderen begraaven, maar wordt in fijn doek gewonden en in eene ſoort van doos gelegd, die opzetlijk daartoe vervaerdigd is, welke ook in de *Morai* geplaatst wordt. Deeze koffer wordt *Ewharre no te Orometua* genaamd, d. i. *het huis van eenen onderwijzer of meester*. Alsdan houdt het rouwen op, behalven wanneer de eene of andere onder de vrouwen indedaad opregt bedroefd blijft over het verlies en in dat geval zullen zij zig ſomtijds met eenen haaientand plotsling wonden toebrengen, waar zij zig ook mogen bevinden: dit verklaart misſchien de vlaag van droefheid, in welke TERAPO zig aan

het Fort wondde; misschien dat de eene of andere toevallige omstandigheid de herinnering van eenen vriend of nabestaande, dien zij verloren had, bij haar met zulk een sterk gevoel van tederheid en smert opwekte, dat zij in traanen uitbarstede en aangezet wierd om de lijk-plegtigheid te herhaalen.

De plegtigheden eindigen egter nog niet met den rouw; de priesters blijven nog bidden en worden wel door de nabestaanden betaald, terwijl men nog offerhanden aan de *Morai* brengt. Sommige van de dingen, die daar van tijd tot tijd nedergelegd worden, zijn zinnebeeldig: een jonge plataan verbeeldt den overledenen en de bos vederen de Godheid die aangeroepen wordt. De priester plaatst zig regt over het zinnebeeld van den God, van enige der nabestaanden verzeld, die eene kleine offerhande draagen, en spreekt zijn gebed volgens een vast opstel uit, dat uit korte spreuken bestaat, terwijl hij ondertusschen de kokos-bladeren op verschillende wijzen vlegt, die hij daarna op den grond nederlegt, daar de beenderen begraaven zijn; als dan wendt men zig tot de Godheid met eene schelle schreeuw, die alleen bij deeze gelegenheid gebruikt wordt. Als de priester heen gaat, wordt de vederbos weggenoomen en men laat de spijzen daar leggen om te ver-

verrotten of door de ratten verſlonden te worden.

Van den Godsdienst van dit volk konden wij geene duidlijke en juiste kennis bekoomen: wij vonden dien, gelijk de Godsdienst van alle andere volkeren, in geheimnisſen ingewikkeld en door ſchijnbaare tegenſtrijdigheden misvormd. De godsdienſtige taal is hier, gelijk in China, verſchillende van de gemeene taal, zoo dat TUPIA, die groote moeite deed om ons te onderrigten, geene woorden hebbende om zijne meening uitetedrukken, die wij verſtaan konden, ons te vergeefsch voorpredikte: hetgeen wij te weeten kwamen, zal ik egter zoo duidlijk als mij mogelijk is opgeeven.

Niets is baarblijklijker voor een redenlijk wezen, hoe onkundig of dom ook, dan dat het geheelal en deszelfs deelen, voor zoo verre hij die kent, voortgebragt moeten zijn door de eene of andere werk-oorzaak, die onbegrijplijk veel magtiger is dan hij zelf; en niets is bezwaarlijker te bevatten, zelfs voor den kundigſten en ſchranderſten dan deszelfs voortbrenging uit niets, die bij ons door het woord *ſchepping* wordt uitgedrukt. Naardien men nu geen wezen ziet dat waarſchijnlijk in ſtaat zoude zijn om het geheelal voorttebrengen, is het ook natuurlijk te on-

der-

derſtellen, dat het in enig verafgelegen gedeelte van hetzelve zijn verblijf houdt, of dat het in zijnen aart onzigtbaar is en dat het oorſpronglijk alles, dat nu beſtaat, heeft voortgebragt, op gelijke wijze als de natuur vernieuwd wordt door de opvolging van een geſlacht op het ander; maar het denkbeeld van voortteeling ſluit dat van tweeërlei perſoonen in en dus verbeeldt zig dit volk ook dat uit de vereeniging van twee perſoonen alles wat in het geheelal is oorſpronglijk zij voortgekoomen en afgeſtamd.

De opperſte Godheid, een van deeze twee eerſte wezens, noemen zij *Taroataihetoomoo* en het ander, dat zij onderſtellen eene rots geweest te zijn, noemen zij *Tepapa*. Deeze hadden eene dogter *Tettowmatatayo*, het jaar, of de dertien maanden te zaamen gerekend, dat zij nooit noemen dan bij deeze gelegenheid, en deeze bragt bij den algemeenen vader de maanden voort, en de maanden, door vereeniging met elkanderen, de dagen; de ſtarren meenen zij dat gedeeltelijk de eigen kinderen van het eerſte paar zijn en gedeeltelijk onder elkanderen vermenigvuldigd te zijn en zij hebben ook hetzelfde denkbeeld omtrent de verſchillende ſoorten van planten. Onder het kroost van *Taroataihetoomoo* en *Tepapa* tellen zij ook een minder geſlacht van Godheden, die zij *Eatuas* noemen. Twee van deeze *Eatuas* be-

bewoonden, zeggen zij, over zeer langen tijd, de aarde en waren de ouders van den eerſten mensch. Toen deeze man, hun aller vader, geboren wierd, was hij, zeggen zij, rond als een bal, maar zijne moeder trok, met groote zorgvuldigheid, zijne ledenmaaten uit en, hem tot zijne tegenswoordige gedaante gevormd hebbende, noemde zij hem *Eothe*, dat *geëindigd* betekent. Deeze, door de algemeene drift tot het voortteelen van zijn geſlacht gedreven, en geene andere vrouw kunnende vinden dan zijne moeder, verwekte bij haar eene dogter, en bij deeze dogter weder dogters tot verſcheiden toe, eer 'er een zoon kwam; toen 'er evenwel ten laatſten een zoon geboren was, bevolkte deeze, met behulp van zijne zusters, de waereld.

Behalven hunne dogter *Tettowmatatayo* hadden de eerſte teelers der Natuur ook nog eenen zoon, dien zij *Tane* noemden. *Taroataihetoomoo* den opperſten God noemen zij met ophef den *veroorzaaker van aardbeevingen*; maar hunne gebeden worden meer algemeen tot *Tane* gerigt, welke zij onderſtellen dat meer belang ſtelt in de zaaken der menſchen.

Hunne mindere Godheden of *Eatuas*, die talrijk zijn, zijn van beiden de kunnen: de manlijke worden door de mannen en de vrouwlijke door de vrouwen geëerd; en elke heeft *Morais*, waarin

in de andere kunne niet toegelaaten wordt, ſchoon zij ook *Morais* hebben die aan beiden gemeen zijn. De priesters van beiden ſexen zijn mannen; maar elke kunne heeft haare priesters, want die, welke voor de eene ſexe den dienst verrigten, verrigten dien niet voor de andere.

Zij gelooven aan de onſterflijkheid der ziel, ten minſten aan derzelver beſtaan na den dood van het lighaam en dat 'er twee ſtaaten van onderſcheiden graaden van gelukzaligheid zijn, enigzints naar onze hemel en hel gelijkende: den hoogſten ſtaat noemen zij *Tavirua ſ'erai*, den anderen *Tiahoboo*. Zij beſchouwen die egter niet als plaatſen van belooning en ſtraf, maar als verblijfplaatſen voor verſchillende klaſſen van menſchen; de eerſte voor hunne Opperhoofden en voornaame, de andere voor die van eenen laageren rang; want zij denken niet dat hunne daaden hier beneden den minſten invloed hebben op hunnen toekoomenden ſtaat, zelfs niet dat zij in het geheel tot kennis van hunne goden koomen. Heeft hun godsdienst dan geen invloed op hunne zeden, dan is hij ten minſten belangloos en hunne uitdrukkingen van aanbidding en eerbied, door woorden of daaden, ſpruiten enkel uit een nederig gevoel van hunne eigen minderheid en de onuitſpreeklijke uitmuntendheid van de godlijke volmaaktheid.

De

De hoedanigheid van Priester, of *Tahowa*, is erflijk: de klasse is talrijk en bestaat uit allerleie rangen van menschen: de opper-priester is egter gemeenlijk de jongste broeder van een goed geslacht en wordt bijna zoo zeer als de koning geëerbiedigd. Van de weinige kennis, welke men in dit land bezit, hebben de priesters het grootste deel; doch deeze bestaat voornamelijk in het kennen van de naamen en rangen van de verschillende *Eatuas* of mindere Goden en van de denkbeelden omtrent den oorsprong der dingen, die onder de priesterschap bij overlevering zijn bewaard gebleven in afzonderlijke spreuken, van welke sommige een ongelooflijk aantal zullen opzeggen, schoon 'er maar zeer weinige van de woorden, die in hunne gemeene taal gebruikt worden, in voorkoomen.

De priesters munten egter boven de overige van het volk uit in de kennis van de scheepvaart en sterrekunde; ook betekent de naam van *Tahowa* indedaad niet anders dan een man van kundigheid. Gelijk de priesters van alle klassen zijn, zoo doen zij ook alleen dienst onder die klasse, tot welke zij behooren; de priester van de mindere klasse wordt nooit gehaald bij persoonen van eenen hoogeren rang; ook zal de priester van den hoogen rang geenen dienst voor die van de laage klasse verrigten.

Het

Het huwelijk is, op dit eiland, naar het ons toeſcheen, niet meer dan eene overeenkomst tuſſchen den man en de vrouw, waarmede de prieſter niets te doen heeft. Daar dit verdrag aangegaan wordt ſchijnt het ook vrij wel gehouden te worden. ſchoon zij ſomtijds met wederzijdſe bewilliging weder ſcheiden, en in dit geval geſchiedt 'er eene echtſcheiding met even zoo weinig omſlag als het huwelijk.

Doch ſchoon de prieſterſchap het volk geene belasting opgelegd heeft voor de huwelijks-zegen, zijn 'er egter twee bewerkingen, welke zij aan zig getrokken heeft en uit welke zij veel voordeel trekt. De eene is de *Tattow* en de andere de beſnijdenis. De *Tattow* hebben wij reeds beſchreven. De beſnijdenis is alleen uit zindelijkheid aangenoomen; ook kan zij geene eigenlijke beſnijdenis genoemd worden, omdat de voorhuid niet ringvormig wordt afgekort, maar enkel in haar bovenſte deel geſpleten, om te beletten dat zij het roede-hoofd bedekke. Naardien geene van deeze door iemand anders dan eenen prieſter kan verrigt worden en het de grootſte ſchande is dezelve niet ondergaan te hebben, kunnen zij beſchouwd worden als voordeelen van het prieſterſchap, gelijk in Engeland en andere landen het trouwen en het doopen, die gewillig en mild betaald worden, niet tot eenen bepaalden prijs, maa-

maar naar elks rang en vermogen of naar die van hunne vrienden.

De *Morai* is, gelijk ik reeds gezegd heb, tegelijk een kerkhof en eene plaats van godsdienstoefening en in dit opzigt gelijken onze kerken maar al te veel naar dezelve. De Indiaan nadert egter zijn *Morai* met eenen eerbied en nederigheid, die den Christen beschaamt; niet dat hij iets dat daar is voor heilig houdt, maar hij vereert 'er eene onzigtbaare godheid en schoon hij noch belooning van haar wagt, noch straffe van haar vreest, stort hij 'er zijne gebeden met den diepsten eerbied uit en brengt haar op de nederigste wijze zijne hulde toe. Ik heb reeds eene zeer omstandige beschrijving gegeeven en van de *Morais* en van de altaaren, die bij dezelve geplaatst zijn. Als een Otahitier zijnen godsdienst aan de *Morai* gaat verrigten, of zijne offerhanden op het altaar brengt, ontbloot hij altoos zijn lighaam tot den middel en zijn gezigt en houding drukken genoeg uit dat de gesteldheid van zijne ziel met dit uiterlijke overeenstemt.

Het is ons niet gebleken dat dit volk in enig opzigt afgodendienaars zijn; zij vereeren ten minsten niets dat het werk hunner handen is, noch enig zigtbaar gedeelte van de schepping. Het eiland en de andere, die nabij hetzelve liggen, hebben, wel is waar, elk eenen bijzonderen vogel, som-

mige een reiger en andere een ijsvogel, welken zij eene bijzondere achting toedraagen, en omtrent welken zij enige bijgeloovige denkbeelden voeden, met opzigt tot geluk of ongeluk, gelijk wij van de zwaluwen en de roodborstjens hebben; zij geeven hun den naam van *Earua* en zullen hen nooit dooden of leed doen; egter smeeken zij hen nooit om iets, noch naderen hen met enige daad, die naar aanbidding zou zweemen.

Schoon ik niet durf verzeekeren dat dit volk, bij hetwelk de konst van schrijven, en bij gevolg het vaststellen van geschreven wetten geheel onbekend is, onder eenen regelmaatigen regeeringvorm leeft, is 'er egter eene onderhoorigheid onder hen vastgesteld, die zeer veel gelijkenis heeft met den alouden staat van alle natieën van Europa onder het leenroerig stelzel, dat enigen weinigen de losbandigste vrijheid verzeekerde en de overige in de verachtlijkste slavernij hield.

Hunne standen zijn, de *Earee rahie*, die overeenkoomt met dien van Koning; *Earee*, Baron; *Manahouni*, vasal, en *Toutou* boer of slaaf. De *Earee rahie*, van welke 'er twee in dit eiland zijn, zijnde elk de souverein van een der schier-eilanden, waaruit het bestaat, worde door alle rangen met veel eerbied bejegend; maar scheen ons egter niet toe met zoo groot eene magt bekleed te zijn als door de *Earees* in hun-

ne

ne eigen landſtreeken uitgeoefend wordt; ook kwamen wij, gelijk ik reeds heb aangemerkt, den ſouverein van *Obereonoo* niet eens te zien terwijl wij op het eiland waren. De *Earees* zijn heeren van een of meer der landſtreeken, in welke elk der ſchier-eilanden verdeeld is, van welke 'er omtrent honderd in het geheel eiland kunnen zijn; en deeze verdeelen hun grondgebied weder onder de *Manahounies*, van welke elk zijn deel, dat hij onder den Baron houdt, bebouwt. De laagſte klaſſe, *Toutous* genaamd, ſchijnt ten naasten bij onder dezelfde omſtandigheden te zijn als de ſlaaven of boeren onder leenroerige regeeringen: deeze doen alien zwaaren arbeid; zij bebouwen het land onder de *Manahounies*, die ſlegts in naam landbouwers voor den heer zijn, zij haalen hout en water en maaken, onder opzigt van de vrouw van het huis, het eeten gereed; ook vangen zij de viſch.

Elk der *Earees* heeft eene ſoort van hofhouding en een groot aantal bedienden, meest de jongere broeders van hunnen eigen ſtam en onder deeze bekleeden ſommige bijzondere bedieningen, maar van welken aart die waren konden wij met geene juistheid bepaalen. Een derzelve wierd genoemd de *Eowa no l'Earee* en een ander de *Whanno no l'Earee*, en deeze wierden dikwijls met boodſchappen tot ons afgezonden. Van alle

de hoven van deeze *Earees* was het hof van TOOTAHAH het luisterrijkst, gelijk men ook met reden verwagten zou, omdat hij het roer der regeering in handen had voor OUTOU, zijnen neef, die *Earee rahie* van *Obereonoo* was en op zijn landgoed woonde. Het kind van den *Earee* of Baron volgt, zoo wel als dat van den souverein of *Earee rahie*, zijnen vader in den tijtel en de eerampten op, zoo dra het gebooren is; zoo dat een Baron, die gisteren *Earee* genoemd wierd en dien men niet naderde dan met de pligtpleeging van zijne klederen te laaten vallen en het bovenlijf te ontblooten, van daag, als zijne vrouw van nagt van een kind verlost is, tot den rang van eenen gemeenen burger gedaald is, terwijl alle tekenen van eerbied op het kind overgebragt worden, als men het in het leven laat, schoon de vader nog in het bezit van het landgoed blijft en hetzelve blijft beheeren: waarschijnlijk brengt deeze gewoonte, onder andere beweegredenen, ook het haare toe om de maatschappijen, die *Arreoy* genoemd worden, te vormen.

Zoo er een algemeene aanval op het eiland gedaan wordt, is elke landstreek, die onder het bevel van eenen *Earee* staat, verpligt haar aandeel van krijgslieden tot de gemeene verdediging te leveren. Het getal, door de voornaamste landstreeken, welke TUPIA zig herinnerde, opgeleverd

wor-

wordende, bedroeg te zaamen, gelijk ik reeds aangemerkt heb, zes duizend zes honderd en tagtig mannen.

Bij zulke gelegenheden ſtaat de vereenigde magt van het geheel eiland onder de *Earee rahie* als opperbevelhebber. Bijzondere geſchillen tusſchen twee *Earees* worden door hun eigen volk beſlist, zonder de algemeene rust enigzins te ſtooren.

Hunne wapenen zijn ſlingers, welke zij met veel behendigheid gebruiken, pieken met de ſtekels van ſtekel-roggen gepunt, en knodſen van omtrent zes of zeven voeten lang, van een zeer hard zwaar hout gemaakt. Dus gewapend vegten zij, zegt men, met groote hardnekkigheid, hetgeen des te waarſchijnlijker is, omdat het zeeker is dat zij noch man, noch vrouw, noch kind ſpaaren, die zoo ongelukkig zijn van, geduurende het gevegt of enige uuren na hetzelve, voor dat hunne drift, die altoos geweldig, maar niet langduurig is, verkoelt, in hunne handen te vallen.

De *Earee rahie* van *Obereonoo* was, terwijl wij ons hier bevonden, in volmaakte goede vriendſchap met de *Earee rahie* van *Tiarreboo*, het ander ſchier-eiland, ſchoon hij zig den tijtel van Koning van het geheel èiland aanmatigde; dit verwekte egter niet meer naiever in den anderen Vorst dan de tijtel van Koning van Frank-

rijk, welken de Koning van Engeland zig zelven geeft, bij Zijne Allerchristlijkſte Majeſteit.

Onder eenen zoo onbeſchaafden regeeringvorm kan men niet verwagten dat de uitdeelende geregtigheid regelmaatiglijk bediend worde, en indedaad, daar zoo weinig ſtrijdigheid van belangen is, door de gemaklijkheid, waarmede alle lusten en driften voldaan worden, kunnen ook maar zeer weinige misdaaden zijn. Daar is niets dat naar geld gelijkt, het algemeen middel, door welk zij, die het niet bezitten, meenen dat alle behoeften en begeerten kunnen voldaan worden; daar is geen waarſchijnlijk duurzaam goed, waarvan men zig door bedrog of geweld onwettig kan meester maaken; en als alle de misdaaden, die door de bewooneren van beſchaafde landen begaan worden om aan geld te koomen, eens niet gerekend worden, zullen 'er niet veele overblijven: voegt hier bij dat, daar de omgang met vrouwen door geene wet bepaald is, de mannen zelden in verzoeking zullen koomen om overſpel te begaan, te meer wijl de eene vrouw minder boven de andere geſchat wordt daar zij minder onderſcheiden worden door perſoonlijken opſchik en de bijkoomende omſtandigheden, die door de verſcheidenheden der konſten en de verfijningen van het gevoel worden voortgebragt. Dat zij dieven zijn is waar; dan, alzoo

bij

bij dit volk niemand uit dieverij veel voordeel kan trekken en ook niet ſterk door dezelve benadeeld kan worden, is het niet nodig die door zulke ſtraffen te beteugelen als in andere landen volſtrekt noodzaaklijk zijn, zelfs tot het in ſtand houden van de burger-maatſchappij. TUPIA zeide ons egter dat 'er ſomtijds overſpel bedreven wordt zoo wel als dieffſtal, en in alle gevallen daar nadeel gedaan is, ſtaat het ſtraffen van den misdadiger aan het goeddunken van den benadeelden: overſpel wordt ſomtijds, als zij op de daad betrapt worden, in de eerſte opwelling van gramſchap met den dood geſtraft; maar als 'er geene omſtandigheden bij koomen die onmiddelijk de gramſchap van den beledigden tergen, lijdt de vrouw, die misdaan heeft, zelden iets meer dan eene dragt ſlagen. Naardien de ſtraffen egter door geene wetten kragt bijgezet worden, noch in handen van enigen magiſtraatsperſoon, berusten, worden zij niet dikwijls uitgeoefend tenzij de beledigde de ſterkſte is, ſchoon de Opperhoofden hunne onmiddelijke onderhoorigen ſomtijds ſtraffen voor misdaaden tegens elkanderen gepleegd, ja zelfs de onderhoorigen van andere, als zij van enig misdrijf, in hunne landſtreek begaan, beſchuldigd word n.

Na dus de beste beſchrijving gegeeven te hebben die in mijn vermogen is van het eiland in zij-

nen tegenswoordigen ſtaat, van het volk, en van hunne zeden en gewoonten, konſten en taal, zal ik 'er ſlegts enige algemeene aanmerkingen bijvoegen, die toekoomenden reizigers van dienst zullen kunnen zijn, zoo in het vervolg enige Engelſche ſchepen bevel mogten ontvangen om het aantedoen. Naardien het niets voortbrengt dat tot een artijkel van koophandel ſchijnt gemaakt te kunnen worden, en dus alleen van dienst kan zijn om de ſchepen ververſchingen te bezorgen in het bevaaren van deeze zeeën, zou men kunnen maaken dat het nog veel beter aan dit oogmerk beandwoordde, als men daar ſchaapen, geiten, en hoorn-vee, Europiſche moes-groenten en andere nuttige gewaſſen overbragt, welke men met de grootſte waarſchijnlijkheid kan onderſtellen dat in eene zoo ſchoone hemelſtreek en eenen zoo rijken grond wel zullen tieren.

Schoon dit en de nabuurige eilanden binnen den Keerkring van den Steenbok liggen, is egter de hitte 'er niet verveelende; ook woeien de winden niet altijd uit het Oosten. Wij hadden dikwerf eene friſſche koelte uit het Zuid-Westen, twee of drie dagen agter elkanderen, en ſomtijds, ſchoon zeer zelden, uit het Noord-Westen. TUPIA verhaalde dat de Zuid-Westlijke winden in October, November en December heerſchen en wij twijfelen niet aan de waarheid van de zaak. Als de

win-

winden veranderlijk zijn, zijn zij altijd vergezeld van eene hooge zee uit het Zuid-Westen of West-Zuid-Westen; daar is ook eene hooge zee uit dezelfde ſtreeken, als het ſtil en de lucht met wolken bezet is, hetgeen een zeeker teken is dat de winden in volle zee veranderlijk, of Westlijk zijn; want met eenen vasten pasſaat-wind is de lucht helder. Het ontmoeten van Westlijke winden binnen de algemeene grenzen van den Oost-Indiſchen handel heeft ſommige zee-vaarers doen onderſtellen dat zij als dan digt bij enig groot land waren; maar ik geloof niet dat die winden daar een teken van zijn.

Wij hebben, [illegible] wel als de *Dolphijn*, bevonden dat de pa[illegible]-wind zig in deeze ſtreeken niet verder Zuidwaarts uitſtrekt dan twintig graaden, buiten welke wij gemeenlijk eene koelte uit het Westen vonden en daar is reden om te denken dat deeze winden, als zij ſterk waaien, den Oosten wind terug zullen drijven en bij gevolg binnen de grenzen koomen, binnen welke zij volſtandig waaien, en dus noodwendiglijk veranderlijke, winden voortbrengen, naar maate elk van hun de overhand krijgt, en eene Zuid-westlijke golf. Deeze onderſtelling is des te waarſchijnlijker, omdat het wel bekend is dat de pasſaat-winden in eene zekere ruimte binnen hunne grenzen ſlegts zwak waaien en daarom kunnen

zij ook des te ligter geſtuit, of terug gedreven worden door eenen wind, die in eene ſtrijdige rigting waait: het is ook bekend dat de grenzen der paſſaat-winden verſchillen niet alleen in verſchillende jaargetijden, maar zelfs ſomtijds in hetzelfde jaargetijde in verſchillende jaaren.

Daar is dan geene reden om te onderſtellen dat de Zuid-Westlijke winden, binnen deeze grenzen, veroorzaakt worden door de nabijheid van groote landen, vooral naardien zij altoos verzeld gaan van eene hooge zee in dezelfde rigting, in welke zij waaien; en men bevindt dat 'er aan de Zuid-west zijde van de eilanden die even binnen de grenzen van den paſſaat-wind liggen, eene veel zwaarer golf op ſtrand ſlaat dan aan enig ander gedeelte van hunne ſtranden.

De getijën zijn omtrent deeze eilanden misſchien zoo onaanmerklijk als in enig gedeelte van den aardbol. Eene Z. of Z. t. W. maan maakt hoog water in de baai van *Matavai* aan *Otahiti*; maar het water gaat zelden meer dan tien of twaalf duimen op en neder.

De afwijking van het compas bevond ik 4° 46′ Oostlijk te zijn, zijnde de uitkomst van een groot aantal proefneemingen met vier naalden van Doct. KNIGHT aan azimuth kompaſſen gevoegd. Deeze compaſſen kwamen mij voor de beste te zijn die te krijgen waren; en egter, wanneer

neer zij op de middaglijn toegepast worden, vond ik dat zij niet alleen ſomtijds anderhalven graad verſchilden, maar zelfs dezelfde naald eene halve graad met zig zelve, in verſchillende proeven op denzelfden dag genoomen; en ik weet niet dat ik ooit twee naalden gevonden heb die op dezelfde tijd en plaats naauwkeurig overeenſtemden, ſchoon ik dikwijls dezelfde naald met zigzelve heb zien overeenſtemmen in verſcheiden proeven, na elkanderen genoomen. De onnaauwkeurigheid van de compas-naald is egter van geen belang voor de ſcheepvaart, naardien de afwijking altoos kan gevonden worden met eenen graad van naauwkeurigheid, die meer dan voldoende is voor alle ſcheepvaartkundige bewerkingen.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Aanwijzing hoe men, zulks verkiezende, de Plaaten en Kaarten in het werk kan invoegen.

IN HET EERSTE DEEL.

Het Portret van Kapitein COOK over den tijtel.
Plaat I. Inwooners van *Terra del Fuego* in hunne hut, tegens over. . . bladz. 84
— II. Gezigt van *Matavai-Baai* in het eiland Otahiti. . . . . — 124
— III. Tak van den Broodboom met de vrugt. . . . . — 126
— IV. Gezigt van het eiland *Otahiti* en enige Vaartuigen van hetzelve. . — 293
— V. Krijgsmans Ringkraag van de Eilanders in de Zuid-zee. . . . — 298
— VI. Waaier om de vliegen te verjaagen met deszelfs ſteelen. . . . — 300
— VII. Gereedſchap van de Eilanders in de Zuid-zee. . . . . — 304
— VIII. Gereedſchap van de Eilanders in de Zuid-zee. . . . . — 335
— IX. Wijze waer op men te Otahiti de lijken ten toon ſtelt. . . . . — 374

Kaart N°. I. Gezigten van het *Vuur-land* enz. over. . . . . bladz. 60
—— N°. II. van het eiland *Otahiti*. . . — 124
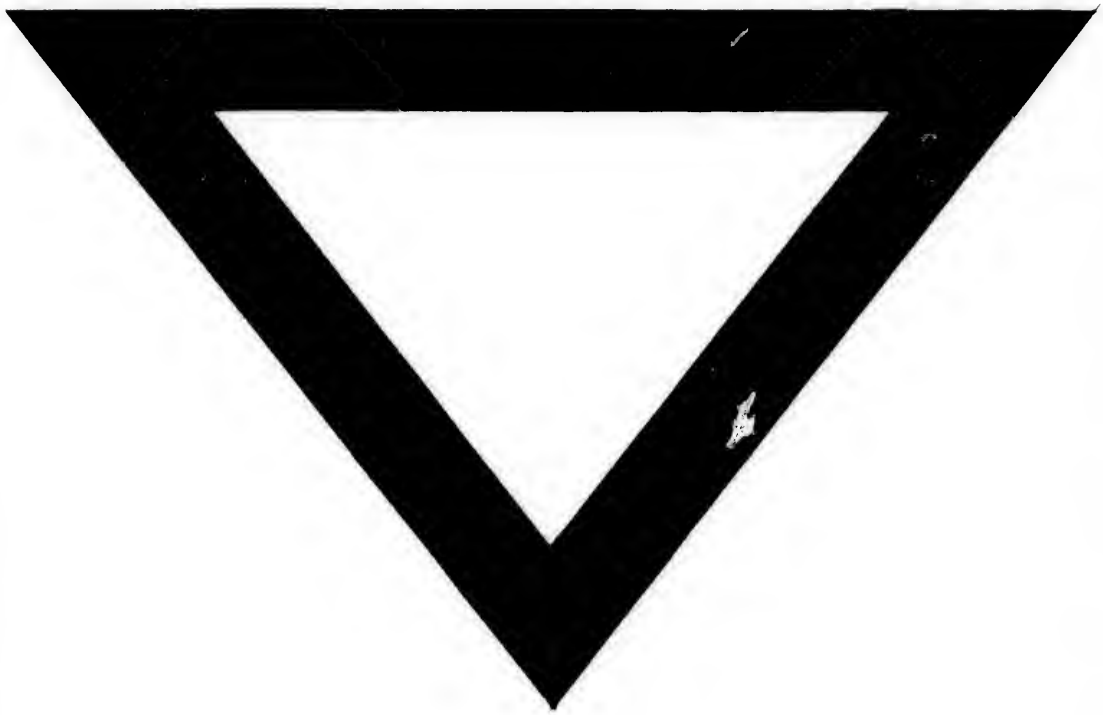
In het Leven van J. COOK *bladz.* 17 *reg.* 3 *ſtaat* Junij *lees* April.